

KEVSER SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın Adıyla
"Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır."

Üstad Muhsin KIRAATÎ

EMR-İ MARUF VE NEHY-İ MÜNKER

(İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak)

Çeviri:

İsmail BENDİDERYA

Cafer BENDİDERYA

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

4 • Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker

Kevser Yayınları: 69

Eserin Orijinal Adı:

Emr-i Be Ma'ruf ve Nehy-i Ez Münker

Yazar:

Üstad Muhsin Kıratî

Edit:

Şadman Erođlu

Son Okur:

Alptekin Dursunođlu

Dizgi ve Mizanpaj:

Kevser Yayınları

Kapak:

Ramazan Erkut

1. Basım: Mayıs / 2004

Baskı:

Kardeşler Grup

ISBN: 975-6640-34-0

Adres:

KEVSER YAYINLARI
Horhor cad. No: 78/3 Fatih - İstanbul
Tel: (0212) 534 35 28 / Fax: 631 36 01
www.kevser.net

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

İÇİNDEKİLER

İthaf	13
Giriş	15
1. Bölüm	Marufu
Emretme ve Münkerden Sakındırmanın	Önemi / 19 -
82	
Emr-i Maruf.....	21
Mârufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Kökleri	24
Tehlike Karşısında Hayvanların Tepkisi.....	24
Aklî Kökleri.....	25
Kur'ân'da Marufu Emretme	26
Peygamberlerin İlk Vazifesi.....	26
En İyi Ümmetin Belirtisi.....	27
Özel Gurup	29
Cahiliye Döneminde Münkerden Sakındırma Olayı	31
Tevhitle İlişkisi	31
Nübüvvetle İlişkisi	32
İmametle İlişkisi	32
Marufu Emredip Münkerden Sakındıranların Konumu.....	32
Hadislerde Marufu Emretme.....	34
İmam Hüseyin'in (a.s) Münkerden Sakındırma Eyleminden	
Alınacak Dersler	37
En Zor Şartlarda Bile Kötülükten Vazgeçirme Eylemini	
Bırakmamak.....	37
Susmak Yetmez, Hareket etmek ve Haykırmak Şarttır	38

6 • Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker

Marufu Emretmenin Önemi.....	40
Nihâi Amaç.....	42
Farz-ı Ayn Mı, Kifaye Mi?.....	43
Belli Bir Gruba Mahsus Değildir.....	44
İktidar ve Gücün Rolü.....	45
Zaaf ve Acziyetle Değil, İktidar ve Liderlikle Mümkündür.....	46
Münkerden Sakındırmaya Kur'ân'dan Bir Örnek.....	47
Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Etkileri.....	49
a) Manevî Etkileri.....	49
b) Ekonomik Faydaları.....	50
c) Sosyal Faydaları.....	51
d- Siyasî Faydaları.....	52
Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Sınırları.....	53
Hak, Sonunda Hak Sahibini Bulur.....	54
Yeryüzü Mamur Olur.....	55
Düşmandan İntikam.....	55
Düzeni ve Disiplini Sağlar.....	56
Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın Merhaleleri.....	57
Etki İlkesi.....	57
Kabul İçin İçsel Yeteneklerin İhyası.....	65
1- Allah'a İman.....	65
2- Allah'a Şükretmek.....	67
3- Amellerin Hz. Resulullah'a (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamları'na Sunulması.....	68
4- Günahın Kötü Sonuçlarına Dikkat Çekmek.....	68
5- Marufun Bereketine ve Faydalarına Dikkat Çekmek.....	69
Örnekler.....	70
Her Davranışın Bir Karşılığı Olduğuna Dikkat Çekmek.....	71
Tarih.....	73
Tarih ile Tarih Felsefesi Arasındaki Fark.....	74
Günah İşleten Etkenler.....	75
Birkaç Önemli Nokta.....	76

2. Bölüm

Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırma Farızasını Terk Etmek / 81 - 130

Susan Toplum, Ölü Toplumdur.....	83
Günah Karşısında Susmak.....	83
Susmak, Yeryüzünü Fesada Boğar.....	84
Kötülüğe ve İyiliğe Karşı Susanı Allah Lânetlemiştir.....	84
Susmak, Kötülerin Egemenliğinin Başlangıcıdır	85
Öncelikle Komşu	85
Günaha Rıza Göstererek Susan, Ona Ortaktır	85
Susan İnsanların Çehresi Kıyamette Nasıldır?	86
Susmayanlar	87
Marufu Emretme İlkesini Terk Etmek İçin Bahaneler	89
1- Başkalarının Günahından Bana Ne?!.....	89
2- Hürriyete Aykırıdır	90
3- Utanma	90
4- Korku.....	91
5- Bir Çiçekle Bahar Olur Mu?.....	91
6- Fikrî Sapma	92
7- Yersiz Beklenti	93
8- Başkaları Var Nasılsa!	93
9- Bugün Söyledik Diyelim, Peki Yarın Ne Olacak?	94
10- Bir Defa Başarısız Oldu Diye Prensibi Terk Edenler.....	94
11- Dindarlık Zannederek Vazifeyi Terk etmek.....	95
12- Davet ve Uyarıyı Küçümsemek.....	95
13- Hırs.....	95
14- Rahatına Düşkünlük.....	95
Münkerlerin Yıkıcı Etkileri.....	97
Yıkıcı Etkiler.....	98
Zarar ve Tehlike İhtimali Varsa Ne Yapmalı?.....	101
Marufu Emredenleri Destekleyip Savunmak.....	107
Sorun Çıkar, Dayak ve Yaralanma Olursa?.....	108
Muhatapların Sorumlulukları	111
Marufu Emredenleri Sevelim!.....	111
Zorluklara Katlanma Pahasına Uyanış.....	112

8 • Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker

Umursamazlığın Nedenleri	115
İç Etkenler.....	115
Dış Etkenler	120
Bir Soru ve Cevabı.....	122
Bir Diğer Bahane	125

3. Bölüm

**Marufu Emreden ve Münkerden Sakındıranların
Görevleri / 127 - 194**

Marufu Emredenlere Düşen Görevler.....	129
Sözün Etkili Olması İçin Ortam Hazırlanmalıdır.....	133
Önyargıda Bulunmayın	134
Dengeli Olmak.....	134
Sevilmek ve Sözü Geçmek	134
Bilgi ve Bilinç	136
Münkeri, Daha Kötü Bir Münkerle Sakındırmak!	137
Güzel Davranışlarınızla Doğru Yola Davet Edin.....	139
Mantıklı Düşünce... ..	142
Muhalefetle Karşılaştığında Ne Yapılmalıdır?	144
Eleştiri Bireye Değil, Eyleme Yönelik Olmalıdır.....	147
Marufu Emredenler Nasıl Olmalıdır?.....	149
Marufu Emretme, Dine Duyulan Sevgi ve Bağlılıktır.....	152
En Azla Yetinelim	153
Başkalarının Günahını Bulmaya Çalışmayalım!	154
Münkerden Sakındırmaya Evet, Kıskançlığa Hayır!	154
İntikam Değil, Eleştiri.....	155
Münkerden Sakındırmak Sırf Muhalefet İçin Olmamalıdır... ..	155
Marufu Emredip Münkerden Sakındıranlara Uyarılar.....	156
1- Basiret ve Bilinç.....	156
2- İrade	156
3- Allah Rızası	156
4- Geniş Bir Kalp ve Yüksek Bir Moral.....	158
5- Güzel Ahlâk ve Yumuşak Huy.....	159
Bütün Boyutları Dikkate Almak.....	161
Kendimizi Asla Daha Üstün Sanmayalım	163
Münkerden Sakındırma Ertelenmez.....	165

Uyulması Gereken Prensipler	165
Uyarılar.....	166
Nereden Başlamalı?.....	168
1- Önce Kendimizden Başlayalım	168
2- Aile	168
3- Yeni Nesil	170
4- Komşular	170
Bizzat Devlete Düşen Görev.....	173
Ortamı Temiz Hâle Getirmek.....	174
Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker İçin Pratik Çözümler.....	178
Özel Kurumlar	180
Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Aşamaları.....	184

4. Bölüm

Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Metotları / 185 - 272

Metotların Önemi	187
İnsanın Saygınlık ve Yüceliğine Dikkat Etmek	190
Ortam Hazırlamak.....	195
Günah Ortamlarını Engellemenin Metotları	196
Boş Vakitleri Doldurmak.....	196
a) Ayna Gibi Olma Metodu	197
b) Telkin Metodu	201
c) Hikâye, Marş ve Şiir Gibi Farklı Sanatlardan İstifade Etme Metodu.....	201
İyilikleri de Söyleyelim.....	202
d) Ruhsal Yapılanma Metodu (Ümitlendirmek)	203
e) Görmezlikten Gelme Metodu.....	204
Fertlerin Kapasitesini Dikkate Almak	204
Bütün Kusurları Bir Anda Söylemeyelim	206
Dolaylı Konuşmak	207
f) Sevgi Oluşturma Metodu	207
Önce Lütuf ve Muhabbet, Sonra Emir ve Nehiy.....	209
g) Muhabbet Metodu.....	211

10 • Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker

Vicdandan Yardım Almak.....	213
İnsanî ve Millî Duyguları Harekete Geçirmek.....	214
Gizli Öğüt Vermek.....	215
Öğütler Kısa Olmalıdır.....	215
Vaat ve Vait (Müjde ve Tehdit).....	215
h) Eğitim Metotları.....	216
Bilinçlendirmek.....	218
Eğitimi Basite Almayalım.....	219
Kolaylaştırmak.....	220
i) Örnek Gösterme Metodu.....	221
Mizah Kalıbında Münkerden Sakındırmak.....	222
Sevapları ve Cezaları Açıklamak.....	223
k) Tedricî ve Aşamalı Metot.....	223
m) Tekrarlama Metodu.....	225
Başkalarının Fikirlerine Katılıyormuş Gibi Görünme.....	227
Hikmet, Öğüt ve Güzel Tartışmak.....	228
İnançları Düzeltirsek Fesatlar da Azalır.....	229
Fesadın Köklerini Kurutalım.....	230
Başkalarının Değerlerine Saygı Göstermek.....	233
Marufu Yerine Getirerek Münker Ortamını Daraltalım.....	234
İyilikleri Açıkta Yapmak.....	236
Kötü Şahısları İfşa Etmek.....	238
Marufu Emretmekte Fısıldaşmak.....	239
Toplu Hareket.....	239
Zulüm Devletine Sızmak.....	240
Bir Muhasebe.....	241
n) Toplumsal Metot.....	242
Doğru İşi Ortaya Koyma Yöntemi.....	244
Zamana Dikkat Etmek.....	245
Yüz Yüze Olmama Durumu ve Yazışma Metodu.....	247
Sükut.....	249
Surat Asmak.....	249
Terk Etmek.....	250
Yüz Çevirmek.....	250
Dostça Yüz Çevirmek.....	251
İkaz.....	252
Devrimci Teşebbüslerden Birkaç Örnek.....	253

Ekonomik Ambargo ve Toplumsal Muhasara.....	253
Eziyet Etmek.....	254
Devrimci Tavrı.....	255
Birkaç Mesele.....	256
o) Suçluyu İyiliğe Teşvik Yoluyla İkaz Etme Metodu	257

5. Bölüm

Kur'ân-ı Kerim'de Maruflar ve Münkerler / 259 - 336

Kur'ân-ı Kerim'de Maruflardan Bir Örnek.....	261
1- Dinî Merkezleri ve Camileri İhya Etmek	261
2- Bağımsızlık ve Özünü Kaybetmemek.....	263
3- Kurbet Kastı	264
4- Teşvik.....	264
5- Tahsil.....	264
Toplumsal Konulara Dikkat Etme.....	265
Malî Yardımlarla Başkalarının Gönlünü Almak.....	266
Sâlih Kişileri Anma ve Onların Anılarını Yaşatma	266
Kişisel Maruflardan Örnekler.....	270
Ailevî Maruflardan Örnekler	271
Siyasî Maruflardan Örnekler	272
Münker Nedir?.....	275
a) İtikadî Münkerler	277
Allah'a Ortak Koşmak.....	277
B) Kültürel Münkerler	284
c) Toplumsal Münkerler	286
1- Hicret Etmeme	286
2- Düşmandan Gaflet.....	290
3- Körü Körüne Taklit.....	290
4- Günah Toplantılarına Katılmak.....	290
5- İftira ve Onur Kırma	291
6- Çoğunluğu İzlemek.....	292
7- Kişilerin Peşinden Gitmek	292
8- Kötü Zan, Tecessüs ve Gıybet.....	294
9- Laf Taşımak.....	294
10- İlgisizlik.....	295

12 • Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker

11- Tefrika	296
12- Kötülüğü Yayma.....	298
13- Dehşet Yaratma	298
14- Yalan Haberler Yayma	299
15- Dalkavukluk ve Aşırılık.....	300
D) Ailevî Münkerler.....	301
E) Ahlâkî Münkerler.....	304
F) İktisadî Münkerler.....	305
G) Askerî Münkerler.....	307
1- Cepheden Kaçmak.....	307
2- İhanet.....	309
3- Komutana İtaatsizlik.....	310
4- Ganimete Yönelmek	310
H) Siyasete, Güvenliğe ve... İlişkin Münkerler	313
1- Tağutların ve Ehilsizlerin Önderliğini Kabullenmek.....	313
2- Yabancı Etkenleri Kabul Etmek.....	314
3- Yağcılık ve Uzlaşma	315
4- Yaygara Koparmak.....	315
5- Casusluk	316
6- Düşman Lehine Propaganda.....	316
7- Allah Tarafından Atanan Kişileri Kabullenme.....	316
8- İlâhî Hakime Karşı İtiraz.....	317
9- Kâfirlerin Velâyeti.....	318
10- Allah'ın Halis Velilerine Karşı Kötü Zan	318
11- İnsanları Öldürme ve Ekini Yok Etme.....	318
12- Suskunluk ve İlgisizlik	319
13- Tefrika	319
14- Köleleştirme	319

İTHAF

- "Emr-i maruf ve nehy-i münkerde bulunarak dini ihya etmek için çoluk çocuğumu Kerbela kurbangâhına götürüyorum." diyene.

- Kötülükten sakındırdıkları için sürgün edilip Rebeze çöllerinde garip bir şekilde can veren Ebuzerlere.

- Bizler bugün bir kelime dahi söylemeye cesaret edemezken, iyiliklerin yayılması ve kötülüklerin önlenmesi için mücadele verip canlarını ve mallarını feda eden, hapse düşen, işkenceye maruz kalan ve sürgün edilen; ama tüm bunlara sabredenlere...

GİRİŞ

Allah'ın Adıyla

Hamd Allah'a, salât ve selâm O'nun Resulü'ne ve Resul'ün pak Ehlibeyti'ne ve Allah'ın lâneti de onların düşmanlarının üzerine olsun.

Asr Suresi'ne kısaca bir göz atılacak olursa şu gerçek kolayca anlaşılacaktır:

İnsan yaşadığı her gün ömrünün arttığını sanır; oysa tam tersine, her geçen gün, insanın ömrü ve sermayesi biraz daha azalır. "Büyükbaba"lar gerçekte "küçükbabalar"-dır, "küçücük bebekler" ise yaşayacakları hayat itibariyle en büyük sermayeye sahiptirler. Evet andolsun "zaman"a ki, insanoğlu her an tıpkı bir avuç kartopu gibi eriyip suya dönüşmektedir:

"Andolsun zamana, insanoğlu zarardadır..."

O hâlde kaybettiğimiz bu ömür karşısında, ondan daha değerli bir şey kazanmamız gerekir. Mal, mülk, mevki ve makamın ömürden daha iyi olmadığı ortadadır. Ömrümüzden daha değerli olan şey "iman ve sâlih amel"dir. Yüce Allah "**ancak, iman eden ve sâlih amelde bulunanlar müstesna.**" buyurmaktadır.

İman ve sâlih amel ise bütün topluma yayılmadığı sürece, istenilen sonucu vermez. Binaenaleyh, diğerlerini de inanmaya ve sâlih amel işlemeye çağırmalıyız. Tabi ki bunun birtakım zorlukları olacaktır, iyiliğe davet ve kötülükten alıkoyma, bazı tatsız tepkiler doğuracaktır; ancak var gücümüzle mücadele etmeli ve bu konuda asla yılmamalı ve ayet-i kerimede açıklanan "**...ve sabrı tavsiye edenler...**" grubunda yer almalıyız.

Sözün kısası, varlık âlemi biz insanlar için yaratılmıştır; ömrümüzden geçen her gün karşılığında olumlu bir şeyler ala-

mıyorsak, bu zarara uğrayıp kaybediyoruz demektir. Elde edilecek en güzel şey ise inanç, sâlih amel, hakka ve sabra çağrıdır. Hakka çağrı, iyiliğe çağrıdan ibarettir, bu ise hak düşünce, hak söz, hak kanun, hak lider ve hak devlet sistemini kapsar. Başka bir ifadeyle her gün iyileri ve olumlu şeyleri yaygınlaştırmaya, kötülükleri ve olumsuzlukları önlemeye çalışmalıyız.

Çağımızda rahmetli İmam'ın (k.s) hak önderliği ve şehitlerin kanı sayesinde en büyük münker ve kötülük olan tağut ve yabancı sultanı yok olmuş; çağın en büyük "iyi" ve "olumlu" gelişmesi olan "istiklal, hürriyet ve hak devlet" gerçekleşmiştir. Ancak, bunu korumalıyız; sağlam bir duvar oluşturulmazsa, nice zahmetlerle üst üste konularak oluşturulan bu yapının kerpiçleri art arda dökülüp gidecektir.

Evet, bize emanet bırakılan değerli şeyleri en iyi şekilde korumalıyız; gördüğümüz bozulmaları ve olumsuzlukları haykırmalıyız.

İyiliğe Davet ve Kötülükten Alıkoyma Komitesi

Namazı ihya etme komitesi oluşturup ülkenin dört bir yanında farklı düzeylerde namazla ilgili kitapların basım ve dağıtımını başarıyla gerçekleştirdiğimiz ve namaz kültürünü yaygınlaştırdığımız şu günlerde, "zekât", "emr-i maruf ve nehy-i münker" konusunda da başarılı bir kültürel çalışma yapılmalıdır.

Bu amaçla, bazı âlimlerle görüştüm, herkes bir görevi üstlendi. İlk adım olarak "Emr-i Maruf Komitesi" kuruldu. Gerekli kültürel ve tebliğ çalışması hususunda da ben görev aldım. Elimizdeki kitap, bu konuyla ilgili önceden sunduğum on beş programın bir derlemesidir aslında. Bu kitapta İslâm'ın temel prensiplerinden biri olan "emr-i maruf ve nehy-i münker" in, yani iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın önemi, bunun terk edilmesi durumunda doğacak tehlikeli sonuçlar, bu konuda yapılması gerekenler ve izlenilecek yöntemler, bu farızanın sosyal, siyasi ve psikolojik boyutları, ayetler ve hadisler ışığında ele alınmıştır.

Burada önemli bir noktanın hemen altını çizmek istiyorum: Belli bir grup ve sınıfla ilgili "maruf" ve "münker" i belirleyecek olan, bizzat söz konusu guruba ve sınıfa mensup insan-

lardır. Meselâ askerî bir kışlada maruf ve mün-keri belirleyecek; neyin maruf ve neyin münker olduğunu en iyi tespit edecek kişi, kışlanın komutanıdır. Komutan, inançlı arkadaşlarıyla birlikte kışlada iyiliği nasıl yayabilecekleri ve kötülüğü nasıl önleyebilecekleri konusunda toplantı düzenlemeli ve kışla ortamını gayet olumlu ve sağlıklı bir ortama dönüştürmelidir. Çarşı-pazarın önde gelenleri, fabrika ve üretim merkezlerinin müdürleri, köylerin ihtiyar heyeti, çeşitli spor dallarındaki şampiyonlar, üniversite öğretim görevlileri, öğretmenler vs. kısacası hangi makam ve mevkide olursa olsun, belli bir etkinliği olan herkes, yaşadığı çevrenin durumunu ve hassasiyetlerini dikkate alarak marufu yaymalı ve "iyi"nin kökleşmesini sağlamalıdır. Kur'ân-ı Kerim'de, daha ziyade belli bir etkinliğe ve özel imkânlarla sahip olanlar, "emr-i maruf ve nehy-i münker" farizasıyla sorumlu kılınmıştır:

"Onlar ki, yeryüzünde kendilerini yerleştirip iktidar sahibi kılarırsak, dosdoğru namazı kılarlar, zekâtı verirler, marufu emrederler, münkerden sakındırırlar..."¹

Yüce Yaratıcı'mızdan bu ilâhî fariza konusunda hepimize başarı vermesini ve bu eserde olabilecek kusurlarımdan dolayı beni affetmesini diliyor, yardımcı olma büyüklüğünü gösterenlere teşekkürü borç biliyorum.

Birinci Bölüm

MARUFU EMRETME
VE MÜNKERDEN
SAKINDIRMANIN ÖNEMİ

EMR-İ MARUF

İyiliği emretme;

- İnsanın dine duyduğu aşkın belirtisidir.
- İnsanlara duyduğu sevginin belirtisidir.
- Toplumun sağlıklı olmasını istemektir.
- Tevelli ve teberrinin belirtisidir.
- Toplumda hürriyetin belirtisidir.
- Bireyler arasındaki ilişkinin göstergesidir.
- Uyanık fitratların belirtisidir.
- Farzların bir yoklamasıdır. "Namazını kıldın mı? Orucunu tuttun mu?" şeklinde bir sorgulayıştır.
- İyiliği emretmek ve doğru olana çağırarak; bütün farzların yerine getirilmesinin, münkerden sakındırmak da, bütün haramların terk edilmesinin garantisidir.
- Bir toplumdaki iyileri teşvik edictir.
- Cahillere uyarı ve onları bilinçlendirictir.
- Kötü ve aykırı tiplerin canını sıkımdır.
- İyiliğe çağırıp kötülükten sakındırmak, toplum aracının gaz ve fren pedalları gibidir.
- Çocuğun eğitim ve terbiyesinin esasını, ebeveyninin ona iyiliği emredip edip, onu kötülükten sakındırması teşkil eder.
- İyiliğe çağırarak, iradesi zayıf bireylerin toparlanmasını ve iradelerinin güçlenmesini sağlar.
- İnzivaya çekilmek değil, olayların içinde olmak ve sorunların karşısına dikilmektir.

- Marufu emretmek; bir diğèrinin davranışlarını denetleyebilmesi için Allah Teala'nın iman ehline vermiş olduğu bir görev ve haktır.

- Kötülükten sakındırmak; bazı bireylerdeki takva noksanlığının giderilmesidir.

- İyiliğè davet, toplumu olgunlaştırır; kötülükten sakındırmak, toplumu uçuruma yuvarlanmaktan kurtarır.

- İyiliği emretmek, bireylerin haklarını ve sınırları korur; bu çağrının olmadığı bir toplum ölü toplumdur; sessiz toplum, nefes alan cansız eşyalar güruhundan başka bir şey değildir.

- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma; dinî gayretin, sorumluluk bilincinin ve başkalarının derdini kendi derdi saymanın göstergesidir.

- Bulaşıcı günah ve kötülöklere karşı bir çeşit karantınadır.

- Bir tür sosyal düzen ve inzibattır; yani toplumun sağlığı ve hayrı için bireylerin kişisel eğilim ve arzularını sınırlamak, daha açık bir deyişle sorumsuz ve laubali bireyleri dizginleyip kontrole almaktır.

- Marufu emretme ve münkerden sakındırma, olgunluk ve gelişmenin belirtisidir; nitekim Hz. Lut (a.s) günahkâr kavmine, **"...İçinizde bu çirkinliğè engel olacak akli başında -reşit- hiç kimse yok mu?!"** diye sormaktadır.¹

- İyiliği emretme ve kötülükten alıkoyma sayesinde bir toplum kendi içindeki sorunları giderir ve dış düşmana karşı koyabilecek gücü bulur.

Marufun emredilmesinin önemi hakkında şu noktanın bilinmesi yeterli olacaktır: İnsanın bu ilkeye gönülden ilgi duyması, yani kötü ve çirkin olan hiçbir şeyden hoşlanmıyor olması bu prensibin ulema tarafından, dinin esaslarından sayılmasına neden olmuştur. Ayrıca bu dinî bir fariza olduğu ve fiili davranışları gerektirdiğè için dinin fúruatın-dan -vaciplerden- sayılmaktadır.

Nitekim Şehid-i Sâni, "Emr-i maruf ve nehy-i münkerle ilgili ayet ve rivayetler insanın belini bükecek kadar fazladır." der.²

1- Hûd, 78

2- Goftar-i Mah, s.80

Bugün bir bölgeyi bombalamaya kalkışacak kadar küstahlaşan bir zorba veya emperyalist güç, en büyük münker ve kötülük sayılan bu girişimi karşısında bütün ülkelerin ayaklanıp haykırdığını görecektir. Uluslararası kuruluşların sus-kunluğu, yöneticilerin korkaklığı ve halk kitlelerinin olaylardan habersizliği ve duyarsızlığı; bu zorba güçlerin en büyük münkerleri ve kötülükleri hiç çekinmeden ve hiçbir tehlike görmeden rahatça işlemesine neden olmaktadır.

Fabrikalarda ve üretim merkezlerinde nasıl uzman mühendislerin kontrol ve denetimi gerekliyse; toplumda da İslâm uleması ve uzmanlarının denetim ve kontrolü bir o kadar zarurî ve gereklidir.

Hadis-i şerifte, "En iyi dost, hata yapmana engel olan; en kötü dost ise, hatanı gördüğünde seni uyarmayıdır." buyrulur. Nitekim İmam Cafer Sadık hazretleri de, "*Benim en iyi dostum, kusurlarımı bana hediye edendir.*" buyurmaktadır.

Rivayette, "*Mümin daima kendi yaptıklarına dikkat eder.*" deniliyor, yani mümin, kendisini sürekli hesaba çeker.

Evet, içeriden kendimizin ve dışarıdan da din kardeşlerimizin sürekli denetimi altında olursak ve devlet düzeni de iyilikleri teşvik edip kötülükleri engelleyen bir düzene sahip olursa en iyi ümmet olma şansını yakalamış oluruz. Kur'ân-ı Kerim'de de buyrulduğu üzere:

"Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; marufu (iyi ve İslâm'a uygun olanı) emreder, münker olandan sakındırır ve Al-lah'a iman edersiniz."¹

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) Nehc'ül-Belâğa'da şöyle buyurmaktadır:

"Bütün hayırlı işler, hatta Allah yolunda cihat bile, iyiliğe çağırma ilkesine kıyasla, ağızdaki neme göre deniz gibidir."²

1- Âl-i İmrân, 110

2- Nehc'ül-Belâğa, Kısa Sözcükler, s.374. (Bu eşsiz hazine, Türkçe'ye de çevrilmiştir- çev-.)

MÂRUFU EMRETME VE MÜNKERDEN SAKINDIRMANIN AKLÎ, FITRÎ VE İÇGÜDÜSEL KÖKLERİ

Bütün anne ve babalar, çocuklarına bazı şeyleri önemle tavsiye eder ve bazı şeylerden dikkatle sakındırırlar; çünkü teşvik ve uyarının kökleri insanoğlunun yapısında ve fitratında olup belli bir zaman, mekân, ırk veya bölgeye mahsus değildir. Bunca kapsamlı bir özelliğin, insanın ancak fitratından kaynaklanacağı bellidir.

Tehlike Karşısında Hayvanların Tepkisi

Uyarı ve ikaz veya bir tehlike karşısında haykırmaya sadece insana mahsus bir tepki değildir. Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Süleyman'la (a.s) ordusunun yaklaşmakta olduğunu gören bir karıncanın, diğer karıncaları uyararak, ayaklar altında ezilmek istemiyorsanız hemen yuvalarınıza sığının, diye haykırdığı yer alır.¹

Yine Hüdühüt kuşu, Saba adlı ülkeyi gezdiği sırada halkın sapık bir inanç içinde olup güneşe taptığını görünce telaşla Hz. Süleyman'a (a.s) koşmakta ve bu sapmayı teessüfle aktarıp Saba halkının durumundan şikâyetçi olmaktadır.²

Evet, sapma ve bozulma karşısında haykırmak ve başkalarının acı hâline üzülme, sadece insanların yapısında ve fitratında varolan bir tepki değil, hayvanlarda da var olan bir içgü-

---

1- "Nihayet karınca vâdisine geldikleri zaman, bir karınca; 'Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin!' dedi." (Neml, 18)

2- "Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm..." (Neml, 24)

düdü aynı zamanda... Bu nedenle, duyarsız ve lâkayt bir insanın hayvandan bile aşağı olduğunu söylemek hiç de yersiz bir değerlendirme değildir. Burada, marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda herkesin aynı oranda sorumlu olmadığını ve devlet görevlileri -yöneticiler- ile ulemanın sorumluluğunun herkesten daha fazla olduğunu da unutmamak gerekir:

"Bilgin yöneticileri ve âlimleri, onları günah işlemekten ve haram yemekten sakındır-malı değil miydi? Yapmakta oldukları ne kö-tüdür"¹

Aklî Kökleri

Marufu emretme ve münkerden sakındırma olayı, aynı zamanda aklî bir zarurettir. Bu o kadar net bir gerçektir ki, açıklamaya kalkışmak, güneşi bulutla göstermeye çalışmak gibi olacaktır.

Bir tehlike ve sapma karşısında susmayı hangi aklîselim kabul eder? Akıl sahibi birinin böyle bir tutumu tasvip edebilmesi mümkün müdür?

İnsanları iyiye ve doğruya yöneltmenin, onlara kılavuzluk edip yol göstermenin ve kötülükleri engellemenin zarureti idrak edemeyen bir akıl düşünülebilir mi?

İslâm dini akıl ve fitrat dini olduğundan, iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmayla ilgili bütün ayet ve rivayetler, aslında insanları, akıl ve mantığın tartışılmaz yargısı karşısında saygıyla eğilmeye davet ediyor.

KUR'ÂN'DA MARUFU EMRETME

Marufu emretme olayı, Mekke'de bi'setin ilk günlerinden itibaren İslâm'ın en önem verdiği konuların başında gelmiştir.

Meselâ bi'setin ilk yıllarında Mekke'de nâzil olan ve o günlerde Müslümanlar arasında bir tür vedalaşma ve birbirinden ayrılırken selamlaşma parolasına dönüşen Asr Suresi'ndeki "birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler" tabiri aslında marufu emretmedir.

Peygamberlerin İlk Vazifesi

Kur'ân-ı Kerim peygamberlerin ilk görevinin marufa çağrı ve münkerden sakındırma olduğunu belirterek şöyle buyurur:

"Andolsun biz her ümmete, 'Allah'a kulluk edin ve tâguttan kaçının.' diye tebliğ etmesi için bir elçi gönderdik..."

Yani peygamberlerin en önemli görevi iki şeydir:

Birincisi, en büyük maruf ve en büyük iyi olan "eşi ve ortağı olmayan bir tek Allah'a kulluk esasına insanları çağırma"dır.

İkincisi, münker ve kötülüklerin en büyüğü olan "tağu-taataat" zilletinden insanları sakındırmaktan ibarettir.

A'râf Suresi'nin 157. ayetinde, adı ve nişaneleri Tevrat'la İncil'de belirtilmiş olan İslâm Peygamberi'nin birinci vazifesinin marufu emretmek ve münkerden sakındırmak olduğu açıklanmıştır.

En iyi Ümmetin Belirtisi

Kur'ân-ı Kerim, Müslümanlara hitaben şöyle buyurur: İyiliğe davet edip kötülükten sakındırmanız kaydıyla siz, insanların gördüğü en iyi ümmetsiniz.¹

Kur'ân-ı Kerim birçok ayette yersiz tutuculuklarından, gerçekleri tahrif etmelerinden ve yersiz beklentilerinden dolayı kitap ehlini eleştirirken; kitap ehlinin bir grubu ise inandıkları, ilâhî ayetleri okudukları ve marufu emredip münkerden sakındırdıkları için övmektedir:

"Onların, hepsi bir değildir, Kitap Ehli'nden bir topluluk vardır ki gece vaktinde ayakta durup Allah'ın ayetlerini okuyarak sec-deye kapanırlar. Bunlar, Allah'a ve ahiret gününe iman eder, maruf olanı emreder, mün-ker olandan sakındırır ve hayırlarda yarışır, işte bunlar sâlih olanlardır."²

Marufu emretmek, yüce Allah'ın yaptığı güzel işlerdendir:

"Şüphesiz Allah adaleti, ihsanı, yakınlaraya vermeyi emreder, çirkin utanmazlıklardan (feh-şâdan), kötülüklerden ve zorbalıklardan sakındırır..."³

Münkere davet etmekse, şeytanın işlerindedir:

"...Şeytan ise, sizi fakirlikle korkutuyor ve size çirkin hayasızlığı emrediyor..."⁴

Marufu emretme, Kur'ân-ı Kerim'in bütün mümin insanlara yaptığı bir çağrıdır, Tevbe Suresi'nin 71. ayetinde şöyle buyurmaktadır:

"Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin velileridirler; iyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler ve Allah'a ve Resulü'ne itaat ederler..."

1- "Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten sakındırır..." (Âl-i İmrân, 110)

2- Âl-i İmrân, 113-114

3- Nahl, 90

4- Bakara, 268

Bu ayette son derece dikkat çekici noktalar vardır:

1- Hangi yaş, meslek, ırk ve cinsiyetten olursa olsun rüştlerini ispatlayan bütün müminler birbirlerinin velileridirler; yani onların tavsiye ve sakındırmaları Allah Teala'nın verdiği velayet hakkından doğan bir tavidir ve bu nedenle de kesinlikle yersiz müdahale ve üzerine vazife olmayan bir şeye karışma gibi tavırlarla nitelendirilemeyecek kadar yüce ve olumlu bir davranıştır.

2- Müslümanlar bu hakkı, "Allah'a iman" esasından almaktadırlar, bu esası haiz olmayanların böyle bir hakkı yoktur.

3- Marufu emretmek, daima münkerden sakındırmaktan önde gelmiştir; bu ise toplumda meselelere öncelikle olumlu boyutlarından yaklaşılması ve sadece eleştirici bir tavır takılmaması gerektiğini göstermektedir.

4- Bu ayette marufu emretme ve münkerden sakındırma işi, namaz ve zekâtтан daha önce belirtilmiştir, zira namaz kılma ve zekât verme işleri için öncelikle bir dizi tebligat çalışmasına ihtiyaç vardır ki, bu da marufu ve iyiliği emretmekten başka şey değildir. Meselâ, namaz vakti geldiğinde en güzel ve en iyi duyulur bir sesle okunan ezanda, "hayye ala's-salât: namaza koşun!" demektediriz. Bu çağrı bilfiil iyiliği emretmek olup namazdan önce eda edilmektedir.

Kur'ân-ı Kerim namazı "münkerden sakındırma, kötülüklerden alıkoyma eylemi" olarak tanımlamakta ve "**Namaz çirkin utanmazlıklardan (fehşâdan ve kötülüklerden) alıkoyar.**"¹ buyurmaktadır.

5- Önceliklerin dikkate alınması gerektiği apaçık ortadadır. İslâm dini bütün iyilik ve olumluluklara daveti ve bütün kötülük ve çirkinliklerden sakındırmayı esas alan bir dindir.

Başka bir deyişle, ideal bir topluma ulaşabilmek için:

1- Hem kadınlar, hem erkekler kıyam etmeli, kolları sıvalıdır.

2- Velayet ve sevgiye dayalı tavsiyelerde ve engellemelerde bulunmalıdırlar.

3- İşe iyi yönlerden başlamalıdırlar.

1- Ankebût, 45

4- Bütün olumlu ve olumsuz noktaları dikkate almalıdırlar.

İşin buraya kadarı genel olup bütün Müslümanların vazifesidir; ancak bazı ayetlerde bu iki önemli farızanın gereğince yerine getirilmesi için özel bir grup oluşturulması gerektiği buyrulmaktadır.

Özel Gurup

Kur'ân-ı Kerim, **"Sizden hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden), sakındıran bir topluluk bulunsun..."**¹ buyurmaktadır.

Bu özel grubun sorumluluğu, avamdan farklıdır, bu grup gerekli imkân ve güçlerle donanarak harekete geçmeli ve kötülükleri -münker- engellemelidir. Basit bir örneklemeyle anlatalım: Tek yönlü bir caddeye tersinden giren bir araç karşısında diğer şoförlere düşen görev, far ve klaksonla onu uyarmaktır. -Bu, avamın ve toplumun görevidir.- Trafik polisine düşen görevse onu hemen engellemek ve cezalandırmaktır. -Bu da özel grubun görevidir.-

İyiliği emredip kötülükten sakındıranların, Kur'ân-ı Kerim'de peygamberlerle birlikte anılması ve onların katillerine verilecek cezanın peygamberlerin katillerine verilmesi gereken cezaıyla aynı olduğunun belirtilmesi, bu farızanın önemini anlatmaya yeter sanırız.

"...Peygamberleri haksız yere öldürenler ve insanlardan adaleti emredenleri öldürenler, işte onlara acıklı bir azabı müjdele."²

Kurtuluşun inzivaya ve bir köşeye çekilmekte olduğunu zannedenlerin tam tersine, Kur'ân, yegane kurtulanların "kendilerini ve diğer insanları iyiliğe ve hayra davet edenler" olduğunu bildirmektedir:

"Sizden; hayra çağıran, iyiliği -marufu- emreden ve kötülükten -münkerden- sakındıran bir topluluk bulunsun, kurtuluşa erenler işte bunlardır."³

1- Âl-i İmrân, 104

2- Âl-i İmrân, 21

3- Âl-i İmrân, 104

İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma eylemi, ancak Allah'a imanla ve O'nun rızası için yapıldığında bir erdem ve üstünlük sayılır:

"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümetsiniz, marufu emreder, münkerden sakındırır ve Allah'a iman edersiniz..."¹

Her ne kadar din âlimlerinin ve takvâlı dindar insanların sorumluluğu daha fazlaysa da iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma olayı karşılıklı bir eylemdir. Herkesin bir diğerini bu fârizaya davet etmesi ve Asr Suresi'nde de buyrulduğu gibi, "hakki ve sabrı tavsiye edenler"den olması, başkalarının hatalı ve kötü davranışlara düşmesini engellemesi ve bu yolda çeşitli zorluklara göğüs germeye hazırlıklı olması gerekir.

"Yapmakta oldukları münker -çirkin işler-den birbirlerini sakındırmıyorlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötü idi!"²

Yüce Allah, insanoğlunun varlığına kendi ruhunu üflemiş ve onu yeryüzünde halifesi kılmıştır, nitekim bundan dolayı insanoğlu daima özel erdemlere ve ilâhî cömertliklere muhatap olmaktadır; ancak sahip olduğu hayvânî içgüdülerle şeytanın vesveseleri ve tağutların kibirlenmesi gibi faktörler nedeniyle sürekli bir kontrole ve denetime de şiddetle muhtaçtır. Bu nedenle de Yüce Yaratıcı, insanı çeşitli uyarma, dizginleme ve kontrol etme yetenekleriyle de donatmış durumdadır:

1- Akıl kelimesi, Arapça "ıkâl" kökünden gelir ve "insanın kontrol ve denetimini sağlayan vesile" anlamını taşır.³ Akıl gibi dizginleyici bir unsur olmasaydı, insanoğlu çok kısa bir sürede kendisini mahvederdi.

2- Fıtratı ve doğası da, insana iyiye yönelmeyi ve kötülüklerden uzak durmayı telkin eder.

3- Allah Tealâ'nın gönderdiği bütün peygamberler bu amaçla görevlendirilmişlerdir.

1- Âl-i İmrân, 110

2- Mâide, 79

3- "Ikaal" kelimesi, deveyi çöktürmek ve kaçmamasını sağlamak için ayağına bağlanan ip ve köstek anlamına gelir. (çeviren)

4- İyiliği emretme ve kötülüklerden sakındırma eylemi de, insanların irşadı ve aydınlanması için en iyi araçtır.

İnsanoğlu bu dizginleyici ve dengeleyici unsurlara sahip olmasaydı; insan, sırf istek ve arzularının akışına bırakılacak olsaydı elbette ki taş üstünde taş kalmayacak, fitne ve sapmaların boyutu arşa çıkacaktı:

"Eğer hak, onların arzularına ve tutkularına uyacak olsaydı, hiç tartışmasız gökler, yer ve bunların içindeki herkes ve her şey bozulmaya uğradı..."¹

Cahiliye Döneminde Münkerden Sakındırma Olayı

Cahiliye döneminde de Mekkeli gençlerden bir grup, Mekte'ye gelen gariplerin zulüm ve haksızlığa uğramasını engellemek ve başı darda kalan her mazluma yardımcı olmak amacıyla bir örgüt kurdu. O dönemlerde Hz. Muhammed (s.a.a) gençti ve henüz peygamberlikle görevlendirilmemişti; ama "hak ve haklıdan yana" olan bu güzel girişimi destekleyerek örgüte üye oldu ve peygamber olduğu zaman bu olay kendisine hatırlatıldığında şevkle, "*Eğer şimdi de bir mazlumu desteklemek için beni çağırırsalar hemen koşar, böyle bir harekete hemen katılırım.*"² buyurdu.

Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın Tevhitle İlişkisi

Hz. Resulullah efendimiz (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Lâ ilâhe illallah sözü, hafife alınmaması ve küçümsememesi kaydıyla, insanı Allah'ın azabından uzak tutar."

Tevhid kelâmının küçümsemesinin anlamı sorulduğunda, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Apaçık şekilde günah işlenir ve hiç kimse buna aldırmaz ve günah işleyeni engellemezse, Tevhid kelâmı hakarete uğramış, küçümsemiş olur."³

1- Mü'minûn, 71

2- Goftar-i Mah (Ayn Konuşması), c.1, s.64, Merhum Dr. Âyetî.

3- Mizan'ul-Hikme, c.6, s.266

Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın Nübüvvetle İlişkisi

A'râf Suresi'nin 157. ayetinde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) görevleri açıklanırken, "**...İnsanlara marufu emreder ve münkerden alıkoyar.**" buyrulur.

Bir ve eşi olmayan yüce yaratıcıya kulluktan daha önemli bir maruf ve tâğuta kulluktan daha çirkin bir mün-ker düşünülebilir mi? Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de Nahl Suresi'nin 36. ayetinde, "Bütün peygamberlerin insanlara karşı vazifesi, onları Allah'a kulluğa çağırarak ve tâğuta kul olmalarını engellemektir." buyrulmaktadır.

Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın İmametle İlişkisi

Cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin (a.s) Yezid'e karşı başlattığı kıyamın amacını açıklarken şöyle buyuruyor:

"Hakka göre amel edilmediğini ve bâtılın engellenmediğini görmüyor musunuz?"

Yine şöyle buyurmaktadır:

"Ben marufu emretmek ve münkerden sakındırma niyetindeyim; ceddim Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği dinde yapılan bozulmaları ıslâh etmek azmindeyim!"

Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın Konumu

Tevbe Suresi'nin 111 ve 112. ayetlerinde şöyle buyrulur:

"Hiç şüphesiz Allah, müminlerden, karşılığında onlara mutlaka cenneti vermek üzere canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşmışlar, öldürmüşler ve öldürülmüşler; bu, Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'ân'da O'nun üzerine gerçek olan bir vaattir. Allah'tan daha çok ahbine vefa gösterecek olan kimdir? Şu hâlde yaptığımız bu alışverişten dolayı sevinip müjdeleşiniz. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur. Allah yolunda canlarınızı vermeye hazır olan bu müminler tövbe eder; ibadet eder, hamt eder, İslâm davası için seyahat eder, rüku ve secde eder, iyiliği emreder, kötülükten sakındırır

ve Allah'ın sınırlarını korurlar. Bütün bu müminleri müj-dele!"

Bu iki ayete kısaca göz atıldığında "marufu emreden" ve insanları iyiliğe çağırınların özellikleri ve nitelikleri kolaylıkla anlaşılacaktır, onlar yiğit ve gözü pektirler, geceleri rükû, secde, tevbe, dua ve gözyaşlarıyla geçen bu insanların gündüzü, hakkı haykırarak ve iyiliğe çağırarak geçmektedir. Onlar, insanları Allah'ın kanunlarına uymaya davet etmeden önce bu çağırışı kendi nefislerine uygulamakta ve önce kendilerini ıslâh etmektedirler.

Evet, Allah Teala'nın vaadde bulunduğu büyük kurtuluş ve büyük başarı, başkalarını davet ettikleri şeye kendileri uymayan, kendileri kırmızı ışıktan geçerken başkalarını İslâmî hicaba ve tesettüre uymaya davet edenlerin değil; bu, yiğit ve dininde samimî olan fedakâr insanlarıdır.

HADİSLERDE MARUFU EMRETME

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a), marufu emredenlerin, yeryüzünde Allah'ın halifesi olduklarını buyurmaktadır.¹

Bir başka hadiste, "Allah-u Teala, dinsiz müminin düşmanıdır." buyrulur. Kendilerinden, "Ya Resulullah, dinsiz mümin olur mu?" diye sorulduğunda, "Marufu emretme eylemini yapmayan Müslüman dinsizdir." buyurmuşlardır.²

Müminlerin Emiri Hız. Ali (a.s), "Kötülüklerden sakındırma girişimi, fasıkların burnunun ezilmesi demektir." buyurur.³

İyiye davet ve kötülükten sakındırma, ilâhî ahlâkın özelliklerinden olup bu iki fârizayı yerine getirenlere Allah Teala onur ve izzet kazandırır.⁴

İlim şehrinin kapısı İmam Ali (a.s) şöyle buyurur:

"İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, bütün insanların yararınadır ve hayırlı işlere yönelme saikını artırır, kötü işlere yönelme eğilimi fazla olan aptal insanlar için kötülükten sakındırma girişimi güçlü bir kontrol aracıdır."⁵

Ehlibeyt İmamları'ndan İmam Muhammed Bâkır hazretleri (a.s) bazı insanların aciziyetinden şikâyetle şöyle buyurur:

"Niceleri vardır ki, malına veya canına zarar verecek olsa namazını terk eder; nitekim en büyük ve en değer-

---

1- Numune Tefsiri, c.3, s.38

2- Bihar'ul-Envar, c.97, s.86

3- Gurer'ul-Hikem

4- Leali'l-Ahbar, s.270

5- Vecizeler, 252

li farizalardan olan **iyiliği emretme, kötülükten sakındırma** farizasını, niceleri sırf bu nedenle terk etti."¹

Bir kötülüğü görüp de onu engellemeyen kimse, tıpkı bir yaralıyı görmezden gelip ölüme terk eden kimse gibidir.²

Kötüler karşısında hiçbir tepki göstermeyenler, canlılarla birlikte olan ölülerdirler.

Kötülük, sizin müdahalenizle sönmemesi hâlinde her şeyi yakacak bir ateştir.³

Bir sürüngenin veya yırtıcı bir hayvanın birine doğru yaklaştığını görür de onu uyarıp yardımcı olmazsan, onun ölümden sen de sorumlu olursun.⁴

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Kötülükleri engelleyebileceği hâlde engellemeyen kimse, Allah Tealâ'ya hakaret edilmesini seven kimse-dir. Böyle biri Allah Teala'ya karşı savaş açmıştır."⁵

Evet, açıkça günah işleyen biri, Allah'ın dinini aşağılamış ve Allah'ın düşmanlarını sevindirmiştir.

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlardan bir grup vardır ki peygamber veya şehid olmadıkları hâlde, insanlara iyiliği emredip kötülükten sakındırdıkları için öyle bir makama ulaşırlar ki, herkes onlara gıpta eder."⁶

Kur'ân-ı Kerim, "**Kendinizi ve yakınlarınızı cehennem ateşinden koruyun.**" buyurmaktadır; bu ayetin açıklamasıyla ilgili rivayette, "Söz konusu korunma, iyiliğe çağrı ve kötülükten menetmekle mümkündür." denilmektedir.

İnsanlar kötü ve çirkin işler (münker) karşısında tepki göstermeyip susacak olurlarsa Allah'ın gazabı herkesi saracaktır.

1- Furu-u Kâfi, c.4, s.55, Mizan'ul-Hikme'den naklen

2- Kenz'ül-Ummal, c.3, s.170, Arapça metin

3- Bihar'ul-Envar, c.14 s.308, Arapça baskı

4- el-Müstedrek, c.12, s.184, Arapça'sı

5- age., c.2, s.357

6- age., c.2, s.358

Marufu emredip münkerden sakındırma ilkesine inanmayanın dini yoktur.¹

Dinin zirvesi; iyiliğe çağrıda bulunup kötülüğe mani olmak ve Allah'ın kanunlarını ve İslâm'ın ceza hükümlerini uygulamaktır.²

Dinin temeli marufu emretmek, münkerden sakındırmak ve Allah'ın ceza hükümlerini uygulamadır.³

Yeryüzünde günah işlenirken mümin insanların buna seyirci kalması Allah'ın hoşuna gitmez.⁴

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Cebrail gelip, İslâm on bölümdür, yedinci bölümü marufu emredip münkerden sakındırmaktır, dedi."

Hadislerde münkerden sakındırmayan ve kötülüğe karşı çıkmayan Müslüman için "zayıf" ve "dinsiz" tabirleri kullanılmış ve böyle bir Müslüman'ın Allah'ın gazabına uğradığı belirtilmiştir.⁵

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Davud (a.s) ve Hz. İsa (a.s) gibi nice peygamberin, kötülüklere karşı çıkmayanları ve münkerden sakındırmayanları lânetlediği buyrulur:

"İsrailoğulları'ndan inkâr edenlere Davud ve Meryem oğlu İsa diliyle lânet edilmiştir. Bu, isyan etmeleri ve haddi aşmaları nedeniyledir. Yapmakta oldukları münker -günah, çirkin- işlerden birbirlerini sakındırmıyorlardı. Yapmakta oldukları şey ne kötü idi!"⁶

Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi, peygamberlerin sünneti, sâlihlerin yolu ve büyük bir farzdır; bu farzın uygulanmasıyla yollar emniyetli, gelirler helâl ve insanların hak ve hukuku edâ olur.

1- Bihar'ul-Envar, c.97, s.86

2- Müstedrek, c.2, s.359

3- Gurer'ul-Hikem, el-Mizan tefsirinden naklen.

4- Nehc'us-Saade, c.2, s.226

5- Vesail'uş-Şia, c.11, s.399

6- Mâide, 78, 79

İmam Hüseyin'in (a.s) Münkerden Sakındırma Eyleminden Alınacak Dersler

İmam Hüseyin (a.s) Kerbelâ'da yiğitçe savaştıktan sonra, şehid düşmeden önce, son nefeslerini verirken Yezid ordusunun Ehlibeyt'in çadırlarına saldırdığını gördüğünde onlara söylediği son söz, "**Dininiz yoksa, hür -mert- olun bari!**" olmuştur. Bu söz o katiller güruhunu etkilemiş ve İmam hayatta olduğu sürece Peygamber Ehlibeyt'inin çadırlarına saldırmaktan vazgeçmişlerdir.

Bundan alınacak dersler vardır, birkaçını sıralayalım:

1- Son nefeslerini verirken bile "kötülükten sakındırma" eyleminde bulunmak farzdır.

2- En vahşi ve en acımasız insanlar karşısında bile "kötülükten sakındırma" eyleminde bulunmak farzdır.

3- Eğer birden fazla kötülük işleniyorsa ve bizim sadece bunlardan birini engelleyebilmemiz mümkünse, hemen onu engellemek için gerekenleri yapmamız farzdır.

4- Kanunlara uymayan bazı insanların da bazı kötü davranışlardan vazgeçmesi ve vicdanlarının sesini dinlemesi pekâlâ mümkündür.

5- Eğer insanları kötü davranışlarından vazgeçirebilmek için onların dinî inançlarına hitap edilmesi yetersiz kalıyorsa, sevgiyle yaklaşarak onların başka niteliklerine hitap etmek gerekmektedir.

6- Namusun ve iffetin desteklenmesi en büyük farzlardan-
dır.

En Zor Şartlarda Bile Kötülükten Vazgeçirme Eylemini Bırakmamak

Hz. Resulullah efendimizin (s.a.a) soyuna mensup bulunan bütün erkekleri; yani babasını, amcasını, kardeşlerini ve yeğenlerini, İmam Saccad Zeynelabidin (a.s) hazretlerinin gözleri önünde şehid ettiler, bununla da kalmayıp, kendisini esir olarak Kufe ve Şam'da "ecnebî asiler" yaftasıyla dolaştırdılar. Ama Şam Camii'nde hatibin Yezid'i övdüğünü görünce İmam Seccad hazretleri (a.s) Yezid'in de bulunduğu bu mekanda, "*Ey hatib!*" diye haykırdı; "*Sen Yezid'e dalkavuklukta bulunmakla Allah'ın*

rızasını Yezi-d'in rızasına satmış ve Allah'ın gazabını kazanmış oldun! Maruf ve iyiliklerin en büyüğü olan Muhammedî İslâm'ın, yani Ehlibeyt İslâm'ının aslını tanıtmak için şu minbere benim çıkmam gerekir ashında!"

İmam bunları söyledikten sonra minbere çıkıp fevkalade çarpıcı bir konuşma yapmış, bu târihî konuşma Yezid'in bütün plânlarının ortaya çıkmasına ve fikrî, kültürel ve duygusal bir inkılabın gerçekleşmesine neden olmuştur.¹

Susmak Yetmez, Hareket etmek ve Haykırmak Şarttır

İmam Cafer Sadık hazretlerinin de (a.s) davetli olduğu bir yemekte davetlilerden biri özel bir işaretle ev sahibinden su istedi. Ona su yerine şarap verildiğini fark eden İmam (a.s) hemen yerinden doğrularak evi terk edip şöyle buyurdu:

"Şarap içilen bir sofrada yemek yenilemeyeceği gibi, orayı hemen terk etmek de gerekir. Böylece o sofrada oturanlar, şarabın ne kadar kötü bir şey olduğunu görmüş olacaktırlar."²

İslâm tarihinde kayıtlı olan şu olay gayet öğreticidir: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ölüm döşeğinde bulunduğu günlerde 18 yaşında bir genç olduğu hâlde İslâm ordusunun komutanlığıyla şereflendirilmiş olan Üsame b. Zeyd, bir gün Hz. Ali'nin (a.s) huzuruna çıkarak kendisine yardım edilmesini istedi. İmam kabul etmeyince, "Ben de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yakın sahabesindenim." dedi. Bunun üzerine İmam (a.s), "Evet" dedi, "Ama Muaviye iktidar hırsıyla bize savaş açtığı zaman sen onun bu aşikâr zulmüne açıkça karşı çıkacağıın yerde susmayı tercih ettin. Senin bu suskunluğun büyük bir günahı. Muaviye'nin safında yer almasan da, onun bu haksızlığı ve zulmü karşısında susarak onu desteklemiş oldun. Göz göre göre işlenen bir günaha seyirci kalmak, Müslüman'a yakışır bir mantık değildir!"

İran'da İslâm inkılâbı gerçekleşmeden önce Şah'ın milletvekillerinden biri İmam Humeyni'yle (k.s) görüşerek meclisten İslâm karşıtı bir kanun geçirilmek istendiğinde kendisinin

---

1- Seyyid b. Tavus'un el-Luhuf adlı eserine bk. (Türkçe tercümesi: Kerbelâ Şehitlerinin Ardından, Kevser Yay.)

2- Bihar'ul-Envar, c.79, s.54-141

olumlu oy kullanmadığını söyleyince, İmam Hu-meyni (k.s) rahatsız bir ifadeyle, "Bu yetmez." dedi, "Mecliste bunu haykırman, yüksek sesle itiraz etmen, sonra da meclisi terk etmen gerekirdi beyefendi!" dedi.

Evet; iyiler, kötülükler karşısında susmamalıdır. İyiler tepki gösterecek olursa kirlenen ortamı değiştirebilirler, meselâ bütün iyilerin, öğle vakti girdiğinde bulunduğu yerde ezan okuduğunu düşünün; bu hareket, ortamın tamamen değişmesini, çok farklı bir atmosfer oluşmasını sağla-maz mı?

MARUFU EMRETMENİN ÖNEMİ

Marufu emretme ve münkerden sakındırma farzının namaz, oruç ve hac gibi ibadetlerden çok farklı olduğu bilinmelidir. Zira söz konusu ibadetlerin yerine getirilmesi kimseyi rahatsız etmez, kimsenin çıkarına ve keyfine dokunmaz, bu nedenle de genellikle ibadetlere karşı çıkan da pek olmaz.

Kötülüklerle karşı çıkmak ve münker -günahı, kötü ve çirkin- davranışları engellemekse, çoğu insanların keyfine ve zevkine ters düşeceğinden, ona karşı çıkanlar da oldukça fazla olacaktır.

Dahası, maruf ve münkerin ne olduğunu bilmek de herkesin işi değildir. Çeşitli insanlarla ilişki kurabilmek ve gerekli reaksiyonları gösterecek güç ve yeteneğe sahip olabilmek için tebliği ve psikolojiyi de bilmek gerekir. İyiliği emretme ve kötülükleri engelleme girişiminin başarılı olabilmesi için bunu yapanlar çok iyi huylu ve yüksek seviyeli bir ahlâka sahip olmalı, gerekli bilgi ve eğitime sahip bulunmalıdırlar.

Buna ilâveten, ideal bir girişim için gerekli kanunî ve mâlî yardım ve destek hususunda devletle millet, el ele verebilmelidir. Meselâ radyo ve televizyon programları temiz bir toplum yaratmaya, iyi şeyleri ön plana çıkarıp kötü ve çirkin şeyleri toplumdan temizlemeye yönelik olmalıdır. Yine, halk "marufu emretme ve münkerden menetme" eyleminin "başkalarının işine karışma ve başkalarını rahatsız etme" değil, İslâmî bir fariza ve insânî bir vazife olduğunu bilmelidir. Duvarlara, panolara yazılan yazılar ve reklam nitelikli sloganlar insanları kemale, olgunluğa ve nura yöneltmeli; iyiliklerin canlanıp yeşerdiği, kötülük ve çirkinliklerinse tutunamadığı ve hayat bulamadığı temiz ve İslâmî bir toplum oluşturulmalıdır.

Rivayetlerde, marufu emretme ibadetinin Allah yolunda cihaddan bile önemli olduğu geçer; zira cihad bütün bir ömür süresince birkaç kez vuku bulurken, bu fariza sabah akşam demeden her gün, her saatte, üstelik insanların gözleri önünde gerçekleşmektedir.

İnsanlar iyiliğe çağrılmaz ve kötülükten sakındırılmaz-sa, İslâm toplumu sigortalanamaz. Her gün, Samirî gibi bir sanatçının ortaya çıkıp bir altın buzağı yaparak genç neslimize karşı kültürel saldırılar başlatması işten bile değildir. Bütün İslâm uleması marufu emretme ve münkerden sakındırmanın vazgeçilmez farizalardan olduğu hususunda müttefiktirler. Bu fariza o kadar önemlidir ki, cennet gençlerinin iki efendisinden biri olan İmam Hüseyin (a.s), Kerbela kıyamının amacının; İslâm ümmetine marufu emretmek ve münkerden sakındırmak olduğunu buyurmaktadır.

Marufu emretme sayesinde yüce İslâm'ın bütün farzları toplumda uygulanabilir; münker ve kötülüklerin engellenmesi hâlinde ise toplumdaki bütün bozulma ve kirlenmeler son bulur. Dünya nüfusunun bir milyardan fazlasını teşkil eden İslâm ümmetinin her ferdi her gün sadece bir marufu tavsiye edecek ve bir münkerden sakındırma girişiminde bulunacak olursa bütün dünyanın çehresi değiş-mez mi?

Amerika'yla katil İsrail el ele verip de bölgedeki bir İslâm ülkesini bombalamaya yeltendiğinde, bir milyar insanın sokaklara dökülerek haykırması hâlinde derhal geri adım atmak zorunda kalacağı açıktır.

Biz Müslümanlar birlik, beraberlik içinde, imanla ve tek ses hâlinde haykırmamızın tadını henüz tam anlamıyla alabilmiş değiliz. Evet, bir damla suyla bir yere varılmayacağı elbet doğrudur; ama damlalar küçük dereleri ve dereler de büyük ırmakları besleyip bir barajın arkasında biriktiğinde inanılmaz bir güce dönüşür, koca bir şehrin elektriği olur ve bütün bir şehri aydınlatır.

Merhum Şehid Mutahharî şöyle der:

"Kur'ân-ı Kerim'de marufu emretme ayetinden önce Müslümanların birlik ve beraberliğinden bahsedilir; yani kötülükleri ve bozulmaları önlemek is-tiyorsanız önce gücünüz, kuvvetiniz olmalıdır, güçlü olmanız için

de birlik ve beraberlik içinde olmanız gerekir denilmektedir."

Merhum Şeyh Ensarî şöyle diyor:

"Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi için iktidar ve devlet gücü gerekiyorsa, devlet kurmak ve İslâm'ın iktidarını oluşturmak her Müs-lümana farz olur."

Dünün kötü ve çirkin işi yalan ve gıybet gibi şeylerdi; biri bunu yaparsa diğeri onu men eder, kınardı.

Bugünün "kötü"sü ve "münker"i ise çok farklıdır artık...

Bugün Müslümanlar hiç beklemedikleri bir anda kendilerini çok büyük ve karmaşık komploların içinde buluvermektedirler!

Yeterli güce, teknolojiye, uzmanlığa, ekonomik altyapıya ve birliğe sahip olmamaları hâlinde bu korkunç komplo ve tuzaklar Müslümanların bütün varlığını tehlikeye düşürecek ve dünyalarını karartacak şekildedir.

Bu nedenledir ki, ulusal ve uluslararası düzeydeki kötülük ve münkerleri önleyebilmek için İslâmî bir devlet nizamının kurulması zarurîdir.

Nihâi Amaç

Marufu emretmekten amaç iyi şeylerin yapılması; münkerden sakındırmanın amacı da kötülüklerin kökünün kazanmasıdır. Bu girişimin yüzeysel ve etkisiz olmaması gerektiği de apaçık ortadadır.

Kur'ân-ı Kerim, "Eğer bir toplantıda Allah'ın ayetlerine hakaret edilirse buna itiraz amacıyla o toplantıyı hemen terk edin, konu değişinceye kadar oraya dönmeyin." buyurur.¹

Bu ayetlerden de anlaşılacağı üzere söz konusu toplantının terk edilmesine rağmen konu yine de değişmez ve dine hakarete devam edilirse başka bir çözüm yolu bulmak gerekir. Nitekim Kur'ân'da da amacın o toplantıyı salt terk etmekten ve bir uyarıda bulunmaktan ibaret olmadığı, konunun değiştirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Binaenaleyh bu ga-

---

1- Nisâ, 140, En'âm, 68

yenin gerçekleşmesi için meş-ru her yola başvurulmalıdır. Bazı rivayetlerde, "*Günah işleyen kimse onu terk edinceye kadar onu rahatsız edin.*" denilmektedir.¹

Uyarı ve rahatsız etmenin de bir yararı olmaz ve kişi günaha devam ederse, bizim vazifemiz de devam eder ve başka yöntemlere başvurmamız gerekir.

Savaşla ilgili ayetlerde amacın "fitnenin giderilmesi ve tamamen ortadan kaldırılması" olduğu belirtilir.² Binaenaleyh fitne yeryüzünden tamamen kaldırılincaya kadar mücadeleyi çeşitli yollar ve taktiklerle sürdürmek gerekir. İşin bu kısmı gaye ve hedefle ilgilidir; şimdi de ne kadar çaba ve emek sarf edilmesi gerektiğine bir bakalım:

Namaz, oruç ve hac gibi ibadetler yüzde yüz ibadettir, zamanı, şekli ve miktarı önceden belirlenmiştir. Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın belli bir şekli veya miktarı yoktur. Bu, tıpkı bir hastanın doktora müracaat etmesi gibidir. Bir hastanın, hastalığı boyunca doktora kaç kez gideceği, her doktora ne kadar vakit ayracağı, ilâca ne kadar para harcaması gerektiği önceden bilinemez. Çünkü amaç hastanın iyileşmesidir. Doktor, zaman, harcanacak para ve çaba için belli bir kısıtlama yoktur. Bu nedenledir ki peygamberler, "Bütün gücümüzü ve imkânlarımızı insanların ıslâhı yolunda kullanırız."³ demişlerdir.

Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırma Farz-ı Ayn Mıdır, Kifaye Midir?⁴

Evet, iyiliğe çağrı ve kötülükten sakındırma farzı, bazılarının yapması durumunda diğerlerini sorumluluktan kurtaran cenaze namazı gibi midir; yoksa her bireyin şahsen mükellef olduğu namaz farzası gibi midir?

1- Tehzib, c.6, s.181

2- Bakara, 193

3- Hûd, 88

4- Herkesin ifasına mecbur olduğu namaz kılmak, oruç tutmak, yalan söylememek gibi eylemler farz-ı ayndır; bazı Müslümanların yapmasıyla diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu cenaze namazı kılmak gibi farzlara ise farz-ı kifaye denir. -çevirenin notu-

Bu hususta her iki görüşü de savunanlar olmuştur. Ancak, burada bazı noktaları belirtmekte fayda olduğu kanaatindeyiz:

1- "Kalben reddetme" açısından her Müslümanın günahtan nefret etmesi farzdır; ama fiilî ve sözlü girişim açısından, bir grubun girişimiyle istenen netice alınırsa diğer Müslümanlardan sorumluluk kalkmış¹ olur.²

2- Maruftan maksat, toplumda bütün iyi ve doğru şeyleri geçerli ve egemen kılmaksa, bütün toplumun bu girişime katılması ve kıyam etmesi gerekir; ama eğer amaç sadece namaz, oruç, hac vb. gibi bazı farizâların ihya edil-mesiye, belli bir grubun bu iş için faaliyette bulunması yeterlidir.

Yine, münker denildiğinde toplumun bütün münker ve kötülüklerden temizlenmesi gibi kapsamlı bir anlam ve gaye kastediliyorsa bütün toplumun bu girişime katılması ve harekete geçmesi gerekir.

Meselâ "temizlik" denildiğinde eğer bütün cadde ve sokaklar, çarşı-pazar, okul, ev, dükkan... vb gibi şehrin tamamı kastediliyorsa, bu temizliğe ahalinin tamamı katılmalıdır; ama eğer sadece belli bazı yerler kastediliyorsa bu iş için belli bir grubun girişimde bulunması kâfidir.³

Marufu Emretme ve Hakka Davet İşî Belli Bir Gruba Mahsus Değildir

Toplumda bireylerin davranışlarının yaratacağı etkiler küçümsenmemelidir. Bir futbolcu sahada onca seyirci karşısında Allah-u Tealâ'yı saygıyla anar ve spor sahasında cemaat namazını ihya ederse, bir üniversite öğretim görevlisi namaz vakti girdiğinde nazikçe dersi noktayıp namazını kılar, radyo televizyon sunucuları namaz vakti girdiğinde bunu ilân edip namaza duracak olursa "namazı vaktinde kılma" sünneti ihya olur ve bu kültür toplumda yerleşmeye başlar.

1- Çünkü amaca ulaşılmıştır. -çev.-

2- el-Cevahir.

3- Ayetullah Nurf'nin "Emr-i Maruf" adlı eserinden mealen.

Bir Hatıra

Şah'ın İran'dan kaçtığı gün, sürgünde bulunan İmam Humeynî (k.s) Fransa'nın küçük bir köyündeydi. Olayı bütün dünyaya duyurabilmek için yüzlerce radyo, televizyon ve gazete muhabiri oraya toplanmış, İmam'ın konuşmasını bekliyordu. O gün, İran'ın en tarihî günü ve İmam'ın o gün söyleyeceği sözler de onun en önemli mesajıydı.

İmam Humeynî (k.s) bir sandalyeye oturup konuşmaya başladı. Bu, târihî bir andı ve bütün dünyaya canlı yayınlı aktarılıyordu. Henüz birkaç dakika geçmemişti ki rahmetli İmam (k.s) yanında duran oğlu Seyyid Ahmed'e dönüp namaz vaktinin girip girmediğini sordu; vaktin girdiğini duyunca, muhabirleri nezaketle selâmlayıp bütün dünyaya yapılan canlı yayına rağmen, namazını kılmaya gitti.

Orada bulunan muhabirler, Şah'ın İran'dan kaçmak zorunda kaldığı böylesine kritik bir anda, İmam'ın sözlerini neden birdenbire kestiğini ve nereye gittiğini sorduklarında, duydukları cevap hayretlerini artırdı: "Namaz vakti girdiğinde, Rabbinin huzuruna çıkmaktan daha önemli işi yoktur onun!"¹

Marufu Emretmede İktidar ve Gücün Rolü

Hac Suresi'nin 41. ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

"Öyle kimseler ki; yeryüzünde kendilerini iktidar ve güç sahibi kılsak, dosdoğru namazı kılarlar, zekâtı verirler, marufu emrederler, münkerden sakındırırlar..."

Bu ayetten de anlaşılacağı üzere marufu emretme ve münkerden sakındırma girişimi, bir kötülüğü işleyene karşı âcizane tavsiye ve nasihatte bulunmaktan ibaret değil; bilâkis güçlü ve muktedir bir konumda yerine getirilmesi gereken bir görev ve sorumluluktur. Güç ve iktidar olmaksızın birçok kötülüğü, özellikle uluslar arası suç ve kötülükleri önleyebilmek mümkün değildir. Kur'ân-ı Kerim me-alen şöyle buyurmaktadır: "Müslüman bir grup, diğerine saldıracak olursa, onu bu saldırganlığın-

---

1- Bu hatırayı, bizzat İmam'ın (k.s) oğlu Seyyid Ahmed hş. 1373 Ramazan'ında kendisini ziyarete gelen Tahranlı taksicilere yaptığı konuşmada aktarmıştır.

dan vazgeçirip Allah'ın emrine döndürünceye kadar onunla savaşmak bütün Müslümanlara farzdır."¹

Güç ve iktidar olmazsa bir toplumda Allah'ın hükümlerini hakim kılıp hadleri, diyetleri ve kısasları uygulayabilmek mümkün değildir.

Tembellik, bezginlik, korku ve yılgınlık gibi hasletler Müslümana yakışmadığından dua metinlerinde bu hasletler "felâket" olarak nitelenmiş ve bu felâketlerden Allah'a sığınılmıştır.²

Uhud Savaşı'nda Müslümanların yenilmesinin en önemli nedenlerinden biri, onların yılgınlık ve gevşeklik göstermeleri olmuştur.³

Söz konusu güç ve iktidarın ancak toplumun Allah'ın hükümlerine uyup birlik ve vahdet içinde âdil, bilge, basiretli ve cesur bir mümin lidere itaat etmesi, çeşitli dallarda gerekli ihtisasa ve teknolojiye ulaşması ve halkın tamamının bilinç kazanması durumunda mümkün olabileceği apaçık ortadadır.

Marufu Emretme Zaaf ve Acziyetle Değil, İktidar ve Liderlikle Mümkündür

Kur'ân-ı Kerim, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın zaaf ve acziyetten değil, velayetten kaynaklanan bir girişim olduğunu belirterek şöyle buyurur:

"Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin velileridirler, birbirlerine iyiliği emreder, birbirlerini kötülükten sakındırırlar..."⁴

İslâm toplumunda herkes birbirindedir⁵ ve birbirine karşı sevgi besler. Ensar olarak bilinen Medine halkının, Muhacirin olarak bilinen Mekke Müslümanlarını sevgiyle karşılayıp bağır-larına basmış olması bunun en güzel misallerindedir.⁶

1- Hucurât, 9

2- Bihar'ul-Envar, c.98, s.93 ve c.2.

3- "... yılgınlık gösterdiniz ve verilen emri uygulayacağınız yerde onu tartıştınız..." (Âl-i İmrân, 152)

4- Tevbe, 71

5- Âl-i İmrân, 195

6- Haşr, 9

Müslümanlar, zor şartlar altında kaldıklarında bile din kardeşlerini kendilerine tercih ederler.¹

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) Müslümanlar arasında defalarca kardeşlik bağı oluşturup, "*Müminler kardeştirler.*"² buyurmuştur.

Binaenaleyh birisi marufu emrettiğinde veya münker-den sakındırıldığında yapılan bu davranışı "üzerine vazife olmayan şeylere karışmak ve başkalarını rahatsız etmek" şeklinde algılamak gerekir. Bilâkis o kişiyi iyilik sever biri olarak görmek ve yaptığını, sevgiden, velayetten ve denetim hakkından kaynaklanan Allah-u Teala'nın verdiği iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevi olarak görmek gerekmektedir.

Münkerden Sakındırmaya Kur'ân'dan Bir Örnek

Hz. İbrahim (a.s) amcasının putlara taptığını görünce, "önünde eğilip büküldüğünüz şu heykellerin ne manası var?!" demektedir³

Bu kısa, ama nitelik açısından son derece dolu cümlede, marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda öğrenilmesi gereken noktalar vardır:

1- Marufu emretme fiilinde bulunan kimse belli bir olgunluk ve yetenek seviyesine ulaşmış olmalıdır.

2- Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın yaşı yoktur.

3- Marufu emretme ve münkerden sakındırmaya kendi yakınlarımızdan başlamamız gerekir.

4- Münkerden sakındırmak istiyorsanız, önce en büyük ve en tehlikeli olanından başlayın.

5- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eyleminde, muhatabınızın kendi onurunun ve insanî kişiliğinin farkına varmasını ve kendisine saygı duymasını sağlayın.

6- Münkerden sakındırma eyleminde kimi zaman bir kişinin bir grubu karşısına alması gerekebilir.

1- Haşr, 9

2- Hucurât,10

3- Enbiyâ, 52.

7- Uyarı ve tavsiyede bulunurken soru sorma yöntemiyle muhatabın vicdanı uyandırılabilir.

8- Uyarı ve tavsiyede bulunurken açık, net ve kararlı olun.

Yukarıdaki noktalar ilk bakışta akla gelen mevzulardır, konu etrafında dikkatle düşünülecek ve meselâ tefsir kitaplarına müracaat edilecek olursa, daha başka ilke ve usullerin de olduğu görülecektir.

MARUFU EMRETME VE MÜNKERDEN SAKINDIRMANIN ETKİLERİ VE BEREKETLERİ

a) Manevî Etkileri

1- Allah'ın Gazabından Kurtuluş

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Bir günah ve kötülüğe şahit olup da kalben bundan rahatsızlık duyan kimse, Allah'ın gazabından kurtulmuş olur; insanları sözlü şekilde mün-kerden sakındıran kimse ödüllendirilir."

2- Allah'ın Lütuflarından Faydalanma

Allah'ın kelimelerini yüceltmek için güç, kuvvet ve kılıçla kıyam eden, ilâhî lütufların hakikatine ulaşmıştır.¹

Dine bidat sokmaya kalkışan birini, münkerden sakındırma yoluyla korkutan kimsenin kalbini, Allah Teala imanla doldurur. Bidat karşısında müsamahakâr davranan kimse ise, Allah'ın hükmünü tahkir etmiş olur.

3- Mükemmel Olmanın Belirtisi

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurur:

"İnsanların en iyisi... onlara marufu emreden, iyiye davet edendir."²

Bilâkis, maruf ve münker karşısında hiçbir tepki göstermeyen kimse insanlığını yitirmiş demektir. Böyle biri, hayırlı bir

---

1- Vesail'uş-Şia, c.11, s.405

2- Nehc'ül-Fesaha, 8499. söz.

sözü kabul etmez.¹

4- İnsanın Kendisini Etkilemesi

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) oğluna, "*İyilerden olmak istiyorsan insanlara iyiyi ve marufu emret.*" buyurmaktadır.²

Evet, çamaşır yıkayan birinin nasıl kendi elleri de temizlenmiş olursa, insanlara marufu ve iyiliği emreden kimse de, neticede bizzat o marufu ve iyi şeyi yapmaya çalışır.

5- Bütün Sevaplara Ortak Olmak

Rivayetlerde şöyle geçer: Birini hayırlı ve iyi -maruf- bir işe davet eden kimse, söz konusu kişi o iyilik ve hayrı işlediği sürece onun sevabına ortak olur ve bu ortaklık, iyiliği yapanın sevabını da eksiltmez.

Aynı şekilde, birini kötülüğe ve günaha çağırın kimse, onun işlediği günaha ve suça ortak olmuş olur. Binaenaleyh marufu emretme ve münkerden sakındırma eyleminde bulunan kimse, onun etkisiyle yapılan her işe ortaktır.³

b) Ekonomik Faydaları

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"Ülkelerin halkları iman eder ve takvalı olurlarsa -ki takvanın bir ölçütü de marufu emretme ve münkerden sakındırmadır- şüphesiz, yerin ve göğün bereketlerini onlara açarız."⁴

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Marufu emretme ve münkerden sakındırma sayesinde gelirler helal ve beldeler mamur olur."⁵

Başka bir rivayette de İmam şöyle buyurmaktadır:

"Her yılın yağmuru önceden belirlenmiştir ve hep aynıdır. Ama insanlar günah işleyince Allah Teala yağ-

---

1- Bihar'ul-Envar, 97, s.72.

2- Nehc'ül-Belâğa, 31. mektup.

3- Bihar'ul-Envar, c.97; Vesail'uş-Şia, c.11, s.398; Nehc'ül-Fesa-ha, 1026. cümle.

4- A'râf, 96

5- Numune Tefsiri, c.3, s.38

murun yönünü değiştirir."

İmam Muhammed Bâkır (a.s) her günahın belli etkileri olduğunu hatırlatarak şöyle der:

- Bir toplumda zina artarsa ani ölüm ve kriz de artar.
- Terazi ve ölçüde sahtekârlık yapılırsa kıtlık ve yokluk baş gösterir.
- Zekât ödenmezse yeryüzünün bereketleri azalır.
- Ahde vefasızlık ve sözünü tutmama artarsa düşman o topluma galip olur.
- Akraba ve eşi-dostu arayıp sorma olan "sıla-i rahim" ihmal edilip kesilirse mal-mülk, ehil olmayanların eline düşer.
- Marufu emretme ve münkerden sakındırma terk edilirse, kötüler topluma hâkim olur, feryatlara kulak veren olmaz.¹

c) Sosyal Faydaları

Kur'ân, marufu emretme ve münkerden sakındırma işiyle görevlendirilen belli bir gruba sahip bulunan toplumları, "kurtulmuş" toplumlar olarak niteler:

"Sizden hayra çağırın, iyiliği -marufu- emreden ve kötülükten -münkerden- sakındıran bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır."²

Bir başka ayette de marufu emretme ve münkerden sakındırmanın geçerli olması ve işlerlik kazanması "en iyi toplum" olmanın belirtisi olarak tanımlanır.³

Her namazda "es-Selâmu aleynâ ve alâ ibadillah'is-sâ-lihin" diyerek selâmladığımız sâlihler, marufu emretme ve münkerden sakındırma eyleminde bulunan kimselerdir.⁴

Bir başka ayette, Allah'ın azabı indiğinde sadece münkerden sakındıranların azaptan kurtulacağı, günahkârlarla lakâyetlerinsa azaba yakalanacakları buyrulur:

"Onlardan bir topluluk, 'Allah'ın kendilerini helâk etmek veya şiddetli bir azaba uğrat-mak is-

---

1- Bihar'ul-Envar, c.97, s.72.

2- Âl-i İmrân, 104

3- Âl-i İmrân, 110

4- Âl-i İmrân, 114

tediği bir kavme ne diye öğüt veriyorsunuz?' dediğinde, 'Rabbinize karşı bir özür için ve belki sakınabilirler diye.' dediler. Ken-dilerine hatırlatılanı unuttuklarında ise, biz de kötülükten sakındıranları kurtardık; zulmedenleri yaptıkları fısık dolayısıyla pek zorlu bir azapla yakaladık."¹

Marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Bu iki şeye yardım edeni Allah Teala aziz ve onurlu kılar, bunları alçaltanıysa alçaltır."²

d- Siyasî Faydaları

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Müminlerin güvencesi ve dayanağı, kâfirlerinse zillet ve tahkir vesilesi, marufu emretme ve münkerden sakındırma fiilidir."³

Marufu emretme ve münkerden sakındırma işi yerine getirilmezse giderek kötüler topluma musallat olur ve iş öyle bir noktaya varır ki, iyilerin feryadına aldırın, onların uyarılarına kulak veren olmaz.⁴

Bir başka rivayette şöyle buyrulmaktadır:

"İnsanları kötülük ve münkerden alıkoymaz ve Allah Resulü'nün (s.a.a) pak Ehlibeyt'inin yolunu izlemezseniz Allah Teala kötülerini size musallat eder ve öylesine sıkıntıda kalırsınız ki, iyileriniz ne kadar dua etseler de duaları kabul olunmaz!"⁵

1- A'râf, 164-165

2- Bihar'ul-Envar, c.s.75, Mizan'ul Hikme'den.

3- Nehc'ül-Belâğa, 31. hikmet

4- et-Tehzib, c.6, s.176

5- Bihar'ul-Envar, c.97, s.72

MARUFU EMRETME VE MÜNKERDEN SAKINDIRMANIN SINIRLARI

İyiliği emredip kötülükten sakındırmayı, bir günah veya kötü eylem karşısında ikazda bulunmak gibi bireysel bir müdahaleden ibaret sananların bu görüşlerinin aksine, bu iki ibadet, dinin bütün sahalarını kapsayan çok geniş bir alanda uygulanır. Bu anlamda bütün bakanlıklar, işyerleri, kurum ve kuruluşlar, yargı, sınırlar, kışlalar, radyo ve televizyon kurumu... bu iki ibadetin çalışma sahası durumundadır. Bu yelpazenin genişliği "farzların kıvamı marufu em-retme ve münkerden sakındırmayıdır." hadisinden de kolayca anlaşılmaktadır.

Namazın ihya edilip toplumda yaygınlaşmasının sağlanması, marufu emretmeyle mümkün olmaktadır. Yüksek ve güzel bir sesle, yüksekçe bir yerden herkese "Hayye a-le's-salât!" - haydi, namaza koşun!" cümlesini tekrarlayarak yapılan bir çağrıdır bu ve bizzat marufu emretmedir. Cihat konusunda bir taraftan tebligat ve teşvik, diğer taraftan da uygulamaya dönük planlama olmazsa cephelerin boş kalacağı ortadadır. Zekât konusunda da böyledir, sürekli hatırlatılmaz, faydaları, gereği ve lüzumu üzerinde sürekli u-yarı ve tavsiyelerde bulunulmazsa humus ve zekât ödemek için insanlarda motivasyon kalmayacaktır.

Bu hadisin devamında, marufu emretme ve münkerden sakındırma sayesinde yolların ve sınırların güvenliğinin sağlanacağı buyrulmaktadır. Yolların kenarına yerleştirilen trafik levhalarındaki uyarı ve tavsiyeler, hız kontrolü, tehlike işaretleri vb. binlerce acı kazanın önünü almakta, nice tehlikenin kazasız belasız savuşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu uyarı levhaları, bu kontroller ve cezalar olmazsa her gün binlerce ka-

za olacak, arabalar çalınacak, insanlar kaçırılacak, aşırı hız ve hatalı sollama artacak, taşıma ücretleri kontrol edilemediğinden herkes istediği kadar ücret talep edebilecek, yolların durumu tam bir karmaşaya dönüşecek, yolculuk problem olacak, yolcular gidecekleri yere sağ salim varıncaya kadar yakınları azap dolu saatler geçirecektir...

Hadisin devamında, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın faydaları şöyle anlatılmaktadır: *"Marufu em-retme ve münkerden sakındırma sayesinde gelirler helâl olur."* Evet, bir satıcı kusurlu veya zararlı bir malı piyasaya sürmeye kalkıştığında çarşı pazar halkı yüksek sesle bunu protesto edip itirazlarda bulunacak olursa hükümet de gerekeni yapıp onu cezalandıracak ve piyasa "ıslâh" edilmiş olacaktır. Satışta sahtekârlık, fiyat yükseltme ve faizcilik gibi olaylar karşısında halkın gerekli hassasiyeti göstermesi hâlinde piyasalar ıslâh olup dizelecektir.

Hız. Ali (a.s) halife olduğu günlerde çarşıya elinde kırbaçla çıkar; sattığı malın kusurunu gizlemek için kuytu yerlere çekilenlere, malın kötüsünü, iyisinin altına sürüp satanlara uyarıda bulunur, piyasaya çeki düzen verirdi.

Yöntemler bahsine geldiğimizde de inşaallah etraflıca ele alacağımız bu konuda Hz. Resulullah (s.a.a) efendimiz İbn Mes'ud'a, *"Günah işleyenlerle alış verişte bulunmayın."* buyurmuşlardır. Müslümanlar sadece bu buyruğa itaat etseler, yani sahtekâr işadamlarını ve tüccarları boykot ederek onlarla alış-verişi kesseler söz konusu tüccar veya işadamları, kendini ıslâh etmek zorunda kalacaktır.

Evet, marufu emretme ve münkerden sakındırma sayesinde kazançlar helal hale gelebilmekte ve insanlar, neslin kalbinin taşlaşmasına ve türlü sapma ve bozulmalara uğramasına sebep olan haram lokmadan kurtarılabil-mektedir.

Hak, Sonunda Hak Sahibini Bulur

Marufu emredip münkerden sakındırmanın oynadığı rol hakkındaki diğer bir cümle de yargı erkinin sağlam kalması ile ilgilidir.

Hadis-i şerifte, *"Marufu emretme ve mün-kerden sakındırma sayesinde hak sahibi, hakkına kavuşur."* buyurul-maktadır.

Gerçekten de herkes yeri geldiğinde mahkemede tanıklık eder ve gerçekleri dosdoğru bir şekilde yargı yetkililerine aktarırsa işlenen birçok zulüm giderilebilir.

Zâlim karşısında herkes kendi üzerine düşeni yapacak olursa zâlim, zulmedecek güç ve imkân bulamayacak ve neticede hak, sahibini bulacaktır.

İmam Cafer Sadık (a.s) dostlarından birine, *"Siz, Abbasîleri desteklemiş olmasaydınız onlar bizi evlerimizde otur-maya mecbur edemezdi; sizin susmanız, bizi evimize hapsetmiş oldu."*¹ buyurmuşlardır.

Evet, bugün de durum aynıdır; bütün İslâm ülkeleri hep bir ağızdan işgalci Siyonist İsrail'e haykıracak olsa, katil derhal geri çekilecektir.

Yeryüzü Mamur Olur

Hadise göre iyiliğe çağırıp kötülükten sakındırmanın bir diğer yararı da yeryüzünün mamur hâle getirilmesidir. Zira imar etmek, çabayı, emeği, ilgiyi, yatırımı, uzmanlığı, elbirliği ve dayanışma ile seferber olmayı gerekli kılar.

Binaenaleyh, bütün bunlar "maruf", yani "iyi ve olumlu" olan şeylerdir ve insanları bunlara davet etmek gerekir. Savaş, işsizlik, boş vermişlik, sermayenin âtil bırakılması, bölücülük, fitne, israf ve ayyaşlık yoluyla yeryüzünü fesada vermek ise birer "münker" ve "kötülüktür", bunların ise önlenmesi gerekmektedir.

Düşmandan İntikam

Marufu emretme ve münkerden sakındırma sayesinde düşmandan intikam alabilmek de mümkündür. Evet, insanın kendi hakkını alabilmesi için bilince, bilgiye, güce, uyanıklığa, iradeye, birliğe, cesarete ve propagandaya ihtiyacı vardır. Bunların tümü, uyarı, destek ve teşvikle; kısacası marufu emretmeyle gerçekleştirilebilecek şeylerdir. Evet, hadiste de buyrulduğu üzere marufu emretmeyle düşman alt edilebilir.

1- Vesail'uş-Şia, c.12 s.144

Düzeni ve Disiplini Sağlar

Marufu emretme ve münkerden sakındırma sayesinde düzen ve disiplin sağlanır, sistem istikrara kavuşur; nitekim en mükemmel kanun ve düzen bile korunup denetlenmeye muhtaçtır, aksi takdirde sarsılacaktır. İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, devlet ve düzenin bekası, iyilerin ve iyi şeylerin korunması ve kötülerin kösteklenmesi demektir.

MARUFU EMREDİP MÜNKERDEN SAKINDIRMANIN MERHALELERİ

Marufu emredip hayra ve iyiliğe çağırarak, münkerden sakındırmanın üç merhalesi şöylece özetlenebilir:

Birinci Merhale: İnsanın kalben günah ve kötülükten hoşlanmaması ve Allah'ın hoşlanmadığı şeylerden onun da nefret etmesi. Bu merhaleden kimse muaf değildir. Yani en güçsüzler bile; sağır, dilsiz, kör, fakir... herkes günahattan ve kötülükten nefret duymalıdır.

İkinci Merhale: Bir günah veya kötülük karşısında susmayı sözlü şekilde muhatabı uyarmak ve onu doğru ve olumlu çizgiye davet etmek gerekir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

"Allah'a çağırın, sâlih amelde bulunan ve 'gerçekten ben Müslümanlardanım.' diyenden daha güzel sözlü kimdir?"¹

Üçüncü Merhale: Sözlü müdahale etkili olmazsa güç ve kuvvet kullanarak kötülük ve günah engellenmelidir.

Etki İlkesi

Marufu emretme ve münkerden sakındırmada en önemli faktör, etkili olan yöntemi uygulamaktır, yani muhatabın hangi yolla etkilenmesi mümkünse o yola ve yönetime başvurulmalıdır:

– Eğer işaret yetiyor ve etki gösteriyorsa işaretle uyarmak farz olur.

– Bağırarak etkili olacaksa, bağırarak farz olur

1- Fussilet, 33

– Tehdit etkili olacaksa tehdit edilir.
– Sürekli uyarı ve ikaz gerekiyorsa, bıkmadan uyarıda bulunulur.

– Toplu dilekçe vermek, duygulandırıcı ve vicdanları uyarıcı yöntemlere başvurmak gerekiyorsa, bu yapılmalıdır.

– Bizim söz veya uyarımızın etkili olmadığını; ama başka birinin etkili olacağını biliyorsak onu devreye sokmamız gerekir.

Bu farzın uygulanmasında dikkat edilmesi gereken nokta, Allah'ın razı olmayacağı bir yola başvurmamaktır, bu çerçevede kalmak kaydıyla bu mukaddes farızın uygulanmasında belli bir yol ve yöntem sınırlaması yoktur; ama unutmayalım ki:

– Eğer uyarı için belli bir zaman gerekiyor ve o zamanda uyarının daha etkili olacağı biliniyorsa söz konusu zaman tercih edilmelidir.

– Bir gezi, kamp ya da misafirlik gibi belli mekânlarda uyarının daha etkili olacağı biliniyorsa bu şartları dikkate almak gerekir.

– Eğer kötülüğü durdurabilmek için gerekli uyarı ve girişimlerin etkili olması bir devlet ve nizam gücüyle mümkünse, devlet kurulmalı, iktidar elde edilmelidir.

Yüce İslâm'ın bizden istediği şey bâtılın yok edilmesi, hakkın diriltilip yerine getirilmesi, münkerlerin yasaklanıp engellenmesi ve marufların tavsiye edilip yaygınlaştırılmasıdır.

Bunun uygulama şekli ise, belli bir yöntemle sınırlı değildir; yani ne zaman, nerede, neyle, kimin katılımı veya müdahalesiyle veya ne şekilde yapılacağı, şartlara bağlıdır.

Yüce İslâm dini bunların cevabını akla ve mantığa bırakmış, Allah rızası çerçevesinde kalmak kaydıyla akıl ve mantığı en etkili, en süratli ve en geçerli vesile saymıştır.

Şehit Ayetullah Sadr'ın Görüşü

Bu büyük İslâm âliminin marufun emredilmesi ve münkerin önlenmesiyle ilgili ayet ve rivayetlere dayanarak önerdiği yol ve şartlar, bu hususta verilebilecek örneklerden biridir. Şehit Ayetullah Sadr şöyle diyor:

"Bazen marufu emretme ve münkerden sakındırma derken birinin diğerine şahsî konularda uyarı ve tavsiyelerde bulunması, yani bireysel bir çerçevede davranılması kastedilmektedir, gıybet eden birini bundan sakındırmak gibi. Bu gibi durumlarda etki ihtimaline göre davranmak ya da can güvenliği şartıyla bu uyarıda bulunmak makuldür. Ancak, kimi zaman marufu emretme ve münkerden sakındırma derken bütün bidatlere, toplumdaki bütün fikrî, fiilî, siyasî ve ahlâki sapmalara son vermek, yeryüzünde bozgunculuk ve fesat çıkarıcıların kökünü kazımak, hakkı ihya edip bâtili silmek ve bozuk ve sapmış olan düzeni değiştirmek gibi büyük ve kapsamlı bir gaye kastedilir. Bu durumda marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi için can güvenliğinin sağlanması gibi bir şart öne sürülemez. Zira Yüce Allah'ın hükümlerinin uygulanması ve O'nun emirlerinin egemenliği söz konusu olunca can ve malın kıymetinden bahsedilemez."¹

Binaenaleyh, insanların Nebevî çizgiyle Emevî çizgiyi birbirinden ayırabilmesi için kimi zaman Hz. İmam Hüseyin (a.s) gibi marufu emretme ve münkerden sakındırma yolunda her şeyin feda edilmesi gerekir.

Evet, yüce ve ulvî değerlerin korunması için canların feda edilmesi elbet caizdir. Hz. İmam Ali (a.s) fakirlerin çağrılmadığı, sadece zenginlerin davet edildiği bir yemeğe katıldığı için kendi valisi Osman b. Hüneyf'e öylesine sert ifadelerle dolu bir mektup yazmıştır ki, aradan geçen asırlara rağmen bu mektup önemli ve öğretici bir belge olarak dillerden düşmemiştir. Osman için tam bir skandal olsa da, bu mektupla Hz. Ali (a.s) gerçek İslâm'ı korumuş, bizzat Hz. Resulullah'tan (s.a.a) öğrenmiş olduğu bu asil İslâm'ın mazlumlardan, fakirlerden ve takva ehlerinden yana olduğunu; İslâm'ın kesinlikle zengin şımarıkların sürdürdüğü bir keyif, zevk, refah ve ayrımcılık dini olmadığını tarihin hafızasına kazımıştır. Evet, yüce İslâm dininin değerlerinin ve mukaddesatının korunması, bireyin canından çok daha önemlidir; bu nedenle de İslâm uğruna yeri geldiğinde Müslü-

---

1- Ayetullah Seyyid Mahmud Haşimî'den naklen.

manlar seve seve can verirler. Gerçek Müslümanlar İslâm'ı kendilerine değil, kendilerini İslâm'a feda ederler.

Etkileyici Olmasa Bile...

İslâm büyükleri marufu emretme ve münkerden sakındırmanın, ancak etkili olacağına ihtimal verildiği takdirde farz sayıldığını belirtmişlerdir. Yani etkili olmayacaksa, yapılması farz değildir.

Bu genel kuralın yanı sıra bazı özel noktaların bilinmesi de faydalı olacaktır:

1- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi hemen o sırada etkisini göstermeyebilir; ama konunun önemine binâen kimi durumlarda hak sözün ifade edilebilmesi ve hakkın ihyası için şehadete kadar yürünmelidir.

İmam Hüseyin (a.s) İslâm ümmetine marufu emretmek ve münkerden sakındırmak için Kerbela'ya gittiklerini buyurmuşlardır. Kerbelâ'da İmam Hüseyin (a.s) şehit düşmüş ve Yezid'le ordusu o sırada bu şehadetten hemen etkilenmemiştir; ama zamanla hür vicdanlar ve selim olan akıllar bu şanlı kıyamın muazzam mesajını almakta gecikmemiş, insanların fitratı ve tarihin vicdanı Hz. İmam Hüseyin'i (a.s) takdir ve iftiharla bağrına basarken Emevîlerin haksızlığını gün ışığına çıkararak kınanmış, Hz. Resulul-lah'ın (s.a.a) temiz Ehlibeyt'inin mazlumiyeti, yiğitliği ve takvası bütün Müslümanlarca anlaşılıp idrak edilmiştir.

Adalet ve maruf için bazen şehit olunması gerektiğine dair Kur'ân'da çeşitli ibarelere rastlamak mümkündür; nice peygamberler bu uğurda şehit düşmüşlerdir. Meselâ şöyle geçmiş: "Peygamberleri öldürürler.", "Adalete emredenleri öldürürler."

Binaenaleyh âvam için marufu emretme ve münkerden sakındırmanın farz olma şartı, onun etkileyiciliği olsa da peygamberlerin ve ulemanın çoğu zaman haykırması gereklidir. Tağutlar, sapmalar ve bidatler gibi etkenlerle doğru yolun ortadan kalkmaması için onların şehadete kadar ilerlemesi kimi zaman kaçınılmaz olmaktadır.

2- Olumlu ve ulvî bir ortam oluşturmak başlı başına bir değerdir. Nitekim yalnız başına bile olsa, namaz kılan kimsenin ezan okuması ve ezanda "Hayye ale's-salât" (haydi, namaza

koş) demesi müstehaptır. Böyle bir ortamda on-dan başka kalıp namaza duracak kimse olmadığı hâlde bunu söylemesi, bu davranışın bir değer olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kanunun korunması ve unutulmasının önlenmesi de bir değer olduğundan yüce İslâm dini, kadınların namazla mükellef olmadığı günlerde kadınların, namaz vakti girdiğinde kibleye doğru oturup Allah'ı zikretmelerini, böylece namazdan kopmamalarını tavsiye etmiştir.

Yine yüce İslâm dininde, ilk kez hacca gidenlerin Kurban Bayramı gününde saçlarını kesmeleri buyrulmuş; saçı olmayanların da bu kanuna uymaları ve gerekli hissi duymaları için onların da adeta saçları varmış gibi formalite şekilde başlarına yavaşça jilet veya ustura dokundurmaları istenmiştir.¹

Evet, bir kavşağa vardığımızda, bizden başka kimse olmasa bile, kanunu korumak ve ona saygılı olmaya kendimizi alıştırmak için kırmızı ışıkta durmamız gerekir.

Bütün bu örnekler şunu göstermektedir: Marufu emretmenin pek etkisinin olmayacağını düşünerek herkesin susması ve çevresine lâkayt kalması hâlinde iyi ve doğru davranışlar - maruf- giderek önemsizleşecek, toplumda kötüler günbegün cesaret bulup küstahlaşacak ve Müslümanlar her gün bir adım daha geri atıp inandıkları değerlerden taviz vermek durumunda kalacaklardır. Bu nedenledir ki o sırada etkili olmasa bile böyle durumlarda asla susmamalı, gereken tepkiyi göstermeli ve marufu emredip, toplumu münkerden sakındırmalıdır.

3- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi muhatabı etkilemeyebilir; ama en azından günah veya kötülük işleyenin keyfini kaçırmak ve rahatça istediğini yapmasını engellemek mümkündür. Günah işlemeye kalkışan kimsede bu tedirginlik ve rahatsızlığın oluşturulması bile başlı başına bir değerdir. İslâm dini, günah işleyene surat asılmasını ve ona bu rahatsızlığın hissettirilmesini tavsiye eder. Bu durumda aykırı davranışını düzeltme bile en azından canı sıkılmış ve yaptığının başkalarını rahatsız ettiğini anlamış olacaktır.

4- Münkerden sakındırma eylemi, hür olmanın belirtisidir. Gerekli etkiyi göstermeyecek diyerek, kötülük işleyenin karşı-

---

1- Hac Amelleri, traş bölümüne bk.

sında sessiz kalıp hiçbir tepki göstermemek, onun meydanı boş bulup azgınlaşmasına ve neticede ortamı kötülüğün geçerli olduğu bir baskı, yozlaşma ve dehşet ortamına dönüştürmesine neden olacaktır. Binaenaleyh beklenen etkiyi hemen yaratmasa bile hürriyeti ve insanca yaşamı savunmak için gerekli tepki gösterilmeli, sessiz kalın-mamalı, haykırılmalıdır.

5- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi, bireyin kendisini yetiştirmesi ve kemale ulaşması yolunda bir adımdır; çünkü bireyin kendisine telkinde bulunması, varlığını ilân etmesi demektir; bilincin, sorumluluğun ve uyanışın belirtisidir. Evet muhatap üzerinde kısa sürede etki göstermese bile en azından insanın kendisini etkilemekte ve olumlu hasletleri takviye etmektedir.

6- Bugün söylenen bir söz ille de bugün etkili olmayabilir; ama her hayırlı amelin bir de ahiret ödülü olduğu unutulmamalıdır. Allah'a ve ahirete inanmanın kazandırdığı ayrıcalıklardan biri de mümin insanın hiçbir zaman kendisinin "kaybeden taraf" olduğu zannına kapılmamasıdır. Bu, İslâm dininde bir esastır. Allah rızası için camiye giderseniz, cami kapalı bile olsa siz cemaate katılmanın sevabını kazanmış olursunuz. Sadık ve samimî insan, yaptığı her şeyi Allah rızası için yapar; Allah için tavsiyede veya uyarıda bulunmanın pek sevabı vardır; muhatabın kulak asıp asmaması bunu değiştirmez. Kur'ân, insanların en hayırlısının "hakka çağıran kimse" olduğunu buyurmaktadır;¹ çağrılan kimsenin bu çağrıya katılıp katılmaması bu hayrı azaltmaz. Evet, öğrenci öğretmeni dinlemezse, öğretmenin alaçağı maaşı azaltmaz bu.

7- Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın etkisi hemencecik kendisini göstermeyebilir; ama gelecekte etkili olacağından şüphe edilmemelidir. İnsan kimi zaman hak sözü dinleyecek kıvamda olmayabilir; ama haklı bir uyarının onun düşüncesini zamanla etkilememesi mümkün değildir.

8- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi, aynı zamanda bir cesaret egzersizidir de! Sırf etkilemeyeceğini düşünerek bu farzı terk etmek, zamanla, zulme ve haksızlığa karşı kişinin haykırma ve müdahale etme cesaretini köreltir.

1- Fussilet, 33

9- Günaha veya haksız bir eyleme müdahale ve itiraz, iman ve vicdan sahibinin vicdanını rahatlatır ve huzur bul-masını sağlar. Bir zulüm günah veya haksızlık karşısında susmayı haykıran ve gerekli tepkiyi gösteren insanın ruhu ve vicdanı elbet huzurlu olacak, hiçbir zaman eziklik ve boynu büküklük duygusu altında rahatsız olmayacaktır.

10- Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak, peygamberlerin yolu, enbiyanın sünnetidir. Unutmayalım ki biz peygamberlerden daha üstün değiliz; o masum ve yüce insanlar en güzel ahlâk ve en mükemmel yöntemlerle, üstelik deliller ve mucizeler göstererek insanları doğru yola davet ettikleri hâlde genellikle halkın çoğu onlara kulak asmamıştır. Kur'ân-ı Kerim **"...onlara bir öğüt verildiğinde kulak asmazlardı."** buyurur, bir başka ayette Firavun'u örnek göstererek **"Firavun'a bütün mucizelerimizi gösterdik; ama o gerçeği kabule yanaşmadı."** der. Bir başka ayete de şöyle buyurur: **" Onlara hangi mucizeyi gösterecek olsan yine yüz çevirir ve bu sihirdir derler!"**

11- Marufu emretme ve münkerden sakındırma eylemi, mümin için üzerine düşen sorumluluğu ve vazifeyi yerine getirmek ve günah işleyen kimsenin özür ve bahane yolunu tıkamaktır. Böylece mümin "neden müdahale etmediği" sorusuyla karşılaşmaz ve günah işleyen kimse, "Beni uyarın olmadı." diyemez. Kur'ân, **"Uyarıda bulunmak ya hatırlatma ve öğüt sebebdir ya da özür vesilesidir."** (özren ev nezren) buyurmaktadır. Marufu emredip mün-kerden sakındırmanın farz olma şartı, etki bırakmasıdır, yani etkileme ihtimali yoksa farz değildir; ama bu durum, bunun, yasak olduğu anlamına da gelmez. Bu hususta Allah'ın yasaklamadığı kadar gidilebilir, Allah'ın yasakladığı noktadaysa elbette durulmalıdır; nitekim Rabb'ul-Âlemin (c.c) şöyle buyurmaktadır:

"...Onlardan yüz çevir..."¹

"...Sağırlara sesini duyuramazsın..."²

"...Kimileri mezardaki ölüler gibidir, onlara sözünü duyuramazsın..."³

1- Nisâ 63, 81; En'âm, 68

2- Rûm, 52; Neml, 30

3- Rûm, 52; Neml, 30

"...Onları bırak..."¹

1- En'âm, 91; Hicr, 3

MARUFU EMRETME VE MÜNKERDEN SAKINDIRMAYI KABULE HAZIR HÂLE GELMEK İÇİN İÇSEL YETENEKLERİN İHYASI

1- Allah'a İman

Marufu emredip münkerden sakındırmanın en iyi aracı, mebde ve meada imandır. İnsanlara köklü bir şekilde marufu emredip, onları münkerden sakındırmak isteyen bir kimse, muhatap olduğu insanların inançlarının üzerinde durmalıdır. Örneğin, birisi bir eve girdiğinde ona, "Şöyle yap, böyle yapma" diyebilmeniz için o kişinin, evin bir sahibinin olduğuna, kendi hâline bırakılmadığına, evdeki her hareketi kaydeden gizli kameraların bulunduğuna inanması gerekir. Bu durumda ona doğru yolu gösterebilmek müm-kündür. Ama eğer muhatabınız bir hırsızsa ve "bu evin sahibi olmadığına ve canının istediği her şeyi yapabileceğine; zira kendisinin sınırsız bir hürriyete ve serbestiye sahip olduğuna, kontrol ve kamera gibi şeylerin de yalan olduğuna" inaniyorsa sizin ona söz geçirebilmeniz artık mümkün değildir. Çünkü bu şartlar altında o evi soymamanın aptallık olduğuna inanmaktadır; bu nedenle de evi talan edecek, dilediğince saçıp savuracaktır.

Evet, bu dünya evinin sahibinin Allah olduğuna, kıyametin ve bir hesap gününün var olduğuna, bütün yaptıklarının hesabını vereceğine, yaptığı her şeyin en ince ayrıntılarına kadar gözetim altında tutulup kaydedildiğine, hatta niyet ve düşüncelerinin bile bilindiğine inanan bir insan, temiz ve takvalı olacak, günah ve hatadan sakınacaktır. İnançsız ve sorumsuz insanlar- sa tıpkı suyu olmayan dipsiz kuyu gibidirler, taşıma suyla nasıl değirmen dönmezse, bir-kaç kova suyla da bu dipsiz kuyuları doldurabilmek mümkün değildir.

İnanç ve sorumluluktan mahrum olan bu tür insanlar için; öğüt, kural, kanun, tüzük, ceza ve benzeri şeyler tıpkı dipsiz kuyuya dökülen birkaç kova suya benzer. Bu nedendir ki insanlara hayrı ve iyiliği emredip, onları günahattan ve kötülükten saikandırmanın en temel aracı Allah'a ve ahirete imandır. Bu iman, tıpkı bir pınara benzer; ondan sürekli olarak su kaynar ve insanı her türlü kötülükten ve günahattan korur.

Allah'a İman Yetmez, Allah'ı Anmak da Gereklidir

Kimi insanlar vardır ki inanırlar; Allah'ın varlığı ve a-hiret konusunda saatlerce konuşma yapabilir, hatta makaleler yazabilirler. Ama unutkandırlar. Binaenaleyh, hem iman, hem de dikkat gereklidir. Allah Teala (c.c) Kur'ân'da bazıları için "inanmazlar"¹ buyurmaktadır, bazı kimseler içinse "Allah'ı unutmüşlardır"² veya "kıyamet gününü unutmuşlardır"³ tabirlerini kullanmaktadır.

Namazın en önemli hikmetlerinden ve sırlarından biri de, inanan insanın sürekli Allah'ı anmasını sağlamasıdır.⁴

Kur'ân'da; hayatın acı-tatlı anlarında, insanın zor ve sıkıntılı zamanlarında sık sık Allah'ı anması tavsiye edilir.⁵ Allah'a iman, O'nu anmayla içice olmazsa pek işe yaramayacaktır. İnanan insan, hayatının her anında Allah'ı anmalı, daima O'nu hatırlamalıdır, bu nedendir ki etini yiyeceği hayvanı mutlaka Allah'ın adını anarak ve besmele çekerek keser; eşiyile buluşurken, elbisesini giyerken, arabaya binerken, mektup yazar veya bir satırlık bir yazıyı okurken... kısacası maddî veya manevî bütün işlerine Allah'ın adıyla başlar.

Allah-u Teala'nın onu gözetlediğini,⁶ pusudaymışçasına durup bekleyen, yaptığı her işi ve söylediği her sözü yazıp kaydeden meleklerin bulunduğunu,⁷ sadece yaptığı işlerden ve davranışlardan değil, onların doğurduğu sonuçlardan ve bırak-

---

1- Hâkka, 32

2- Haşr, 19

3- Sâd, 26

4- Tâhâ, 14

5- Enfâl, 45

6- Alak, 14

7- Zuhruf, 80

tığı etkilerden de kendisinin sorumlu tutulacağını,¹ Yüceler Yücesi Allah-u Teala'nın (c.c) kullarından bir an bile gâfil olmadığını,² her şeyin en ince ayrıntılarına kadar kaydedildiğini,³ kıyamet günü insanın bütün amellerinin önüne getirileceğini,⁴ insanın sadece amellerinden değil, ni-yetlerinden ve fikirlerinden de hesaba çekileceğini⁵ bilen ve bunlara inanan bir insan günah işlemez. Bu inanç, insanın günah işlemesine engel olur. Bu nedendir ki insanlara marufu emredip, onları münkerden sakındırmak isteyen kimse her şeyden önce onlarda Allah'a ve ahirete iman duy-gusunu canlandırmalı ve onların Allah'ı anlamalarını sağlamalıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de ölçü ve terazide sahtekârlık yapanlar için şöyle buyrulmaktadır:

"Ölçü ve tartıda eksiltener, o büyük kıyamet günü geldiğinde diriltileceklerine ve eksik sattıkları için hesaba çekileceklerine i-nanmıyorlar mı?"

2- Allah'a Şükretmek

Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak için başvurulacak en etkili yollardan biri de muhataba Allah'ın lütuf ve keremini anlatmak, Allah'ın insanı hiçten yarattığını, insana gerekli her şeyi verdiğini, kusurlarını örtüp iyiliklerini kat kat ödüllendirdiğini, duasına icabet edip derdine derman olduğunu; ona en iyi arkadaşı, en iyi dost ve en şefkatli ve en güçlü yardımcı kesildiğini açıklamaktır.

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle diyor:

"Günah işleyeni cehenneme koyacağını söylemiş olmasa bile; bize verdiği bunca nimetten ve yaptığı sayısız lütuflardan dolayı, yüce Allah'ın huzurunda terbiyesizlikte bulunmamanız ve günah işleme küstahlığını göstermemeniz icap eder."⁶

1- Yâsîn, 12

2- Mü'minûn, 17

3- Kamer, 53

4- Kehf, 49

5- Gâfir, 19

6- Nehc'ül-Belâğa, 282. hikmet.

3- Amellerin Hz. Resulullah'a (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamları'na Sunulması

İnsanları günah işlemekten alıkoyan ve iyiliğe yönelten önemli etkenlerden bir de, yaptıklarının Hz. Resulullah'la (s.a.a) temiz Ehlibeyt'ine sunulacağını bilmeleridir. Evet, bütün konuşmalarımızın kaydedildiğini ve sevdiğimiz mem-leket büyüklerine dinletileceğini bilirsek, konuştuğumuz şeylere daha fazla dikkat göstermez miyiz?

Usul-i Kâfi'deki şu içerikteki rivayetler dikkat çekicidir: Bütün amelleriniz her hafta Hz. Resulullah'la (s.a.a) onun yeryüzündeki temsilcisi olan sevgili evlâdı Hz. Mehdi Sahib'ez-Zaman'a (a.s) arz edilir ve onlar ya memnun, ya mahzun olurlar. Kur'ân'a¹ ve rivayetlere dayanan bu akide, en önemli etkenlerden biri durumundadır.²

4- Günahın Kötü Sonuçlarına Dikkat Çekmek

Birçok ayet ve rivayette, bela ve felâketlerin, işlenen günahlar neticesinde nazil olduğu belirtilmektedir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

"Size ulaşan her musibet, kendi yaptıklarınız dolayısıyladır..."³

Helâk edilen kavimler, Allah'a karşı tuğyanda buldukları için helâk oldular.⁴

Gâfir -diğer adıyla Mü'min- Suresi'nin 21. ayetinde günah işlemeyen insanın azap görmeyeceği, uğranan her belanın kesinlikle işlenen günahların sonucu olduğu ima edilir.

Takva timsali Hz. Ali (a.s) Kumeyl duasında Rabbine şöyle yakarır:

1- Tevbe, 105

2- İmam Cafer Sadık (a.s) dostlarına, "*Neden Hz. Resulullah'ı (s.a.a) rahatsız ediyorsunuz?*" diye sorduğunda, onlar, "Biz nasıl rahatsız edebiliriz ki?!" dediler. Bunun üzerine İmam, "*İşlediğiniz her günah Hz. Resulullah'a (s.a.a) arz edilmekte ve o da sizin bu günahınızdan fevkalade rahatsızlık duymaktadır.*" buyurdular. (bk. Bihar'ul-Envar, c.23, s.349)

3- Şûrâ, 30

4- Hâkka Suresi

"Ya Rabbi! Utanma perdelerini yırtan ve insanı arsızlaştıran günahlar dolayısıyla bizi bağışla!

Ya Rabbi! Nimetlerin değişmesine neden olan günahlarımızı bağışla!

Ya Rabbi! Dualarımızın etkisizleşmesine sebebiyet veren günahlarımızı affet!"

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere her günahın kendine has kötü sonuçları vardır, bunları hatırlatmak, insanların münkerden vazgeçmesinde etkili olacaktır.

5- Marufun Bereketine ve Faydalarına Dikkat Çekmek

Günahın kötü sonuçlarını bilmek insanı nasıl münker-den sakındırırsa, hayırlı ve iyi işlerin olumlu etkilerine vakıf olmak da insanı marufa yönlendirecektir. Bu noktada bazı örnekler aktarmamızda yarar vardır; ancak bu örneklerin denizden bir damla misali olduğunu ve asırlar önce İslâm âlimlerinin bu yüce dinin hükümlerinin delilleri hakkında nice kitaplar yazmış olduklarını da hemen hatırlatalım. Bilim geliştikçe yüce İslâm dininin hükümlerindeki sır perdeleri daha fazla aralanacak ve bu emsalsiz dinin güzelliği her geçen gün daha iyi anlaşılacaktır kuşkusuz:

- İslâm dini, bebek için en uygun ve mükemmel gıdanın anne sütü olduğunu söylemiş, bilimin ilerlediği çağımızda bunun ne kadar doğru olduğu, çeşitli delillerle ispatlanmıştır.

- İslâm dini, ayakta idrar edilmemesini buyurmaktadır. İdrar yollarının görüntülenebildiği çağımızda, bilim, ayakta durulduğunda idrar mecrasının yeterince açık olmadığını görmüştür.

- Alkolün vücut ve ruh sağlığı üzerinde ne kadar yıkıcı etkiler yarattığı, bugünkü ileri teknoloji, bilim ve deneylerle çok daha rahat şekilde anlaşılabilir.

- İlerleyen bilim, domuz etinin ne kadar zararlı olduğunu iyice gözler önüne sermiş durumdadır.

Evet, İslâm'ın emrettiği maruflarda öylesine fayda ve bereketler vardır ki, bunların bilinmesi, insanların bu maruflara şevkle yönelmesini sağlayacaktır.

Hicrî şemsî 1375 yılının ilk günü olan Nevruz'u, Ehlibeyt İmamları'nın 8. nuru olan İmam Rıza (a.s) hazretlerinin mübarek türbesinin civarında idrak ettiğim şu sırada; marufu emretme ve münkerden sakındırma konulu bu kitabın telifiyle meşgul olmamı sağlayan Rabbime şükrediyor, konuyla ilgili olarak İmam Rıza'dan (a.s) rivayetle şu hadisi aktarıyorum:

"İnsanlar bizim sözlerimizin güzelliklerini ve faydalarını bilseler, kesinlikle bize uyarlar."¹

Evet, İmam Rıza (a.s) insanların doğru yoldan sapmalarının nedenini, Ehlibeyt İmamları'nın sözlerindeki manâ ve hakikatlerin bilinmemesi olduğunu hatırlatmaktadır. Nitekim İran'da İslâm İnkılabı gerçekleşikten sonra namazın sırları ve hikmetleri hakkında çeşitli yaş kesimlerine hitap eden milyonlarca cilt kitap basılınca, Şah döneminde namaza pek önem vermeyen birçok kimse namaza yöneldi. Şimdi, marufların fayda ve etkilerinden birkaç örnek aktaralım, bunların bilinmesi, maruflara ilgi duyulmasına neden olacaktır:

Örnekler

- Bizim başkalarına ihsan ve ikramda bulunmamız, Allah ve kullarının da bize ihsanda bulunmasına yol açacaktır.²
- Sadaka, belâyı giderir.³
- Hac, insanı fakirliğe karşı sigortalar.⁴
- Zekât, malın-mülkün sigortasıdır.⁵
- Affedeni, Allah affeder.⁶
- Akraba ve yakınları arayıp sormak (sıla-i rahim) ömrü uzatır.⁷
- Namaz, insanı kötülükten ve çirkin işlerden alıkoyar.⁸
- İyi işler, günahları silip temizler.¹

1- Vesail'uş-Şia, c.18, bab: 8, s.65

2- İsrâ, 7

3- Rakam 166-2.

4- 110. hutbe.

5- Bihar'ul-Envar, c.10, s.99

6- Nûr, 22

7- Gurur'ul-Hikem ve Dürer'ül-Kelim

8- Ankebût, 45

- Akike, bebeği tehlikelerden korur.²
  - Euzu besmele çekerek Allah'a sığınmak ve dua etmek, insanı tehlikeden kurtarır.³
  - Cilve, işve ve tahrikten uzak durmak kadınları kötü mak-satlı erkeklerden korur.⁴
  - Tevhide, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) peygamberliğine ve İmam Ali'nin velayetine inanmak, insanın tağutlara eğilmesini önler.⁵
  - Oruç, sağlık getirir.⁶
  - Zühd, rahmetin şifresidir.⁷
  - Huzurun yegane yolu, Allah'ı anmaktır...⁸
- Evet marufların toplumda hayat bulup yaygınlık kazanması için onların dünya ve ahiret etkilerini insanlara anlatıp izah etmek gerekir.

Her Davranışın Bir Bedeli ve Karşılığı Olduğuna Dikkat Çekmek

İnsanları kötülüklerden vazgeçirip, onların iyiliklere yönelmelerini sağlamanın bir diğer yolu da her davranışın bir karşılığı olduğunu ve bütün iyi ve kötü davranışların hem dün-yada, hem ahirette mutlaka karşılık göreceğini anlatmaktır. Kur'ân ve hadislerden birkaç örnek aktaralım:

Sâlih bir kul, çocukları için bir define bırakmış, bunu tarla-sındaki duvarın dibine gömmüştü. Hz. Musa (as) ve Hızır (as) aç ve susuz hâlde bu köye vardılar. Ahali onlara bir lokma ek-mek, bir yudum su vermeye yanaşmayacak ka-dar cimriydi. Hz. Hızır (a.s) söz konusu duvarı gördüğünde hemen onarmaları gerektiğini söyledi. Hz. Musa (a.s) şaşkınlıkla, "Bizden bir lok-ma ekmeği esirgeyen bu cimri halka bir de bedava amelelik mi

---

1- Hûd, 114

2- Hadis-i şerif.

3- Gurer'ul-Hikem ve Dürer'ül-Kelim, 3737 (3-213).

4- Ahzâb, 32

5- Hadis-i şerif.

6- Bihar'ul-Envar, 62-67, 45. rivayet

7- Gurer'ul-Hikem ve Dürer'ül-Kelim, 900/ 1- 25

8- Ra'd, 28

yapalım?!" diye sorunca, Hz. Hızır kollarını sıvayıp duvarı onardı ve "Bu duvarın altında, sâlih bir kulun oğullarına miras bıraktığı bir define var." dedi, "Bu duvarı onarmasak yıkılacak; şu cimri insanlar defineyi sahiplenecek ve o yetim çocuklar yoksulluk çekecektir."¹ diye ekledi.

Evet, bu fevkalade çarpıcı bir vak'adır. Sâlih bir insanın yü-zü suyu hürmetine Allah-u Teala iki peygamberini, onun çocuklarına bedava işçilikle görevlendirebilmektedir! Kehf Suresi'nde aktarılan bu vak'a, hayırlı amellerin bu dünyada da mutlaka karşılığı olduğunu ve bu hayırlı karşılığın ya bize, ya evlât-larımıza erişmekte gecikmeyeceğini göstermektedir.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu ayeti açıklarken şöyle buyurmaktadır:

"Allah-u azze ve celle hazretleri Hz. Musa'ya şöyle vahyetmektedir: Babalarının iyi amelleri karşılığında ben onların evlâtlarına da lütufta bulunurum. Babalar iyi olurlarsa evlâtlarına iyilik ve hayır ulaşır; kötü babalarsa, çocuklarının kötülüğe uğramasına neden olurlar. Binaenaleyh kadınlarınızın zinaya uğramasını istemiyorsanız, zina yapmayın."²

Evet, amellerin mutlaka bir karşılığı olduğunu izah etmek; insanların iyiliğe temayül gösterip kötülükten uzak durmasına yardımcı olabilecek faktörlerden biridir.

Bu husustaki örneklerden biri de Nisa Suresi'nin 9. ayetindedir:

"Geride zayıf çocuklar bırakan ve onların geleceğinden tedirginlik duyanlar, başkalarının yetim çocuklarına zulüm ve haksızlıkta bulunmaktan korksunlar..."

Evet, ayette açıkça "sizin yetimlerinize nasıl davranılmasını istiyorsanız başkalarının yetimlerine öyle davranın" buyrulmaktadır; zira her ateşin dumanı, önce onu yakanın gözüne kaçar. Bugün başkalarının yetimlerine haksızlıkta bulunursak, giderek bu tür davranışların toplumda normal karşılanmasına neden olacağımızı ve bunun acısını gelecekte kendi evlâtlarımızı

1- Kehf, 82.

2-Bihar'ul-Envar, c.13, s.296

zın tatmasının da kaçınılmaz olacağını bilmemiz gerekir. Büyük İslâm mütefekkeri Hz. Mevlana'nın da deyişiyile:

"Bu dünya dağ, bizim amellerimiz de ses gibidir /
Dağa seslenirsen, sesin yankı olarak geri döner sana /
Bil ki her yaptığının bir karşılığı vardır / Ne ekersen
onu biçersin dostum."

Bir hadis-i şerifte, "*Kim birini bir ayıbından ötürü kınarsa, aynı ayıptan dolayı kendisi de kıvranmadan, ölmez.*" buyrulmaktadır.¹

Tarih

Bu konudaki önemli etkenlerden biri de tarihtir. İyi ve kötü toplumların tarihini bilmek ve başlarına gelenlerden haberdar olmak, insanın ibret almasını, iyiye yönelip, kötülükten uzak durmasını sağlar. Kur'ân günaha, kötülüğe ve zulme boğulan kâvimlerin nasıl helâk olduklarını anlatan ayetlerle doludur ²:

– İnsanların Allah'a karşı tuğyanda ve taşkınlıkta bulunması onları helâk eder.³

– Bir kavmi, sulara boğarak helâk ettik.⁴

– Bir topluluğu, yıldırımla helâk ettik.⁵

– Bir topluluğu, dondurucu bir kasırgayla helâk ettik.⁶

– Bir şehrin altını üstüne getirerek kavmini helâk ettik.⁷

Bu uyarılardan haberdar olup söz konusu kavimlerin tarihini bilmek, akıllı insanların ibret almasına, zulüm ve taşkınlıktan uzak durmasına yardımcı olacaktır. Yeryüzünü gezip de doluşma ve gördüklerinden ibret alma tavsiyesinde bulunan onca ayetin maksadı da budur. İyi veya kötü kavimlerle şahısların hayat öykülerinin bilinmesinde fevkalade yararlar vardır.

1- Bihar'ul-Envar, c.70, s.384

2- En'âm 6; Enfâl, 54

3- Hâkka, 5

4- Ankebût, 40

5- Fussilet, 17

6- Hâkka, 6

7- Hûd, 82

TARİH İLE TARİH FELSEFESİ ARASINDAKİ FARK

Geçmiş hadiseler tarih denir. Bu geçmişe ait usul, prensip ve kurallarla, ondan öğrenilecek gelecek için ve alınacak ibretler ise tarih felsefesidir.

Bir örnek verelim:

Küçük çocuğuna, "Sakın sokağa çıkma, dün falancanın çocuğuna nasıl araba çarptı, görmedin mi?" diyen bir annenin bahsettiği dünkü hadise tarih; çocuğuna bugün verdiği öğüt ise tarih felsefesidir. Kur'ân-ı Kerim Hz. Yusuf'un (a.s) kıssasını ayrıntılı bir şekilde anlattıktan sonra, "**İşte böyle mükâfatlandırırız.**" buyurur. Bu buyruktaki "...işte böyle" den önceki olaylar tarih, ondan sonraki kısım ise tarih felsefesidir. Yani, "Yusuf'a yaptığımızın şahsî bir lütuf olduğunu sanmayın; zor ve sıkıntılı anlarında kendisini kontrol edebilen herkesi bu şekilde ödüllendiririz." denilmektedir.

Hz. Yunus (a.s) kıssasında da, onun, Allah-u Tealâ'dan samimiyetle af dilediği ve bunun üzerine, uğradığı beladan kurtulduğu anlatılır; bu vakıanın sonunda da, "**...Sami-miyetle özür dileyeni affeder, uğradığı sıkıntılardan ve karanlıklardan onu kurtarırız.**" buyrulmaktadır.

Evet, tarih felsefesi mevsimlik bir kıvılcım değil, süregelen bir akım ve değişmez bir ilâhî kuraldır.

Marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda iyilerin ve günah işleyen kötülerin akıbetini insanlara izah eder ve bugünkü kavim ve nesillerle geçmiş kavim ve nesillerin acı veya tatlı kaderlerinin birbirinden farklı olmadığını anlatacak olursak bu bilgi onların bilince ve kemale doğru adım atmasına yardımcı olacaktır.

Günah İşleten Etkenler

Bâtil ve sapık fikirler nasıl birçok günahın kaynağını teşkil ediyorsa, bâtil zanlarda ve tasavvurlarda bulunmak da insanı günaha iter. Kendisini başkalarından üstün zanneden insanlar, başkalarını küçümseme hatasına düşer ve başkalarını alaya alırlar. Oysa başkalarının ondan daha iyi olduğu zannıyla hareket eden biri, bu davranışta bulunmamaktadır. Kur'ân, bir kavmin başka bir kavmi küçümsememesini ve alaya almamasını emreder ve "alaya alıp küçümsenen taraf, onu küçümseyenden daha üstün olabilir..."¹ buyurur.

"Kadınlar da birbirlerini alaya almasınlar, alaya aldıkları kadın onlardan üstündür belki..."²

Bazı insanlar hırsla daha fazla zengin olacaklarını zannederler. Oysa rızık Allah'ın elindedir; nitekim nice insanlar gece-gündüz hırsla yaşadıkları hâlde pek bir şey elde edemezler.³

Kimi zaman insan, salt paranın mutluluk getireceğini zannederek zenginlere gıptayla bakar, Kur'ân'ın da deyişiyle, "İnsanlar Karun'u gördükleri zaman derin bir iç geçirip ah çeker ve keşke biz de onun gibi zengin olsaydık!" derlerdi.⁴ Oysa çok geçmeden Karun onca hazineleriyle birlikte yerin dibine gömülünce **"İyi ki biz onun gibi zengin değiliz!"** dediler. Kimi zaman bazıları falan akrabasıyla evlenecek olursa mutlu olacağı zannına kapılarak bu yolda elinden geleni yapmaktan çekinmez; böyle biri, mutluluğun şöhret ve mevkide olmadığından habersizdir.

Yanlış ve çirkin tasavvurlara, sağlıklı olmayan hayallere ve bunların doğrultusunda işlenen günahlara dikkatle bakıldığında, işlediğimiz günahların ve yaptığımız hataların çoğunun "zan" ve "tasavvur"lardan kaynaklandığını ve bunların gerçek bir dayanağının bulunmadığı görülecektir. Bu nedenledir ki ayet ve hadislerde sık sık insanlar uyarılmakta ve "iyilik ve saadetin falan şeyde olduğunu zannetmemelerini, iyilik ve saade-

---

1- Hucurât, 11

2- Hucurât, 11

3- Ra'd, 26

4- Kasas,79

tin başka şeylerde olduğunu bilmeleri" tavsiye edilmektedir; işte birkaç örnek:

1- Kiblenizin hangi yönde olduğu iyilik değildir; iyilik inanmak, sâlih amel işlemek ve ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmaktır.¹

2- Kötü bildiğiniz nice şeylerde sizin için hayır vardır.²

3- Onların çocukları ve servetleri seni şaşırtmasın, Allah onları işte o çocuklar ve o servetlerle azaba uğratmayı irade etmiştir.³

Kısacası aceleci yargılardan kaçınmak ve bildiğimizi zannettiğimiz her şeyin, her zaman doğru ve hak olmayabileceğini dikkate almak gerekir. Unutmayalım ki inandığımız şeyler arasında gerçekten uzak, hayal, yanlış ve bâtil olan birçok nokta da vardır. Kur'ân-ı Kerim insanın gerçekçi bir bakış açısıyla yetişmesini sağlamak ve zihnini hayal, kuruntu ve zarlardan temizlemek için nazil olmuş ayetlerle doludur.

Evet, marufu emretme ve münkerden sakındırma farızasının icrası için çeşitli faktörler harekete geçirilmeli ve bu cümleden olmak üzere olumlu ve yararlı faktörler sürekli gündemde tutulurken olumsuz ve zararlı faktörler bertaraf edilmelidir.⁴

Birkaç Önemli Nokta

İmam Humeyni (k.s) Tahrir'ul-Vesile adlı eserinde şöyle yazar:

1- Eğer marufu emretme ve münkerden sakındırma farızası için söylenmesi gereken söz illa da belli bir şahsın söylemesi hâlinde etkili olacak ve başkalarının sözü etki yaratmayacaksa o şahsa bu farızayı icra etmek farz-ı ayn-dır; aksi takdirde farz-ı kifaye olur. Yani bir gurup veya ferdin bu farzı yerine getirmesi yeterli olur, bunun sorumluluğu diğerlerinin üstünden kalkar.

1- Bakara, 177

2- Bakara, 216

3- Tevbe, 85

4- Günah konusunu işlediğimiz "Günah Şinasi" adlı eserde günah ve sapmanın kaynak ve nedenlerini etraflıca ele almış bulunuyoruz.

2- Marufu emretme farzının edası için şahsın niyetinin illa da Allah rızası olması şart değildir; riya ve gösteriş için olsa bile, bu farz eda edilmelidir.

3- Fesadın kökünün kazınması için devlet kurulması ve iktidara sahip olunması gerekiyorsa, devlete ve iktidara kavuşmak farz olur.

4- Muhatabı günah işlemekten vazgeçirmek için sadece işaret yetiyorsa, bundan fazla bir davranışta bulunup ona hakaret sayılacak bir tavır sergilenmesi caiz değildir.

5- Bizim müdahalemiz günahın miktarını ve hacmini azaltacak; ama kökten silinmesini sağlayamayacak olsa bile farzdır.

6- Bizim müdahalemiz, muhatabı büyük günahtan vazgeçiriyor; ama küçük günah işlemesini engelleyemiyor-sa, bu müdahale doğrudur ve farzdır.

7- Uyarının tekrarlı olması etkiliyse, tekrarlamak farz olur.

8- Marufu emretme ve münkerden sakındırma farzının edası; bir kişi tarafından değil de bir topluluk veya bir grup tarafından yapılması hâlinde etkili olacaksa, topluca veya grup tarafından yapılması farzdır.

9- Bizim tepki göstermeyip susmamız, günah işleyenlerin cesaretini artırıyorsa susmanız haramdır.

10- Marufu emredip ve münkerden sakındırmamız muhatabı etkilemiyor; ama başkalarını etkiliyorsa, yapılması farz olur.

11- Bizim susmamız İslâm'ın tezyifine veya Müslümanların inançlarının gevşeyip zayıflamasına neden oluyorsa, susmamız haramdır.¹

12- Günahı ve haramları önlemek için devlet, parti, grup, kurum, teşkilat vb. gerekiyorsa, bunların oluşturulması farz olur.

13- İki kişiden biri veya bir topluluk içinde sadece belli bir grup münker işliyorsa, sadece onları ilgilendirecek şekilde hitab edilmeli ve meselâ "kim içki içiyorsa bırakması gerekir" denilmelidir. Grubun tamamına veya ilgisiz olan belli bir kesimine uyarıda bulunmak farz olmadığı gibi, caiz de değildir. Yani o

---

1- Allah'ın gazabına sebep olan "gerçeği gizleme" konusuyla ilgili ayetlerde de bu konuya işaret vardır.

topluluktaki herkesi zan altında bırakacak ve o günahı işleyenleri de işlemiş gibi gösterecek şekilde uyarı veya müdahalede bulunmamak gerekir.¹

14- Günah işleyenle muaşeretle bulunmak onun daha az günah işlemesine veya günaha daha az zaman ayırmasına yahut günahın daha önemsiz bir şekle indirgenmesine yarıyorsa, bu muaşeret farzdır.

15- Günah işleyenle muaşeretle bulunmak o evin bazı fertleri üzerinde geçici de olsa olumlu bir etki yaratıyorsa, muaşeret yine farz olur.

16- Eğer muaşeretin kesilmesi muhatabı günahattan vazgeçirecekse, muaşeretin kesilmesi farz olur.

17- Birisiyle yapılan muaşeret, onun günah işleme cesaretini artırıyorsa bu muaşeret haramdır.

18- Bir günahkârla yapılan muaşeretin ona cesaret mi verdiği, yoksa onu günah işlemekten vaz mı geçirdiği konusunda şüpheliyse, sıla-i rahim esası gereğince, muaşeretle bulunmak yeğdir.

19- Serbest bırakıldığında günah işleyen biri hapsedilmelidir.

Bir gün bir Müslüman Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuru-na çıkıp annesinin kötü yolda olduğunu söyleyerek ne yapması gerektiğini sordu. Hz. Resulullah (s.a.a), "*Onu hapsed.*" buyurdular. Adam "yararı olmuyor" deyince, "*İnsanlara engel ol.*" buyurdular. Adam bunun da yararsız olduğunu söyleyince, "*O zaman onun elini ayağını bağla ve bil ki anne babaya yapılacak en büyük iyilik onları kötülükten alıkoymaktır.*" buyurdular.²

20- Belli bir şahsın belli bir konuda marufu emretmesi veya münkerden sakındırması, İslâm'ın tezyif edilmesine ve küçümsenmesine neden oluyorsa, bu girişim başka yer ve durumlarda farz olsa bile, söz konusu durumda caiz değildir.³ Meselâ ünlü ve sevilen bir Müslüman âlim veya vaiz, minberde yersiz bir söz söylediğinde cemaatin huzurunda kalkıp da onu eleştir-

---

1- Tahrir'ul-Vesile, Marufu Emretme Babı, 11. hüküm

2- Vesail'uş-Şia, c.18, s.414

3- Tahrir'ul-Vesile, c.1, s.448

diğinzinde İslâmî bir sima olarak o şahıs, dâimî şekilde gözden düşecek ve neticede onun şahsında yüce İslâm dini zayıf görünmüş olursa bu eleştirinin o sırada ve orada yapılması caiz değildir.

21- Marufu emredip münkerden sakındırmanız ters etki yaratıyor ve geri tepiyorsa, meselâ muhatabınız, kendisine bir tavsiyede bulunulduğunda inadına tam tersini yapan biri ise, veya "yapma" denildiğinde daha beterini yapıyorsa o şahsa karşı bu girişimde bulunmanız farz olmaz.¹

22- Marufu emretme ve münkerden sakındırma girişiminde yüzde yüz sonuç alınması şart değildir; yüzde bir oranında olumlu sonuç vermesi bile, farz olması için yeterlidir.

23- İslâm mukaddesatına saygısızlık addedilecek olan helal davranışlar caiz değildir. Meselâ hasta birinin oruç tutması farz değildir ve yemesi helaldir; ama bunu, aziz İslâm dinini zayıf gösterecek veya başkalarının dinî inançlarında gevsemeyi normal telakki etmelerine sebep olacak şekilde yaparsa, caiz olmaz.

Amacımız hükümleri sıralamak veya ilmihal yazmak olmadığından bu kadarla yetiniyor ve Ayetullah Hame-neî'nin dinî sorumluluklarla ilgili bir konuda kendisine sorulan bir soruya verdiği şu cevabı aktarmanın faydalı olacağını görüyoruz:

"Devletin, kanun ve yöneticinin İslâmî olduğu ve marufla münker konusunda da gereken dikkatin gösterildiği şartlarda halkın vazifesi sözlü uyarıda bulunmaktan ibarettir. Daha ileri devrimci girişimler ise hükümetin vazifesidir; ama biz de bu hususta yardıma hazır olduğumuzu ve yapacağı icraatlarda devleti destekleyeceğimizi ona duyurmalıyız. Ancak, devlet ve yöneticinin İslâmî olmadığı veya zâhiren İslâmî olduğu ve marufla münkere müdahalenin gerekli olduğu şartlarda bizzat halk, sözlü uyarıda bulunduktan sonra gerekli İslâmî usullere uyarak merhalelerine ve yoluna yordamına göre müdahalelerde de bulunabilir."

1- Bu tür inatçı insanlara karşı başka yöntemlere başvurulmalıdır, sırf inatçı olduğu için kendi hâline bırakılamaz.

2. Bölüm

MARUFU EMRETME VE MÜNKERDEN SAKINDIRMA FARİZASINI TERK ETMEK

SUSAN TOPLUM, ÖLÜ TOPLUMDUR

Kur'ân-ı Kerim akliselim sahiplerine hitap ederek, "**Ey temiz akıl sahipleri, kıstasta sizin için hayat vardır, u-mulur ki sakınırsınız.**"¹ buyurmakta ve eğer bir katille karşılaştığınızda onu öldürürseniz siz diri ve canlısınız; aksi hâlde ölüsünüz demektedir.

Bireyin ölü veya diri olduğu herkesçe anlaşılabilir bir şeydir; ama toplumun ölü mü, yoksa diri mi olduğunu anlayabilmek için ileri seviyede bir sosyal bilinç ve idrak gereklidir.

Nitekim bu nedenledir ki ayetin başında, "...Eğer temiz akıl sahibi, yüksek bir idrak, bilinç ve anlayış sahibi iseniz bu hakikati idrak edebilirsiniz." buyrulmaktadır. Dileyen herkesin dilediği her hâlde işleyebildiği ve hiçbir itirazla karşılaşmadığı bir toplum "ölü toplum"dur.

Hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"İyi ve kötü davranışlar karşısında ilgisiz olan ve hiçbir tepki göstermeyen kimse, canlılar arasında sadece nefes alıp veren bir ölüdür."²

Günah Karşısında Susmak

Günah karşısında susmak korkaklığın belirtisidir; zaafın ve ümitsizliğin göstergesidir; insanın kendisine, topluma ve dü-rüstlüğe karşı sorumluluk bilinci taşımadığının nişanesidir.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) efendimiz, günah karşısında susmanın bir çeşit bidat olduğunu buyurmuştur.³

1- Bakara, 179

2- et-Tehzib, 181

3- Bihar'ul-Envar, c.77, s.165

Günah karşısında susmanın hüsrandan başka neticesi yoktur. Asr Suresi'nde "İman ve sâlih amel sahibi olan, ama günah karşısında susan veya başkalarını hakka ve doğru yolda direniş göstermeye davet etmeyen kimse zarar ve hüsrandır." buyrulmaktadır.

İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s) şöyle buyuruyor:

"Allah Tealâ bir topluluğa azap indirmeleri için bir grup melek gönderdi. Melekler o topluluğun gözyaşları dökerek dua etmekte olduğunu görünce, böyle bir topluluğa neden azap edildiğini sordular. Rabb'ul-Âlemin, **'Onlar dua ve tazarruda bulunur; ama kötülükler karşısında gerekli tepkileri göstermezler.'** buyurdu."

Susmak, Yeryüzünü Fesada Boğar

Bakara Suresi'nin 251. ayetinde mealen "insanlardan bir kısmı, diğerlerinin kötülük ve fesadını engellemeyecek olursa bütün yeryüzü fitne ve fesada boğulur." buyurulmaktadır.

Kötülüğe ve İyiliğe Karşı Susanı Allah Lânetlemiştir

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Şanı yüce Allah, ancak marufu emretme ve münkerden sakındırma ilkesini terk eden ümmetleri lânetlemiştir."¹

Hadis-i şerifte şöyle buyruluyor: "Gizlice ve kapalı olarak işlenen bir günah, bütün toplumu tehdit etmez; ama bir grup açıkça günah işler ve toplumun geri kalanı onları engelleyebilecek güce sahip olduğu hâlde bunu yapmaz ve susarsa Allah Tealâ o toplumun hepsini birlikte cezalandırır."²

Allah Teala, **"Ateşi herkesi yakan fitnelerden korkun."**³ buyurmaktadır.

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin altıncı gülü İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s), *"Dine karşı sorumsuz ve lâkayt davranan kimsenin gerçekte dini yoktur."* buyurur.⁴

1- Nehc'ül-Belâğâ, 193. hutbe.

2- Kenz'ül-Ummâl, 5515. hadis.

3- Enfâl, 25

4- Vesail'uş-Şia, c.11, s.44

Susmak, Kötülerin Egemenliğinin Başlangıcıdır

Rivayetlerde sıkça geçen şu düstur oldukça çarpıcıdır: "Eğer bir toplum marufu emretme ve münkerden sakındırmayı terk ederse aşağılık kişiler ve kötüler o topluma musallat olur ve Allah'a yalvarıp yakarmalarının da hiçbir etkisi olmaz."¹

Öncelikle Komşu

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edilen şu düstur hayli düşündürücüdür: "*Günah işleyen komşusuna uyarıda ve müdahalede bulunmayan, onun günahına ortak sayılır.*"

Günaha Rıza Göstererek Susan, Ona Ortaktır

İnsanın gördüğü bir kötülük ve günah karşısında susması korkaklık, bilgisizlik, müdahaleden utanma vb. nedenlerle olabilir; ama insanın o kötülük ve günahın işlenmesine kalben razı olmaması önemli bir esastır.

Nitekim kimi zaman bir günah veya kötülük karşısında susmanın nedeni, ona kalben râzı olmaktan kaynaklanır ki, ayet ve rivayetlerde bu tür suskunluk, suç ortaklığı sayılmıştır, birkaç örnek verelim:

• Allah Teala Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından Yahudilere, "Sizler neden daha önce gelen peygamberleri şehid ettiniz." diye sormaktadır. Oysa Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde kendilerine hitap edilen o Yahudiler değil, onların ataları, peygamberleri şehid etmişti; ama atalarının bu cinayetine onlar da kalben razı olduklarından Yüce Allah, atalarının işlediği o cinayetler nedeniyle onları da muhatap almakta ve eleştirmektedir.²

• Nehc'ül-Belâğa'nın 20. hutbesinde şöyle buyrulmaktadır: "Hz. Sâlih'in (a.s) devesini sadece bir kişi öldürdüğü hâlde Kur'ân, '**O deveyi bir grup öldürdü ve azaba düçar oldular.**' buyurmaktadır; çünkü söz konusu grup, o kimsenin deveyi öldürmesine rıza göstermiştir."³

1- Nehc'ül-Belâğa, 47. mektup.

2- Âl-i İmrân, 183

3- Şems, 14

• İlim şehrinin kapısı ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vâsisi olan İmam Ali'nin (a.s) kâtili "İbn-i Mülcem" adlı bir kişi olduğu hâlde ramazan ayının 19. gecesinin duasında yüz defa, "*Ya Rabbi, Hz. Ali'nin (a.s) katillerine lânet et.*" denil-mesi buyrulmaktadır.

Susan İnsanların Çehresi Kıyamette Nasıldır?

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Canımı elinde tutan Rabbime andolsun ki, ümmetimden bir grup, maymun ve domuz şeklinde kabrinden kalkacaktır, onlardaki bu çirkin değişikliğin nedeni, engelleyebilecek güçleri olduğu hâlde günah işlemlere meydan vermeleri ve onları engellememiş olmalarıdır."¹

Bir başka hadis-i şerifte de şöyle buyrulur:

"Mirac gecesi bir grup insanın dudaklarının makasla kesildiğini gördüm. Nedenini sorduğumda mün-kerden sakındırabilecek dilleri olduğu hâlde bunu yapmadıklarını söylediler."²

İmam Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Bilgisini insanlara öğretmeyip gizleyen âlim, kıyamet gününün en kötü kokan insanı olacaktır."³

Sözün kısası, hakkın ve hukukun ezildiğini gördüğünüzde susmamanız gerekir, yersiz suskunluk bidattir ve kö-tü bir gelecektir

Eğer:

- Ulemanın susması, insanların onlara karşı kötü zan beslemesine yol açıyorsa,
- Ulemanın susması zalime cesaret veriyorsa,
- Susmak, zalimin zulmünün onaylanmasına sebep oluyorsa,
- Susmak, marufun münker ve münkerin de maruf olarak algılanmasına neden oluyorsa,

---

1- Kenz'ül-Ummâl, c.3, s.83

2- Leali'l-Ahbâr, c.2, s.285

3- Vesail'uş-Şia, c.8, s.510

- Susmak, Müslümanların inançlarında gevşeme ve zaaf yaratıyorsa,

- Susmak, fikrî sapmaların ve bidatlerin gelişmesine sebep oluyorsa, haramdır ve kişinin kendisi için tehlike yaratacak olsa bile bu suskunluğun bozulması ve gereken tep-kinin gösterilmesi zarurîdir.

Susmayanlar

İbn-i Sukkeyt İmam Rıza, İmam Cevad ve İmam Hâdi hazretlerinin (a.s) dostlarından olup Abbasî Halifesi Mütevekkil'in çocuklarının özel öğretmeni idi. Bir gün halife Mütevekkil, kendisini Hz. Resulullah (s.a.a) ve onun vasiy-si Hz. Ali'yle (a.s) kıyaslama küstahlığında bulunarak, "Sen-ce, benim oğullarım mı daha iyidir, yoksa Hz. Resulullah'ın yavruları ve Hz. Ali'nin (a.s) oğulları olan İmam Hasan'la Hüseyin mi?" diye sordu. İbn-i Sukkeyt, ardında bir bidati taşıyan çirkin emelin farkına vararak suskunluğunu bozdu ve "Cennet gençlerinin efendisi ve Hz. Resulullah'ın gülleri olan Hasaneyn bir yana; Ali'nin hizmetkârı Kanber bile hem oğullarımdan, hem de senden daha üstündür!" dedi.

Çağının tağutu ve diktatörü olan Mütevekkil hiç ummadığı bu cevap karşısında önce dehşetle irkilmiş, ardından, kendisini toparlar toparlamaz, bu yiğit öğretmenin katline ferman vermiştir.¹

Bir başka örnek:

Firavun'un ailesinden olan ve imanını gizleyen bir mü-min, yıllardır sürdürdüğü sessizliğini bir olay karşısında bozarak, "**Siz, benim Rabbim Allah'tır diyen bir adamı mı öldürmek istiyorsunuz?!**"² diye haykırmıştır.

Ve son örneğimiz, Hz. Zeyneb'den:

Kerbela faciasının hemen ardından, esir edilerek önce Ku-fe'ye, sonra da Şam'a götürülen Hz. Zeyneb (a.s) o korkunç katliamın emrini veren ve Hz. Resulullah'tan (s.a.a) intikam alabilmek için Hz. Peygamber'in mübarek ve temiz soyunu kurutmaya niyetlenen mel'un Yezid'in huzuruna çıkarıldığında aslan-

1- Müstedrek-u Sefinet'il-Bihar, c.5, s.80

2- Gafir-Mü'min, 28

lar gibi kükreyerek gerçekleri haykırmış ve mükemmel bir "marufu emretme ve münkerden sakındırma" örneği sergilemiştir.

MARUFU EMRETME İLKESİNİ TERK ETMEK İÇİN BAHANELER

Hadislerde ahir zamanda bir grup insanın marufu emretme ilkesini terk edeceği ve çeşitli bahaneler öne sürerek sorumsuzluğuna kılıf uydurmaya çalışacağı yer almaktadır. Bunlardan birkaçına kısaca değinelim:

1- Başkalarının Günahından Bana Ne?!

Bazıları, "Herkes dilediği gibi yaşar, ateş düştüğü yeri yakar." veya "Günah işleyen kimseyle beni aynı kabre koyacak değiller ya?" gibi sözlerle bahaneler öne sürerek haksızlık ve bâtil karşısında susarlar. Oysa ateş sadece düştüğü yeri yakmamakta, pekalâ çevreye de sıçrayabilmektedir; ayrıca günah işleyenle aynı mezara konulmasak da, aynı toplumda, aynı atmosferi solumakta olduğumuzu görmez-den gelemeyiz.

Bir toplumda işlenen suç, o toplumu etkiler ve pekala başkalarına da sıçrayabilir. Kanuna ve usule aykırı davranışlar toplumun tamamını olumsuz yönde etkiler; tıpkı sigara içen birinin havayı kirletmesi gibidir bu... Bir yalan, bütün ilişkileri bozmaya yeter; bir kem bakış, harama nazâr ediş yoldan çıkmalara, zinaya ve veled-i zinaların dünyaya gelmesine yol açar ve zinadan dünyaya gelen o çocuk her gün yüzlerce fitne ve fesat işler...

Bir günah, bazen nice günahların işlenmesine ortam hazırlar. İçki, sadece içeni sarhoş etmekle kalmaz, sarhoşun binlerce çirkinliği yaratmasına da sebep olur. Bir hadis-i şerifte, "*Toplumda işlenen günah, tıpkı denizdeki bir gemide açılan delik gibidir.*" buyrulmaktadır. Sadece kendi oturduğu yeri delen bir yol-

cunun yaptığı bu iş, geminin batmasına ve bütün yolcuların boğulmasına ortam hazırlar.

Kıscacası birinin günahının, başkalarına hiçbir zarar vermediği düşüncesi yanlıştır. Hz. Resulullah (s.a.a), "*Gizlice işlenen bir günah, sadece işleyene zarar verir; ama aleni şekilde işlendiğinde bütün toplumu tehdit eder.*"¹ buyurmaktadırlar.

2- İyiliği Emredip Kötülükten Sakındırmayı Hürriyete Aykırı Görüyorlar

Hürriyet, gölgesinde binlerce uğursuzluğun işlendiği fevkalade kutsal bir kelimedir. Hürriyetin anlamı, herkesin dilediği her şeyi yapması değildir. Böylesi bir şey mantığa aykırıdır; bu, hiçbir bireyin, toplumun veya rejimin kabul edebileceği bir şey değildir.

Hürriyet, ancak akla, vicdana ve fitrata uygun olduğu ve Allah'ın hüküm ve sınırlarının çerçevesinden taşmadığı sürece doğrudur; aksi takdirde vuku bulan şeyin adı hürriyet değil anarşi, kargaşa, başkalarını rahatsız etmek ve el âlemin işine gücüne mâni olmak demek olacaktır.

Çocuklar tamamen serbest bırakılacak olursa yeryüzünde insan kalmaz; zira çocuklar kendilerini olmadık tehlikelere atar ve kendi sonlarını hazırlarlar. Hürriyetin kontrol altında tutulmaması hâlinde güven ve huzur diye bir şey kalmaz. Sosyal hayatta hürriyet, toplumun sağlıklı şekilde yaşayabilmesi için belli kural ve kapsamlı prensiplerle birlikte tanımlanmalı ve bireyin hürriyeti, toplumun hürriyetine zarar vermemelidir; buna aldırmaııp hürriyetini kötüye kullananlar ve başkalarının hürriyetinin çiğnenmesine sebebiyet verenler dizginlenmelidir.

3- Utanma

Marufu emretme ve münkerden sakındırma prensibini terk etmenin nedeni bazen psikolojiktir. İnsan bunu, başkalarına müdahale etmek olarak algılamakta ve utanmaktadır. Bu tür bir utanmayı ve mahcubiyeti İslâm kınamıştır. Böyleleri çeşitli egzersizlerle bu duyguyu kendilerinden uzaklaştırmalıdır. Hakkın ezilmesi karşısında suskunluk getiren bir utanma duy-

---

1- Bihar'ul-Envar, c.97, s.78, Mizan'ul-Hikme'den naklen.

gusu, dünyada zillet ve ahirette de ebedî cehennemden başka şey kazandırmaz.

4- Korku

İnsan bazen marufu emredip münkerden sakındırmaktan korkar. Bu korkunun nedenleri farklıdır. Kimi zaman, müşterisini kaybetmekten ve gelirin azalmasından korktuğu için bu prensibi önemsemez; oysa İmam Ali (a.s) iyiliğe çağırıp ve kötülükten sakındırmanın, kimsenin rızkını kesmeyeceğini bu yurmuştur.

İnsan, bazen de arkadaşlarını kaybedeceği korkusuyla bu prensipten vazgeçer; halbuki en iyi arkadaşı yüceler yücesi Allah-u Teala'dır ve O'nun dışındaki bütün dostlar, bir gün insanı mutlaka terk edecektir.

Kimi zaman da insan, sözünün fayda etmeyeceğini ve kendisine kulak verilmeyeceğini düşünür. Oysa insanlar ona kulak vermeseler de, Allah indinde pek büyük bir mükâfat alacağını bilmelidir.

İnsan, bazen tehdit hisseder ve bu prensipten vazgeçer; oysa Allah, iyilerle ve doğrularla beraberdir ve ölüm sadece Allah'ın elindedir.

Kimi zaman, başkaları da onun davranışlarını tenkit eder korkusuyla bu prensipten vazgeçenler bilmelidir ki bu tenkitler, kemal ve olgunluk peşinde olanlar için birer nimettir.

İmam Cafer Sadık (a.s) ve İmam Ali (a.s) Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet etmişlerdir:

"İnsanları iyiye çağırın, onları kötülükten men edin ve sakın korkmayın; zira bunu yapmakla ne rızkınız kesilir, ne de ölüm yaklaşır size."¹

5- Bir Çiçekle Bahar Olur Mu?

Bazen başkalarının sustuğunu görmek, insanı susmaya itmekte ve insan, "Bir çiçekle bahar gelmez ki, benden başka kimse yok mu sanki?" demektedir. Bu noktada Müslümanın sorumluluk bilinciyle hareket etmesi ve ilk adımı kendisinin

---

1- Mizan'ul-Hikme, c.6, s.263

atması, kınama ve eleştirilerden çekinmemesi gerekir. Herkesin ölümler gibi sustuğu öyle bir ortamda hakkı haykırmanın, Allah indinde pek büyük ecri ve ödülü olduğu bilinmelidir. Nitekim hadis-i şerifte, "*En büyük cihat, zalim egemenin karşısında hakkı söylemektir.*" buyruluyor. Zira zorba ve zalim tâğutların etrafı her zaman sahtekâr ve dalkavuk tiplerle çevrilidir, her yaptığını tağuta güzel gösterir, onun her yaptığını doğru sanmasına neden olurlar. İşte bu dalkavuklar arasında ve kimsenin doğruyu ve hakkı söyleyemediği bu ortamda aslan yürekli birinin çıkıp hakkı ve gerçeği söyleyerek ölüm sessizliğini bozması en büyük cesaret ve en büyük sevaptır.

6- Fikrî Sapma

Bazılarında fikrî sapsmalar vardır, olayları hep kader yönüyle ve cebri açıdan değerlendirir ve "Her şey Allah'ın elindedir, böyle olmasını o istemiş, bu da olmuştur. Allah'ın işlerine karışılır mı?" derler. Bu, şirklerini Allah'a mal eden ve "Allah dileseydi biz O'ndan başkasına tapmazdık; putperest olmamız, Allah'ın iradesiyle gerçekleşmiştir."¹ diyen bazı müşriklerin mantığıdır.

Veya şöyle derler: "Eğer falan şeyin yapılması iyi ve gerekliyse neden Allah'ın kendisi onu yapmıyor? Meselâ, açları doyurmak iyiye, onların rızkını bizzat Allah versin; biz ne diye elimizdekini onlara harcayalım ki?!"²

Bu mantığa sahip olanlar, yüce Allah'ın insanları hür bir iradeyle yarattığını ve nimetleri vermek veya almakla sadece onları sınadığını bilmemektedirler. Şâni yüce Allah insanların puta tapmaması için merhamet ve acıma duygusuyla insanı donatmış, böylece insanoğlunun olgunlaşıp kemale ermesini dilemiştir.

Hız. Mehdi'yi (Allah zuhurunu çabuklaştırsın) bekleme konusunda da maalesef bazıları bu yanlış fikre kapılmakta ve "Biz Hız. Mehdi'yi bekliyoruz, zamanı geldiğinde kendisi zuhur edecek, işleri bizzat yoluna koyacaktır nasılsa!" demektedirler.

1- Nahl, 35

2- Yâsîn, 47

Böyleleri, "Hz. Mehdi'yi (a.s) beklemeyi, Azrail'i beklemek gibi bir şey sanmakta ve âdeta kıbleye doğru uzanıp Azrail'i bekler gibi bir tavra girmektedirler. Oysa Hz. Mehdi'yi bekleyiş, bir "hazırlıklı oluş"tur, kayıtsızlık ve umursamazlık değildir.

Güneşin ne olduğunu bilen ve sabahı bekleyen biri, karanlıkta oturmaz, kalkıp bir mum yakar; bir ışık hazırlar ve aydınlık içinde, sabahı bekler.

7- Yersiz Beklenti

Kimi insanlar, söyledikleri her şeyin hemen yapılmasını beklerler; işte bu nedenle insanlara marufu emretmez ve "ya lafımızı dinlemezlerse?!" diyerek kaygılarını dile getirirler.

Oysa bu beklenti tamamen yersizdir.

İnsanlar, peygamberlerle masum imamların her söylediğini yerine getirmiş midir?

Olayları imkânlar dahilinde değerlendirmeli ve istediğimiz şey, tamamen olmuyorsa, kısmen başarıya yürüyerek, amacımızı imkânların elverdiği ölçüde gerçekleştirmek için çaba sarf etmeliyiz. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) buyurduğu şu hadis oldukça çarpıcıdır:

"Allah'a andolsun ki, senin elinle bir tek kişinin hidayet bulması, güneşin üzerine ışıdığı her şeyin sana verilmesinden daha hayırlıdır."

Evet, bu mübarek hadis-i şerifte Resul-i Ekrem (s.a.a) efendimiz bir tek kişinin bile hidayete ermesine râzıdır.

Bazılarının tam bir rahat ve huzur içinde ve şahsî gururlarını ve konumlarını korumayı da şart koşarak, üstelik sadece bir tek uyarı ve hatırlatmayla bir işin hemencecik yapıpvermesini beklemeleri, yersiz beklenti konusunda bir başka örnektir. Bunlar, bu işin, konumlarına zerre kadar zarar vereceğini veya onları zahmete düşürebileceğini gördüklerinde hemen yan çizerek, "Benim böyle bir sorumluluğum yok!" deyivermektedirler.

8- Başkaları Var Nasılsa!

Kimileri, insanlara marufu emredip, onları münkerden sakındırma ilkesini uygulamamalarına gerekçe olarak başkaları-

nın sorumluluklarını gösterir ve "Falan makam, filan ünlü isim veya falan kuruluş, filan İslâmî dernek var nasılsa! Onlar varken bu vazife bana düşmez!" diyerek işin içinden sıyrılmaya çalışırlar. Oysa marufu emretme, tıpkı namaz gibi herkesin mükellef olduğu bir farzdır. Sizin gördüğünüz falan aykırı davranışı veya işi, yetkililer görmemiş olabilir pekalâ! Ya da onlar, bu konuda halkın desteğinden emin değillerdir... Bu durumda sizin ilk adımı atıp sorunu dile getirmeniz aslında toplumun diğer fertlerini de harekete geçirecek ve onlar da, "Bizim de duygularımıza tercüman oldunuz!" diyeceklerdir.

Evet, başkalarının gafleti bizim de gaflet göstermemize gerekçe olamaz!

9- Bugün Söyledik Diyelim, Peki Yarın Ne Olacak?

Marufu emretme ve münkerden sakındırma prensibini ihmal eden bazıları, "Bugün biz bir fesadı engelledik diyelim; ama yarın yine nice fesatlar işlenecektir." demektedir. Bu tıpkı, "Evi niye süpürelim ki, nasılsa yarın yine toz içinde kalacak." demeye benzer. Unutmayalım ki, bir günahın yarın tekrar işlenme ihtimali, o günahın bugün işlenmesine kayıtsız kalmak için gerekçe teşkil etmez.

10- Bir Defa Başarısız Oldu Diye Prensibini Terk edenler

Bazıları marufu emretmiş, ama bir tek defa başarısız olduğu için bu yenilgiyi unutamamışlardır; bu nedenle de bu ilkeyi terk edip, "Hiç yararı yok, bir defa söyledim de ne oldu sanki?!" diyerek pasif kalmayı tercih etmişlerdir.

Bu gibileri çok iyi bilmelidir ki:

- Görünüşte yenildikleri o bir defa için bile, Rableri katında ecir ve sevap kazanmışlardır.

- Bazıları, yapılan bir uyarıya inatla direnseler de, hak söz zamanla onları etkileyecek, er veya geç mutlaka belli bir tesir bırakacaktır.

- Bir veya birkaç yenilgi yüzünden bu ilâhî ilke terk edilemez. Bir doktorun yazdığı reçeteden sonuç almayınca o hastalığa ömrünüzün sonuna kadar tahammül mü edersiniz, yoksa sonuç alıncaya kadar başka doktorları ve başka tedavi yöntemlerini mi denersiniz?

11- Dindarlık Zannederek Vazifeyi Terk etmek

Kimileri toplumun iyi-kötü hiçbir işine karışmamayı takva ve dindarlık zanneder, böyleleri tıpkı Tebûk Gazvesi'nde Hz. Resulullah'ı (s.a.a) yalnız bırakanlara benzer. Tebûk Savaşı'na katılmak yerine dolaylı olarak kaçmayı tercih eden bazı sözde dindarlar, Hz. Resulullah'a (s.a.a) şöyle demişlerdi: "Sizinle cepheye gelmeyişimizin sebebi, i-manımızı korumaktır; Tebûk'e gelir ve Romalılarla savaşırsak, gözümüz onların kadınlarına kızlarına düşer de günaha gireriz diye korkuyoruz. Bu nedenle Tebûk Savaşı'nda sizi yalnız bırakmak zorundayız!!"

12- Davet ve Uyarıyı Küçümsemek

Bazılarıysa marufu emretme ve münkerden sakındırma ilkesini terk etme gerekçesi olarak bununla bir yere varılamayacağı iddia eder ve "uyarıyla, nasihatle bu işler düzelmez, işi kökünden halledecek bir yol bulmalı." derler.

Bu da şeytanın hile ve vesveselerinden biridir. Susuzluktan ölmek üzere olan birine bir miktar su ulaştırıp onu kurtaracağı yerde, "Ülkenin dört bir yanına su ulaştırabilecek bir proje düşünmek lazım" diyerek adamcağızı ölüme terk etmektir bu... İş temelden halledecek esaslı ve kalıcı çözüm getirmek, elbette ki yeğdir ve bu yapılmalıdır da; ama sırf bu bahaneyle marufu emredip münkerden sakındırmak ilkesi terk edilemez.

13- Hırs

Kimi zaman bazıları tamah ve hırs yüzünden; ikramiye, teşvik ve ödül alma ümidi veya müşterisini kaybetmeme ve başkalarına şirin görünebilme gibi gerekçelerle münker, kötülük ve çirkinlikler karşısında susmaktadırlar.¹

14- Rahatına Düşkünlük

Kimileri de, sırf rahatına düşkün olduğu için, etrafındaki haksızlıkları ve kötülükleri görmezden gelir. Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

1- Vesail'uş-Şia, c.11, s.395

"Sizler, rahat yaşamaya düşkün olduğunuz ve sorumluluklarınızı bilmediğiniz için marufu emretme ve münkerden sakındırma ilkesini terk etmektesiniz."¹

1- Nehc'ül-Fesaha, 2032. hadis.

MÜNKERLERİN YIKICI ETKİLERİ

Bir toplumda münkerin önü alınmaz ve vuku bulan kötü ve çirkin olaylara herkes sessiz ve tepkisiz kalırsa bunun doğurduğu tehlikeler ard arda kendisini göstermeye başlar. Münkere tepkisizlik, aslında merhale merhale gelişen bir olaydır, bu merhaleler şöyle özetlenebilir:

1- Günah işlendiğini gördüğü hâlde tepki göstermemek ve marufu emretme, münkerden sakındırma eyleminde bulunmamak,

2- Günahı normal karşılar hâle getirmek,

3- Günah işlenmesine râzı olmak,

4- Günah işlenmesine yardımcı olmak,

5- Bizzat günah işlemek,

6- Günah işlemekte ısrarlı olmak, o günaha alışmak ve hatta o günahı işlemekten zevk alıp memnuniyet duymak,

7- Başkalarını da günah işlemeye davet etmek,

8- Günahın işlenmesi ve propagandasının yapılması için yatırımda bulunmak,

9- Günah işlemeyenlere cephe almak ve onları sürekli dışlamak,

10- (Allah korusun) Kalbin katılaşıp taşlaşması ve insanın acımasızlaşması.

Evet, Kur'ân-ı Kerim'de, "**Şeytan'ın adımlarını izlemeyin.**"¹ şeklinde buyrulmasının nedeni, Şeytan'ın insanı adım adım günaha ve fesada sürüklemesidir.²

1- Bakara, 168, 208

2- Nûr, 21

Bir hâkim arkadaşım şöyle anlatıyordu: "On yedi Müslümanı terör eden bir münafık yakalamıştık. 'O Müslümanları şehit ederken hiç rahatsızlık duymadın mı?' diye sorduğumda, o şöyle cevap verdi: Şehit ettiğim ilk Müslüman-da ürperip titredim; ama ondan sonra buna alıştım ve bu iş benim için normal bir hâl oldu!"

Şeytan'ın insana adım adım yaklaşıp nüfuz edişi, Neh-c'ül-Belâğa'da şöyle anlatılır:

- Şeytan, önce onların ruhuna tohumunu eker.
- O tohum canlanır.
- Derken, şeytanın yavruları insanın ruhunda emeklemeye başlar.
- Ardından, insanın kendi elinde büyüyüp yürümeye başlar.
- Şeytan onun gözüne bakar ve böylece insan, "Allah'ın gözü" yerine "şeytanın gözü" kesilir.

Sonra Şeytan, sözünü onun diliyle söylemeye başlar ve söylemek istediklerini ona söyler.

- Şeytan, onu kullanarak, başkalarını da onun vasıtasıyla yoldan çıkarmaya başlar.¹

Yıkıcı Etkiler

Her günah, bir başka günaha zemin hazırlar. İnsan hem kendi davranışlarına, hem başkalarının davranışlarına dikkat etmez ve bir günah karşısında gereken tepkiyi gös-termezse, bir tek günahın veya psikolojik bir hâlin, bazen akla gelmedik günahlara ortam hazırlayabileceğini unutmamalıdır.

Yusuf'un (a.s) Kıssasından Alınacak Dersler

Hız. Yusuf'un (a.s) kardeşleri kıskançtı. Sırf bu psikolojik bozukluk ve ahlâkî olumsuzluk onları olmadık hatalara düşürmüştür; işte bunlardan birkaçı:

- 1- Babalarını sapmayla suçlamak.
- 2- Küçük kardeşlerini, gezmeye götürmek, bunu gerçekleştirmek ve evlâdı babasından ayırmak.¹

1- Nehc'ül-Belâğa, 7. hutbe.

3- Kendi kardeşini kuyuya atmak.²

4- Kardeşinin kurtlara yem olduğu yalanını uydurmak.³

5- Yusuf'a hırsızlık iftirasında bulunmak.

Evet, görüldüğü gibi bir tek günah, hiç umulmadık hatalara yol açabilmekte, nice günahların işlenmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenledir ki başka günahlara meydan vermiş olmamak için günah yolunda atılan ilk adıma müdahale etmek ve engel olmak gerekir.

Münkerlerin, biz bilsek de bilmesek de çeşitli boyutlarda ve platformlarda pek yıkıcı etkileri olduğu unutulmamalıdır.

Bir Hatıra

Bir gün, bir yolculuk için uçağa binmiştim, kısa bir süre sonra bütün yolcuların uçaktan inmesi istendi.

Yolcular, kısa sürede indi, valizler bavullar geri verildi. Hepimiz telaşlanmış, meselenin ne olduğunu merak etmiştik. Yetkililerden sorduğumda, "Uçağa bir hamamböceği girmiş" dediler ! Hayretimi gizleyemedim; "Bir hamamböceği yüzünden mi hepimizi indirip uçağı boşalttınız?! Bu yaptığınız nedir Allah aşkına?!" diye sordum gülerek. Bir yetkili tebessüm ederek, "Şaşırmakta haklısınız." dedi ve ekledi: "Ama o hamamböceği ince bir kabloyu kemirecek olursa çok önemli bazı irtibatların kesilebileceğini hiç düşündünüz mü?!"

Evet, bu küçük hadise karşısında birçok uzmanın seferber olduğunu görünce, ister istemez bazı insanların, tıpkı bu hadisede olduğu gibi, görünüşte basit sanılan birtakım huy ve alışkanlıklar nedeniyle bütün hayatlarını nasıl heder ettiğini düşündüm... Kötülük, günah ve çirkinlikler demek olan münkerlerin toplumdaki etkisi de tıpkı bu hamamböceğinin yaratacağı etki gibidir; insanoğlunun tekamül ve olgunlaşma düzenini tehlikeye düşürebilmektedir pekâlâ... Bunun en açık delili, günahın ve ahlâksızlıkların fazlaca işlendiği toplumlarda, buna paralel olarak stresin, sorumsuzluğun, amaçsızlığın, nihilizmin, intiharların, uyuşturucuya sığınmaların, sinir hapları kullan-

---

1- Yûsuf, 12.

2- Yûsuf, 10

3- Yûsuf, 17

manın, modern kılıflara bürünmüş çeşitli barbarlıkların, türlü psikolojik ve cinsel hastalıkların da artmasıdır.

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

ZARAR VE TEHLİKE İHTİMALİ VARSA NE YAPMALI?

İnsanoğlu her girişimde kâr ve zarar muhasebesi yapar ve önemli olanla daha önemli olanı birbirinden ayırır. İşlerinde dikkat ve ehemmiyet sıralaması yapar; az bir kâr için, gereğinden fazla harcamaya girmez. Ne var ki bu esas; marufu emretme ve münkerden sakındırma ilkesini uygularken kimsenin onurunun, malının ve canının sigorta edilmiş olduğu anlamına da gelmez. Bu önemli farizayı yerine getirebilmek için icabında tehlike ve zararı da göze almak gerekir. Bunca vurgunun, önem vermenin ve sevabın, farizayı hiç zahmetsizce ve kesinlikle sonuç alınacak şekilde yerine getirenlere yönelik olmadığı ortadadır.

Kimi zaman sonuç alınmayabilir; ama sırf bu yüzden marufu emretme ve münkerden sakındırma ilkesinden vazgeçilemez.

Hz. Nuh (a.s) ne kadar sonuç almıştı sahi?!

Âşura günü İmam Hüseyin (a.s) Yezid ordusuyla bizzat muhatab olup konuşmadı mı? Onları en büyük münkerden, yani Hz. Hüseyin'i katletmekten sakındırmak için gereken her şeyi yapmadı mı? Onun onca uyarısı ve girişimi ne kadar tesir bıraktı Yezid ordusunda?...

Her zaman ille de tesir gerekli değildir; bazen sırf meseleyi inkâr edilemeyecek şekilde açıkça ortaya koymak ve bahaneye mahal bırakmamak için nasihat edilmesi gerekir. Kur'ân'da buyrulduğu gibi: **"...Özrü kaldırmak veya uyarmak için..."**¹

Evet, marufu emretme ve münkerden sakındırma farizası için gerekli girişimin terk edilmiş nedeni genellikle bu iki husus

---

1- Mürselât, 6

olmaktadır; yani uyarı ve tavsiyenin hemencecik etki bırakması ve uyarıda bulunulduğunda hiçbir tehlikeyle karşılaşılması gibi yersiz iki beklenti söz konusu olmaktadır. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"Namaz insanların malına ve canına zarar verecek olsaydı onu terk ederlerdi; tıpkı küçük bir zarar gördüklerinde en büyük ve en aziz farızaları terk etmeleri gibi!.."1

Bu hadis-i şerif, tehlikenin göze alınması gerektiğini; tehlike ve zarar korkusuyla yılmanın doğru olmadığını vurgulamaktadır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, "**...Hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar.**"2 buyurarak, dinî vazifesini yerine getirenleri övmekte ve bize de nasıl davranmamız gerektiğini açık ve net bir şekilde göstermektedir: "**...Suç ve günah işleyenler, müminleri alaya alır ve onlara gülerler... Onların yanından geçerken birbirlerine kaş-göz eder; onları alaya alırlar, kendi aralarında toplandıkları zaman müminleri alay konusu eder, horlar, onları şaşkınlık ve sapıklıkla suçlarlar...**"3

Evet, sorumluluğun ve vazifenin yerine getirilmesinin bir bedeli ve birtakım zorlukları olacaktır elbette.

Bütün peygamberlerin ve evliyaların türlü zorluklara ve hakarete maruz kaldığı ve çoğunun şehid edildiği herkesçe bilinmektedir. Bu açık gerçeğe rağmen, "Marufu emretme ve münkerden sakındırma fârizasını yerine getirmenin şartı, bu uğurda hiçbir zarar ve tehlikeyle karşılaşılmamasıdır." şeklindeki bir iddianın nereden peydahlandığını anlayabilmek mümkün değildir. Hiçbir zorluğu ve tehlikesi olmayan bir din anlayışını hiçbir peygamber getirmiş değildir.

Hangi dinin getirilmesi kolay olmuştur ki, korunması da kolay olsun?

Bir şeyi korumanın, onu kurmaktan daha zor olduğu inkâr edilebilir mi?

1- Furu-i Kâfi, c.4 , s.55

2- Mâide, 56

3- Mutaffifin, 29- 31

"Yüce Allah, kendisinden korkulmaya daha lâyıktır..."¹ buyruğunda açıkça, "Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayın!" emri yok mudur?

İnananları överken, **"...Onlar kimseden korkmazlar..."**² diyen Kur'ân, böylece bize de Allah'tan başkasından çekinmemizi ve korkak olmamamızı salık vermektedir.

Peygamberlerin, inanç ve davaları uğruna şehid düştüklerini hatırlatan ayetler, bizlere, "Siz de onların yolunu izleyin." demekte değil midir?

Kur'ân-ı Kerim, **"...Sayıca çok olmak ölçü değildir, az olmanın hiç korkmayın."**³ buyurmuyor mu?!

*"En büyük cihat, zalim egemenin karşısında hak sözü söylemektir."*⁴ rivayeti; yine, "İnsanların hoşuna gitmese de acı ve zarar kendi aleyhinize de olsa, hakkı söyleyin."⁵ buyruğu yeterince açıklayıcı değil midir? Bütün bunlar dinî vazifeleri uygulama konusunda mümine cesaret aşılایıcı hususlardır. Hakka inananların, gördükleri eziyet ve uğradıkları sıkıntılar karşısında sabır ve direnç göstermelerini öven ayet ve rivayetlerle Hz. İbrahim (a.s) ve Hz. Resulul-lah'ı (s.a.a) müminlere örnek ve imam olarak tanıtan onca ayetle hadis, hep inanan insanın icabında tehlikeyi göze alması gerektiğini vurgulamaktadır. Binaenaleyh, "marufu emretme ve münkerden sakındırma" ilkesinin, ancak insanın kendisinin ve dostlarının canının tehlikeye düşmemesi hâlinde farz olacağı yolundaki rivayetler⁶ muhtemelen bir önem sıralamasına işaret etmektedir. Yani münker, insanın canını vermesine degecek kadar had safhaya varmamışsa, girişimde bulunmak farz olmamaktadır.

Ama İslâm dini ve onun hükümleri, İslâm'ın onuru, halkın iffet ve namusu, İslâm devleti ve onun hak rehberinin tehlikeye

---

1- Ahzâb, 37

2- Ahzâb, 39

3- Bakara, 249

4- Vesail'uş-Şia, c.11, s.406

5- Gurer'ul-Hikem ve Dürer'ül-Kelim, 2/ 44 7961

6- İmam Rıza'nın (a.s) Halife Memun'a yazdığı mektup (Bihar'ul-Envar, c.10, s.228 ve 257) takiye icabı olsa gerektir; Abbasilerin, iktidarı Ehlibeyt'e kaptırmaktan korktuklarını bilen İmam (a.s) böylece tâgutun kendisini rahat hissetmesini sağlamıştır.

düşmesi hâlinde artık takiyye durumu söz konusu değildir ve bu durumda inançlı insanların derhal harekete geçmesi ve rahat yaşamayı bir kenara bırakması gerekir.

Kur'ân-ı Kerim "derdi gamı olmayan refah düşkünleri"ni şöyle tanımlamaktadır:

1- Ne zaman cihat emri verecek olsan, rahatına ve refahına düşkün olan korkaklar, gelip senden özür diler; kaytarmak için izin isterler.¹

2- Yaz mevsiminde cihat emri verilecek olsa, "Yazın sıcağında cihat olur mu, bekleyin hava serinlesin biraz!" derler.²

3- Yakın yere giderler; ama yol uzun olsa gitmezler.³

Kur'ân, zor ve buhranlı zamanlarda İslâm'a destek verip Allah'ın dinine arka çıkanları över.⁴

Evet, bunu önemle hatırlatmakta fayda vardır: İnsan her an zaaf gösterebilir. Esasen insanoğlu refaha ve rahata düşkündür; ama başkaları darda ve sıkıntıda iken bir Müs-lümanın refah ve rahat içinde olamayacağı da bilinmelidir.

Bir sahabe, Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte savaşa gideceği yerde, evinde kalmıştı. Hanımlarının yanında, yastığa yaslanmış soğuk su içerken ansızın kendine geldi, iki cihan serveri Hz. Resulullah (s.a.a) sahabeyle birlikte güneşin yakıcı sıcağında cep-hede savaşıırken o, evinde rahatına bakmakta, soğuk su içmekteydi. Hemen silâhlarını alıp evini terk etti ve Hz. Resulullah'a (s.a.a) ulaşip tevbesini bildirdi. Kur'ân-ı Kerim, bu hadiseyi anlatırken şöyle buyurur:

"Rahatına düşkünlük, neredeyse kiminizi doğru yoldan çıkaracaktı; ama Allah, lütfunu ona döndürerek onun -yaptığı işin çirkinliğini- anlamasını sağladı ve böylece o kendisine gelerek Müslümanların yardımına koştu."

1- Tevbe, 86

2- Tevbe, 81. Bu soruna Hz. Ali (a.s) de değinerek "sıcaktan yakanan sizler, cephede kılıçları gördüğünüzde hiç dayanmayacak, kaçacaksınızdır!" buyurmuştur. bk. Nehc'ül-Belâğa, 27. hutbe.

3- Tevbe, 42.

4- Tevbe, 117

Cephe olayında olduğu gibi, sıcak yatağından kalkıp uykusunu yarıda keserek gece ve sabah namazına duranları da Kur'ân övmekte ve "uyku rahatını terk ederek Allah'ın rızasını uyanların elde edeceği ödülün ne kadar büyük olduğunu kimse tahmin edemez."¹ buyurmaktadır.

Marufu emretme işi, elbet sorunlu ve zor bir iştir. Bu nedendir ki Hz. Lokman (a.s) oğluna şöyle buyurmaktadır:

"...Oğulcuğum, namaz kıl, marufu emret ve münkerden sakındır; bu uğurda başına gelen şeylere dayan ve sabırlı ol; zira bu işler güçlü bir irade, azim ve direnç ister."²

Hz. Lokman (a.s) insanların heves ve keyfiliklerinin önlenmesinden ve işledikleri münkere ve hatalarına itiraz edilmesinden hiç hoşlanmadıklarını, bunun onların keyfini kaçırıp özgürlüklerini sınırladığını ve bu nedenle de bundan hiç hoşlanmayıp kesinlikle muhalefet gösterdiklerini, hele bunu pek genç birinin yapmasına hiç tahammül edemediklerini çok iyi bildiğinden oğluna sabırlı ve tahammüllü olmasını tavsiye etmektedir.

Kendisine ve diğer insanlara marufu emredip münkerden sakındırmayan biri, arzularına ulaşamaz.

Bu dinî farizayı terk edenlerin çoğu, onu yerine getirmelerinin kendilerini tehlikeye düşüreceği, zarar edebilecekleri veya canlarının tehlikeye düşeceği zehabına kapılmaktadır. Oysa İmam Ali (a.s) "*Marufu emredip münkerden sakındırmak ne ölümünüzü yaklaştırır, ne de rızkınızın azalmasına neden olur.*"³ buyurmaktadır.

Bu farzı terk edenler işte bu hakikatten gafil olduklarından asla umdukları rahata ulaşmazlar; çünkü içinde buldukları toplumu iyiliğe çağırmadıkları ve kötülöklere de engel olmadıkları için zalim ve zorbalar o topluma egemen olur⁴ ve herkesle birlikte onların da hem malları, hem canları, tehlikeye düşer gider!..

1- Secde, 16-17

2- Lokmân, 17

3- Nehc'ül-Belâğâ, 156. hutbe

4- Bihar'ul-Envar, c.97, s.72

Akılsızlığın Belirtisi

Bazıları, hiçbir şeye karışmayan, suya sabuna dokunmayan ve fincancı katırlarını ürkütmeden her şeye seyirci kalabilmesini becerenleri, "akıllı ve dirayetli" zannederler. Oysa İslâm kültüründe böylesine lâkayt ve çevresine karşı tepkisiz olanlar, zayıf karakterli, aptal ve pısrık olarak tanımlanmıştır. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"Allah Teala zayıf ve akılsız Müslümanlara gazap eder; zira onlar münkerleri önlemez, kötülöklere engel olmazlar."¹

1-Vesail'uş-Şia, c.11, s.399

MARUFU EMREDENLERİ DESTEKLEYİP SAVUNMAK

Sahabenin tanınmış isimlerinden Ebuzer Gıfarî, Muaviye'nin savurganlıklarını sert bir dille eleştiriyor, onun aşırı israflarına karşı çıkıyordu. Sonunda Muaviye, Halife Osman'a bir mektup yazarak, "İktidarın biz Emevîlerin elinde kalmasını istiyorsan Ebuzer'i sustur; çünkü her şeyi ifşa ederek işimizi zorlaştırıyor, rezil oluyoruz!" dedi. Bunun üzerine Osman, Ebuzer'in Rebeze Çölü'ne sürgün edilmesini emretti ve onunla irtibat kurulmasını, hatta sürgün edilirken uğurlanmasını bile yasakladı!

Müminlerin Emiri İmam Ali (a.s) bu haksızlığa seyirci kalmadı; cennet gençlerinin efendisi Hz. İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin'le (a.s) birlikte, marufu emredip münker-den sakındırmaktan başka suçu olmayan Ebuzer'i açıkça destekleyerek onu uğurladı. İslâm tarihinin önemli belgelerinden olan bu uğurlama sırasında, Ebuzer'i destekleyip ona moral veren sözler söylediler. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Ebuzer! Sen Allah rızası için öfkelenip gerçekleri yüksek sesle söyledin; bunlar senin gerçekleri ifşa etmen sonucu iktidarı kaybetmekten korkarak senin üzerine yürüdüler. Sen ise Allah'tan korktun ve zulme rıza göstermeyerek gerçeği haykırdın! Bu işte kimin kazanıp kimin kaybeden taraf olduğu kıyamet günü belli olacaktır!"

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pek sevdiği sahabelerden olan Ebuzer (r.a) sürgün edildiği Rebeze Çölü'nde, yegane refakatçisi olan kızının kollarında, son vasiyetini söyledi. Onun kızına olan vasiyeti çok düşündürücüdür:

"Kızım, ben çok geçmeden Rabbime kavuşacağım, sen sakın ol ve soğukkanlılığını koru. Ben ölünce, şu tepenin kavşağına çıkıp bekle, buraya doğru gelen bir grup Müslümanı göreceksin, aralarında Malik Eşter adında biri vardır; ona, 'Hz. Re-sulullah'ın (s.a.a) gerçek sahabeti Ebuzer, Osman'la Muaviye'yi münkerden sakındırdığı için buraya sür-gün edilmişti ve şimdi öldü!' de."

Ebuzer'in kızı, babasının söylediğini yaptı; Malik Eşter bu büyük sahabenin pak nâşını saygıyla teslim alıp şöyle dedi:

"Ya Rabbi! Bu, senin sâlih ve temiz kullarından ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sahabelerinden olan Ebuzer'dir! Senin rızan için, egemen kişiye karşı marufu emredip münkerden sakındırma cihadında bulundu ve dinini dinara satmadı; bu yüzden onu sürgün ettiler, insanca yaşamaktan mahrum ettiler ve sonunda bu çöllerde yapayalnız, garip hâlde can verdi!"¹

Sorun Çıkar, Dayak ve Yaralanma Olursa?...

İslâm dini semavî ve mübarek bir dindir. Kur'ân'da da buyrulduğu üzere: **"Allah Teala Müslümanlar için zorluk çıkar-mamış, kolaylık sağlamıştır."**² Bu nedenle İslâm'da geçerli hüküm ve prensiplerden biri de "dinî vazifelerin yerine getirilmesi nedeniyle zarar ve saldırıya uğranılmaması esasıdır. Diğer taraftan, marufu emretme ve münkerden sakındırma farızası, namaz ve oruç gibi farzlardan çok farklı bir olaydır. Zira bu farıza yerine getirilirken insanların keyfi heva ve heveslerinin karşısına dikilmek, topluma zararlı olan işlere ve davranışlara müdahale edip engellemek ve neticede ister istemez bazılarının işine karışmak kaçınılmaz olmakta ve bu da birtakım sorunları, zararları ve çatışmaları beraberinde getirebilmektedir. İşte bu noktada ne yapılmalıdır? Marufu emretme ve münkerden sakındırma farzı uygulanmalı mıdır, yoksa muhtemel zarar ve tehlikelerden dolayı, bundan vaz mı geçilmelidir?

Bu sorunun cevabı çok açıktır aslında.

1- Nehc'ül-Belâğ, 130. hutbe.

2- Bakara, 185

Her şeyden önce bizzat Kur'ân-ı Kerim'de marufu emretme ve münkerden sakındırma farzının önemi vurgulanmış ve bu yolda baş gösterecek sıkıntı ve zorluklara göğüs gerilip direnilmesi istenmiştir.¹

İkinci nokta şudur: Zarar ve sıkıntıya uğrama ihtimaliyle marufu emretme ve münkerden sakındırma farzası kaldırılacak olursa, canı isteyen her zorba ve zalim bunu kolayca bir silah olarak kullanabilecek ve bu hüküm zalimler yerine, mazlumları caydırmış olacaktır.

Üçüncüsü: Nice peygamberlerle evliyaullahın, daha önce örneğini aktardığımız nice Ebuzerlerin hakkın ihyası ve bâtılın ortadan kaldırılması uğruna onca eziyete ve sıkıntıya katlanmış olduğunu bilmek; ama buna rağmen, sıra kendimize gelince zarar ve sıkıntı bahanesini öne sürerek bu sorumluluktan sıyrılmak ve zulümle kötülüğün, fesatla ahlâksızlığın yayılmasına seyirci kalmak gibi bir çelişkidir ki bir Müslümanın böyle bir çelişkiye düşmesi kabul edilemez.

Binaenaleyh, sıkıntı ve zarar ihtimali, normal ve basit durumlar için geçerlidir. Meselâ suyun zarar verdiği bir kimse için abdest almak farz kılınmamış, böylesi bir kişinin toprağa teyemmüm etmesi söylenerek bir kolaylık sağlanmıştır.

Ancak, İslâm'da bazı hükümler esasen sıkıntı ve zorluk temelinde dayalı olarak farz kılınmıştır. Meselâ cihat ve oruç gibi ibadetler farzdır ve bu farzların yerine getirilebilmesi için sıkıntıların, zorlukların ve tehlikelerin göze alınması kaçınılmazdır. Kur'ân-ı Kerim müminlere, "**Eğer siz cephede zorluk çekiyorsanız, düşmanlarınız da aynı zorlukları çekiyor.**"² buyurmaktadır. Esasen hiç bir zorluk ve sıkıntı olmadan cihat etmek veya oruç tutmak zaten mümkün değildir. Binaenaleyh "zarar ve tehlike" denilirken; yerine getirilmesi zaten sıkıntı, tehlike ve zorlukla mümkün olan ibadetler değil, normal ibadetler kastedilmektedir. Tuz nasıl tuzluluk özelliğini yitirdiğinde artık "tuz" olmazsa, sıkıntısız bir cihat da cihat olamaz.

Bu nedenledir ki, marufu emretme ve münkerden sakındırma eyleminde zarar ve tehlike değil, önem sıralaması dikka-

---

1- Lokmân, 17

2- Nisâ, 104

te alınmalıdır. Yani önemliler arasında en önemli olana öncelik verilmesi gerekir. Meselâ İslâm dini Hz. İmam Hüseyin'in (a.s) canından daha önemli olduğu için onun İslâm'a feda olması ve İslâm'ın diri kalabilmesi için onun şahadeti gerekiyorsa bundan kaçınmaması icap eder. Mün-keri gördüğümüzde onu engellemiz, karşı çıkmamız gerekir. Eğer zarar ve tehlike söz konusuysa münkerle, tehlike ve zararın bir muhasebesi yapılmalı, hangisinin ne ölçüde olduğu ve o münkeri engellemek için kendisini tehlikeye atanın kim olduğu hesaplanmalıdır. Bazen işlenen günah küçüktür; ama engellenmesi çok pahalıya mal olacaktır. Bu durumda o günahı engelleme girişiminden vazgeçilebilir.

Ama eğer İslâm dininin önemli bir farzı çiğneniyor, büyük bir günah işleniyorsa ve bunun karşısında susmak, zalimlerin küstahlaşmasına, dinî mukaddesatın hakarete uğramasına, halkın dine ve ulemaya olan inancının ve güveninin sarsılmasına veya İslâm'ın onur ve izzetinin çiğnenmesine neden oluyorsa bu durumda susmak ve tepkisiz kalmak söz konusu edilemez. Gerektiğinde her türlü tehlike göze alınır ne pahasına olursa olsun böyle bir münkerin işlenmesi engellenir.

MUHATAPLARIN SORUMLULUKLARI

Marufu Emredenleri Sevelim!

Bir maruf veya münker konusunda birinden bir tavsiye veya uyarı aldığımızda bundan rahatsız olmamalı; bilâkis uyarıda bulunan kimsenin bizim iyiliğimizi ve hayrımızı istediğini düşünerek ona müteşekkir olmalıyız. Peygamberler genellikle bazılarına bu eleştiriyi yöneltir ve "Size öğütte bulunanlardan neden hoşlanmıyorsunuz?"¹ diye sorarlardı.

İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s), "*En iyi dostum, bana kusurağınımı söyleyen ve bunu bir hediye olarak bana takdim eden dir.*"² buyurmaktadır.

Evet, İmam Cafer Sadık (a.s) eleştiriyi hediye ve eleştiride bulunanı da en iyi dostu olarak tanımlıyor! Zira ona göre gerçek dost, insanı gaflette bırakma pahasına güldüren değil, gafletten uyanmasını sağlama pahasına onu ağılatan kimsedir. Kur'ân-ı Kerim, "**Düşmanlarınız sizin gaflet içinde kalmanızı ister.**" buyurmaktadır.

İmam Seccad (a.s) Mekârim'ul-Ahlâk Duası'nda Rab-b'ul-Âlemin'e şöyle yakarmaktadır:

"Allah'ım! Bana, eleştirileri kabullenme ve beni irsatta bulunanlara uyma ahlâkı ver."³

Bir ilkokul öğrencisi İmam Humeyni'ye (k.s) yazdığı mektupta "Size bir uyarıda bulunmak istemişim; ama ben kim, İmam'ı uyarmak kim? diyerek bu densizlikten vazgeçtim." der,

---

1- A'râf, 79

2- Bihar'ul-Envar, c.74, s.282 ve c.78, s.249

3- age.

rahmetli İmam'ın bu mektuba yazdığı cevap düşündürücüdür: "Sevgili yavrum! Bahsettiğin uyarıyı keşke yazsaydın; çünkü uyarı ve nasihate hepimizin ihtiyacı var..."

Evet, bize uyarı ve nasihatte bulunan kimse gerçekte bizi gaflet uykusundan uyandırmakta, kendimize gelmemizi sağlamaktadır.

Zorluklara Katlanma Pahasına Uyanış

Kur'ân-ı Kerim, "Başınıza gelen acı olaylar ve uğradığınız sıkıntılar, sizi üzse de hakkınızda hayırlı ve bereketlidir; zira gaflet uykusundan uyanmanızı ve Allah'a yönelmenizi sağlar. Bu da, tövbe ve istiğfara vesile olur."¹ buyurmaktadır

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s), "*Öğüt verenlerin sevilmemiş bir toplulukta hayır yoktur.*" buyurur.

Kur'ân-ı Kerim, münkerden sakındırılıp marufa davet edildiklerinde, işledikleri günahın verdiği gururla bu sakındırmadan ve bu davetten hiç etkilenmeyenleri şiddetle eleştirip² şöyle buyurur:

"Öğüt verildiğinde öğüt almazlar."³

Bazıları, öğüt dinleyip yaptıkları hatadan vazgeçmeleri hâlinde geri adım atmış olduklarının düşünüleceğini ve bunun da zaaf telakki edileceğini zannederler. Oysa insan işlediği hatanın neresinden vazgeçerse, bu onun için başlı başına bir değerdir. Öğüt verenin tahsil ve sosyal konum açısından daha aşağı bir seviyede bulunması, söz konusu olumsuz gururu iyice tahrik edebilmektedir.

Bu durumda hakkı kabul etmenin iki boyutu söz konusudur: Kişi birinci boyutta, hak sözü sırf hak olduğu için kabul lenmektedir; ikinci boyuttaysa kendisinden daha küçük ve konum açısından daha aşağı seviyedeki insanların bile hakkı söylemesinden rahatsızlık duymamakta ve o öğüdü ve eleştiriyi kabul edebilmektedir.

1- En'âm, 42 meâlen.

2- Bakara, 206

3- Saffât, 13

Bilge İmam Hz. Ali (a.s), "*Çöküşün bir alâmeti de, bizi sevenleri ve iyiliğimizi isteyenleri şüpheye karşılamaktır.*"¹ der ve şöyle buyurur:

"Sana öğüt vereni ürkütme."²

"Hidayet bulduklarını ve kimsenin öğüdüne ihtiyaçları olmadığını zannedenler, Allah'ı bırakmış ve onun yerine şeytanı kılavuz edinmişlerdir."³

Münafıklar ne zaman bir münkerden sakındırılacak olsalar hemen kibirlenir ve "toplumun yegane ıslâh edicileri biziz." derler.⁴

Kâfirler, kendilerini irşat eden peygamberlere uyacakları yerde böbürlenir ve "Onlar bize karşı üstünlük elde etmek istiyor."⁵ derlerdi.

Ey mümin insan! Bir öğüt veya tavsiyeyle karşılaştığında alınma! Unutma ki, Şeytan'ı Allah'ın dergâhından uzaklaştıran şey, işte bu gurur ve kibir olmuştur.

İnatçı ve kibirli bir guruh, sevgili Peygamberimizin öğütleri karşısında, "**O ne söylerse söylesin, biz kendi bildiğimizi yaparız.**"⁶ demektedir.

Bu guruh o kadar taş kalpli olmuştur ki, kendilerine hiçbir öğüt etmiyordu. Bu nedenledir ki Yüce Allah Hz. Resulullah'a (s.a.a), "**Öğüt versen de, vermesen de, onlar için birdir.**"⁷ buyurmaktadır.

Onların bu dünyadaki bu umursamazlıklarının karşılığı, ahirette görecekları aynı tavidir. Cehenneme atıldıklarında bir yandan feryat edip yardım isterken bir yandan da, "Bugün bizim yardımımıza kimse koşmaz, feryat etsek de birdir, etmesek de!"⁸ derler.

1- Gurer Fihristi, 6/38

2- age. 4537 - 5 / 173

3- A'râf, 30

4- Bakara, 11

5- Mü'minûn, 24

6- Şuarâ, 136

7- Bakara, 6; Yâsîn, 10

8- İbrâhîm, 21

Evet, bugün peygamberlerin nasihati karşısında, "Nasılca biz size uymayacağız; ister söyleyin, ister söylemeyin." deme küstahlığında bulunup onları umursamayanların; ay-nı umursamazlıkla karşı karşıya kalacakları ve "feryat etseler de, etmeseler de, yardımlarına koşacak kimse bulamayacakları" bir yarının da var olduğu unutulmamalıdır!

Peygamberler ve onların masum varisleri olan din önderlerinin öğüt ve tavsiyelerine kulak verip Allah'a kullukta bulunarak meleklerden daha üstün bir makama ulaşabilecek iken; gurur, kibir ve inat yüzünden Kur'ân'da "kör, sağır ve dilsiz"¹ gazabına neden olan insanlara acımamak elde midir?

"...Bunlar, hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır."²

"...Bundan sonra kalpleriniz yine katılaştı, taş gibi, hatta daha da katı oldu. Çünkü öyle taşlar vardır ki onlardan ırmaklar fışkırır. Öyleleri vardır ki yarılr, ondan sular çıkar; öyleleri vardır ki Allah korkusuyla yuvarlanır; ama kalpleri taşlaşan insanlar zerrece kıpırdamaz bile..."³

1- Bakara, 18

2- A'râf, 179

3- Bakara, 74

UMURSAMAZLIĞIN NEDENLERİ

Marufu emretme ve münkerden sakındırma karşısında gösterilen umursamazlığın çeşitli nedenleri vardır; bunları iç ve dış sebepler olmak üzere iki kısma ayırmak mümkündür.

İç etkenler başlıca dört grupta toplanır:

İç Etkenler

1- Cehalet

Anne babasının sözünü dinlemeyen çocukların bu tavrının nedeni, genellikle onların sözlerindeki sırları anlayamamalarıdır.

İmam Rıza (a.s), "*İnsanlar sözlerimizdeki güzellikleri fark etseler bize uyarlar.*"¹ buyurmaktadır.

Peygamberler, doğru yoldan sapanlara, "*Siz cahilsiniz, cahil olmasaydınız bizim karşımızda bunca inat göstermez, hakka bunca ayak diremezsiniz.*" buyurmuşlardır.

Namaza önem vermeyen nice insanlar vardır ki bu davranışlarının nedeni, onların namazın sırlarından habersiz oluşlarıdır, aksi takdirde namaz kılacaklarından şüphe yoktur. "Namazın Hikmeti" adlı kitabımızın yayınlandığı bu günlerde² namaza olan eğilimin hissedilir şekilde artmış olması bunun en bariz örneğidir. Ayet ve hadislerde bilimin, öğrenmenin ve ulemadan soru sormanın onca tavsiye edilmesinin nedeni, Allah'a itaat etmede bilginin oynadığı roldür. Bilim ve öğrenim derken, medrese veya üniversitelerden alınan yüksek tahsili

---

1- Vesail'uş-Şia, c.18, s.65

2- Söz konusu kitap çocuklar, gençler ve büyükler için olmak üzere tarafımızdan Türkçe'ye çevrilmiştir. -çev.-

kastetmediğimizi de hemen belirtelim; zira nice yüksek tahsilliler vardır ki, marufa uyma ve münkerden uzak durma konusuna tamamen ilgisizdirler; çünkü maruf ve münker konusunda gereğince bilgi ve bilinç sahibi olmamışlardır.

Hadislerde Allah Teala'nın cahillerden, öğrenme ve eğitim almaları konusunda taahhüt aldığı gibi, bilginlerden de, cahilleri eğitime ve onlara doğruları öğretme taahhüdü aldığı geçer.

Kısacası marufların yararları ve münkerlerin zararları hakkında toplumu bilgilendirme ve aydınlatma yönünde gerekli araştırma ve eğitim programlarının düzenlenmesi, kütüphanelerin oluşturulması ve ilmî yarışmaların tertiplenmesi gibi çalışmaların, bozulmaları önleme yolunda fevkalade yararlı olacağı unutulmamalıdır.

2- Tutuculuk

Hakkı kabullenmemenin sebeplerinden biri de tutuculuk ve yersiz taassuptur. Mukaddes ve mantıklı ilkelere taassup göstermenin gayet olumlu bir davranış olduğu ve bunun takdir edilmesi gerektiği apaçık ortadadır. Bununla birlikte mevcut taassupların çoğu, ırkçılıktan, kavmiyetçilikten, partiliktan, meslekî ve toplumsal kuruntulardan ve geleneklerden kaynaklanmakta olup bunlar, hiçbir hak ve hukuktan beslenmemektedir. İşte bu eleştirilerek "**...her grup kendi elinde olanla yetinip sevinmektedir.**"¹ bu-yuruluyor.

Bu tür taassuplar, tıpkı koyu bir duman veya sis gibi insanın görüş alanını kapatır ve insana kendi töresinden başka hiçbir gerçeği görme izni vermez. Putperestlerin peygamberler karşısında sergiledikleri inat ve tutuculuğun temel nedeni genellikle "atalarından süregelen putperestlik geleneğini sürdürme ve törelerinin bozulmasını engelleme kaygısı"ydı. İslâm topraklarını işgal eden korsan İsrail'in işlediği cinayet ve katliamların tamamı, Yahudi kavmini diğer kavimlerden üstün görmelerinden ve diğer kavimlerin Yahudilerin hizmetçisi olmaları gerektiği şeklindeki iğrenç ırkçı saplantıya inanma sapıklığından kaynaklanmaktadır. Yine çağdaş medeniyetin(!) öncülüğü iddiasında bulunan beyazların, bugün siyahlara uyguladığı onca

---

1- Mü'minûn, 53

zulüm ve baskının nedeni de, bazı beyazların ırkçılık yaparak ve siyahları aşağılayıp küçümsemeyerek sergiledikleri sapıklıktır.

Bizzat Avrupa medyasındaki haberlere göre sadece 1995 yılı zarfında ırkçı beyazlar tarafından kundaklanan veya tahrip edilen siyahlara ait kilise sayısı otuzu aşkındır.¹

İblis'in kaderini karartan şey, onun menfi taassubu ve ırkçılığı olmuştur. İblis, yüce Allah'a itaat yerine isyan etmiş ve "Benim ırkım Adem'in ırkından üstündür; ben ateşten, o ise topraktan yaratılmış olduğundan ben ona secde edemem." demiştir.

Kur'ân-ı Kerim kör taassubun ve ırkçılığın ne denli tehlikeli olduğunu vurgulamak için şöyle buyurmaktadır: "Bu kitabı acemlere indirseydik, Araplar yersiz taassup gösterir ve ona uymazlardı."²

İslâm ırkçılıkla ve yersiz taassupla daima mücadele etmiştir; işte birkaç somut örnek:

1- Hz. Resulullah (s.a.a) Haşimoğulları ailesinin hür ve ünlü isimlerinden biri olan halasının kızını bir köleye nikâhlamıştır.

2- Ehlibeyt İmamları'ndan altısının annesi cariyedir.

3- İmam Rıza (a.s) köleleriyle meşverette bulunurdu.

4- İlim, takva, parlak bir geçmiş, hicret ve cihat dışında ölçü alınan her şeye, İslâm dini iptal çizgisi çekmiştir.

5- İslâm dini bütün insanları kanun karşısında eşit saymıştır.

6- Milliyet, ırk, kavim ve ideolojilerle ilişkilerini mantık ve delil üzerine oturtmuştur.

1- [İşgalci ve yağmacı Siyonist Yahudiler sürüsünün oluşturduğu İsrail denilen korsan güruhun mazlum Filistin halkına uyguladığı ırkçılığın örneklerini Sabra, Şatila, Cenin, el-Halil, Beytullahm, ve nihayet Milad Kilisesi katliamlarında bütün dünya görmüş oldu; gözlemci heyetlerde görevli bir Türk subayı da ırkçı İsrail Yahudilerce katledildiği hâlde, bu olay özenle örtbas edilmeye çalışıldı. Bilim, teknoloji ve medeniyet çağı olarak adlandırılan çağdaş dünyada, çeşitli ülkelerde bu tür ırkçılıkları resmen savunan ve halâ yürürlükte olan yüzlerce kanun vardır ve bu ülkelerin başını Amerika'yla Avrupa ülkelerinin çekiyor olması da hayli düşündürücüdür. -çev.-]

2- Şûrâ, 198, 199

7- Beytülmalin paylaşılması ve cepheye gönderilmesi konusunda kimseyi kayırmamıştır.

8- Cuma imamı, kadı, müçtehit, taklit mercii olma gibi bütün kemal ve insani yükseliş yollarını herkese, toplumun bütün kesimlerine açık bırakmıştır.

9- Hiçbir şahsı, kavmi, mesleği ve grubu diğerine üstün tutmamış, bu tür ayrıcalıklarda bulunmamıştır.

10- Pratik ibadetlerin tamamını birlikte uygulamaya almış; cemaat namazını, cuma namazını, bayram namazını, haccı ve cihadı birlikte ve iç içe mütalaa etmiştir.

Evet, İslâm'ın binlerce emir ve hükmü arasında Arab'ı Acem'e veya beyazı siyaha üstün tutmayı öngören bir tek hükme rastlamak mümkün değildir.

3- Kibir

Marufu tavsiye edip münkerden sakındırma çağrısına uymamanın en önemli sebeplerinden biri, kibir ve kendini büyük görme kompleksidir. Kibir ve büyüklemenin başlıca sebepleri yaş, bilgi, mal, güzellik, kabile, milliyet, makam, güç, grup, evlât, soy vb. faktörlerdir. Kur'ân-ı Kerim mükemmel bir değerlendirme yöntemiyle bunları ele almıştır:

Kur'ân'da hatırlatılan en büyük örneklerden biri Firavun'dur. Firavun, gücüne ve iktidarına aldanarak mağrur olmuş, Hz. Musa'yı (a.s) dinlememiştir. Bir başka örnek de Karun'a işaret eder ve servetine güvenerek onun da Hz. Musa'ya (a.s) kulak asmadığını hatırlatır. İnsanlık tarihinin ilk ırkçılığını Yahudilerin yapmış olduğunu belirten Kur'ân, Yahudilerin kendilerini -hâşa- Allah'ın evlâtları ve O'nun ayrıcalıklı kulları olarak gördüklerini ve "cehennem kesinlikle bize dokunmayacaktır, dokunsa bile birkaç gün gibi çok kısa bir süre olacaktır bu; çünkü biz O'nun ayrıcalıklı kullarıyız." dediklerini yazar.

- Malı-mülkü fazla olduğu için herkesi ve her şeyi a-laya alan müstebirleri hatırlatır.

- Erkek evlâdı olmadığı için Hz. Resulullah'ı (s.a.a) aşağılayan ve ona ebter (soyu kesik) deme küstahlığı gösteren müstebirler...

- Peygamberlere, fakirlerden uzak durmalarını ve sadece zenginleri muhatap almasını tavsiye edecek kadar mağrurlaşan müstekbirler...

- Savaş zamanı geldiğinde türlü bahanelerle cepheden kaytarmanın yollarını arayan rahat ve refah düşkünleri...

Kibrin Alâmetleri:

Bir Müslüman, İmam'ın huzuruna çıkarak "ben iyi elbiseler giyiyorum, iyi evde oturuyor, iyi bineklere biniyorum, bunlar benim kibirli olduğumu mu gösterir acaba?" diye sordu. İmam, "*Kibirli olmanın alâmeti, hak sözü kabul etmemektir, nice kibirli fakirler ve hak sözü kabul eden nice zenginler vardır!*" buyurdu.

4- Haram Lokma

İmam Hüseyin (a.s) Aşura günü Yezid ordusuna hitaben yaptığı konuşmada şöyle buyuruyordu: "Sizleri mün-kerden sakınmaya davet ediyor; ama sözlerimden etkilenmediğinizi görüyorum. Bunun sebebi, midelerinizin haram lokmayla dolmuş olmasıdır!"

Evet, haram lokma insanın hak sözü kabul etmemesine neden olur; söyleyen peygamber veya imam dahi olsa etki etmez!¹

- Haram lokma, duaların kabul edilmesini engeller.²

- Haram lokma ibadetlerin kabul edilmesine mani olur.³

- Haram lokma günah işlemeyi ve tağuta itaat etmeyi insana güzel gösterir.⁴

- Haram lokma, gelecek soy ve zürriyetin olumsuz etkilenmesine neden olur.⁵

- Haram lokmaların bir türü olan yetim malı yemek, kıyamette kişinin içine ateş düşürecektir.⁶

1- Bihar'ul-Envar, c.45, s.8

2- age. c.98, s.321

3- age, c.100, s.16

4- Şaşaalı ziyafetlere, malum davetlere katılıp da İslâm'a aykırı kararlar veren, haksız imzalarla haksız onaylarda bulunan niceleri vardır ki, haram lokmalarla o hâle gelmişlerdir.

5- Furu-i Kâfi, c.5, s.125

6- Nisâ, 10

- Haram lokma kalbi katılaştırır, insanı acımasızlaştırır.¹
- Haram lokma doğru eğitime ve devrimci girişimlere mani olur.

Ashab-ı Kehf, o uzun uykudan uyandıktan sonra aralarından birini, şehre inip yiyecek getirmekle görevlendirmiş; ona getireceği yiyeceğin helal ve temiz olması şartını hatırlatmıştır.

Anne babanın haram lokmayla büyüttüğü bir çocuğa okul eğitimi ne verebilir? Birkaç şiir, birkaç ayet ezberleme, slogan atıp gezi programları düzenlemenin haram lok-maya etkisi olabilir mi?

Dış Etkenler

1- Yıkıcı Propagandalar

Marufu emredip münkerden sakındıranların bu çalışmaları, bazen kimi şahıs veya grupların yıkıcı propagandalarıyla önlenmektedir. Meselâ başını Amerika'nın çektiği sömürü odakları, İslâm Devrimi'ne karşı bunca yıkıcı propagandaya başvurmasaydı, bütün dünya İslâm Devrimi'ni çok yakından tanıma imkânına kavuşmuş olacaktı. Yıkıcı propagandalar, bazen öylesine etkili olmaktadır ki insanlar peygamberlere bile deli veya sihirbaz demekte, Hz. Yusuf'u (a.s) suçlu, Hz. Ali'yi (a.s) katli vacip, Hz. İmam Hüseyin'i (a.s) İslâm halifesine karşı çıkan bir isyancı olarak görmekte ve Yezid gibi birine itaati ibadet zannetmektedir! Propagandalar, ya doğrudan ya da susarak ve rıza göstererek dolaylı yünden süper güçlerin cinayet ve katliamlarına suç ortaklığı yapan kiliseleri, sevgi dolu bir dost gibi gösterebilmektedir.

2- Çelişkiler

İnsanların hakka yönelmemesinin ve marufa yapılan çağrılara uymamasının bir nedeni de toplumdaki çelişkilerdir:

- Evle okul arasındaki çelişki bunların başında gelir. Okulda namaz kılmayı öğrenen bir çocuk, evde namaz kılmayan bir

---

1- İmam Hüseyin'in (a.s) Aşura günkü konuşmasından. (Biha-r'ul-Envar, c.45, s.8)

anne-babayla yaşıyorsa okulda aldığı eğitimin etkisi azalvermektedir.

- Bir yandan her tarafta sigaranın zararlarını gösteren tablo ve panoları görüp, akşam televizyonda, tütün fabrikasının açılış törenini izlemek!

- Bir yandan beytülmalin korunması ve harcamalarda tutumlu davranılması gerektiği yolunda tavsiyeleri duyarken, diğer yandan devlet kurumlarının hadsiz hesapsız savurganlığına şahit olmak!..

Evet, bu tür çelişkilerin muhatabı büsbütün umursamazlığa itmese bile, önemli ölçüde etkilediği inkâr edilemez.

3- Tâğutlar

Kur'ân-ı Kerim'de birçok yerde, "Allah'ın yoluna engel teşkil edenler"den bahsedilir. Allah yolunda engel teşkil edenler, genellikle ya tâğutlar, ya sermayedarlar, ya devlet yetkilileri ya da fesat ehli olan arkadaş, eş-dost, danışman, öğretmen ve anne-baba olmaktır.

Öğretim masraflarının ve kitap fiyatlarının yüksek olması, gelir seviyesinin düşüklüğü vb. faktörler, tahsilini sürdürmek isteyen bir genci pekala engelleyebilmektedir.

İnsanî vazife ve sorumluluğunu yerine getirmek isteyen tertemiz duygularla dolu bir gencin, etrafındaki alaycı gülümsemelerden ve küçümseyici bakışlardan etkilenerek yapacağı doğru davranışlardan vazgeçmesi pekala mümkündür.

4- Söyleyenin Kimliği ve Kişiliği

Hak sözün kabul görme nedeni, bazen de söyleyenin kimliği ve kişiliğidir. Bu konuda daha sonra etraflıca açıklamada bulunacağız.

5- Ekonomik ve Malî Sorunlar

Halkın ekonomik ve mâlî sorunlarını hallederseniz, sizin hak sözleriniz, halkı etkilemeye başlar. Kur'ân-ı Kerim insanları ibadete davet ederken bu noktaya dikkat çekmekte ve "İnsanlar Allah'a kul olmalıdır; zira Allah onları açlık ve güvensizlikten kurtarmıştır." buyurmaktadır. Görüldüğü gibi insanların eko-

nomik ve güven sorununun halledilmesi, onları ibadete davet etmek için hazırlanan bir ortamdır.

Bir Soru ve Cevabı

Rahat yaşama düşkün ve korkak olan veya Kur'ân'ı yanlış anlayan bazıları, marufu emretme sorumluluğundan sıyrılabilmek için bahane aramakta ve meselâ, "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın" mealindeki ayetin, hakka davet yolunda mallarını ve canlarını tehlikeye atanları da kapsadığını iddia etmekte ve şöyle demektedirler:

Hakka davetin ucunda sıkıntı, zorluk ve sürgün varsa neden kendimizi tehlikeye atalım? Kur'ân, "Kendinizi ölüme atmayın." demiyor mu? Hadiste, "*Kılıcı çekenle muhatap olmayın.*" buyrulmuyor mu?

Evet, bu ayet ve hadislerin arkasına sığınarak hakka da-vet sorumluluğundan kaçmak isteyenler şunu bilmelidir ki:

Bakara Suresi'nin 190'dan, 195'e kadarki 5 ayet, savaş hakkındadır ve her ayette bir prensipten söz edilmektedir:

190. ayet, "**Allah yolunda savaşın.**" buyurarak savaş prensibini belirlemektedir.

191. ayet, "**Kâfirlerle nerede karşılaşırsanız savaşın.**" buyruğunu ileterek bu savaşın şiddetini ve dozunu anlatmaktadır.

Bunu izleyen ayet, söz konusu savaşın amacının süresini beyan etmektedir: "**Yeryüzünden fitne kalkıncaya kadar savaşın.**"

Ardından gelen ayet, misilleme konusunu incelemekte ve "Kâfirler Mekke'nin kutsallığını çiğner ve orada size saldıracak olursa, o kutsal belde de siz de onlara karşı misillemede bulunun." buyurmaktadır.

Görüldüğü gibi, ardada gelen bu ayetlerin her biri, savaşla ilgili bir hükmü ve prensibi beyan etmekte ve ardından savaşın mâlî destekle mümkün olabileceğini hatırlatarak, "Ey Müslümanlar, savaş için gerekli bütçeyi temin edin ve infakta bulunun!" demektedir. Bütün bunları söyledikten sonra "kendi ellerinizle kendinizi ölüme atmayın." buyurmakta ve "Eğer mücahitleri desteklemez ve İslâm ordusuna malî yardımda bulunmaz-

sanız onlar yenilecek ve bu durumda düşman sizin malınıza ve canınıza kastedebilecektir." demektedir.

İslâm inancında Allah'ın dinini savunma ve fesatla kötülüğü engelleme yolunda malını ve canını tehlikeye atanlar, yüce Allah'la en kârlı ticareti yapan kimseler olarak tanımlanır. Bu gibileri, mallarını ve canlarını verir; ama Allah'ın dininin dirilmesini ve İslâm ümmetinin bilinçlenip uyanmasını sağlarlar. Bu alışverişte bulunanlar zarar değil, fevkalade kâr etmiş olurlar. Nitekim Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"Sizleri pek çetin bir azaptan kurtaracak bir alışverişi söyleyeyim mi: Allah'a iman edin ve O'nun yolunda canınızı ve malınızı feda edin! Malınız ve canınızla yaptığınız bu ci-hadın sizin için daha hayırlı olduğunu bilin. Siz malınızla canınızı Allah yolunda verince, Allah da sizin bütün günahlarınızı bağışlar ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki kalıcı ve güzel konaklara yerleştirir; büyük mutluluk ve kurtuluş işte budur!"¹

Bu ayet, Allah yolunda mal ve canla cihat etmenin en hayırlı alışveriş, azaptan kurtaracak bir ticaret ve büyük bir saadet ve kurtuluş olduğunu haber vermektedir.

Evet, mal ve canın yüce İslâm dinine feda edilmesi onların boşa gitmesi değil, yüceler yücesi Rabb'ul-Âlemin'le alışverişte bulunmaktır. Kur'ân'da da buyrulduğu üzere: **"Kimileri vardır ki, canlarını vererek Allah'ın rızasını kazanırlar."**²

İslâm tarihine şöyle bir göz atılacak olursa Hucr b. Adiyy, Ruşeyd Hacerî, Meysem Temmar, Ebuzer Gıfarî, Ammar Yâsir ve Malik Eşter gibi nice büyük ve yiğit Müslümanların sırf Allah rızası için gerçekleri mevcut iktidarın yüzüne haykırdıkları ve bu nedenle can verdikleri görülecektir. Ehlibeyt İmamları (a.s) bu yiğit insanları övgüyle anmışlardır.

Sahabenin nadide simalarından olan Ebuzer, dönemin hali-fesi Osman'ı, bazı icraatlarından dolayı eleştirince, Osman tarafından sürgün edilmiş, hatta uğurlanması yasaklanmış; ama

---

1- Saff, 10-12.

2- Bakara, 207

ilim şehrinin kapısı ve Allah'ın Aslanı İmam Ali yanına Hz. Resulullah'ın (s.a.a) iki çiçeği Hasaneyn'i de alarak bu yiğit sahabeyi uğurlamaya gitmiş, Ebuzer'i överek onunla iftihar edilmesi gerektiğini söylemiştir.¹

İmam Hasan (a.s) Muaviye'nin dayattığı barış antlaşmasında, yegane suçu zalim iktidara marufu emredip onları münkerden sakındırmak olan ve bu yüzden tutuklanıp idama mahkum edilen Hucr b. Adiy'in serbest bırakılmasını şart koşturmuştu. Marufu emretme ve münkerden sakındırma yolunda can veren şehitlerin, Ehlibeyt İmamları (a.s) tarafından özel bir sevgi ve övgüyle anıldıkları bilinmektedir. Ehlibeyt'in masum imamları, canını boş yere veren kimseleri övmemiştir; onların övdüğü kimseler, insanlık onuru uğruna şehit düşenlerdir. Kur'ân'ın haklarında, "**...Allah, cihat edenleri oturanlardan üstün kılmıştır.**" buyurduğu kimselerdir onlar.

Ayeti Yanlış Anlayanlar

Konstantiniye (İstanbul) fethedilmeden yıllar önce İslâm ordusu bu şehri kuşatmış, Roma ordusuyla İslâm ordusu karşı karşıya gelmişti. Bu sırada İslâm savaşçılarından biri, ani bir kararla düşmanın tam kalbine dalıp tek başına savaşmaya başladı. Kur'ân ayetlerinin çoğunu yanlış anlamış olan bazı Müslümanlar, onun bu hareketini görünce Kur'ân'daki bir ayeti kast ederek "Kendisini ölüme attı." dediler.

Medine'de Hz. Resulullah'a (s.a.a) ev sahipliği yapıp onu ağırlama şerefine nâil olan ünlü sahabe Ebu Eyyub el-Ensârî onların ayeti yanlış yorumladığını görünce hemen müdahale edip, "Ayeti neden yanlış yorumluyorsunuz? Bu ayetin nüzul sebebinden haberiniz olmadığı hâlde neden yorumda bulunuyorsunuz?" diye haykırdı ve şöyle devam etti:

"Bazı Müslümanlar kendi aralarında, 'Eğer malımızı infak etmeseydik şimdi en büyük zenginlerden biri de biz olacaktık.' diye fısıldaşınca bu ayet nazil oldu ve 'infakta bulunun ve kendinizi ölümün kucağına atmayın.' buyruldu. Yani eğer infak etmezseniz sonunuz gelir, denildi. Evet beyler, dindarlığın bir be-

---

1- İmam Ali, Hasan ve Hüseyin hazretlerinin Ebuzer'i uğurlarken söyledikleri için bk. Nehc'ül-Belâğa, 130. hutbe.

deli vardır, İslâm'ın küfre galip gelmesi, masraflı bir iştir ve bütçe ister! Bu masrafı yapmamış ve gerekli meblağı harcamamış olsaydınız şimdi daha zengin olacak değildiniz asla!"¹

Görüldüğü gibi bu ayetin cihat ayetleriyle birlikte gündeme getirilmiş olmasının nedeni münkere karşı kıyâmı reddetmek değil; bilâkis, İslâm yolunda cihat edenlere mâlî yardım ve destekte bulunulmasını sağlamaktır.

Evet, "Kendinizi tehlikeye atmayın" mealindeki ayetin arkasına sığınarak "tehlikeli durumlarda hakkı söylemekten ve hakikati savunmaktan vazgeçer, uzlaşır ve böylece kan dökülmesini önleriz." diyenlere şunu sormak gerekir:

Hz. Resulullah (s.a.a) ile onun Ehlibeyt İmamları'ndan Hz. Ali'nin (a.s) Hz. Hasan'ın (a.s) ve Hz. Hüseyin'in (a.s) katıldığı savaşları inkâr edebilir misiniz? Bu savaşlarda Müslümanların hayatı tehlikede değil miydi yoksa?!

Hz. Ali (a.s) neden Siffin Savaşı'nda Ammar b. Yasir'le Uveys-i Karanî şehit olmadan önce barış yapmadı?

Peki yüce İslâm uğruna can vermek intiharla eşanlamlı mıdır? Bu durumda cihadın ne manası kalır?!

Bir Diğer Bahane

Mâide Suresi'nin 105. ayetinde, "**Ey iman edenler, dikkat edin siz hidayete erdikten sonra, artık doğru yoldan sapanların size zararı dokunmaz.**" buyrulmaktadır.

Bu ayetin anlamı çevremize karşı ilgisiz kalmamız ve şahit olduğumuz zulüm ve haksızlıklara "artık bize zararı dokunmaz" diyerek müdahale etmememiz gerektiği midir?

Cevap apaçık ortadadır:

Maide Suresi'nin 105. ayeti, 104. ayete cevap niteliğindedir, zira 104. ayette müşriklerle putperestlerden söz edilmekte ve "**Onlara, Allah ve Resulü'nün yoluna gelin, denildiğinde onların, biz, putperest atalarımızın izinde yürüyeceğiz, vahiy ve peygamberle işimiz yok bizim!**" dedikleri buyrulmaktadır.

1- el-Mizan'dan naklen ed-Dürr'ül-Mensûr Tefsiri, c.2, s.74, Ayetullah Nurî'nin "Emr-i Be Maruf" adlı eserinden.

Ardından, Allah Teala, "Madem ki onlar inat göstererek sizin çağrınızı kabul etmiyor, o hâlde siz de -onları bırakın ve kendinize dikkat edin, onların sapmasının zararı kendilerindedir, size değil!" buyurmaktadır.

Görüldüğü gibi bu ayet, inatçı putperestler konusunda inmiş olup, bunun marufu emretme ve münkerden sakındırma hükmüyle alakası bulunmamaktadır. Ayet ve hadislerden anlaşıldığı ve Ehlibeyt rivayetlerinin de sarih bir dille ortaya koyduğu üzere, marufu emredip münkerden sakındırma farzı vazgeçilmez bir sorumluluktur. Allah'ın huzurunda günah ve kötülük işlenmesine rıza gösterilmeyeceğinden bu farzın uygulanması için gayret gösterilmeli, bu uğurda sıkıntı, zorluk, alay, tahkir, sürgün vb. bütün zorluklara göğüs gerilmelidir. Bunun istisnası takiiyeyi gerektiren şartlardır; marufu emretme ya da münkerden alıkoy-mayı gerektiren durumun, uğruna mal, can ve onur feda edilecek kadar önemli olmadığı hâllerdir, ki bunu teşhis edebilecek makam da heva ve hevesine uymayan, inancı uğruna can vermekten korkmayan cesur İslâm ulemasıdır.

3. Bölüm

MARUFU EMREDENLERİN VE MÜNKERDEN SAKINDIRANLARIN GÖREVLERİ

MARUFU EMREDENLERE DÜŞEN GÖREVLER

Kur'ân ayetleri şu gerçekleri beyan eder:

1- Marufu emretmede başarılı olabilenler, ancak insanî hasletlerde bizzat örnek olan ve tevbe, secde, rüku ve kıyam ehli olan kimselerdir.¹

2- Böyleleri, insanlardan hiçbir zaman maddî bir karşılık beklememelidir.²

3- Yabancıları kazanabilmek için, sahip olduğu güçleri kaybetmemelidir.³

4- Konuşurken samimi, dürüst ve vakur olmalıdır.

Konuşmanın incelikleri ve niteliği konusunda Kur'ân-da buyurulan bazı noktaları burada aktarmamız yararlı olacaktır:

a) Söz, hak ve güzel olmalıdır: "**Güzel söz O'na yükselir.**"⁴

Kur'ân-ı Kerim güzel sözü, kökü sabit, dalları gökte olan güzel ağaca benzetir: "Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir, kökü sabit, dalı ise göktedir ve meyvesi daimidir."⁵

Kur'ân'ın vasıflarından biri de "ahsen'ul-hadis (sözün en güzeli)"dir.⁶

b) Kur'ân-ı Kerim, insanlarla en güzel şekilde konuşmamızı emretmektedir: "**Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler.**"¹

1- Tevbe, 112.

2- Hûd, 29

3- Hûd, 30

4- Fâtır, 10

5- İbrâhîm, 24

6- Zümer, 23

Daha da ilginç olanı, Kur'ân'ın Müslüman olsa da, olmasa da, herkese karşı güzel konuşulmasını tavsiye etmektedir: **"İn-sanlara güzel söz söyleyin."**²

Kur'ân, müşriklere bile küfredilmemesi gerektiğini; zira onların da bizim mukaddesatımıza küfredebileceklerini hatırlatır: **"Müşriklerin putlarına sövmeyin, sonra onlar da haddi aşarak, bilmeksizin, Allah'a söverler."**³

5- Söz, mantıklı olmalıdır.

Kur'ân'da "mantıklı", "açık," "net" gibi terimler sık sık göze çarpar, hatta Kur'an, kâfirlerden, mantığa ve belgeye dayalı bir sözleri varsa, onu söylemelerini ister.⁴

Mantıklı ve hak olan söz, her zaman ve her mekanda, mantıklı insanlarca kabul ve ilgi görür. Süper güçlerin baskı ve tehditleri sonucu mantık güneşi geçici olarak diktatörlük, tehdit ve inat bulutlarının ardına itilse de er veya geç, mutlaka bir gün yine çıkacak ve hakikat bilinecektir.

Züleyha tehdit, iktidar gücü, iftira ve komployla Yusu-f'u, olanca dürüstlüğüne rağmen haksız yere hapse attırdıysa da birkaç yıl sonra yaptığını itiraf edip Yusuf'un haklı olduğunu söylemek zorunda kalmıştır.⁵

6- Söz, sade olmalıdır.

7- Şaka ve küçümsemeden kaçınılmalıdır.

8- Az ve öz konuşulmalıdır.

9- Duygusal, samimi ve sevgi dolu ifadeler kullanılmalıdır.

Kur'ân, peygamberleri halka "kardeş" olarak tanıtmaktadır⁶ ki, bu da insanların gönlünü almanın en güzel yoludur. Hatta yapan biri uyarılmak istendiğinde "kardeşim", gibi kelimele-rin kullanılması isabetli olacaktır.

1- İsrâ, 53

2- Bakara, 83

3- En'âm, 108

4- Bakara,111, Enbiya 24, Neml 64, Kasas 75... vb.

5- Yûsuf, 51

6- Şuarâ, 142.

Allah Teala Hz. Musa'yla Hz. Harun'a, Firavun'la görüştüğümüzde, ona yumuşak söz söyleyin,¹ buyurur.

Konuşmasında problem olan birinin, beraberinde güzel konuşabilen birini götürmesi gerekir:

"Ve kardeşim Harun, dil bakımından benden daha düzgün konuşmaktadır; onu da benimle birlikte bir yardımcı olarak gönder..."²

Ahzâb Suresi'nin 43. ayetinde şöyle buyrulur:

"Allah, sizi karanlıklardan nura çıkarmak için size rahmet etmekte, melekleri de size dua etmektedir..."

Evet, insanları eğitmenin, onlara gerçeği öğretmenin ve gönüllerini fethetmenin yegane yolu sevgi, şefkat ve güzel sözdür. Kur'ân bu konuda pek güzel tabirler kullanır. "Merhametli olmayı tavsiye etmek", "Rahmân olan Allah, Kur'ân'ı öğretti"... gibi tabirlere Kur'ân'da sıkça rastlamak mümkündür.

Oruçla ilgili ayetlere dikkat edildiğinde, insanları bu büyük fârizaya davet edebilmek için fevkalade zarif ve yumuşak bir üslup kullanıldığı görülecektir. İğneden korkan bir çocuğa doktorun yaklaşımı sevecen ve şefkatli olmalı, çocuk, iğnenin onun için yararlı olduğuna ikna edilmelidir.

Binaenaleyh, Allah Teala da insanlara orucu emrederken, "Ey bana inananlar ve beni sevenler!" diye hitap eder.

Hastasının iyileşmesini isteyen doktor, onun reçetesine nasıl iğne yazarsa, Kur'ân'da, **"Ey iman edenler, size oruç yazıldı."**³ buyurur, doktor iğne yapacağı çocuğa nasıl şefkatle, "Birkaç saniye sürmez." derse, Kur'ân da insanlara şefkatle, "Oruç, birkaç günden fazla sürmez." buyurmaktadır; doktor nasıl "iyileşmek isteyen herkese iğne yapıyor; iğneden korkmana gerek yok" diyorsa, Kur'ân'da, "Bütün semavî dinlerde oruç farz kılınmıştır" buyurur. Doktor, "İğnenin size yan tesiri oluyorsa başka bir ilaç yazayım" der; Kur'ân'da, "Hasta veya yolculukta

---

1- Tâhâ, 44

2- Kasas, 34

3- Bakara, 183

isen oruç tutma; daha sonra kazâsını eda edebilirsin." buyurur!¹

Evet, orucun emredildiği ayetlerdeki üslup, hastasının sağlığına önem veren ve onun iyileşmesini isteyen bir doktorun sevgi ve şefkat dolu üslubudur. İnsanlara marufu emreder ve münkerden sakındırırken kullanılması gereken üslup budur işte.

10- Münkerden sakındırırken düşmanın eline bahane verilmemelidir.

Kötülük ve günahtan sakındırırken, İslâm düşmanlarının malzeme olarak kullanabileceği şeyler yapılmamalıdır. Maalesef münkerden sakındırma ve uyarı adına yapılan şeyler, kimi zaman İslâm'ın yeminli düşmanlarının med-ya ve propaganda malzemesine dönüşebilmektedir.

Kur'ân'dan bir örnek verelim:

Hz. Resulullah (s.a.a) sohbet ederken, kimileri, bazen onun ilgisini çekmek, bazen de biraz açıklamada bulunmasını istemek amacıyla, "Ya Resulullah, bizi de gözet." anlamında Arapça "raina" kelimesini kullanmaktaydı. Bu kelime, Yahudiler arasında kötü bir anlama gelmekteydi. Onlar da Müslümanların Peygamber'e "raina" demesini alaya almaya başladılar.² Bunun üzerine Bakara Suresi'nin 104. ayeti nazil oldu:

"Ey iman edenler, peygambere 'râina' -bizi gözet, bize bak- demeyin; 'unzurna' -bize nazar et, bizi gözet- deyin ve dinleyin. Kâfirler için acı bir azap vardır."

Bu ayetten de anlaşılacağı üzere konuşurken iyi niyetli ve samimi olup güzel ifadeler kullanmak tek başına yeterli değildir; bunun yanı sıra, İslâm düşmanlarının malzeme olarak kullanabileceği terim, telaffuz ve üsluplardan da uzak durmaya özen gösterilmelidir. Meselâ, bazen bir cuma imamı veya bir âlim, yetkililer arasındaki bir ihtilafı dostça ve samimi bir dille eleştirmeye kalkarken pekala düşmanlara malzeme olabilmekte ve o konuşma, İslâm düşmanlarının radyolarından yayınla-

1- Bakara 184

2- Zira bu kelime Arapça'da "reaye" kökenli ise, "bizi gözet"; "ruûnet" kökünün türevi ise "bizi aptal et" anlamına gelir.

nıvermektedir! Evet, marufu emretme ve münkerden sakındırma farızasının icrasında sırf iyi niyetli olmak ve Allah rızasını ummak kafi değildir. Din düşmanlarının eline malzeme vermemeye dikkatini göstermek de şarttır.

Sözün Etkili Olması İçin Ortam Hazırlanmalıdır

Bir toplumda iyiliğin yayılıp kötülüğün engellenmesi için, öncelikle hak söz ve hak davranışın etkili olacağı bir ortam yaratılmalıdır. Zira her söz her zaman ve mekanda, yaş ve konum dikkate alınmadan; sosyal, fikrî ve ilmî şartlardan soyutlanarak etkili olamamaktadır. Bilâkis, Muavi-ye gibi birinin tahtını sar-sabilmek için Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gözünün nuru olma liyakatine erebilen bir Ebuzer olmak gereklidir.

Selman Rüşdü'nün idamına fetva verip, "Amerika hiçbir halt edemez!" diye haykırabilmek için "İmam Humeyni" olmak gerekir.

Evet, Müslümanlar, din düşmanlarına karşı durabilmek için tam donanımlı olmalıdırlar. Müslümanlar teknolojik, bilimsel, örgütsel, ekonomik, askerî, kültürel ve sosyal açılardan güçlü, yeterli ve bağımsız olurlarsa, uluslar arası münkere karşı kıyam edebilirler. Meselâ Birleşmiş Milletler gibi bir kuruluş haksız ve garazkar bir karar aldığı anda ona itirazda bulunup başkalarını da bu doğrultuda harekete geçirebilirler. Bireysel boyutta da aynı durum söz konusudur. Ferdî açıdan da insanın toplumda sözünün geç-mesi, etkin ve yapıcı olabilmesi için birtakım seçkin özelliklerle ve yeteneklerle donanmış olması gerekir.

Kısacası marufu emretmek ve münkerden sakındırma eyleminde bulunmak istiyorsak, öncelikle girişimimizin etkili ve yapıcı olması gereklidir; sözümüzün etkili olabilmesi için gerekli şartları hazırlamak bize düşer. Bu nasıl yapılacaktır? Duygusal şartların hazırlanması, güler yüz, samimiyet, arkadaşlık, sevgi, muâşeret ve hediyeleşmekle müm-kündür; ilmî ve ekonomik şartların hazırlanması için de gayret ve çaba sarf edip yüksek tahsilde bulunmak ve ekonomik açıdan kendi kendine yeterli olabilecek bir seviyeye ulaşmak lazımdır.

Diğer taraftan, bu eleştiri ve uyarılarla kimsenin mevki ve makamını elinden almaya niyetli olmadığını da muhatabımızın bilmesi gerekir.

Evet, söylenene güven duyulursa söz etkili olur, aksi takdirde gösterilen çabalar yeterince tesirli olmayacaktır.

Önyargıda Bulunmayın

Ehlibeyt İmamları'nın altıncı gülü İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s) misafirine kaliteli bir hurma ikram edince misafir bunu lükse düşkünlük telakki ederek, "Bu nimetlerle kıyamette hesaba çekileceksiniz." mealindeki ayeti¹ okudu. Onun Kur'ân'ı yanlış anladığını gören İmam, "Kıyamette hesaba çekileceğiniz nimet, hurma değil, liderlik ve velayettir, imamet ve rehberliktir."² buyurdu.

Evet misafir zat, İmam'ın evindeki kaliteli hurmayı takvaya ve imamet makamına aykırı zannederek İmam'ı e-leştirmeye kalkmaktadır! Oysa maruf ve münker konusunda girişimde bulunacak insanın, önce maruf ve münkerin ne olduğunu çok iyi bilmesi ve önyargıdan sakınması gerekir.

Kaldı ki hadis-i şerifte, "Allah Teala, verdiği maddî nimetlerin hesabını sormaktan münezzehtir. Alelade insanlar bile, birine ikram ettiği ekmeğin ve suyun hesabını sormayı kendine yakıştırmazken, bunu Rahman ve Rahim olan Allah'a yakıştırmak mümkün müdür?!" buyrulmaktadır.

Dengeli Olmak

Müslümanlar marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda aşırıya kaçmamalı, ılımlı ve dengeli olmalıdırlar. Bu konuda her türlü kompleks ve ukdeden, sertlik ve şiddetten uzak durmak gerekir.³

Sevilmek ve Sözü Geçmek

İmam Cafer Sadık'tan, "Marufu emretme ve münkerden sakındırma, her Müslüman'a farz mıdır?" diye sorulduğunda, İmam, "*Bu iş sevilip sayılan, sözü geçen ve marufla münker konu-*

1- Tekâsür, 8

2- Bu rivayet Tekasür, 8'in tefsirinde geçer.

3- Vesail'uş-Şia, c.11, s.403

sunda gerekli bilgi ve basirete sahip bulunana farzdır, hangi yolu seçeceğini kendisi bile bilemeyenlere değil!"¹ diye buyurdu.

Evet, fesat ve kötülüğü engellemek isteyen biri mutlaka takvalı bir âlime danışmalı ve kesinlikle ona uymalıdır. Bu durumda din düşmanlarıyla garazkârların eline koz verecek uygunsuz ve hatalı davranışlarda bulunmayacak, temel hususlara engel teşkil etmeyecektir.

Marufu emredip münkerden sakındırmanın, basit ve sıradan bir iş olmadığını, her seviyede insanın dilediği her yöntemle bu işe kalkışmayacağını bizzat Hz. İmam Hüseyin-den (a.s) rivayet edilen şu hadis çok güzel açıklamaktadır:

"İnsanlara marufu emreden kimse -İslâm- dininde uzman olmalı, helalle harama vakıf bulunmalıdır."

"Kendi nefsinin esiri olmamalıdır." Yani bir şey söylediği veya bir girişimde bulunduğu zaman bunu başkalarına eziyette bulunmak veya gösteriş yapmak için değil, sadece Allah rızası ve toplumun ıslâhı için yapmalıdır.

"İnsanların iyiliğini istemelidir." Yani insanların hayrını düşünmeli, din ve insanlık gayretiyle adım atmalıdır.

"İnsanlara karşı merhametli ve yumuşak davranmalıdır." Yani onlarla dost ve arkadaş olmalı, onlara sevgi göstermeli, zararî olmadıkça şiddete başvurmamalıdır.

"Sevecenlikle davet etmeli." İnce ve nazik olmalı, insanları sevecen bir üslûpla hayra davet etmeli, tatlı dilli olmalıdır.

"Herkesin kendine has bir huyu olduğunu bilmeli." Her insanla, anlayacağı dilden konuşmalıdır.

"Nefsanî hileleri bilmelidir." Böylece, marufu emrediyor ve münkerden sakındırıyorum derken, oyuna gelip uğursuz gayelere sürüklenmemelidir.

"Sabırlı olmalıdır." Marufu emretme ve münkerden sakındırma yolunda karşılaştığı zorluklardan yılmamalı, bilâkis, bu zorluklar onun azim ve iradesini bilemelidir.

"İnsanlardan eziyet göreceğ olursa intikam almamalı ve şikâyetle bulunmamalıdır."

"Kavim, kabile, soy ve boy taassubuna kapılmamalıdır."

1- Bihar'ul-Envar, c.97, s.93

"*Nefsi için öfkelenmemeli.*" Ancak Allah için, zulüm ve haksızlık karşısında öfkelenmelidir. Kendisine saygısızlık yapıldığında affedebilmeli; ama yüce Allah'a ve O'nun emirlerine saygısızlığa asla göz yummamalıdır.¹

Marufu Emredip Münkerden Sakındırmanın Şartı Bilgi ve Bilinçtir

İmam Cafer Sadık (a.s), öğrencilerinden biri olan Ebu Hanife'yle birlikte yemek yiyordu. İmam yemek sırasında Rabbine şükranlarını belirtirken, "*Ya Rabbi, şüphesiz, bu nimetler senin ve Resulü'nün fazlındandır.*"² buyurdu.

Ebu Hanife şaşırarak "Nimetler sadece Allah'tan değil midir, bu işe Hz. Resulullah'ı da karıştırmak bir tür şirk olmaz mı?" diye sorunca, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) evlâdı ve Ehlibeyt İmamları'nın altıncısı olan velayet güneşi İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s) öğrencisine şefkatle bakarak, "Şanı yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de, insanlara nimet verdiğini buyururken, sevgili Resulü'nün adını da kendisiyle birlikte anmakta ve insanların ihtiyaçlarının Allah ve elçisinin bol ihsanından ve fazlından temin edilip giderildiğini buyurmaktadır."³

Bir gün dindarlık taslayan bir sûfi, İmam Cafer Sadık'a (a.s), "Siz neden yumuşak ve güzel elbiseler giyiyorsunuz? Valahi ceddiniz Resulullah (s.a.a) böyle giyinmemiştir!" deyince İmam Cafer Sadık, (a.s) abasının yakasını sıyrarak iç gömleğini gösterip, "*İyi bak.*" buyurdu ve şunları ekledi: "*Bu sert elbiseyi Allah rızası için ve nefsimi refaha ve rahata alıştırmamak gayesiyle giymekteyim, üzerine giydiğim ve senin eleştirdiğin şu elbiseyi ise toplum içine çıktığım için giymekteyim!*"⁴

Evet, marufu emreden kimse bilgili ve bilinçli olmalı ve marufu bütün boyutlarıyla mütalaa edip şartlara göre değerlendirebilmelidir. Kuruntu ve zanla hareket etmemeli, nefsinin veya dış etkenlerin tesirinde kalmamalı, sağlam ol-mayan bilgilerle karar vermemelidir.

1- Bihar'ul-Envar, c.97, s.83

2- Tevbe, 59- 74

3- Bihar'ul-Envar, c.47, s.240

4- Vesail'uş- Şia, c.3, s.351

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır: Marufu emretme ve münkerden sakındırma girişiminde bulunma hakkına sahip olanlar, sadece şu özellikleri taşıyanlardır:

– Neye davet ettiğini çok iyi bilmelidir.

– Dinin bütün hükümlerinde temel şart "bilinçlilik ve doğru bilgi"dir. Bu nedenledir ki İslâm dini, ticaretle uğraşmak isteyen bir Müslüman'a "Önce fikhî öğren, sonra ticarete gir." buyurur.

Hadis-i şerifte, "*Önce bilgi ve bilincin gerekli olmadığı hiçbir girişim yoktur.*" buyrulmaktadır.¹

Binaenaleyh iman da, taklide dayalı veya sathi olduğunda değil; ancak akıl ve mantığa dayalı olduğunda değerlidir. Nitekim Kur'ân böylelerini şöyle övmektedir:

"Onlar ayakta iken, otururken, uzanırken hep Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler ve şöyle derler: Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek yücesin, bizi ateşin azabından koru."²

Namaz konusunda da Kur'ân insanın bilinçli olmasını şart koşmakta, sarhoşken namaz kılınmamasını isteyerek, "**Ancak, ne dediğinizi bildiğiniz zaman namaz kılın.**"³ buyurmaktadır.

Binaenaleyh, marufu emretmenin birinci şartı, bu konuyla ilgili dinî hüküm ve emirleri çok iyi bilmektir.

Münkeri, Daha Kötü Bir Münkerle Sakındırmak!

Bazen insan bir hatayı gördüğünde onu engellemek için sertliğe başvurmaktadır ki bu sertlik, engellemek istediği kötülükten daha kötüdür. Meselâ ayakta durarak idrar eden birine karşı sert ve çirkin bir dille uyarıda bulunulması, onun işlediği münkerden daha kötüdür.

Bu arada, günah işleyen herkese dinsiz yaftası vurulamayacağını da hemen belirtelim. Kur'ân-ı Kerim takva sahiplerini tavsif ederken, "**Onlar çirkin bir şey yaptıklarında veya kendi-**

1- el-Hayat, c.1, s.37, İmam Ali'den rivayetle.

2- Âl-i İmrân, s.191

3- Nisâ, 43

lerine zulmettiklerinde, hemen Allah'ı anıp O'na döner ve tövbe ederler."¹ buyrulmaktadır.

Binaenaleyh sırf çirkin bir işi işlemek veya kendi kendine zulmetmek insanı dinden çıkarmaz (hatasını anlayıp Allah'a dönerek samimiyetle tevbe etmek ve işlediği günaha ısrarlı olmamak kaydıyla tabii!).

1- Âl-i İmrân, 135

İNSANLARI GÜZEL DAVRANIŞLARINIZLA DOĞRU YOLA DAVET EDİN

Kur'ân, başkalarını hakka davet edip de kendisini unutanları sert bir dille kınar ve böylelerinin büyük bir ilâhî gazaba yakalanacağını haber verir.¹ Hz. Şuayb (a.s), "**Sizden yapmanızı istediğim şeyleri yapmama konusun-da ben hepimizden önde olmuşumdur.**"² buyurmaktadır.

Hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır: "*İnsanın cehalet ve sapıklık içinde olduğunun bir göstergesi de, başkalarını sakındırdığı şeyi kendisinin yapıyor olmasıdır.*"

Bir başka hadiste de, "*İnsanlara marufu emredip, kendisi bu davete uymayana Allah lânet etsin, böyleleri, başkalarını bir münkerden sakındırırken bizzat kendileri o mün-keri işlerler.*" buyrulmaktadır.

Yine hadiste, bu tür insanların dolap beygiri gibi cehenemde dolaştırıldığı ve "Sen burada ne arıyorsun, bizi bu kötülükten alıkoyan sen değil miydin?" diye hayretle soranlara, "Sizce, yapma, dediğim günahı kendim işliyordum."³ dediği buyrulur.

Evet, rivayetlerde "Bizzat güzel ameller işleyerek insanları hak yola davet edin."⁴ buyrulmaktadır.

Bir baba veya bir öğretmen, sokağa atılan bir meyve kabuğunu, başkalarının kayıp düşmemesi için ayağının ucuyla bir kenara iter veya alıp çöp bidonuna atarsa, bu davranışa şahit

---

1- "Ey inananlar, niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?" (Saff, 2)

2- Hûd, 88

3- Mizan'ul-Hikme, c.6, s.27

4- Vesail'uş-Şia, c.11, s.194

olan çocuğun bir daha sokağa meyve kabuğu atmayacağı apaçık ortadadır. Bir devlet dairesinde bir müdürün gereksiz yanan ışıkları söndürerek enerji israfını önleme yolunda bir adım attığını gören memurların da aynı şeyi yapacağı bellidir. Yine, memleketi idare edenlerin cuma ve cemaat namazlarında en ön saflarda durduğunu gören halk, elbette ki camileri dolduracak, safları ihya edecektir.

Eğer bunun tersi yapılır ve toplumun önde gelen isimleri aykırı şeyler yaparsa, günah ve fesat yolunu bütün halka bizzat kendileri açmış olurlar.

Kur'ân-ı Kerim, sosyal ve dinî açıdan özel bir konumda bulunan Peygamber eşlerine şöyle buyurmaktadır:

"Ey Peygamber'in kadınları, sizden kim açık bir çirkin iş yapar ve utanmazlıkta bulunursa onun azabı iki kat artırılır, bu da Allah'a pek kolaydır. Ama sizden kim Allah'a ve Resulü'ne gönülden itaat eder ve sâlih bir a-melde bulunursa, ona ecrini iki kat veririz. Ve biz ona üstün bir rızık da hazırlamışızdır. Ey Peygamber'in kadınları, siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz, eğer sakınıyorsanız artık sözü çekicilikle söylemeyin ki, sonra, kalbinde hastalık bulunan biri tamah eder. Sözü maruf bir tarzda söyleyin."¹

Hadis-i şerifte, *"Âlimin bir günahı affedilinceye kadar, cahilin yetmiş günahı affedilir; çünkü âlim işlediği günahla başkalarına da o günahın yolunu kolaylaştırmış olur."* buyrulmaktadır.

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) bir Hıristiyanla yolculuk yapmaktaydı. Yolların ayrıldığı yere gelinmesine rağmen, Hz. Ali (a.s) onunla birlikte bir süre daha yol alınca, Hıristiyan yol arkadaşı, "Sizin yolunuz öbür taraftan değil miydi?" diye sordu. İmam Ali (a.s), *"Evet, haklısın; ama yüce İslâm dini, yol arkadaşı olduğumuz insanın bizim üzerimizde bir hakkı olduğunu buyurur; bu nedenle senin hakkını eda etmek için biraz birlikte yürüyüp seni uğurlamak istedim."* buyurdu. Bu ulvî değer anlayışını gören Hıristiyan, Müslüman oldu.²

1- Ahzâb, 30-32.

2- Bihar'ul-Envar, c.71, s.157

Harun er-Reşid, İmam Kâzım'a (a.s) iftira edebilecek bir ortam hazırlamak amacıyla, İmam'ı hapsediği hücreye laubali bir cariyeye koydurdu. Çok geçmeden İmam'dan etkilenen kadıncağız Müslüman olup, hücrede ibadete başladı.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) Ehlisünnet'ten olan Müslüman kardeşleriyle bir arada yaşayan Şîî Müslümanlara, *"Onların cemaat namazlarına katılın, hastalarını ziyaret edin, cenazelerine katılın ve iyi işlerde daima öncü olun."*² tav-siyesinde bulunmuştur.

Evet, bu tür olumlu davranışlarla insanlar, hayra ve iyiliğe bilfiil davet edilmiş olur.

Soru:

Fakihlerin fetvasında, "İnsan, kendi söylediği ile amel etmese bile, başkalarına marufu emredip, onları münker-den sakındırması farzdır." buyrulmaktadır. Ayetlerle hadislerde ise, sözüyle davranışı birbirini tutmayanlar, sert bir dille eleştirilmekte ve böylelerinin büyük azaba uğrayacağı buyrulmaktadır. Bu bir çelişki midir?

Cevap:

Ayet ve hadislerde bu eleştirinin ve azabın muhatabı, sözüyle davranışı bir olmayan ve günlük yaşamında bunu âdeta ilke edinen kimselerdir. Yani bütün hayatı olumsuz olduğu hâlde, toplumda iyi ve olumlu bir imaj yaratanlardır. Fakihlerin fetvasında, "İnsanlara iyiliği ve hayrı emretmeniz için, Allah'ın bütün emirlerine bizzat uymanız yönünde bir şart aranmamaktadır." deniliyor. Bunu hadiste de görmek mümkündür; bir örnekle açıklayalım:

Bir gurup sahabe, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak, "Allah'ın bütün emirlerini bizzat yerine getirmediğimiz sürece başkalarına bu konuda emir vermemeye karar verdik, ne dersiniz?" diye sordular. Hz. Resulullah (s.a.a), "Kendiniz tam olarak uymasanız da, başkalarına marufu emretmekten geri durmayın; kendiniz tamamen uzak durmasanız da, başkalarına münkerden uzak durmalarını ha-tırlatmayı ihmal etmeyin." buyurdular.

1- Bihar'ul-Envar, c.4, s.239

2- Usul-i Kâfi

Dikkat edilecek olursa, hadiste, "Başkalarını davet ettiğiniz davranışa siz kısmen uysanız bile..." denilerek en azından nisbî bir itaat ve uyumdan söz edilmektedir, hadis ve ayetlerde eleştirilenler ise, "İyi ve hayırlı davranışları büsbütün terk ettiği hâlde, başkalarını bunlara çağırانlardır."¹

Mantıklı Düşünce...

Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın gayesi, toplumda iyiliklerin gelişmesini, kötülüklerinse kökünün kazınmasını sağlamak olduğundan, yüce İslâm dini bu uygulamayı farz kılmış, bunun nasıllığı ve niceliği ile ilgili te-ferruatlarıysa inanan insanın aklına ve mantığına bırakarak, bunun daha iyi ve daha sağlıklı sonuçlar alacak şekilde belirleneceğini hatırlatmıştır. Bu nedenledir ki bu ilâhî farızayı yerine getirebilmek için akıl ve mantık faktörü de hesaba katılmalı ve şu sorulara en sağlıklı ve en isabetli cevaplar bulunmalıdır:

- 1- Hangi maruf, hangi münker söz konusu edilmelidir?
- 2- Ne pahasına ve ne kadar emek ve zahmet karşılığında?
- 3- Kime karşı?
- 4- Ne zaman? Nerede? Nasıl?
- 5- Hangi vesileyle?
- 6- Hangi günahlara karşı?
- 7- Hangi devlet düzeninde?

Evet, bunun gibi daha nice konunun dikkate alınması gerekir.

İran'da şahlık düzeni yıkılıp da yerine, rahmetli İmam'ın (k.s) liderliğinde bir İslâm devleti kurulduktan sonra Radyo-Televizyon kurumu gayet latif ve insan ruhunu okşayıcı bir melodi yayınlandı. Bazıları İmam'a, "Bu müzik helal mi, değil mi?" diye sorduğunda, büyük bir İslâm bilgini ve eşsiz bir fakih olan rahmetli İmam, "Eğer bir İslâm devleti olan İran İslâm Cumhuriyeti'nin radyo ve televizyonundan yayınlanıyorsa hiçbir mahzuru yoktur; ama aksi olursa, haramdır." cevabını verdi.²

1- Mecmua-i Verram, s.442, Mizan'ul-Hikme, iktibasla, c.6, s.274

2- Rahmetli Ahmet Humeynî'den naklen.

Bu cevabın ortaya koyduğu yalın gerçek şudur: Nötr bir müzik insanların bozuk ve din karşıtı bir rejime sempati duymasına yardımcı oluyorsa haramdır; hizbullah ümmetine neşe ve coşku vermesi hâlindeyse, helâldir! İslâm nizamı için bilgi toplamak da tıpkı böyledir; küfür düzeni için yapılan casusluk haram iken, İslâm nizamı için yapılması hâlinde helaldir. Avda da benzeri fıkıh vardır; et ihtiyacını gidermek için avlanmak helal iken, sırf eğlence olsun diye avlanmak haramdır.

Ehlibeyt İmamları, içeriye bazen bir yabancı girdiğinde, ta-kiyyede bulunuyor ve şeriatın hükmünü daha farklı bir dille beyan ediyorlardı.

Kimi zaman teknoloji ve ilmî bir buluş, içtihatları etkileyebilmektedir. Meselâ, "Toprak, onu bayındır hâle getirenindir." veya "Bir şeyi derleyip toparlayan ona malik olur." hadisleri gereğince fakihler, öteden beri ahaliyi çiftçiliğe ve balıkçılığa teşvik ederken traktör icat olunca hüküm değişivermektedir. Çünkü parası olan biri, birkaç traktör ve özel sulama yöntemleriyle hektarlarca araziye bayındır hale getirip sahiplenebilir. Bu durumda fakih elbetteki söz konusu hadisten hareket edemeyecek ve hektarlarca arazinin bir kişinin eline geçmesine fetva veremeyecektir. Veya okyanuslardaki bütün balıkları bir araya toplayabilecek bir buluş gerçekleşecek olursa, fakih elbetteki yine ilk hükmü uygulamayacak ve "Bu hüküm böyle bir vaziyete de şamil olur mu?" diye düşünecektir haklı olarak...

Kısacası, İslâm dininin genel kanunları, mutlak ve değişmezdir; ancak bu kanunların mısdağ ve ıtlakında müçtehide düşünme hakkı verilir ki, bu hükümleri yeni şartlara göre ayarlayabilsin... Başka bir deyişle, İslâm hükümleri üç açıdan değerlendirilmelidir:

1- Gerçek açısından: Yani Allah'ın emrettiği her şeyin hak ve doğru olduğunu ve zerrece değiştirilmeksizin uygulanması gerektiğini kabul etmek.

2- Fıkıh açısından, "Hakikati bilmiyorum; ama Kur'ân ve hadisi dikkate alarak şu sonuca varıyorum." demektir.

3- Devlet ve yönetim açısından: Yani, toplumun idaresi için bir devlet düzeni şart ve elzendir ve devlet mekanizması masum imamın veya nefesine düşkün olmayan âdil bir müçtehidin uhdesine bırakılmalıdır. Böylece âdil müçtehit, İslâm dininin

kendisine tanımış olduğu yetkiler çerçevesinde içtihatla bulunur ve gerekli kanunları belirler. Meselâ filan şartlardan dolayı haccı bir yıl yasaklar veya savaş emri verir ya da barış olsun veya olmasın der... vb.

Zaman, mekân, siyasî, sosyal, askerî, ekonomik vb. şartlar, ikinci ve üçüncü açılardan etkili birer faktörken; birinci açıdan hiçbir etkide bulunmaz. Bu nedenledir ki belli şartlarda münker olan bir şeyin, şartlar değiştiğinde marufa dönüşmesi veya bunun tam tersinin olması pekala mümkündür. Binaenaleyh zamanı, mekanı ve şartları doğru teşhis edemeyen birinin, marufu emretme ve münker-den sakındırma girişiminde bulunabilmesi mümkün ve caiz değildir.

Marufu emretme ve münkerden sakındırma olayında, kıyam edecek veya uyarıda bulunacak olanın kim olduğuna ve hangi tür bir günaha veya günahkâra karşı kıyam ettiğine bakmak ve olayı bütün boyutlarıyla doğru değerlendirmek ve bilmek gerekir.

Kimi zaman münker, Allah'ın koyduğu hüküm ve kanunların değiştirilmesi, bidatlerin baş göstermesi, İslâm'ın izmihlali ve kâfirlerin Müslümanlara musallat olmasıdır. Bu durumda İmam Humeyni (r.a) gibi birinin kıyam etmesi ve on binlerce gencin İslâm davası uğruna şehadet şerbetini içmesi gerekir. Daha da ötesi İmam Hüseyin (a.s) kıyam etmeli ve şanlı Kerbela kıyamını gerçekleştirmelidir. Bu nedenledir ki Hz. Resulullah efendimiz (s.a.a), "*Hüseyin benden, ben de Hüseyin'denim.*" buyurmuştur. Evet, Hz. Hüseyin (a.s) Hz. Resulullah'ın (s.a.a) torunu olduğundan, Hz. Peygamber'dendir; ama, ya Resulullah'ın, "*ben de Hüseyin'denim!*" demesine ne buyrulur?

Bu hadisin amacı, belki de, "Benim dinimin ayakta kalması, ancak Hüseyin'in kıyamıyla mümkündür." şeklindedir. Her halükârda marufu emretme olayında bütün bu şartlar, öncelikler ve hesaplar dikkate alınmalıdır.

Muhalefetle Karşılaştığında Ne Yapılmalıdır?

Kimi zaman insan marufu emretme ve münkerden sakındırma görevini yerine getirmekte; fakat muhatabı buna aldırnamaktadır. Bu durumda yapılması gereken nedir? Her şeyden önce şunu bilmekte yarar var: Bir amaca ulaşabilmek için ica-

bında zorlama da gerekli olabilir; ancak Allah Teala bunu istememektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim-de, "**...Eğer isteseydik bütün insanları zorla doğru yola yöneltirdik.**"¹ mealinde birçok ayet vardır; zira Allah Tea-la'nın sünneti, insanları hür ve serbest bırakma doğrultusundadır.² Yine aynı nedenledir ki Allah Resulü de, "*Ben sizin vekiliniz değilim.*"³ buyurmakta ve yüceler yücesi Rabbi de ona, "**Sen insanlara musallat olma ve onları mecbur bırakma -zorlama- hakkına sahip değilsin.**"⁴ demektedir.

Evet, Allah Teala insanları hür yaratmıştır ve İslâmî eğitim sisteminde insanların hürriyeti esastır. Başka bir deyişle bizim uyarıda bulunmamız, insanların illa da bu uyarıya uymaları anlamına gelmez.

İkinci nokta; uzun süreden beri belli bir yolu sürdüren birinden, yolunu hemen değiştirmesini bekleyemezsiniz. İnsanlara bu hususta fırsat verilmeli, zaman tanınmalıdır.

Bir başka nokta şudur: Kimi zaman uyarının yapıldığı şartlar, bireyin tepkisine yol açabilecek şekilde olabilir. Bu durumda ortamın normalleşmesi ve bireyin hassasiyetinin giderilebilmesi için sabretmek gerekir, bu yolla sonuca ulaşmak mümkündür. Nitekim diş doktoru, ağrıyan bir dişi hemen çekmemektedir.

Dahası, bir yöntem sonuç vermeyebilir; fakat hakkı, başka bir yöntemle başarılı bir şekilde anlatabilmek pekala mümkündür.

Ticaretle ilgili rivayetlerde, "Belli bir malın ticaretinde başarılı olamadıysanız, başka bir ticaret dalını deneyin; bel-ki başarılı olabilirsiniz" denilmektedir. Nitekim tahsil konusunda da aynı şey geçerlidir. Belli bir branşta başarılı olamayan bir öğrenci, başka bir branşta pekala başarılı olabilmektedir.

Darvin önce tıbbi ve papazlığı denemiş; ama başarılı olamamıştır. Branşını değiştiren Darwin biyolojide başarılı olabilir.

1- En'âm, 35

2- Dehr (İnsân), 2

3- En'âm, 66

4- Gâşiye, 22

miştir. (Teorileri reddedilmiş olsa da, belli bir dalda görüş sahibi olacak kadar başarı kaydedebildiğini söylemek istiyoruz!)

Bütün bunlar bir tarafa, Kur'ân'la tanışma, peygamberlerin ahlâkı ve yüce İslâm dininin üstün tavsiyeleri fevkalade mükemmel kılavuzlardır.

Yüce İslâm dini, "Cahile yumuşak ve barışçı bir tavır gösterin."¹ buyurur.

Yine İslâm dini, "Size yapılan kötülüğe, iyilikle karşılık verin, böylece düşmanınız dosta dönüşür."² der.

Hatta "Size tepki gösterecek olsa bile soğukkanlılığınızı koruyun." buyurur: "Eğer beni öldürmek için elini bana uzatacak olursan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatacak değilim, çünkü ben, Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."³

Kimi zaman, kıyametteki karşılığı beklemek gerekebilir. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

"...Suçlular, müminleri alaya alır, onlara güleler, müminleri sapmış olmakla suçlarlar, ama müminler bilsinler ki kıyamet günü müminler de onlara gülecektir elbet!"⁴

Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın, mutlaka insanların ilgisine veya tepkisine sebep olmak şeklinde sonuçlanmadığı da unutulmamalıdır. İnsanlar hiçbir ilgi göstermeyebilir; ama yaptığımızın boşa gitmediğini ve Allah indinde mükâfatlandırılacağımızı bilmeliyiz. Yüce Allah yaptıklarımıza şahittir, bizi görmektedir; binaenaleyh ecir ve mükâfatımız zerrece azalmayacaktır.

Dahası, biz, peygamberlerden üstün müyüz? O yüce insanlar olmadık meşakatlere ve sıkıntılara katlandılar, olmadık iftira ve sözler duydular; ama zerrece gevşeklik ve zaaf göstermediler. Kimi zaman peygamberlere "Sizin aklınız kıt" derlerdi, peygamberler soğukkanlılık ve şefkatle, "Bizim aklımız kıt değil, biz gerçekten Rabbimiz tarafından gönderilmiş elçileriz."

1- Furkan, 63

2- Fussilet, 34

3- Mâide, 28

4- Mutaffifin Suresi.

derlerdi. İnsanlar onları yalancılıkla suçlar, onlar sakin bir tavırla, "Biz yalancı değiliz."¹ diye karşılık vermekle yetinirlerdi.

Peygamberlerin bu yöntemi doktorların yöntemine benzer; hastasını muayene edip iyileştirmek için gerekeni yapan doktor, onun bağırıyı çağırmasına aldırılmaz, hastasının bu tavrından alınmaz.

Eleştiri Bireye Değil, Eyleme Yönelik Olmalıdır

Bir Müslüman, suçluya kin duymaz, suçunun çirkinliğini ve sonuçlarını anlatarak onu uyarır.

Başka bir deyişle cahille değil, cehaletle; günahkârla değil günahla mücadele eder. Nitekim bir hadiste "Nice insanlar vardır ki Allah Teala onların amellerini sevmediği hâlde, kendilerini sever."² buyrulur.

Kur'ân'da Hz. Resulullah'ın (s.a.a), "*Ben size değil, yaptığınız kötü amele karşıyım.*"³ buyurduğu geçmektedir.

Hatalı davranışta bulunan kimse, kendisine saygı duyulduğunu görür ve yegane zaafının söz konusu hatayı işlemek olduğunu fark ederse, o hatayı işlemekten kolayca vazgeçer. Bilâkis, sevilmeyen ve dışlanan biri olduğunu his-sedecek olursa, kötü davranışları günbegün artacaktır. Ehlibeyt İmamları'ndan İmam Musa Kâzım'a (a.s), "Sizi seven bir Müslümanın şarap içtiğini öğrendik, onu aramızdan dışlayalım mı?" diye sorulduğunda, "*Ondan değil, yaptığından uzak durun.*"⁴ buyurduğu bilinmektedir.

Hadiste, "İnsanların ıslâh olmasını isteyen sâlih kimseler, insanların hata ve günah işlemesi karşısında onlara merhamet ve şefkatle davranmalıdır."⁵ buyrulur.

Aileyle ve çocuk eğitimi ile ilgili meselelerde de bunun çok önemli bir prensip olduğu bilinmelidir. İyi ebeveyn çocukları kendilerinden korkan değil; çocuklarının kişiliğine saygı göste-

---

1- A'râf, 66

2- Bihar'ul-Envar, c.36, s.233

3- Şuarâ, 166

4- Bihar'ul-Envar, c.27, s.137

5- Nehc'ül-Belâğa, 141. hutbe.

ren ve kendilerini öfkelendirecekleri bir suç işlediklerinde dahi çocuklarına merhamet ve şefkat gösteren ebeveydir.

Eğer siz, kendi çocuğunuzu aşağılayıp amca oğluyla kıyaslar ve amca oğlunun ondan daha iyi olduğunu söylerseniz, o da size, "Amcam da senden daha iyidir." karşılığını verecektir.

Evet, o misillemede bulunacak ve hem babasından, hem amca oğlundan nefret edecektir. Ama eğer ona, "Geçen yıl daha iyiydin." der ve onu başkalarıyla değil, kendisiyle kıyaslarsanız veya ona her gün daha iyiye doğru adım atmasının ona onur kazandıracağını ve bunun, kendisine Allah ve insanlar nezdinde itibar kazandıracağını anlatabilirsenez onun ıslâhında önemli bir rol oynamış olursunuz.

Binaenaleyh marufu emredip münkerden sakındırırım derken, insanları başkalarıyla kıyaslama yoluna gidip, onların kıskançlık ve intikam duygularını tahrik etmemek gerekir. Bilâkis, onun iyi ve olumlu tarafları söylenmeli; ailesinin ve soyunun temizliği vurgulanmalı, yetenek ve becerileri hatırlatılmalıdır. Böylece o, ezilmişlik ve yenilmişlik duygusuna kapılmayacak, bilâkis, kendisini hem güçlü, hem onurlu hissedecektir.

MARUFU EMREDENLER NASIL OLMALIDIR?

Marufu emretme ve münkerden sakındırma farizasını uygulamak için iman, bilgi, yetenek ve doğru yöntemin yanı sıra din için çarpan bir yürek de gereklidir. İmam Seccad'dan (a.s) rivayet olunan bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

Hz. Musa (a.s) Allah Teala'ya arşının gölgesine kimlerin sığınabileceğini sorunca şu cevabı alır: "Öylesine temiz, dürüst ve mert insanlar vardır ki, bunlar, Allah'ın haramlarının helale dönüştürüldüğünü görececek olurlarsa yaralı kaplan gibi öfkelenirler."¹

Bir Hatıra

Küfre satılmış bir kişi olan Selman Rüşdî, sevgili Peygamber efendimize (s.a.a) iftira attığında, rahmetli İmam Humeyni, derhal onun katlinin farz olduğuna dair fetva vermişti. Bazı politikacılarla uluslar arası hukukçular, bu fetvanın uluslar arası bazı mahfillerin kanunlarına uygun olmadığını söyleyince rahmetli İmam Humeyni (k.s) öfkeyle, "Hiç önemli değil! O kanunlar bizi ilgilendirmez. Resu-lullah efendimize (s.a.a) hakaret eden o mel'unun öldürülmesi gerekir; tevbe edip ömrünün sonuna kadar tevbesinde kalsa bile tevbesinin geçersiz olduğu bilinmelidir!" demişti.

İmam Humeyni (ks) bir başka konuşmasında da şöyle demişti: "Ah! Keşke genç olsaydım! Bizzat İngiltere'ye gidip o mel'unun işini bitirirdim!"

Evet, din gayreti işte budur; dini hamiyet işte budur...

1- Leâli'l-Ahbar, c.5, s.269

İnsanlara marufu emredip, onları münkerden sakındırmak için böylesine sorumluluk dolu bir yürek ve ciddî bir irade ve azim gereklidir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyur-maktadır:

"...Namazı dosdoğru kıl, marufu emret, münkerden sakındır ve uğradığın musibetler karşısında sabret; çünkü bunlar azmedilmesi gereken işlerdendir."¹

Sözümüz tesir etmeyecek olsa bile marufu emredip münkerden sakındırmamız, en azından bizim kendi kurtuluşumuza yarayacaktır:

"Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında ise, biz de kötülükten sakındıranları kurtardık. Zulmedenleri de yapmakta oldukları kötülüklerden ötürü şiddetli bir azap ile yakaladık."²

Kısacası sorumluluk duygusu taşıyan samimi bir Müslüman, marufu emredip münkerden sakındırmayı terk etmez. "Dertlerin en kötüsü, dertsiz ve sorumsuz olmaktadır." derler. Eskiler, birini eleştirmek istediklerinde, "Dertsiz-so-rumsuz." derlerdi...

Rahmetli İmam Humeyni (k.s) birçok konuşma ve mektubunda, "Refah içindeki dertsiz ve sorumsuz insanlar"ı eleştirmektedir. Kur'ân-ı Kerim, "Peygamber, insanların dertlerini ve sorunlarını gördüğünde kederlenirdi"³ buyurmaktadır. Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

Allah Teala Hz. Musa'ya (a.s), "Seni neden peygamberliğe seçtiğimi bilir misin? diye sordu. Hz. Musa, "Hayır" deyince, "Başkalarında olmayan bir sorumluluk hissi ve gayret var sende." buyurdu.

Kur'ân-ı Kerim, "Peygamber, insanları hidayete kavuşturma-bilmek için âdeta didinir, kendisini yıpratırdı."⁴ buyrulmaktadır.

Sorumsuzluk, gamsızlık ve taş kalplilik en büyük ruh hastalığıdır aslında. Şanı Yüce Allah Teala hazretleri şöyle buyurur: **"...Kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha da katı!...**

1- Lokmân, 17

2- A'râf, 165

3- Tevbe, 128

4- Tevbe, 128

Çünkü öyle taşlar vardır ki içinden ırmaklar fışkırır, öyleleri vardır ki, yararılır, ondan sular çıkar; öyle taşlar vardır ki Allah korkusuyla yuvarlanırlar..."¹ Buna karşılık öyle kalpler vardır ki hiçbir nasihatten zerrece etkilenmez...

Kısacası marufu emretme ve münkerden sakındırma nime-ti, ancak sorunlara içi yanan ve sorumluluk duygusu taşıyan kullara nasip olur.

Söz konusu sorumluluk ve "dertli yüreğe sahip" biri, kendi-si hakkında haksız bir söz duyduğunda nasıl rahatsız oluyorsa, bir başkasının gıybetini duyduğunda da aynı ölçüde rahatsızlık duyar. Kendi evindeki musluğu açık gördüğünde nasıl hemen kapatıyorsa, başka bir yerde açık unutulmuş bir musluğu da aynı sorumluluk duygusuyla kapatır.

Bu kişisel melekeler halkın geneline yayılacak olursa dün-ya cennete dönüşmez mi?...

Kendi damımızın karını sokağa dökmemiz doğru mudur?

Evimizin kirli sularını sokağa boca etmemiz doğru mudur?

Dükkanımızın çöplerini yola dökmemiz doğru mudur?

Sahi, doğru mudur?!

Eğer bu davranışlarımızı düzeltmemişsek, henüz "ben"de takılıp kalmış ve "biz" olmayı başaramamışız demektir.

Başkalarından kendimizi ayrı tutmamalı, kendimizi her-kesle bir ve aynı görebilmeli ve Kur'ân'ın da deyişiyle birbiri-mizin parçası olduğumuzu unutmamalıyız. Hadiste de buyrul-duğu gibi: "İnsanoğlu birbirinin parçasıdır, herkes yaratılıştan diğeriyle aynıdır. Birinin başına bir şey gelecek olsa, hepsi bun-dan etkilenir."

Bu sorumluluk ve hamiyet duygusu öylesine değerli bir haslettir ki, bazı fıkıh kitaplarında hükme bile bağlanmış ve meselâ şöyle denmiştir: İyi niyet ve sorumluluk duygusuyla ya-pılan bir işte zarar olursa, o işi yapan cezalandırıl-maz. Yani bi-risi, yolun ortasındaki bir çocuğu arabaların altında kalıp ezil-mesini diye kurtarıp da bir duvarın kenarına bırakır ve meselâ duvar deliğinden çıkan bir yılan o çocuğu zehirleyecek olursa, söz konusu şahıs onun ölümünden sorumlu tutulamaz; çünkü

iyi niyetli davranmıştır. Yine, hizmet amacıyla çalışan biri, ihmalkârlıkta bulunmadığı hâlde bir şeyi kırar veya bir zarara yol açarsa, cezalandırılmaz. Kur'ân-ı Kerim bu konuda, **"İyilik edenlerin aleyhine de bir yol yoktur."**¹ buyurur; yani iyilik maksadıyla bir girişimde bulunup da elinde olmadan bir zarara sebebiyet veren kimse cezalandırılmaz.

Marufu Emretme, Bireyin Dinine Duyduğu Sevgi ve Bağlılığın Alâmetidir

Hız. İmam Hüseyin'le (a.s) dostlarının Aşura günü yaptıkları konuşmalar, onların yüce İslâm dinine besledikleri sevgiyi ve aşkı göstermektedir. İmam Hüseyin (a.s), *"Hakka uygun davranılmadığını ve bâtılın engellenmediğini gör-müyor musunuz?"*² diye sormaktadır.

Ve yine şöyle buyurmaktadır: *"Ben, marufu emretmek ve münkerden sakındırmak için kıyam ettim."*³

Ve: *"Ceddim Resulullah'ın getirdiği dinde baş gösteren bozulmayı düzeltmekten başka bir şey için kıyam etmiş değilim!"*⁴

İmam Hüseyin (a.s) Aşura günü çarpışırken şöyle haykırmaktadır: *"Ceddim Resulullah'ın dini ancak benim şahadetimle ayakta durabilecekse, ey kılıçlar, alın beni!"*

Davasına gönülden bağlı biri, bu uğurda canını vermekten çekinmez. Hız. Resulullah efendimizin (s.a.a) hayatında yaşadığı mübahahele olayı oldukça ilginçtir. Necran Hıristiyanları Hız. Resulullah'ı (s.a.a) yalanlayınca ayet iner ve Hız. Resulullah, "Gelin, yalancıyı Allah'a havale edelim, kim yalan söylüyorsa onun helâk olmasını isteyelim" buyurur. Kur'ân'da⁵ geçen bu olayda Hız. Resulullah (s.a.a) Hıristiyanlarla lânetleşmek üzere kendisinin yanı sıra Hız. Fatıma, Hız. Ali, Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'in de canını ortaya koymakta bir an tereddüt etmemiş ve böylece Rab-bine bağlılığını ve dinine beslediği aşkı bir kez daha ispatlamıştır.

1- Tevbe, 91

2- Bihar'ul-Envar, c.44, s.381 ve c.78, s.166

3- age. c.44, s.339

4- age.

5- Âl-i İmrân, 61

En Azla Yetinelim

Marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda en azla yetinmek ve muhatabın olumlu tepki vermesi hâlinde daha sonraki adımları atmak gerekir.

Hz. Resulullah (s.a.a) tebliğin ilk günlerinde insanları sadece bir şeye davet etmiş ve *"Gelin, Allah'tan başka mabud olmadığını söyleyip kurtuluşa erişin."* buyurmuştur.

Oruç, zekât ve cihat gibi daha zor kurallarsa, bi'setten, yani Hz. Resulullah'ın (s.a.a) peygamberlikle görevlendiril-mesinden on beş yıl sonra nâzil olmuştur.

Birini namaz kılmaya davet etmek istiyorsak, önce sadece farzları öğretmemiz yeterlidir; sünnet ve müstehapları ise zamanla ve tedricen öğretmek gerekir. Nitekim yüce İslâm dini, cemaat namazında, en zayıf bireyin durumuna öncelik vermiş ve imamın cemaat namazını uzatmamasını emretmiştir. Kur'ân şöyle buyurur:

"...Allah, yükünüzü hafifletti ve sizin zaafınızı dikkate aldı..."¹

Zorluk ve sıkıntı getirebilecek kurallarda, İslâm dini bu kuralları hafifletme yoluna gitmiştir.

Bir Örnek

Bir Hıristiyan Müslüman olmuştu. Buna pek sevinen komşusu, gece yarısı adamcağızın kapısına dayanıp te-heccüt namazına götürdü. Sabah ezanı okunur okunmaz, "Şimdi de sabah namazının vaktidir." diyerek sabahı kıldırdı; "Sünnet ve müstehap amellerini kaçırmayalım" diyerek öğle, ikinci ve akşamı ettiler ve ancak yatsıyı kıldıktan sonra camiden ayrıldılar. Ertesi gün komşusunun çağrısını reddeden adamcağız, "Eğer Müslümanlık bütün gün camide namaz kılmaksa, ben Hıristiyan kalmayı yeğlerim doğrusu!" dedi.

Evet, kimi zaman İslâm'ın âdeta durgunluk dönemi yaşamasının en önemli nedeni, bu mükemmel dinin ehil olmayan kimseler tarafından yanlış ve noksan şekilde tanıtılmasıdır. Yüce İslâm Peygamberi, daha ilk günden "Kim Müslüman olursa

---

1- Enfâl, 66

şimdiden cihada ve şehadete hazırlasın kendisini; oruç tutup zekât ve humus versin!" diyecek olsaydı, kimse bu dini kabule yanaşmazdı.

Tesettürsüz insanları dine davet ettiğimizde, sadece farzları öğretmekle yetinelim. Camilerde günlük namazların sadece farzları kıldırılır ve namaz arasında konuşma yapılmaz ve hutbe verilmezse, cemaat artacaktır.

Bazı imamlar, iki namaz arasında veya farzlarla sünnetler arasında bir hutbe okumayı veya vaazda bulunmayı tercih etmekte ve bunların cemaat namazının bitmesinden sonraya bırakması durumunda cemaatin dağılacağını düşünerek bunu yapmaktadır. Oysa, sadece farzın edasına gelen cemaatin artmasını engelleyen bir tutumdur bu!

Başkalarının Günahını Bulmaya Çalışmayalım!

Bazıları başkalarının günahını bulmaya ve aklı sıra onu düzeltmeye çalışır. Oysa, yüce İslâm dini, başkalarının hatasını ve günahını merak edip araştırmayı yasaklamış ve bunu haram ilan etmiştir.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) Necaşi'ye yazdığı mektupta şöyle der:

"Müminlerin hatalarını kurcalayıp bulmaya çalışmayın, yüce Allah böyle davrananı sadece ahiret-te değil, bu dünyada da rezil eder."²

Münkerden Sakındırmaya Evet, Kıskançlığa Hayır!

İnsanları bir kötülükten alıkoymak veya onlara bir iyiliği emretmek isteyen biri bunu kıskançlık duygusuyla değil, onu irşad edip aydınlatabilme gayesiyle yapmalıdır. Bazı kadınlar kendileri sahip olmadığı için başka kadınları eleştirir ve bunu da güya münkerden sakındırma adı altında yaparak, "Falan kadın ne kadar da altın takıp takıştırmış!" derler.

Veya okuma ve araştırma merakı olmayan bazıları, "Filanca aşırı okuyor, bu gidişle beyni sulanacak!" derler.

1- Hucurât, 12

2- Müstedrek, c.7, s.81

Sorumsuz laubali insanlar, genellikle başkalarını aşırı dikkatlilik ve vesvesecilikle suçlarlar...

Kısacası, bazı eleştirilerin nedeni yapıcılık kaygısından değil, kıskançlık, çekemezlilik ve kompleks duygularından kaynaklanabilir...

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Resulullah'a (s.a.a) şöyle buyrulmaktadır:

"Kimileri zekâtın dağıtılması konusunda seni eleştirirler. Ama eğer zekâttan onlara da bir pay verecek olursan seni eleştirmezler, vermeyecek olursan sana öfkelenirler."¹

Bu ayetten de anlaşılacağı gibi bazı eleştirilerin altında kişisel hesaplar ve kompleksler yatmaktadır.

İntikam Değil, Eleştiri

Kimi zaman eleştirilen adam bunu hazmedemez ve intikam almayı düşünür; bu nedenle de ilk fırsatta bir açığını yakaladığı adamı dostça eleştiriyormuş gibi yaparak kinini kumar.

Münkerden Sakındırmak Sırf Muhalefet İçin Olmamalıdır

Münkerden sakındırma ve yapıcı eleştiri; bir meslek ve alışkanlık hâline gelmemelidir. Maalesef kimi sözde aydınlar, bütün konuşmalarında ve gazetelerdeki yazılarında salt muhalefetçiliği adeta meslek edinmişlerdir; mensubu oldukları grup, parti veya takım adeta bu muhalefetle ayakta durabilmektedir; yapılan iyi ve olumlu işleri hiç mi hiç görmezler...

MARUFU EMREDİP MÜNKERDEN SAKINDIRANLARA UYARILAR

1- Basiret ve Bilinç

İnsanlara marufu emredip münkerden sakındıran biri maruf ve münkeri bilmeli ve doğru yöntemlere vakıf olmalıdır.¹

2- İradeli Olmalıdır

Marufu emretme ve münkerden sakındırma gibi önemli bir vazifeyi üstlenen kimse, insanların tavırlarından etkilenmemelidir. Kur'ân-ı Kerim, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın güçlü bir irade ve azim gerektirdiğini buyurur.²

Bir Örnek

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçer: Hz. Musa'yla (as) Hz. Hızır (as) bir beldeye vardılar, o beldenin halkı bu iki büyük peygamberden bir lokma ekmekle bir yudum suyu bile esirgediği hâlde onlar, yıkılmak üzere olan bir duvarı onardılar ve o yöre halkının söz konusu davranışlarından zerrece etkilenmeyerek doğru bildikleri şeyi yaptılar.³

3- Allah Rızası İçin Olmalıdır

İnsanları eleştirirken bireysel zevkler, hizipçi tavırlar, siyasî çizgiler, kompleks ve intikam gibi duygular etken olmamalıdır. Kur'ân'da bazı eleştirilerin şahsî sebeplerden kaynaklan-

---

1- Yûsuf, 108

2- Lokmân, 7

3- Kehf, 77

dığı ifade edilir.¹

Sadece Allah rızası için yapılan ve ferdî, kavmî, hizbî, millî, sınıfsal, dilsel, ırksal ve coğrafi nedenlerden kaynaklanmayan bir "marufu emretme ve münkerden sakındırma" daha etkili olmaktadır. Zira samimi bir söz, samimi yüreklerde kabul görür; ama sözün bir garaz ve başka maksatlar taşıması veya muhatabın sağlıklı bir ruh yapısına sahip olmaması hâlinde yapılan olumlu eleştirilerin etki göstermesi beklenmemelidir.

Bir Örnek

Hammam adlı bir Müslüman, ilim şehrinin kapısı Hz. Ali'den (a.s) takva ehlinin özelliklerini sordu. İmam cevap vermedi. Hammam ısrar edince, İmam Ali (a.s) takvalı müminlerin özelliklerini anlatmaya başladı. Bu sırada Hammam ansızın haykırarak olduğu yere yığıldı... Ölmüştü... İmam Ali, *"İhlâsla söylenen söz, ehlini böyle etkiler."*² buyurdu.

Kur'ân birçok yerde, "Sevgi ve nefretleriniz sizi hakkın sınırlarından sakın uzaklaştırmasın." buyurmaktadır. İhlâsın sınırları son derece hassas ve incedir. Zerrece kayma hâlinde ihlâs çizgisinden şirk çizgisine geçiriverir. İhlâsın belirtisi, kim-seden takdir ve teşekkür beklememektir.³

Evet, ihlâsın alâmeti, yaptığımız işin karşılığında övgü ve teşekkür beklemememizdir; yaptığımız işin niceliğine, yerine, zamanına vb. önem vermememizdir. İhlâs söz konusu olduğunda bütün bağlar ve ilişkiler biter, sadece ve sadece Allah rızası geçerli olur.

Bu nedenledir ki Yüce Allah (c.c) Hz. Nuh'a (a.s), "Senin oğlun kâfir olduğu için boğulmalıdır." buyurmakta, Hz. Lut'a (a.s) itaatkâr olmayan eşinin helâk olup öleceğini bildirmekte, Hz. Resulullah'a (s.a.a), "Ebu Leheb'in elleri kurusun." demekte (Ebu Leheb, Hz. Peygamber'in amcasıdır) ve Hz. İbrahim'e (a.s) putperest amcası için dua etmemesini salık vermektedir.

1- Tevbe, 58

2- bk. Nehc'ül-Belâğa, Hammam hutbesi.

3- İnsân, 9

4- Geniş Bir Kalp ve Yüksek Bir Moral

Hız. Musa (a.s) peygamberlikle görevlendirildiğini öğrenince, yüce Allah'tan yüreğini genişletip kalbini ferah tutmasını ve kendisine yüksek bir moral nasip etmesini diledi. Allah Teala onun bu duasını kabul buyurarak, onun yüksek bir moral ve güçlü bir ruh yapısıyla Firavun'un karşısına çıkmasını sağladı. Emretme veya sakındırma olayı yüksek bir morale sahip olmaksızın mümkün değildir.

Marufu emreden ve münkerden sakındıran biri insanların zevklerini ve bireysel eğilimlerini karşısına alabileceğinden, elbette ki birçoklarının sert tepkisine uğrayacak ve sıkıntılara maruz kalacaktır. Geniş bir yüreğe ve yüksek bir morale sahip olmaması hâlinde insanlardan göreceği bir iki sert tepki sonucu daha işin başındayken geri adım atacak ve vazifesini yerine getiremeyecektir.

Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın sâlih kullarını tarif ederken, "**Cahil ve bilgisiz insanlarla karşılaştıklarında onlara selâm edip esenlik dileyerek geçerler.**"¹ buyurmaktadır.

Bütün peygamberler delilik,² sihirbazlık,³ akılsızlık ve yalancılık,⁴ sapmışlık⁵ ve üstünlük taslama gibi şeylerle suçlanmadılar mı?

İnsanları hakka çağırarak, marufu emredip münkerden sakındırmak peygamberlerin yaptığı bir iştir ve elbette insanın peygamberlerin karşılaştığı sorunlarla karşılaşması da kaçınılmazdır. Peygamberler nice saldırılara ve iftiralara maruz kalmış; ama morallerini zerrece yitirmemişlerdir. Kendilerine, "Biz seni akılsız biri kabul ediyor ve yalan söylediğini düşünüyoruz." diyenlere, "Ben akılsız ve yalancı değilim."⁶ diyerek cevap veriyor sapmış olduğunu söyleyenlere, "Ben sapmış biri değilim."⁷ diyordu.

1- Furkan, 63

2- Hicr, 6

3- Müddessir, 24

4- A'râf, 66

5- A'râf, 60

6- A'râf, 66

7- A'râf, 61

Allah Teala peygamberlere sabırlı ve dirençli olmalarını öğütlemektedir.¹

Boş ve saçma sözlerle karşılaştıklarında büyüklük gösterip alınmamak müminlere has bir tavidir.²

Peygamberler sadece saçma ve haksız sözlerle karşılaşmıyor, tehdit, sürgün, işkence ve ölümle de yüz yüze geliyorlardı.³ Ancak:

– Biz Yüce Allah'ın gözetimindeyiz, her anımızı görmekte ve lütfunu bizlerden esirgememektedir.⁴

– Zafer Hakk'ın ve haktan yana olanlarıdır.⁵

– Yapılan iş ne kadar zorsa, ödülü de bir o kadar büyüktür.⁶

– Doğru yol, bütün peygamberlerle evliyaların gitmiş olduğu yoldur⁷ diyebilmek, bütün zorlukları kolaylaştırmakta ve insanın hiçbir tehdit ve tehlikeden korkmamasını sağlamaktadır.⁸

5- Güzel Ahlâk ve Yumuşak Huy

İnsanlara iyiliği emredip kötülükten sakındırırken yumuşak huylu olmak gerekir. Yüce Allah, sevgili Peygamberi'ne, "Sen insanların vekili değilsin."⁹ "Sen insanlara zor ve baskı kullanıp sulta kuracak değilsin."¹⁰ "İnsanları inan-maya zorlama hakkına sahip değilsin."¹¹ "Zorla inanmalarını isteyemezsin."¹² buyurmaktadır.

Marufu emredip münkerden sakındıran kimse kötülüklere iyilikle karşılık vermeli,¹³ kin ve intikam duygusu taşımamalı,¹ sert ve ters mizaçlı insanların halkı ittiğini bilmelidir.²

1- Şûra, 15

2- Furkan, 72.

3- Yâsîn, 18

4- Tûr, 48

5- A'râf, 128

6- Nisâ, 95

7- Ahkaf, 35

8- Mâide, 54

9- En'âm, 107

10- Gâşiye, 22

11- Kâf, 45

12- Yunus, 99

13- Ra'd, 22

İnsanların kendilerine değil, yaptıkları kötü işe karşı olmak gerekir.³ Cahille değil, cehaletle uğraşmak icap eder. Günah işleyen birine düşman gözüyle değil, bir doktorun hastasına baktığı gözle bakmak gerekir; zira günah işleyen birinin birtakım iyi hasletleri de olabilir. Binaenaleyh önce onun iyi taraflarını söyleyip insanî hasletlerini takdir eder ve onun bu hasletlerini artırmasını isteyen bir dost olduğumuzu kendisine hissettirebilirsek, olumlu bir netice almamız kesinleşecektir. İnsanlara karşı asla kibirli olmamak gerekir; zira sâlih kulların bir âlâmeti de tevazuyla davranmaları ve alçakgönüllü olmalarıdır.⁴

Evet, insanlara karşı mutlaka mütevazı olmamız gerekmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de de Hz. Resulullah'a (s.a.a) şöyle buyrulmaktadır:

"Müminlerden, sana tâbi olanlara müşfik davran ve onlara kanatlarını ger."⁵

Hata yapan biri özür dilediğinde onu affedelim; zira bu, büyüklüğün şanındandır. Hz. Yusuf'un (a.s) kardeşleri ondan özür diler dilemez Hz. Yusuf (a.s) onları affedip, **"Bugün size kınama yoktur."**⁶ buyurmuştur.

Hz. Resullulah (s.a.a) efendimiz de Mekke'yi fethettiğinde fevkalade çarpıcı bir tavır sergilemiş ve kendisiyle sahabesine olmadık zulümlerde bulunanların tamamını affetmiştir. Bu nedendir ki yeri geldiğinde, emrimizde çalışan astlarımızdan bile özür dilemesini bilmeliyiz. Bu hususta yine Hz. Resulullah efendimizden (s.a.a) bir örnek aktaralım: Bir miktar malı paylaşırması için Hz. Resulullah'a (s.a.a) getirdiler. Herkese yetmeyeceğini gören Peygamber efendimiz, o malı en muhtaç olanlar arasında bölüştürüp diğerlerinden özür diledi ve onların gönlünü aldı.⁷

1- Âl-i İmrân, 134

2- Âl-i İmrân, 159

3- Şuarâ, 168

4- Furkan, 64

5- Şuarâ, 215

6- Yûsuf, 92

7- Bihar'ul-Envar, c.16, s.269

Kendisine uyarıda bulunulan şahıs bundan mahcup olup utanç duyabilir; onu bu mahcubiyetten kurtarabilmek için zarif sözler söylenip hakkında hayır duasında bulunmak isabetli olacaktır.

Bütün Boyutları Dikkate Almak

İslâmî rivayetlerde, Allah'ın dinine yardımcı olacak kimşenin bütün boyutları dikkate alabilecek kapasitede olması gerektiği hatırlatılır. Aksi takdirde zararı yararından fazla olabilecek davranışlarda bulunması muhtemeldir.

Bir Örnek

İslâm tarihinin önemli kaynaklarından biri olan "el-Gadir" kitabında şöyle bir olay rivayet edilir: Adamın biri bir evin duvarına tırmanıp içeriye göz attı. Bu sırada ev sahibinin içki içmekte olduğunu görünce ona nasihat vermeye kalkışıp içkinin haram olduğunu söyledi. Ev sahibi, "Ben, içki içmekle bir günah işledim; oysa sen birçok günahı birden işlemektesin şu anda! Başkalarının özel hayatını araştırıyorsun, dama duvara tırmanıp el alemin evini gözetliyor, mahremiyetini çiğniyor ve korkuya kapılmasına neden oluyorsun... Bütün bunlar haram değil midir?"¹ dedi.

Bir Başka Örnek

Bir Müslüman şöyle anlatır: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) pak evlâtlarından İmam Muhammed Bâkır hazretlerinin öğlen sıcağında tarlada çalıştığını görünce, "Böylesine muhterem bir zatın bu sıcakta dünyalık peşinde olması, ona hiç yakışmıyor." diye düşünerek aklım sıra ona marufu emretmeye kalkıştım. İmam Muhammed Bâkır şefkatle gülümseyerek, "Helal kazanç sağlamak ve hele çiftçilikle uğraşmak en güzel ibadetlerden biridir, bu hâl üzere ölsem, en güzel ölümlerden biriyle ölmüş olurum!"² buyurdu.

Bizim toplumlarda kimi zaman İslâm büyüklerinin fotoğraflarının uygun olmayan yerlere (örneğin cami içinde, kibleye

---

1- el-Gadir, c.6, s.121

2- Bihar'ul-Envar, c.46, s.287

dönük duvarlara) konulduğunu görmekteyiz; veya şehrin güzel bir yerinde temiz bir duvara eğri büğrü yazılarla sloganlar yazılıyor. Genellikle yırtılıp atılan şehir içi belediye otobüslerinin biletleri üzerine tebliğ zannedilerek ayet ve hadisler yazıldığı oluyor, bazen kimi camilerin hoparlörü cami komşularını rahatsız edebiliyor veya temizlik zannedilerek vesvese ve kuruntuya kapılanlar oluyor. Bazen de nice ana babaların eğitim ve terbiye zannıyla çocuklarına dayak attığını görüyoruz. Kimi zaman "Misafire mah-cup olmayalım." denilerek açıkça israf ediliyor; veya cömertlik zannedilerek savurganlık yapılıyor. Marufu emretme ve münkerden sakındırma zannıyla, hatalı bir insanın kolayca aşağılanarak etrafa rezil edilmesi gibi daha büyük bir hataya düşülebiliyor... Eğer davranışlarımıza biraz olsun dikkat edecek olursak, tebliğ ve uyarı yöntemlerine ne kadar yabancı olduğumuzu kolayca görebiliriz...

Bir Örnek

Hz Ali (a.s) bir Müslümana hediye olarak bir miktar hurma gönderdi. Bu hurmaların oldukça kaliteli ve fazla miktarda olduğunu gören biri, Hz. Ali'yi (a.s) uyarmaya kalkışarak, "Bu kadar hurma ona fazladır, hem o sizden hurma istemiş değil ki!... O hâlde ya hiç göndermeyelim, ya da şunları biraz azaltalım!" deyince, Hz. Ali (a.s) ona çıkışarak, "Neler söylüyorsun sen? Allah, senin gibileri çoğaltmasın!... Allah Teala'dan müminlere cennet vermesini isteyelim; ama bir mümine kendimiz biraz hurma vermeyelim, öyle mi?!... Ben kendi malımı bağışlıyorum, sen dayanamı-yorsun buna!... Onun istemesini bekleyip, istedikten sonra verecek olsam mertlik değildir bu; olsa olsa yüzünün suyunun dökülmesi ve bana el açmasının karşılığı olur!"¹ dedi.

Bir Örnek

Dalyan gibi üç gencini peş peşe İslâm yolunda şehit veren yaşlı bir babanın misafiriydim. Bodrum kata inip abdest aldığımda bu yaşlı muhterem zatın bana havlu getirdiğini gördüm. Zahmet ettiğini ima etmek için, "Hadiste de buyrulduğu üzere,

---

1- Bihar'ul-Envar, c.41, s.36

abdest suyunun kurulanmaması, abdestin sevabını otuz kart artırır." dedim. Gülümseyerek, "Doğrudur hocam." dedi ve ekledi: "Ama üç şehit babası bencileyin bir ihtiyarın bu merdivenlerden inerek getirdiği havluyu geri çevirmek ve kalbini kırmak da sevap mıdır?!"

Gayri ihtiyarî irkildim. Haklıydı! Bu hadise göre amel ediyim derken, böylesine bir hata işlememeye özen göstermem, şartları ve ortamı değerlendirmesini bilmem gerekirdi... Evet, olaylara tek boyutlu yaklaşıp her açıdan değerlendirmeyince çok ciddî hatalar vuku bulabilir...

Kendimizi Asla Daha Üstün Sanmayalım

İnsanlara marufu emredip münkerden sakındıran kimse, asla kendisinin diğerlerinden daha iyi biri olduğunu zannetmemelidir. İmam Cafer Sadık hazretleri (a.s) kendisini başkalarından üstün gören kimsenin müstekbir olduğunu buyurmuşlardır. Bunun nedeni sorulduğunda da, *"Bugün bir hata işleyene karşı biz daha iyi bir durumda olabiliriz; ama gelecekte onun ve kendimizin ne hâlde olacağını bilebilir miyiz?"* demişlerdir. Bu konuda İmam Cafer Sadık'ın (a.s) anlattığı şu örnek hâdise oldukça çarpıcıdır: "Kur'ân-ı Kerim Firavun'un Hz. Musa'ya (a.s) karşı koymaları için bütün sihirbazları tehdit, şantaj ve vaatlerle topladığını hatırlatır. Ancak, bu sihirbazlar Hz. Musa'nın (a.s) mucizesini görür görmez iman edip Müslüman oldular ve Firavun'un tehditlerine aldırmadılar. Sabahleyin Firavun'un safında bulunup kâfir olan bu insanlar, aynı günün akşamına varmadan Hz. Musa'ya (a.s) iman ettiler ve Firavun tarafından şehit edildiler.

Evet, bugün birinin işlediği bir günaha veya hataya bakarak onun geleceği hakkında önyargıda bulunmak doğru değildir. Bu durumda biz sadece onu dostça uyarmakla ve hakkı hatırlatmakla mükellefiz; ama onun gelecekte de bir günahkâr olacağını ve bizim de mutlaka imanını koruyan bir mümin olarak kalmayı başarabileceğimizden hiç de emin olmamız gerekir. İslâm tarihi bunun çarpıcı örnekleriyle doludur:

Cennet gençlerinin efendisi Hz. İmam Hüseyin'in (a.s) ünlü bir sahabeye yazdığı şu mektup ve aldığı cevap, oldukça ibret vericidir. İmam şöyle yazıyor:

"...Sen, ceddin Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinden-
sin, nice savaflara katılıp yiğitlikler gösterdin; dedem
Resulullah'tan (s.a.a) sonra babam İmam Ali'nin (a.s)
saflarında, ondan sonra da kardeşim İmam Hasan'ın
(a.s) yanında yer aldın. İslâm cephesini savunan parlak
bir geçmişin olduğu için seni Kerbela'ya davet ediyor-
rum; bugün yine İslâm'ı savunmaya var mısın?!"

Söz konusu sahabe, İmam Hüseyin'e yazdığı cevapta, "Ben
cephelerde koşturmaktan yorulduğum artık." dedi ve Kerbela'ya
gitmedi.

Evet, böylece ömrünün sonuna geldiği hâlde İmam Hüse-
yin'i (a.s) yalnız bıraktı... İmam'ın şehadetinden sonra sürekli
pişmanlıkla dövünüp ağlıyor ve "Hayatını cephelerde geçiren
ben, nasıl oldu da Rabbimin şu son imtihanında böylesine sınıf-
ta kaldım?!" diyordu.

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) Nehc'ül-Belâğa'da şöyle
der:

"Ey Allah'ın kulu! Kimseyi günahlarından ötürü kı-
namada acele davranma; belki onun o günahı bağışla-
nır da, senin küçük saydığın bir günahın ba-ğışlanmaz
ve seni azaba uğratabilir!"¹

Bir Örnek

İran'da İslâm İnkılabı'ndan sonra şehit düşüp "mihrap şe-
hidi" olarak anılan Ayetullah Medenî, gayrimüslim bir gencin
hidayete erip Müslüman olmasını sağlamıştı. Bu gençle yakın-
dan ilgilendi ve onun Kum ve Nefes medreselerinde yüksek
İslâm bilimlerini tahsil etmesine yardımcı ol-du. Söz konusu genç,
iyi bir âlim olarak yetiştikten sonra tek-rar İran'a döndü ve İslâm
İnkılabı'nı savunmak için cepheye koşup cihada katıldı ve yüce
sahadet mertebesine erişti!

Evet, ne oldum? dememeli, ne olacağım? demeli...

Tarih bu örneklerle doludur.

Tersi de olabilmektedir... Niceleri bir ömür boyu Müslü-
man yaşayıp mümin olduklarını zannetmekte; ama günün bi-

1- Feyz'ul-İslâm çevirisi, 140. hutbe

rinde birtakım olayların rüzgarına kapılıp tamamen nötrleşmekte, hatta "din düşmanı" birine dönüşmektedir.

Bir Örnek

Marufu emredip münkerden sakındıran biri, tıpkı doktora benzer; nice hastaları tedavi edip iyileştiren bir doktor, bir olayda pekala hayatını kaybedebilmektedir... Binaenaleyh birinin insanlara marufu emredip münkerden sakındırma vazifesini yerine getirmesi, onun kendisini başkalarından üstün görmesini, kendi akıbetinin kesinlikle hayırlı, diğerininse mutlaka kötü olacağını düşünmesini ge-rektirmez.

Münkerden Sakındırma Ertelenmez

Hadis-i şerifte şöyle buyrulur: "İman sahibi bir göz, bir günah gördüğünde derhal ondan yüz çevirir ve bir lahza bile bakmaz."

Uyulması Gereken Prensipler

1- Bir günahı araştırıp bulmaya çalışmayalım. Bir günah veya hata gördüğümüzde onu uyarmaya ve düzeltmeye çalışalım; ama insanların hata ve günahlarına dedektiflik etmeyelim.

2- Muhatabımızın başkalarına maskara olmasına yol açacak şekilde onu eleştirmeyelim (meselâ onu kıskanan ve bizim eleştirimizi ona karşı bir fırsat olarak kullanmak isteyenlerin yanında onu eleştirmeyelim).

3- Bireylerin onurunu ve konumunu dikkate alalım, gizlice bir günah işleyen birini açıkça uyarmayalım.

4- Hatalı şahsın, kendince geçerli bir nedeni varsa ve yaptığı hatanın bilincinde olduğundan emin değilsek, uyarı girişiminde bulunmayalım, meselâ bir din büyüğünün şahadet yıldönümünden haberi olmadığı için o gün düğün me-rasimi düzenlenmişse, bu "habersizliği" dikkate alalım.

5- Kendi onurumuzu ve konumumuzu da dikkate alalım.

6- Bireyin uyarılması, nizamın tezyifine sebebiyet vermemelidir; kimi zaman bir bireyin uyarılması (özel şartlar nedeniyle) nizamın uyarılması şeklinde telakki edilebilir.

7- Günahkâra değil, bizzat günaha karşı olalım.

8- Kendimizi başkalarından üstün görmeyelim.

9- İyimserliği ve hakkı esas almayı prensip edinelim.

10- Zaman ve mekan şartlarını doğru değerlendirelim. İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle der: "Bir Müslüman bir günah işler ve siz küfür diyarında onu bulursanız, ona orada had uygulamayın (şeraitin belirlediği cezayı uygulamayın), zira bu davranışınız onun kâfirlere yanaşmasına yol açabilir."¹

Uyarılar

Türlü hilelerle donanmış olan şeytan, bütün bir tarihe yayılan geniş bir ömre ve derin tecrübelere sahip bulunduğundan kimi zaman insanı yanlış yola düşürmek için doğruları kullanır ve marufu göstererek insanı münkere iter, meselâ:

1- İnsanın ruhunu küçük işlere yöneltir, böylece ruhun kapasitesini doldurup tatmin ederek önemli ve büyük işlerle uğraşma fırsatını ondan alır.

2- İnsanı gurur, gösteriş ve kibir gibi yan etkileri olabilecek iyi işlere sevk ederek yaralamaya çalışır.

3- İnsanı iyi işlerle öylesine meşgul tutar ki, ibadetten kopmasına, hatta nefret duymasına neden olur.

4- İnsanı öylesine yönlendirir ki, hakkı söyleme adı altında kendi nefsinin reklamını yapar hâle getirir.

5- Bazen siyasî boyutunun zayıflaması için bireyin ibadet boyutunu destekler.

Hz. Ali (a.s) Kumeyl'e şöyle anlatır:

"Allah'a andolsun ki, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) duy-dum: Şeytan insanı zina, içki, faiz, kumar ve benzeri büyük ve çirkin günahlara ittikten sonra onun dinî vicdanını rahatlatmak için zor ve ağır ibadetleri sevdirecek ona, huzu ve huşuyla rüku ettirip secdeye kapanmasını sağlar; ardından, bozuk ve sapmış insanları lider gösterip onlara itaat ettirir."²

6- Zaman dikkate alınmalıdır. Hz. Ali'nin (a.s) adamlarından birini yılan soktuğunda, "Seni neden yılan soktu, biliyor

---

1- Vesail'uş-Şia, c.18, s.318

2- Bihar'ul-Envar, c.77, s.274

musun?" diye sordu. Adamcağız, "Hayır." deyince şöyle buyurdu: "Hatırlar mısın, bir defasında Kanber falan zalime gitmiş, o sırada orada bulunan sen, beni sevdiğin için ayağa kalkıp Kanber'e saygı göstermiş ve 'Nasıl saygı göstermem, melekler bile kanatlarını gererek ona saygı gösteriyor.' demiştin. Bunun üzerine o zalim öfkelenip Kanber'e eziyet etmiş ve Kanber'e dayak attıracağını söylemiş, bunu kimseye anlatmaman için de senden tehditle söz almıştı. Senin zamansız bir şekilde girişimde bulunmanın cezası işte bu yılan oldu."

Yukarıdaki olayda yılanın soktuğu şahıs iyi bir amel (maruf) işlediğini sanmış, oysa kötü amelde (münker) bulunmuştur. İyi olduğunu zannettiğimiz nice davranışımız, zamanı ve mekanı dikkate almadığımızdan dolayı kolayca kötü bir davranış olmaktadır aslında. Bu satırları yazdığım sırada Tahran kapalı çarşı esnafından gelen bir grup, cami imamının öğle ve ikindi namazlarını sünnetleriyle ve diğer müstehaplarıyla kılarak namazı uzattığını, bu nedenle cemaatin giderek azaldığını söyleyip imamı şikayet etti bana. Muhterem imam, sünnetlere uyuyorum diyerek maruf bir amel işlemekte; ama onun bu ameli bazı insanların farzı cemaatle kılmasını engellemektedir!!

NEREDEN BAŞLAMALI?

1- Önce Kendimizden Başlayalım

Başkalarına marufu emrederken kendimiz münker işleyecek olursak sözümüzün hiçbir etkisi olmayacağını ve Kur'ân'ın sert eleştirisine maruz kalacağımızı bilmeliyiz. Kur'ân-ı Kerim, "**Ey iman edenler, söylediğiniz şeylere neden kendiniz uymuyorsunuz?**"¹ buyurmaktadır.

Bakara Suresi, 44. ayette de şöyle buyruluyor:

"...Siz, insanlara iyiliği emrederken kendinizi unutuyor musunuz?"

İlim şehrinin kapısı Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Bir işi önce kendim yapmadıkça başkalarını ona davet etmem; yine kendim bir işten uzak durmuyorsam, size o işten uzak durun demem."²

Evet, bir ayna ancak temiz ve parlak olduğu zaman güzellikleri ve çirkinlikleri net olarak gösterebilmektedir.

Bu arada amelin, başarının sırrı olduğunu ve farzdan kaytarmaya vesile edilemeyeceğini de hemen hatırlatalım. Yani sâlih olmayan biri, başkalarını doğruluğa davetten muaf değildir.

2- Aile

Kişinin, toplumdan önce kendisini ve ailesini doğru yola davet etmesi gerekir. Kur'ân-ı Kerim Hz. Resulullah'a (s.a.a),

---

1- Saff, 3

2- Nehc'ül-Belâğa, 175. hutbe

"Önce kendi kızlarına ve eşlerine buyur, daha sonra diğer kadınlara..."¹ demektedir.

Tahrîm Suresi'nin 6. ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

"Ey iman edenler, kendinizi ve yakınlarınızı ateşten koruyun..."

Kur'ân'da bir peygamber övülürken şöyle buyrulur: "... O, ailesine ve yakınlarına namaz kılmalarını tavsiye ederdi."²

Cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin (a.s) Kerbelâ'da önce kendi oğlu Ali Ekber'i, daha sonra diğer gençleri savaşa göndermiştir. İmam Seccad hazretleri (a.s) Hukuk Risalesi'nde evlâtların özel haklarını beyan etmiştir. Yine, Kur'ân-ı Kerim, ailesine düşkün olanlardan övgüyle söz eder.³

Ancak bu, insanın kendi ailesi düzelmedikçe başkalarını doğru yola çağırması gerektiği şeklinde de anlaşılmalıdır. Nitekim insanın kendi ailesinde hakka eğilim kabiliyeti olmadığı hâlde, başkalarında bu eğilim ve kabiliyet pekala varolabilir. Hz. Nuh'un (a.s) oğluyla Hz. Lut'un (a.s) eşi bunun en bariz örnekleridir.⁴

Ailenin ıslâhı, toplumun altyapısının ıslâhı demektir; zira toplum ailelerin bir araya gelerek teşkil ettiği bir bütünden ibarettir. Hz. Resulullah da (s.a.a) bi'setin ilk döneminde önce en yakın akrabalarını İslâm'a davet etmekle vazifelendirilmiştir.⁵

Büyük insanların başarılarının arkasında eşleriyle evlâtlarının onunla fikir ve inanç birliği gösterip yardımlaşmaları yatmaktadır. Evlâdın yardımcı olması ve onunla gönül birliği etmesi, İslâm'da bir nimet ve saadet sayılır.⁶

Nesillerin ıslâhının sadece iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmayla mümkün olmayacağını da hemen belirtelim. Bunun için öncelikle eş seçimi, helal rızık ve öğretmen seçimi gibi konuların çok önemli birer altyapı etkenleri oluşturduğu bilinmelidir.

1- Ahzâb, 59

2- Meryem, 55

3- Tûr, 26

4- Hûd, 46

5- Şuarâ, 214

6- Furu-i Kâfi, c.6, s.2.

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) bir konuşmasında, cemaate şöyle demektedir:

"Çarşı pazarda namahrem erkeklerin, kadınlarınıza omuz vurduğunu duydum... Sizde utanma duygusu yok mudur? Yiğitlik ve namus gayreti göstermeyenlere lânet olsun!"¹

3- Yeni Nesil

Marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda genç neslin muhatap alınması başarı oranını artıracaktır. Bu gerçeği kavramak için tecrübe şart değildir; zira ayetler ve Ehlibeyt İmamları'ndan ulaşan hadis ve rivayetler bunun örnekleriyle doludur. Bunlardan birkaçını aktaralım:

1- Firavun zamanında sadece gençler Hz. Musa'ya inanmışlardır.²

2- Kâfirlerin Hz. Resulullah'a (s.a.a) kızmalarının bir nedeni de onun, gençleri fevkalade etkilemiş olmasıydı.³

3- Hz. Ali (a.s) şöyle buyurur: "*Gençlerin ruhu ekime müsait boş tarla gibidir ve gençleri eğitmek, kayaya işlenen motif gibi kalıcıdır.*"⁴

4- Rivayette şöyle geçer: "*Gençlere tebliğde bulunup onları doğru yola davet edin; zira gençlerin hayra eğilimleri daha fazladır.*"⁵

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: "*Gençler bana uydu, yaşlılar hep karşı çıktılar bana.*"⁶

4- Komşular

Bireyin kendisinden, ailesinden ve yakınlarından sonra, komşularıyla ilgilenmesi gerekir. Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

1- Rivayette "deyyus" tabiri geçer; bk. Bihar'ul-Envar, c.100, s.249

2- Yûnus, 83

3- Bihar'ul-Envar, c.18, s.182.

4- Nehc'ül-Belâğa, 31. hutbe.

5- Vesail'uş-Şia, c.11, s.448

6- Cevan, c.2, s.248

"İnsanlar neden komşularıyla ilgilenip onları eğitmezler? Neden onlara tebliğde bulunmazlar? Neden marufu emredip münkerden sakındırmazlar? Komşular neden bu eğitime yanaşmazlar?"

Ardından, şöyle buyurdular: "*Böylesine ilgisiz ve umursamaz komşulardan hesap soracağım.*"¹

Büyük şehirlerin getirdiği felâketlerden biri de hayatın makineleşmesi ve insanların kalabalıklar arasında kaybolmasıdır. Apartman hayatı komşuluk düzenini büsbütün bozmuştur. Oysa komşular el ele verecek olursa birbirlerinin yüzlerce sorununu halledebilirler. Okuma yazma bilmeyenler, komşusundan günde yarım saat ders alsa, okuma yazma seferberliğine ayrılan bütçe konuta kaydırılıp binlerce evsiz insana ev kazandırılabilir!

Evet dert, üzüntü, sevinç, yolculuk, hastalık vb. anlarda komşular birbirlerinin yanında yer alabilse birçok mesele kolayca hallediliverir. Bir örnekle açıklayalım:

Bir mahalledeki çocuk sahibi bir hanımı düşünün, hastanede veya okulda çalışan bu bayanın günlük derdi ayıdır:

– Çocuğunu sabahın köründe mahmur haliyle uykudan uyandıracak,

– Yağmur, soğuk demeden, yaz, kış dinlemeden onu anaokuluna götürececek,

– Anaokuluna her yıl çok miktarda para ödeyecek,

– Sık sık işine geç kalacaktır... vs.

Oysa aynı mahallede yaşlı veya çocuksuz ev kadınları olabilir, annesi de gönül rahatlığıyla işine gidebilir ve meselâ hastasıyla ilgilenebilir veya öğretmense, tedirginlik ve huzursuzluk duymadan gönül rahatlığıyla çocuklara ders verebilir. Diğer mesleklerde de aynı bereket oluşturulabilir. Örneğin bir doktor haftada bir saat mahallenin camiine gidip maddî durumu iyi olmayan hastaları muayene edecek olursa camiinin atmosferine canlılık kazandıracak, böylece hem kendi sosyal moralinin yükselmesine neden olacak, hem yoksulların hayır duasını alacak ve sevilip sayılacaktır. Bu doktorun da bir işi olduğunda bü-

---

1- Kenz'ül-Ummal, c.3, s.684

tün mahalleli onun yardımına koşacak, bir yolculuğa çıkmak istese mahalleliler onun evine göz kulak olacaklardır.

Camiyi eksen alarak, Allah rızası için ve düzenli bir program çerçevesinde yapılacak olan bu küçük hizmet, herkesin memnuniyet duymasını sağlayacaktır.

Evet, din adamları yardımcı olursa, dinini bilmeyen kimse kalmaz; kitabı olanlar olmayanlara emanet verirlerse kitap okumak isteyenler büyük bir maddî sıkıntıdan kurtulmuş olurlar, büyük ve geniş eve sahip olanların evlerinin kapısını hayırlı işlere açık bırakmaları hâlinde birçokları için salon kiralama, masa sandalye temin etme gibi sıkıntılar ortadan kalkacaktır...

Bütün bunlara teessüf etmemek mümkün müdür?

Yüce İslâm dininin bazı hükümlerini günlük hayatımızdan dışlamış olduğumuz için milyarlarca para ve milyonlarca saatlik ömrümüz boşa gitmektedir. Sağlık bakanı bir açıklamasında şöyle diyordu: Anne sütünün önemi ve bebeğin sağlığındaki rolü konusunda yüce İslâm dininin tav-siye ve öğütlerini anlatarak, annelerin bebeklerini kendi sütleriyle beslemelerini sağladık ve neticede hem bebekler sağlıklı büyüdü, hem de biz milyonlarca dolarlık süttozu ithalinden kurtulmuş olduk; bu şekilde sağlanan tasarrufla yoksul bölgelerde hastane yapımlarını hızlandırabildik.

BİZZAT DEVLETE DÜŞEN GÖREV

Bireylerin kötü davranışını bireyler, aşiretlerin kötü davranışını da bizzat aşiretler aracılığıyla engellemek müm-kündür; ama bazı durumlarda kötülüğün boyutları, ancak devlet müdahalesiyle önlenebilecek şekilde geniş ve etkin olmaktadır.

Meselâ bir devlet diğerine saldırdığında veya devletle halk arasında anlaşmazlık baş gösterip devlet halka saldırdığında; uyarı, mektup ve nasihat kar etmezse İslâm ülkelerinin bir araya gelip olaya müdahale etmesi gerekir. Onların aracılığıyla konu halledilmezse, bu ülkeler silâh zoruyla saldırganı cezalandırıp ona haddini bildirmelidirler. Dahası, bu saldırı yüzeysel olmamalı, saldırganın Allah'ın hükmüne dönmesini sağlayacak kadar güçlü, etkin ve uzun süreli olmalıdır.¹

Devletin görevi bununla sınırlı değildir, dinî vazifesi gereği bireysel uyarılarda bulunup marufu emreden ve bâtıldan alıko-yan kimseler de desteklenmelidir; zira kötüye sapanlar devletin marufu emredenlerden yana olduğunu bilirlirse, kötü yoldan dönmeleri daha kolay ve daha erken olur. Bu hususlarda devletle halkın işbirliğinde bulunması her zaman etkili olmuştur; birinin tek başına hareket etmesinin yeterli olmayacağı da bilinmelidir. Bu nedenledir ki İslâm dininin nurlu hükümlerinin icrası için İslâm devletinin varlığı şarttı; aksi takdirde, icra edilmesi ancak güç ve iktidar yoluyla mümkün olan birçok İslâmî hüküm yerde kalacaktır. Evet, "velâyet-i fakih" esası, İslâm hükümlerinin icrası için zarurîdir.

1- Hucurât, 9

Ortamı Temiz Hâle Getirmek

İnsanları ve toplumu iyiye yöneltip kötüden alıkoymada en etkili faktörlerden biri de devlet, belediye vb. resmî kurum ve kuruluşların temiz bir ortam yaratmaya çalışmalarıdır. Toplum ve ortam, bireylerin fikrî ve ahlâkî eğilimlerinde etkilidir. Kur'ân'dan birkaç örnek aktaralım:

1- İsrailoğulları'nın tarihinde bir olay vardır. Bu kavim, Hz. Musa'nın (a.s) mucizesiyle ve onun önderliğinde Nil'i geçtikten sonra putperest bir grubu görür görmez ondan etkilenmiş ve Hz. Musa'dan (a.s) onlara da etrafında toplanıp ibadet edecekleri bir put yapmasını istemişlerdir.¹

Eğer toplumda bir put olursa, puta tapan kimseler de bulunur ve bu yüzden de toplumu temizlemek gerekir.

2- Hz. Musa (a.s) Samirî'ye şöyle dedi: "*Durup üzerinde titrediğin ilâhına bak, onu yakacağız, sonra denize dökeceğiz.*"²

3- Hz. İbrahim tek başına eline bir balta alıp put haneye girdi, bütün putları kırdı ve sonunda da baltayı en büyük putun boynuna astı.³

4- Mescid-i Zırar olayı: Münafıklar Medine'de Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) mescidine rağmen başka bir mescit bina ettiler. Böylece mescit adı altında güçlerini birleştirmek ve dış düşmanlarla ilişki kurmak istiyorlardı. Onlar mescitlerinin resmen tanınması için de Peygamber-i Ekrem'i (s.a.a) bizzat davet ederek orada cemaat namazı kıldırmasını istediler. Peygamber (s.a.a) de o sırada Tebuk Savaşı'na hazırlandığı için onlara olumlu bir cevap vermedi. Gidip döndükten sonra da halkı münafıkların merkezi hâline gelen o mescidi yıkma hususunda seferber kıldı. Bu olay Kur'ân'da kısaca zikredilmiştir.

Kur'ân'dan naklettiğimiz bu dört örnekten de anlaşıldığı üzere münkerden sakındırmak için önce toplumdaki fitne merkezlerini ve fitne çıkarıcıları ortadan kaldırmak gerekir. Zira onlar yok edilmediği takdirde münkerden sakındırmak, nedenleri bırakıp sonuçlarla mücadele etmektir. Dolayısıyla marufu

---

1- A'râf, 138

2- Tâhâ, 97

3- "Hepsini paramparça edip..." Enbiyâ, 58

emretmek ve münkerden sakındırmak isteyen bir sistem ve hükümet, ilk başta ortamı temizlemek için adımlar atmalıdır. Bu cümleden olarak:

1- Kolay evlilik hususunda geniş bir propaganda çalışması yürütmek ve gençleri evlendirmek için onlara kredi sağlamak.

2- Bütün öğretim birimlerinde, parklarda, umumî yerlerde, hastanelerde ve hatta mümkün olduğu kadar bütün hizmet birimlerinde kız ve erkek alanları birbirinden ayrı tutulmalıdır. Böylece kadınlar sade bir elbiseyle çalışabilmeli ve erkekler de hiç bir rahatsız edici hususla karşı karşıya kalmamalıdır.

3- Film, kaset ve içinde saptırma, fesat ve toplumu çökertme sebepleri olan kitapların yayımına engel olmak; özellikle de sapık şirket, butik ve grupları kapatmak veya saptırıcı elbiseler satmalarına engel olmak.

4- İnsanların seçimine dikkat edilmelidir. Böylece dışa bağımlı fitneci insanlar, fikirlerini yayma ortamı bulamamalıdır.

5- Hayâ ve utanma duygusu toplumda birçok günahlara engel olmaktadır ve hayasızlık ise her türlü münkerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu yüzden sistemin sorumluları suçlu insanların gelişimine ortam sağlanmaması için toplumun tüm alanlarında hayâ ilkesine riayet etmelidir. Örneğin devlet, sakinlerinin doğal olarak hayâ perdesini yırtabilecekleri binaların yapımına izin vermemelidir. Evet, komşusunun evinin her yerinin görebildiği evlerde asla hayâ kalmaz.

6- Kız ve erkek çocuklarının müzeleri, laboratuvarları ve fuarları ziyaret saatleri belli bir zamana tâbi tutulmalıdır. Bu sistemlerinin takva esası üzere olmasını isteyen kimselerin yöneticiliklerinin temel ilkelerinden biridir.

7- Gençlerin boş vakitlerini doldurmak için programlar düzenlemek de, çevreyi salim kılmak ve münkeri terk ettirmek hususunda önemli bir rol ifa eden hususlardan biridir.

8- Yüzmek için giyilen elbiseler, sade ve hafif olmakla beraber kısa olmamalıdır. Burada bir hadis nakledelim:

İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) çocuk olmalarına rağmen uzun elbiseleriyle Fırat nehrine girdiler. Bir kişi onlara, "Elbiseniz bozuldu." dedi. Bu iki değerli insan, o şahsa cevap

olarak şöyle buyurdular: *"Elbisenin bozulması dinin ve hayânın bozulmasından daha iyidir."*¹

9- İslâm çevreyi sakin kılmak için el sanatlarını, çocukları terbiye etmeyi ve evin iç yöneticiliğini kadının uhdesine bırakmıştır. Kadına sakin aile ortamında faydalı işlerin havale edilmesini istemiş; kadını sebepsiz olarak ve eşinin gözünden uzak bir şekilde dışarıya çıkmaktan sakındırmıştır. Elbette ihtiyaç olduğu takdirde kadının dışarıya çıkılmasına izin verilmiştir; örneğin kocası olmadan Mekke'ye gitmesi gibi.

Toplumunu fesada sürükleyen şey başı boşluk, kayıtsızlık, boşta gezmek ve hedefsizliktir. Yoksa İslâm kadına yürüyüşlere katılmak, seçimlere iştirak etmek, siyasî ve iktisadî bağımsızlığa sahip olmak, en yüce ilmî kongrelere katılmak, bilim ve eğitim alanlarında ya da çeşitli uzmanlık alanlarında makaleler yazmak hususunda izin vermiştir. Kur'ân, örnek erkeklerin tarihini öğrenmeyi emrettiği gibi, örnek kadınların da tarihini öğrenmeyi emretmiştir.²

Kur'ân bazı erkeklerin adını andığı, onları övdüğü ve başkalarına örnek gösterdiği gibi, Firavun'un eşini de tarih boyunca bütün müminler için örnek kılmıştır. Kur'ân Firavun'un eşini örnek kılarak bütün dünyaya kadınlarının erkeğin tesiri altında olmadığını, aksine eşinin sapmalarına karşı bağımsız bir düşünceye sahip olduğunu ispat etmiştir. Kadın eşinin evinde ve sofrasında oturmakla birlikte bu iktisadî ihtiyacı, onun şahsiyetini etkilememelidir. Firavun'un ekmeğini yer; ama ona karşı kıyam eder. İnsan Firavun'un evinde bile olsa çevre, iktisadî ve siyasî baskıları ortadan kaldırabilir. Ama bütün bunlara rağmen kadın ve erkeğin birbirine karışması ne kadar az olursa o toplum esenliğe daha yakın olur ve münkerlerin gelişimi için alan daha da daralır.

10- Engelleri ortadan kaldırmak: Ne yazık ki marufları yapmak için o kadar engel var ki, marufları yerine getirmek in-

---

1- Bihar'ul-Envar, c.43, s.320

2- Kur'ân-ı Kerim'de, "Kitap'ta İbrahim'i zikret ve Kitap'ta Musa'yı zikret" buyrulduğu gibi, "Kitapta Meryem'i zikret" diye de buyrulmuştur. Dolayısıyla erkek örnek olabileceği gibi Kur'ân Firavun'un eşini de insanlık tarihine örnek olarak sunmuştur.

sanların geneli için zor ve hatta bazen imkânsız olmaktadır. Şu örneklere dikkat ediniz:

a) İmtihan günlerinde cazip filimler genç neslin dikkatini çekecek olursa, kuşkusuz imtihanda başarı sağlayamayacaklardır. Burada filimler marufları yerine getirmeye ve tahsil etmeye engel teşkil ettiği için, devlet doğru bir zamanlama ve programlamayla bunun için uygun bir ortam sağlamalıdır.

b) Eğer evlilik şartlarını gençlerin evlenemeyeceği kadar zorlaştıracak olursak, bu şartlar maruflara engel teşkil eder ve bunu düzenlemek de hükümetin görevleri arasındadır.

c) Eğer namazın ilk vaktinde öğretmenler ders verecek olursa, mutfak servisleri yemek verirse, televizyonlar film verecek olursa, müşteri satıcıya giderse, hiç şüphesiz bütün bu programlar, marufların en büyüğü olan namaza engel teşkil edecektir.

d) Uygunsuz elbiseler yaygın olur ve uygun elbiseler pahalı olur veya bulunmazsa, bu da marufa engel teşkil eder.

e) Birçok engelleyici kanunlar ile dairelerdeki bürokrasi de engellerden sayılmaktadır.

f) Eğer evlenen bir kızın eğitimini sürdürmesini engellersek marufu engellemiş oluruz.

g) Eğer bir şoför yolda düşen birini hastaneye ulaştırdığında onu tutuklayacak olursak, bu da marufa engel teşkil eder.

h) Eğer faydalı kitapların yurt dışına ihracı hususunda fazla nakliye parası alınacak olursa bu da marufa engel teşkil eder.

i) Eğer yersiz bir şekilde elimizin altındaki kimselere surat asacak olursak, onlar da bizden korkup hakikat yerine yalan söyleyecek olurlarsa, yine marufa engel olmuş oluruz.

k) Eğer cemaat namazlarının uzaması sebebiyle bir grup camiye gitmezse maruf engellenmiş olur.

m) Eğer yersiz beklentilerle bir gelin ve damadın evlenmelerine engel olursak veya onları riyakârlığa, borçlanmaya ve evliliklerini geciktirmeye zorlarsak, örneğin; "Ailemizde falan kimse vefat ettiği için düğün merasimini falan zamana kadar erteleyelim." diyecek olursak, bütün bunlar marufa engel teşkil eder.

MARUFU EMRETMEK VE MÜNKERDEN SAKINDIRMAK İÇİN PRATİK ÇÖZÜMLER

Elektronik ve teknolojik hayat birçok işleri hızlandırmıştır ve dolayısıyla da insanların genelde fazla bir vakti yoktur. Boş vakitler için doğru çözümler düşünülmecektir olursa günah işleme ortamı gelişir. Burada şu birkaç iyi ve yapıcı çözümlere dikkat ediniz:

1- Bilim, sanat ve teknoloji fuarları düzenlemek ve buralara faydalı ziyaretler gerçekleştirmek.

2- Sportif ve ilmî yarışmalar düzenlemek.

3- Dil eğitimi, bilgisayar, hattatlık, yüzme ve makale yarışmalarında çeşitlilik oluşturmak.

4- Geçici güçlerden üretim alanında istifade edilebilecek ve insanlara faydası olacak birtakım atölyeler açmak.

5- Çeşitli düzeylerde, farklı yaşlar için kitap yayınlamak ve kütüphaneleri geliştirmek.

6- Faydalı programlar düzenlemek, namazı vaktinde kılmak ve camiye temiz tutmak gibi şeylerle camileri şenlendirmek.

7- Faydalı filimler yayınlamak.

8- Sanat öğretmek ve herkese bir sanat ve iş bulacak ortamı sağlamak.

9- Hikaye kültürünü geliştirmek.

10- Teferruatlı kitapları özetlemek, dillerini sadeleştirmek, çeşitli boyutlarda ve farklı fiyatlarda kağıtlara basmak.

11- Övünç kaynaklarıyla tanışmak ve özellikle her bölgedeki insanları, o bölgenin övünç kaynağı olan şahsiyetlerle tanıştırmak.

12- Askerî tatbikatlara katılmak ve izlemek.

13- En iyi, en genel ve en kolay olan yürüyüş sporunu yaygınlaştırmak. Zira bu spor herkes için ve her yerde yapılması mümkün olan bir spordur.

Sizler de bu konuda birtakım fikirler sunabilirsiniz. Pratik çözümler için her bakanlık kendi memurlarına özgü bir bütçe ayırıp şer'î ve kanunî meseleleri dikkate alarak bakanlığın imkânlarından personellerin çocuklarının boş vakitlerini doldurmak amacıyla birtakım programlar düzenleyebilir.

Hükümetin marufu emretme ve münkerden sakındırma hususundaki görevleri bu birkaç örnekle sınırlı değildir. Hükümet ve devlet toplumsal ve siyasî marufları ihya etmeli, iktisadî ve toplumsal münkerlere engel olmalıdır.

Aşağıdaki örneklere dikkat ediniz:

- Fiyatları kontrol etmek ve pazardaki kargaşayı önlemek.
- Durup dururken malın pahalalanmasına sebep olan tüm vasıtalara engel olmak.

- Anlaşmalara nezaret etmek, sözleşme senetlerinin düzenlenmesinde kötü istifadelere engel olmak.

- Adilane bir dağıtım sağlamaya dikkat etmek, beytûlmali korumak ve beytûlmali kendilerine emanet etmek için en güvenilir kimseleri ön plânda tutmak.

- Fırınlara nezaret etmek. Zira bu kontrol olmadığı takdirde ekmeklerin önemli bir bölümü zayi olmakta ve israf yapılmaktadır.

- Doğal kaynaklardan iyi istifade etmek.

- İşsizlere faydalı işler oluşturmak ve vasıfsız işçileri eğitmek, doğal ve teknolojik kaynaklardan istifade etmenin en iyi metodudur. Zira iş bulmak marufların en büyüğüdür ve işsizlik ise her türlü münkerin ortaya çıkma sebebidir.

- İnsanların gelişimini sağlayan mekanlara herkesin gitmesini sağlamak için gidiş ve dönüş araçları temin etmek.

- Meydanlara ve caddelere tarihte adları yaşatılması gereken kimselerin isimlerini vermek.

- Tembel dilencilere engel olmak.

- Bütün kalabalık merkezlerde namaz kılmak için uygun yerler oluşturmak.

- Ezanı bütün devlet merkezlerinden yayımlamak.

- Memurlar için öğüt ve nasihat toplantıları düzenlemek, uyarmak, işlerin iyi icra edilmesi için iyi bir şekilde kontrol etmek, ruhî durumlara dikkat etmek, yalan yanlış istatistiklere engel olmak, olumsuz rekabeti önlemek, boş gururlara mâni olmak ve yıkıcı kadrolaşmaya engel olmak.

- Suçlu kimseleri aşagılıamak, zayıflatmak, sağlıklı âdet ve fikirleri yaygınlaştırmak, kamuoyunun bilincini farklı yollarla yüceltmek.

- Bütün çabalara, planlara, bayındırlıkla, sağlıkla ve hizmetle ilgili projelere ilâhî, manevî ve kültürel bir boyut kazandırmak ve usul ve ilkelerden asla gaflet etmemek.

- Zalimlerin ve saldırganların insanların suyuna, toprağına, namusuna ve malına el uzatmasına engel olmak ve onlara şiddetle karşı koymak.

- Sistemin her tarafına denetleyici kişiler ve müfettişler yerleştirmek, her türlü siyasî komployu ve suikastı engellemek.

- Devletin yüksek erkanının cemaatin ilk saflarına katılımı da hükümet görevlerinden ve marufu ihya etme vesilelerinden biridir.

- Ülkenin dört bir tarafına kısa ve faydalı uyarılar içeren güzel tablolar asmak.

- Seçkin fertleri ve unsurları teşvik etmek, fasit ve bozuk elemanları ise cezalandırmak.

- Hassas makamları uzman müminlere vermek ve ehil olmayan unsurları azletmek.

Devletin görevleri olarak bunun gibi yüzlerce örnek verebiliriz.

Özel Kurumlar

Her ne kadar marufu emretmek ve münkerden sakındırmak, kadın ve erkek bütün müminlere farzsa da, bu iş daha çok şu gruplardan istenmiştir.

1- Peygamberler:

Peygamberlerin görevlerinden biri de marufu emretmek ve münkerden sakındırmaktır.¹ Kur'ân peygamberlerin görevlerinden ilkinin marufu emretmek ve münkerden sakındırmak olduğunu beyan etmiştir: "**Onlara marufu em-reder ve münkerden sakındırır.**"²

Sonra da Kur'ân başka meseleler beyan etmiştir. Marufların ilki tevhit, münkerin ilki ise tağuta tapmaktır: "**Allah'a ibadet etmeleri ve tağuttan sakınmaları.**"³

2- Ehlîbeyt İmamları:

İmam Hüseyin (a.s) kendisine Irak'a doğru gitmemesini söyleyen kardeşi Muhammed Hanefiye'ye şöyle buyurmuştur: "*Ben ceddim Resulullah'ın metoduyla amel etmiş olmak için marufu emredip münkerden sakındırmak isti-yorum.*"⁴

3- Âlimler ve Bilginler:

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmuştur: "Neden âlimler insanları haram yemekten ve haram konuşmaktan alıkoymamaktadırlar."⁵

Hz. Ali (a.s) ise şöyle buyurmuştur: Kavimlerin helâk olma sebebi, daha önce bunlardan bir grubunun günah işlemesi ve âlimlerinin sessiz kalması idi. "*Âlimleri ve din adamları onları sakındırmadılar.*"⁶

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmuştur: "Neden toplumdaki akıl sahipleri ve seçkinler, insanları fesattan alıkoymamaktadır."⁷

Hz. Ali (a.s) ise bir konuşmasında şöyle buyurmuştur: "*Allah âlimlerden zalimin tıka basa yemesi ve mazlumun açlığı karşısında sessiz kalmamalarını istemiştir.*"⁸

1- "Marufu emret ve cahillerden yüz çevir." (A'râf, 199)

2- A'râf, 157

3- Nahl, 36

4- Bihar'ul-Envar, c.44, s.339

5- "Rabbe kul olanlar ve bilginlerin onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi?" (Mâide, 63)

6- Nehc'ül-Belâğa

7- "Sizden önceki nesillerin ileri gelenleri, yeryüzünde bozgunculuğa engel olmalı değil miydiler?" (Hûd, 116)

8- Nehc'ül-Belâğa, 3. hutbe

Bir bidat ve münker ortaya çıktığı zaman âlimlerin bildiklerini ortaya koyması farzdır, aksi takdirde Allah'ın lâneti onların üzerinde olacaktır.

Müminlerin Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Allah beyinsiz kimseleri günahları sebebiyle, akıllı ve bilgin kimseleri de münkerden sakındırmayı terk etmeleri sebebiyle kendi rahmetinden uzak tutar."¹

4- Hükümet Sorumluları:

Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Sâlihlerin, kendisine kudret ve imkân verdiklerimizin yeryüzündeki hükümetinin nişanelerinden bazısı da namaz kılmaları, zekât vermeleri, marufu emretmeleri ve münkerden sakındırmalarıdır."²

Evet İslâm hükümeti marufu emredenleri savunmalı ve onlardan yardımını esirgememelidir. Direkt olarak ellerindeki reklam, kültür, sanat imkânlarıyla veya iktisadî ve askerî imkânlarla münkerlerin önünü almalı, fuhuş merkezlerini kapatmalı, fasit ve bozuk kimselerin hesabını görmeli, günaha sebep olan yasaları kaldırmalıdır.

5- Anne ve Baba:

Kur'ân şöyle buyurmuştur: "**Kendinizi ve ehlinizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakındırınız.**"³

İmam Ali'ye (a.s), "Onları nasıl ateşten koruyalım? " diye sorulunca, o şöyle buyurmuştur: "*Onlara marufu emredin ve onları münkerden sakındırın.*"⁴

6- Toplumun İleri Gelenleri:

İmam Cafer Sadık (a.s) dostlarına yazdığı bir mektubunda şöyle buyurmuştur:

"Büyükleriniz, yaşlılarınız ve güçlüleriniz, makam düşkününü cahillere karşı mutlaka merhametli davran-

---

1- "Allah beyinsizlere günahlara düştüğü için ve alimlere sakındırmayı terk ettikleri için lânet etmiştir." (Nehc'ül-Belâğa, 192)

2- "Onları biz yeryüzüne yerleştirirsek namaz kılarlar, zekât verirler, uygun olanı emrederler, fenalığı yasak ederler." (Hac, 41).

3- Tahrîm, 6

4- Bihar'ul-Envar, c.97, s.74, Ali b. İbrahim Tefsiri; ilgili ayetin tefsirinde.

malıdır. Tecrübesi olmayan kimselerin elinden tutmalıdır. Aksi takdirde onların tümünün üzerine Allah'ın lâneti iner."¹

İmam Cafer Sadık (a.s) dostlarından birine şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz câhillerin günahı âlimlerinizin üzerinedir. Sizden birisi bir günah işleyerek bize eziyet edip bizi insanların karşısında kusurlu kılınca neden gidip onları yumuşak bir dille uyarmıyor, onlara nasihat etmiyorsunuz? Ve o da öylece o boş konuşmalarını sürdürüyor; bizi toplumda aşağılıyor ve sizler de sessiz kalıyorsunuz."

İmam'ın dostu, "İnsanlar bizim sözümüzü kabul etmiyorlar ve bize uymuyorlar." deyince, İmam (a.s) ona şöyle cevap verdi:

"Eğer siz söylediğiniz hâlde onlar kulak vermezlerse, o zaman başka bir göreviniz vardır. O zaman onlarla ilişkiyi kesmeniz ve onların toplantılarına katılmamanız gerekir."²

O hâlde âlimlerin ilk görevi, cahil kimselerin yanına gitmek ve onlara öğüt vermektir. Eğer kabul etmezlerse onları terk etmeleri gerekir. İmam'ın bu konulardaki şikâyetleri de âlimlerin görevlerinin ilk merhalesini yerine getirmeyişlerine yöneliktir.

Bir hadiste ise şöyle okumaktayız:

Allah Cebrail'e şöyle vahyetmiştir: "Falan bölgeyi yaptıkları cinayetler sebebiyle helâk et."

Cebrail Allah'tan bir zahidin bağışlanmasını istedi; ama ona, "Onu da helâk et." diye hitap edildi. Cebrail o zahit ve abid insanın neden helâk edilmesi gerektiğini sorunca da Allah Teala şöyle buyurdu: "Ben ona imkânlar verdim ve ona halk karşısında güç bağışladım; ama o marufu emretmek ve münkerden sakın-

---

1- Furu-i Kâfi, c.8, s.158, Mizan'ul Hikme'den naklen.

2- Bihar'ul-Envar, c.2, s.22

dırmak konusunda imkânlarından ve gücünden asla istifade etmedi."¹

Her ne kadar marufu emretmek ve münkerden sakındırmak bütün insanların göreviyse, yine de birtakım imkânların ve güç sayesinde bu görevi yerine getirebilecek ve insanların genelini himaye edebilecek belirli bir grubun olması da gerekir.

Âl-i İmrân Suresi'nde de şöyle okumaktayız: "**Sizden hayra davet eden ve münkerden sakındıran bir topluluk olsun.**"² Bu tıpkı aksi istikamette seyreden bir arabaya benzer. Hem bütün arabalar korna çalarak ve sinyal vererek ona aksi istikamette seyrettiğini hatırlatmalı ve hem de polis o şoförü uyararak, cezalandırarak ve güç kullanarak ikaz etmelidir.

Marufu Emretme ve Münkerden Sakındırmanın Aşamaları

Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın birkaç aşaması vardır:

1- Kalbî aşama: Her Müslüman kalben kötü işten nefret etmeli, güzel işleri teşvik ve himaye etmelidir. Bu kalbî himaye tüm şartlar altında gereklidir.

2- Sözlü aşama: İnsanların genelinin görevlerinden biridir ve normal şartlarda geçerlidir.

3- Devrimci tavır takınma aşaması: Hacc Suresi, 41. ayette şöyle okumaktayız: "**Kendilerine yeryüzünde güç verdiklerimiz namaz kılarlar, zekât verirler, marufu emrederler ve münkerden sakındırırlar.**"³

Evet müminler yeryüzünde güç elde ettiklerinde namaz kılarlar, zekât verir, marufu emreder ve münkerden sakındırırlar.

Bu ayette emir ve nehiy kudret ve imkânla iç içe zikredilmiştir. (Yeryüzünde güç verdiklerimiz.)

1- Vesail'uş-Şia, c.11, s.406

2- Âl-i İmrân, 104

3- Hac, 41

Dördüncü Bölüm

MARUFU EMRETME VE
MÜNKERDEN SAKINDIRMANIN
METOTLARI

METOTLARIN ÖNEMİ

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Marufu emreden kimsenin metodu da maruf olmalıdır."¹

Bir insan suç işlediğinde, bunun birçok sebebi olabilir. Nitekim bir baş ağrısının da çeşitli sebepleri vardır. Meselâ bir kadının örtüsü kötü ise bu amelinin birkaç sebebi olabilir.

Örneğin:

1- Tesettür meselesini bilmemekte ve bunun sakıncasız olduğunu düşünmektedir.

2- Tesettürün felsefesini ve başıboşluğun kötü sonuçlarını bilmemektedir.

3- Bir eksikliği vardır ve bununla kendisini söz konusu etmek istemektedir.

4- Heva, heves ve meyli üzere amel etmektedir

5- Diğer tesettürü kötü kimselerden geri kalmamak istemektedir.

6- Annesi, kız kardeşi ve dostları tesettürsüzdür.

7- Tesettürü savunan sisteme muhalefet etmek istemektedir.

8- Kötü propagandaların etkisi altında kalmıştır.

9- Tesettürsüzlüğün ilerleme ve aydınlık sembolü olduğunu düşünmektedir.

10- Diğerlerinden farklı olmak istemektedir.

11- Tesettürsüzlüğün basit bir günah olduğunu ve hiç kimseye bir zararı dokunmadığını düşünmektedir.

1- Kenz'ül-Ummal, 5523. hadis.

Dolayısıyla tesettürsüzlük münkerinden sakındırmak isteyen bir kimse, bütün bu etkenleri incelemelidir ve özel bir reçete yazmalıdır.

Burada açıklığa kavuştuğu üzere münkerden sakındırmak herkesin görevi olmakla birlikte uzmanlık gerektiren bir iştir. İlmî, ruhsal, toplumsal ve sanatsal uzmanlığa, ayrıca propagan-da uzmanlığına ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla marufu emredenler ve münkerden sakındıranlar, âlimlerden, mütefekkirlerden, islâhatçılardan ve toplumun iyiliğini düşünenlerden olmalıdır. Eğer bazen münkerden sakındırmanın etkisiz olduğunu görüyorsak, bunun günahını sadece suçluların üzerine atmamalıyız. Zira bazen çeşitli dertler için tek metodun izlenmesi tıpkı çeşitli hastalıklar için aynı reçetenin yazılması gibidir; tabii ki bu reçete şifa verici olmayacaktır. Burada çeşitli tavırlar takınmayla ilgili ilginç bir hadisi nakletmemiz yerinde olacaktır:

Kur'ân-ı Kerim, Bakara Suresi'nin 189. ayetinde şöyle buyurmuştur:

"İyilik, evlere arka kapılarından girmek değildir; iyilik, takvadadır ve evlere kapısından girmektedir."

Bu ayet hacda ihram hâlindeyken evlere arka kapıdan girmeyi öngören batıl inancı reddetmekle birlikte her işin bir yolu, bir zamanı, bir mekanı, bir önderi ve bir metodu olduğunu da söylemektedir. Dolayısıyla işleri yaparken birtakım özel şartları göz önünde tutmak icap eder.

Şimdi de konuyla ilgili bir kaç rivayete değinelim:

1- İmam Muhammed Bâkır (a.s) bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuştur: *"Evlere yolundan giriniz. Yani her işi yolundan yapınız."* (Her derdin özel bir reçetesi vardır, her münkerin de kendine özgü bir metodu vardır ve özel bir tavır gerektirir.)

2- İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Her kim bir işe kendi yolundan girecek olursa asla sürçmez, eğer sürçme olursa da hileler ve şeytanlıklar onu hor kılmaz."*¹

3- İmam Cevad (a.s) şöyle buyurmuştur: *"İşin yolunu bilmeyen kimseyi, işin bilinmeyen kökleri o işte felç kılar."*

1- el- Hayat, c.1, s.349; ed-Dürr'ül-Bahire, s.38-40'dan naklen.

Bu konumuzdaki rivayetlerden alınan sonuç şudur: Her maruf ve münker hususunda her şahıs, her mekan ve her zaman hakkında belli bir metot takip etmek gerekir. Eğer bu metotlara riayet edilmezse kötü sonuçlar doğurabilir. Her işin bir metodu olduğu gibi bir işin birden fazla metotları da olabilir. Örneğin: Kur'ân'da ve rivayetlerde önemle vurgulanan maruflardan biri de insanlara yardım etmek ve infakta bulunmaktır. Kur'ân bu marufun insanlar arasında ihya edilmesi için çeşitli metotlar önermiştir. Örneğin:

1- Dünya metası azdır,¹ ve sen ey insan, Allah'ın hâlifesi-sin.² Senin dünyaya esir olman doğru değildir.³ Bu metotta Kur'ân insanın Allah'ın hâlifesi olduğunu beyan ederek ve dünyanın az bir meta olduğunu açıklayarak insanı adeta infak etmeye hazırlamaktadır.

2- Eğer Allah yolunda bir mal verecek olursan diğer malların sigortalanmış olur. Dolayısıyla da zarar görmemiş olursun.⁴

3- Eğer fakirlere yardım etmezsen, malın yok olur. Zira fakirlerin âhı veya mazlumların saldırısı, senin malikiyetini sar-sar.⁵

4- Eğer bir şeyi Allah yolunda verecek olursan şüphesiz Allah onun yerini doldurur, bu Kur'ân'ın bir vaadidir.⁶

5- Yardım etmeyen kimseler suya ve toprağa gömülürler. Firavun ve Karun'un tarihine bir bakış bu gerçeği ispat etmektedir.⁷

1- "Dünya metası azdır." (Nisâ, 77)

2- "Şüphesiz ben yeryüzünde bir halife karar kılmak istedim." (Bakara, 30)

3- "Dünya hayatı sizi hoşnut eder mi?" (Tevbe, 28)

4- "Mallarınızı zekâtla koruyunuz."

5- "İnfak ediniz... kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayınız." (Bakara, 195) Elbette bu ayet savaş bütçesini temin etmek ve savaşçılara yardımda bulunmak hakkındadır ki, eğer onlar himaye edilmezse, Müslümanlar yenilgiye uğrar.

6- "İnfak ettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar." (Sebe', 39)

7- "Sonunda, onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik." (Kasas, 81) "Onu ve ordusunu suda boğduk."

6- Bazı kimseler kolay bir şekilde Allah yolunda fedakârlık ettiler.¹ Sen neden geri kaldın? Kemaller hususunda insan sürekli bir yarışma ve rekabet içinde olmalıdır.

7- İnfak edilen malın örneği, yeryüzüne ekilen ve her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir.²

8- Dünyada biriktirilen ve fakirlere yardım edilmeyen mallar, kıyamet günü sahibini dağlar. Zenginlerin alınına ve yanlarına vurulur ve onlara şöyle hitap edilir: "**Bu, dünyada biriktirdiğiniz şeylerdir.**"³

Kur'ân ayetlerinden elde edilen yukarıdaki bütün tabirler insanları fakirlere infak etmeye hazırlayan metotlardır.

İnsanın Saygınlık ve Yüceliğine Dikkat Etmek

Marufu emretme ve münkerden sakındırma yolundaki etkili faktörlerden biri de insanın makamına ve konumuna dikkati çekmektir.

Eğer insan, Allah'ın hâlifesi olduğunu bilecek olursa⁴, asla Allah'ın razılığına aykırı bir iş yapmaz. Yani birinin makamında oturan kimse asla o makam sahibinin isteğine aykırı hareket etmez.

Eğer insan meleklerin kendine secde ettiğini,⁵ kendisine Allah'ın ruhunun üflendiğini,⁶ Allah'ın yaratışında kendini övdüğü tek varlık olduğunu,⁷ her şeyi kendisine mu-sahhar kıldığını,⁸ onu en güzel bir şekilde yarattığını,⁹ insanı kendisine it-

---

1- "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar." (Haşr, 9)

2- "Her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir." (Bakara, 261)

3- "Alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanacak." (Tevbe, 35)

4- "Şüphesiz ben yeryüzünde bir karar kılmak istedim." (Bakara, 30)

5- "Bütün melekler ona secde ettiler" (Hicr, 30)

6- "Ona ruhumdan üfledim." (Hicr, 29)

7- "Yaratınların en güzeli olan Allah ne uludur." (Mü'minun, 14)

8- "Göklerde ve yerde olan her şeyi size musahhar kıldık." (Lokman, 20)

9- "Şüphesiz insanı en güzel bir şekilde yarattık." (Tin, 4)

aat için yarattığını,¹ insan için peygamberler ve semavî kitaplar gönderdiğini,² insanı fani olmayan bir varlık kıldığını,³ insanın değerinin ancak ve ancak cennet olduğunu ve bütün fazilet ve yücelikleri kendisine Allah'ın bağışladığını,⁴ yiyecek, giyecek ve konut düzeyindeki bir hayatın hayvanî bir hayat olduğunu, bütün bu kabiliyet ve aklın maddî sebeplere feda edilmemesi gerektiğini, insanda varolan ve sonsuzluk talep eden fitratın, sonsuz bir şekilde gelişim içinde olduğunu bilecek olursa; evet, insan bütün bu yücelikleri ve makamları dikkate alacak olursa asla kendisini çirkin işlere bulaştırmaz.

- Öyle bir insan ki, her an Allah ile vasıtasız irtibata geçebilir.⁵

- Öyle bir insan ki, Allah onu mükellef kılmıştır ve onunla konuşmuştur.⁶

- Öyle bir insan ki, ilmî kapasitesi melekleri bile hayrete düşürmüştür.⁷

- Öyle bir insan ki, niyetiyle dahi bütün değerleri elde edebilir.⁸

- Öyle bir insan ki, Allah'ın meleklerle karşı övüneceği bir makama ulaşabilir.⁹

1- "Cinleri ve insanları bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat, 56)

2- "Şüphesiz sizlere şahitlik etsinler diye elçiler gönderdik." (Müz-zemmil, 15)

3- "Şüphesiz sizler fena için değil beka için yaratıldınız." (Biha-r'ul-Envar, c.6, s.249)

4- "Andolsun ki, biz Adem oğullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık, temiz şeylerle onları rızık-landırdık, yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık." (İsrâ, 70)

5- "Hiçbir aracı olmaksızın ihtiyacım olduğunda her zaman kendisine dua ettiğim ve ihtiyacımı gideren Allah'a hamd olsun." (Ebu Hamza Sumalî Münacatı, İmam Seccad'dan)

6- "Ey insan ...", "Ey iman edenler."

7- "Adem'e bütün isimleri öğretti ve sonra onları meleklerle arz etti." (Bakara, 31)

8- "Şüphesiz ameller niyete göredir." (Bihar'ul-Envar, c.70, s.20)

9- Rivayetlerde de Allah defalarca insanın amelleriyle meleklerle karşı övünmüştür.

• Öyle bir insan ki, Allah'a yakınlığı amaçlayarak bütün maddî şeylere maneviyat ve bütün fanî şeylere bekâ görünümü verebilir.

• Öyle bir insan ki, kırk gün ihlâs fakültesine kapandığında, kendini kalbinden diline hikmet çeşmeleri dökülen bir mezun hâline getirebilir.¹

• Öyle bir insan ki, kulluk sayesinde Allah'tan "iyi kul" maddiyasını alabilir.²

• Öyle bir insan ki, ibadetiyle varlık âleminde tasarrufta bulunabilir.³

• Eğer insan ömrüne eklenen her gün sayesinde büyümediğini ve aksine küçüldüğünü bilecek olursa ömür sermayesinden azaldığı için gurura kapılmaz.⁴

• Eğer insan ölümün kendisine aniden gelip çatabileceğini⁵ ve kabrin kendisi için bir amel sandığı olduğunu bilecek olursa...

• Eğer insan cehenneme girişinin kesin; ama çıkışının şüpheli olduğunu bilecek olursa...⁶

• Evet, insan kendi değer ve yüceliğini her ne kadar fazla bilirse bir o kadar az suç işler. Sizler pahalı bir kaset alacak olursanız onun üzerine her sesi kaydetmezsiniz. Pahalı bir halı göreceksanız, kesinlikle üzerine ayakkabıyla basmazsınız.

Peki biz neden ömrümüzü şeytanın otlağı kılmaktayız ve şeytanla arkadaş olmaktayız. Oysa biz Allah'ın halifesiyiz. O hâlde neden Allah'ın düşmanı ile birlikte olalım?!

İnsanın değeri manevî makamıyladır. Aksi takdirde zâ-hirî yükselmek dumanın işidir. Altın ve gümüşe sahip olmak dağın işidir ve şöhrete gelince, Himalya dağlarının da şöhreti vardır.

1- "Her kim kırk gün Allah için sabahlarsa Allah hikmet çeşmesini kalbinden diline akıtır." (Bihar'ul-Envar, c.70, s.249)

2- "İyi kul." (Şâd, 30)

3- "Anadan doğma körleri, alacalıları iyi ederim, Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim." (Âl-i İmrân, 49)

4- "Şüphesiz insan hüsrân içindedir." (Asr, 2)

5- "O ölüm onlara ansızın gelir." (Enbiyâ, 40)

6- "Sizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinin yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarırız." (Meryem, 71- 72)

Velhasıl münkerlere bulaşan bir insan, aslında kendi değerini unuttur. Nitekim Kur'ân'da şöyle okumaktasın: "Her kim Allah'ı unutursa ceza olarak da Allah ona kendini unutturur." Zira Allah'ı unutmak insanın en büyük suçudur. Dolayısıyla cezası da en şiddetli ceza olmalıdır. Bu yüzden Allah buna ceza olarak insanın kendini unutmasını kılmıştır. Buradan da anlamaktayız ki insanlık makamından gaflet etmek Allah'ın cezalarından en şiddetlisidir.

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Her kim yüceliğini ve değerini bilirse dünya ve hevesleri onun nezdinde küçülür."* Yani böyle bir insan ruhî yüceliği sebebiyle dalgalardan ve heveslerden geçip gider. Evet bisikletin lastiği ince olduğundan yolun engebelerinden etkilenir ve tekerleği laçkalaşır; ama traktörün lastiği büyük olduğundan rahatlıkla yolun engebeleri üzerinden geçer ve rahat bir şekilde ilerler. Lastiği de laçkalaşmaz.

Aynı şekilde ruh da her ne kadar büyük olursa ve sonsuzlukla irtibatı her ne kadar fazla olursa, bela ve şehvetlerin dalgasından o ölçüde etkilenmez. İlmî, toplumsal ve ka-bilevî makamını dikkate almak, insanı günahlardan alıkoyar. Bu yüzden Kur'ân Peygamber-i Ekrem'in eşlerine şöyle buyurmuştur: "Siz bir suç işlerseniz, cezası diğer kadınların iki katıdır."¹ Zira sizler Peygamber'in eşlerisiniz.

Bir Örnek

Şekranî adında birisi İmam Cafer Sadık (a.s) zamanında şarap içti. İmam Cafer Sadık (a.s) ona şöyle buyurdu:

"Ey Şekranî! Çirkin iş her kimden olursa çirkindir. Ama senden olursa daha çirkindir. Aynı şekilde iyi iş de her kimden olursa iyidir; ama bu senden olursa bu daha iyidir. Bu senin dinî ve toplumsal makamın sebebiyledir. Sen bizim yakınlarımızdansın. O hâlde değerini bil."²

Bazen kâfirler önderleriyle birlikte Müslüman oluyorlardı. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) onların önderini, Müslüman olan o

1- "Sizlerden biri açık bir hayasızlık yapacak olursa, onun azabı iki kat olur." (Ahzâb, 30)

2- Bihar'ul-Envar, c.47, s.349

grubun yöneticisi olarak tayin ediyor ve daha düne kadar insanların sevgilisi olan birinin, bugün Müslüman olduğu için sıradan bir insan hâline gelmesine izin vermiyordu.

Birçok defa görüldüğü gibi bazı kimseler bir öksürük veya hapsirlik sebebiyle televizyon kameraları karşısında özür dilemektedir. Oysa bu kimseler eğer televizyon kameralarının karşısında olmasaydı özür dilemezdi. Bu da onun hissettiği konumunu dikkate almasından kaynaklanıyor.

Evet, fertlerin şahsiyetini, konumunu ve makamını dik-kate almak da münker ve çirkin işlerden alikoyma etkenlerinden biridir. Bu yüzden şöyle tavsiye edilmiştir: "Hatta yakınlarınızın yanında bile âdâba riayet ediniz." Zira senli benli olmak ve şakalaşmak haya perdelerini yıkmakta ve günah yolunu açmaktadır.

Bu önemli ilkeye çocuklar konusunda da riayet edilmelidir. Eğer çocuklarımızın tavsiyelerimize uymalarını isti-yorsak, onları güzel isimlerle çağırmalı ve onlara şahsiyet kazandırmalıyız.¹

İslâm dini şöyle diyor: "Kölelerinizi feta (=yiğit) kelimesiyle çağırınız." İslâm'ın ortaya koyduğu orijinal ilkelerden biri de kötü isimleri iyi ve anlamlı isimlere çevirmektir. Bu yüzden Kur'ân'da insanları kötü isimle çağırmaktan sakındırmak hususunda çeşitli ayetler mevcuttur.²

Velhasıl iyi isim, saygı, kemallere teveccüh, muhabbet, teşvik, marufu emretme ve münkerden sakındırmakta başarılı olmanın yöntemleri ve yollarıdır. Hatta eğer bir şahsın hiçbir kemali yoksa da, buna karşılık atalarıyla yakınları veya ikamet ettiği bölgesi veya hocası ve dostları yüksek bir makama sahip ise onu hayra çağırarak için bu faktörlerden istifade etmek gerekir. Örneğin ona şöyle denir:

"Sen ki falan kimsenin oğlusun, sen ki falan bölgelisin, falancanın yakınısın, sen ki falan kimselerin dostusun, o hâlde söyle olman gerekir."

1- Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "*Hitap ederken güzel hitap edin ki güzel cevap işitesiniz.*" (Kudek, Felsefi, s.119)

2- Hucurat, 11

Marufu Emretmek ve Münkerden Sakındırmak İçin Ortam Hazırlamak

İlmî havzalarda şöyle bir kavram vardır: "Farzın mukadimesi de (öncülleri de) farzdır." Yani namaz farz olduğu gibi onun bir öncülü olan abdest almak da farzdır. Abdest almak için su temin etmek de farzdır. Su temin etmek için de su satın almak veya kova ve ip kiralamak veya hatta bazen kuyu kazmak bile farz olmaktadır.

Bir marufu emretmek veya bir münkerden sakındırmak isteyen kimse, bunun birtakım öncüllerini de temin etmelidir. Cumhurbaşkanı veya milletvekili aday olmak isteyen bir kimse, uzun bir müddet önceden soru ve cevap toplantılarına katılmakta, üniversite mahfillerinde hazır bulunmaktadır. Gazetelerde makale yazmakta ve birtakım kimselerle irtibata geçmektedir. Bu iş için bir bütçe temin etmekte ve propaganda araçlarını ve merkezlerini göz önünde bulundurmaktadır.

Evet, herkes kendi hedefi için birtakım öncüller temin etmelidir. Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın da ortam hazırlamaya ihtiyacı vardır.

Örneğin, eğer cuma ve cemaat imamları, talebeler, din âlimleri, erdemli gençler her bölgede gençleri tanıyacak, onlar arasında muhtelif ilmî toplantılar düzenleyecek ve sorunlarını dinleyip sevinç ve tasalarına ortak olacak olurlarsa, böylece her gencin telefon defterinde İslâm'ı bilen ve takvalı bir kimsenin telefonu olacak olursa ve bütün genç nesil en aziz ve değerli dostlarını genç ve takvalı âlimlerden seçecek olursa, bu iş ülkeyi her tehlike karşısında sigortalar. Zira herhangi bir fesat ortaya çıkacak olursa mümin gençler o âlim ve takvalı kimsenin önderliğinde fesada engel olur. Sokakları ve sınırları tek yürek ve tek ses hâlinde korurlar.

GÜNAH ORTAMLARINI ENGELLEMEİNİN METOTLARI

Tavuk kesmek, koyun veya deve kesmeye ortam hazırladığı gibi küçük günahlar da büyük günahlara ortam hazırlar. Haram olan bir bakış da insanın o şeye ilgi duymasına ortam hazırlar. İlgi duymak ise insanın diğer günahlara düşmesine ve kötü niyet taşınmasına sebebiyet hazırlar.

Namahremlerle halvet etmek günaha ortam hazırlar. Kötü arkadaş, kötü kitap, kötü film insanın günah deryasında boğulmasına ortam hazırlar. Bu yüzden İslâm dini günahın öncüllerini ve ortamını da yasaklamıştır.

Dolayısıyla münkerden sakındırmak için de birtakım ayırt uzak tutma programları uygulamak gerekir.

1- İnsandan günah vesilelerini uzaklaştırmak. Tıpkı bıçağı çocuğun elinden uzak tutmanız gibi.

2- Birlikte oldukları zaman günah işleyen iki kişiyi birbirinden ayırmak. Bu konuda "falan kimselerle dost olmayınız." diye birtakım rivayetler vardır.

3- İnsanı günah mahallinden uzaklaştırmak. (Bazı meclislerle ve toplantılara katılmak haramdır.)

4- İnsanı günah zamanından uzaklaştırmak. (Bu işte de doğru bir programlamaya ihtiyaç vardır.)

5- İnsanı günah tellallarından uzak kılmak.

Boş Vakitleri Doldurmak

Günahtan alıkoymanın yollarından biri de boş vakitleri doldurmaktır. Hz. Peygamber'in eşi Ümmü Seleme'ye şöyle de-

diler: "Siz artık yaşlandınız neden çalışıyorsunuz?" O şöyle dedi: "Eğer insan işsiz kalırsa fitneye bulaşır."

a) Ayna Gibi Olma Metodu

Peygamberi Ekrem (s.a.a) nakledilen bir hadiste şöyle buyurmuştur: "*Mümin müminin aynasıdır.*"

Eğer bu kısa hadise dikkat edecek olursak marufu emretme hususunda birtakım önemli hususları elde ederiz:

1- Ayna garazdan dolayı değil, sahip olduğu saflıktan dolayı ayıbı söyler.

2- Ayna kirlenmediği ve tozlanmadığı zaman ayıpları gösterir.

3- Ayna makama ve madalyalara riayet etmez.

4- Ayna ayıpları olduğundan daha büyük göstermez.

5- Ayna insana ayıplarını göstermekle birlikte insanın kuvvet noktalarını da göstermektedir.

6- Ayna insanın ayıplarını yüzüne söyler, arkasından söylemez.

7- Ayna insanın ayıplarını sessiz sedasız söyler.

8- Aynayı kıracak ve parçalarını alacak olursan yine o parçalarıyla çirkinliği ve güzelliği gösterir. Mümini de kıracak ve aşağılayacak olursan yine de hak sözünü söyler.

9- Ayna ayıpları içinde tutmaz. Yanından geçip gidince ayıplar hemen aynadan silinir.

10- Eğer ayna benim ayıbını söylese kendini ıslâh etmeliyim ve aynayı kırmamalıyım.

Eğer bir Müslüman münkerden sakındıracak olursa, sizler de günahlardan uzak durun ve eleştiren kimseye itiraz etmeyin.

Gençlik dönemimde hatırladığım kadarıyla bu hadis hakkında yirmi altı önemli nükte kaydetmiştim; ama şimdi bu kadarı zihnimde kalmıştır.

Bu iki rubaiyi sanırım başka bir yerde de söylemiştim. Eğer tekrar olmazsa, şu iki rubaiyi konumuzla ilgisinden dolayı burada nakletmek istiyorum:

"Eğer nasihat edersen yalnızken et / Bunun dışındaki nasihat metodu değil.

Açıkça söylenen her nasihat / O nasihat rezaletten
başka bir şey değil."

* * *

"Ey Gazali! O yardan kaçıyorum çünkü / Kötülük
edersen güzel söyler.

Ona köle olurum çünkü ayıbımı / Ayna gibi karşım-
da söyler.

Tarak gibi bin dille / Arkamdan her şeyi söy-
lemez."

* * *

"O dostun sohbetine üzülürüm ki / Kötü ahlâkımı
güzel gösterir.

Ayıbımı sanat ve kemal görür / Dikenimi gül ve ya-
semın gösterir.

Kötü gözlü düşman nerede / Gelip ayıbımı bana
göstersin."¹

Hazırlamak

Hak söz tıpkı şeker gibidir. Şekeri çocuğun ağzına dökerek olursak boğulma imkânı vardır. Dolayısıyla herkes tarafından istifade ve tahammül edilmesi için şekeri şerbet hâline getirmeliyiz. Bazen hakkı beyan etmenin de öncüllere ve münkerden sakındırmanın da ortam hazırlamaya ihtiyacı vardır.

Bir Hatıra

Bendeniz Allah'ın lütfuyla İslâm Cumhuriyeti'nin radyo ve televizyonlarında yaklaşık iki bin saatten fazla konuşma yaptım. Bazı konuları açıklamak için önce ortam hazırlarım. Hiç unutmam; bir ara kefen rivayetleri hakkında konuşma yapmak istiyordum; ama bazı insanların bu tür sözleri dinlemeye tahammül edemediklerini de biliyordum. Bu yüzden şu şekilde ortam hazırladım: İnsanların genel ihtiyaçlarından biri de elbisedir. İslâm dini her mevsim, her zaman ve her iş için bir elbise göz önünde bulundurmuş ve bu konuda birtakım emirler vermiştir. Örneğin çocuk elbisesi, iş elbisesi, savaş elbisesi, bayram namazı elbisesi, yağmur namazı elbisesi, ihram ve hac elbisesi,

gelinlik elbisesi, çıplak kimselere verilen elbise, elbise temizliği, elbise yamamak, elbise boyamak, elbise dikmek, elbise cinsi...

Bu başlıklardan her biri hakkında birtakım hadis ve birtakım nükteler açıkladım. Yavaş yavaş insanları son elbise olan kefen konusunu işitmeye hazırladım ve kefen rivayetlerini konumun arasına sıkıştırdım. Eğer önceden "bugünkü konumuz kefendir" diyecek olsaydım belki de milyonlarca insan televizyonlarını kapatırdı.

Bir Başka Hatıra

Konuşmak için bir seminere davet edilmiştim. Yol esnasında seminerin sorumlusu bana şöyle dedi: Bu seminere katılanların çoğu üniversite hocalarından ve ilmî şahsiyetlerdendir. Dolayısıyla da yapacağınız konuşma onların eğitim seviyesiyle uyumlu bir konuşma olmalıdır.

Benden sadece sıradan bir konuşma yapmaktan kaçınmamı istedi. Ona şöyle söyledim: Sade söz nedir? Büyüklerimizin sade konuları hatırlamaya ihtiyacı yok mudur? Elbette konuşma metoduna dikkat etmeliyiz ve bu konuda ölçülü davranmalıyız. Ama konunun aslını söylemekten kaçınmamalıyız.

Daha sonra ona şöyle dedim: "En kolay konuşmaları bile birtakım mukaddimeler kurup ortam hazırlayarak büyükler için de söylemek mümkündür. Hatta tuvalete gitme adabı gibi birtakım konuları bile söylemek mümkündür." O bu sözleri işittince aydınların seminerindeki konuşmamın, kötü olmasından endişeye kapıldı.

Velhasıl seminere girdim ve sözümü şöyle başlattım:

"En iyi doktor her organ ve hastalık için ayrı bir reçete yazan kimsedir. Doktor bütün organları ve aralarındaki ilişkiyi göz önünde bulundurmalıdır. Böbrekler için bir ilâç yazarken, bu kalbe ve sinirlere zarar vermemelidir. Kalp ilâcı da diğer organlara zara vermemelidir." Daha sonra şöyle dedim: "En iyi doktor İslâm'dır ki her konu için bir reçete yazmıştır; yaratılış sistemini dikkate alarak ve bütün terbiye boyutlarını göz önünde bulundurarak reçete yazmıştır."

Daha sonrada orada hazır bulunanlardan izin alarak şu şekilde bir örnek verdim: "Örneğin idrar etmenin İslâm'da bir

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

adabı vardır ve bu, tabiat düzeni dikkate alınarak beyan edilmiştir. İslâm bizlere def-i hacet hakkında şöyle buyurmuştur:

- 1- Güneşe ve aya karşı olmamalıdır.
- 2- Ön ve arka kıbleye olmamalıdır.
- 3- Rüzgara doğru olmamalıdır.
- 4- Nehir suyunda olmamalıdır.
- 5- Meyve ağacının altında olmamalıdır.
- 6- İnsanların gelip gittiği ve istirahat ettiği yerde olmamalıdır.
- 7- Gözler önünde olmamalıdır.
- 8- Ayakta olmamalıdır.
- 9- Sert toprak üzerine olmamalıdır.
- 10- Gasp edilen bir toprak üzerinde olmamalıdır.
- 11- Böceklerin deliğine yakın olmamalıdır.
- 12- Su ile temizlenmelidir.

Sizler bu cüz'î ve basit konuda bile İslâm'ın kapsamlılığını görmektesiniz. Gördüğümüz gibi İslâm idrar etmek hususunda bile böyle bir reçete yazmış, her şeyi göz önünde bulundurmuştur. Hem doğal meseleleri hem toplumsal, hem tıbbî, hem ahlâkî ve hem de dinî meseleleri...

Daha sonra da konuşmamı devam ettirdim.

Geri dönünce seminer sorumlusuna şöyle sordum:

"Gördüğün gibi idrar etmenin adabını bile söyledim ve oysa dinleyicilerin çoğu tahsilleri yüksek kimselerdi."

O şöyle dedi: "Sen ortam hazırlayarak onları işitmeye hazırladın."

Evet birçok kelimeler ortam olduğu takdirde güzelleşmekte, ortam olmadığı takdirde ise nefret edilir bir hâle gelmektedir.

Bir Başka Örnek

Eğer sebzelerinin iyi temizlenmediği bir sofraya oturup "Neden bu sebzeler temizlenmemiş?" diyecek olursak, sebzeleri temizleyen kimse rahatsız olup tepki gösterebilir. Ama ev sahibinin zahmetlerini, yemeklerinin lezzetli olduğunu ve sofranın temizliğini beyan ederek teşekkür edip, "Evet! Sebzeleri yıka-

maya da biraz dikkat gösterilseydi daha iyi olurdu." diyecek olursak bu sözler hem onu etkiler, hem de olumsuz yanlarını ortadan kaldırır.

Eleştiri, olumlu yönleri ve değerleri takdir edip hizmetlerden gafil olmadığımız takdirde etkili olur.

b) Telkin Metodu

Birçok kimse marufu yapmak hususunda korkuya kapılmaktadır. Onları telkinle hayra yönlendirmek mümkündür. Birçok kimse ise birtakım münkerlerden uzak durmayı imkânsız saymaktadırlar ve bir suçta alıştıkları için artık durumlarının asla değişmeyeceğini düşünmektedirler. Oysa doğru bir telkinle ve bu konudaki örnekleri beyan ederek sorunu çözmek mümkündür.

c) Hikâye, Marş ve Şiir Gibi Farklı Sanatlardan İstifade Etme Metodu

Hakka davet, marufu emretme ve münkerden sakındırma konusunda yukarıdaki başlıkların her birinden istifade etmek mümkündür. Kur'ân'ın çekiciliği, ezan şiarlarının kafiyeli oluşu, cemaat ve bayram namazlarının söz konusu edilmesi, haccın söz konusu edilmesi, elbise değiştirmek, cemaat saflarının düzeni, müezzinin sesinin güzel olmasının tavsiye edilmesi, namaz kılan kimsenin elbisesinin temizliği, caminin güzelliği, en iyi elbiseyi ve güzel kokuları kullanmak insanların marufa yönelişinde sanata ve güzelliklere teveccühün nişanesidir.

Fesada davette sanatın oynadığı rol herkesçe bilinir. Nitekim Samirî heykeltıraşlık sanatıyla insanları kandırabilmiştir.

Güzel konuşmak, fesahat ve belagat da insanları cezp etmek için en iyi metotlardan biridir. Güzel ve dengeli bir tipe sahip olmanın da sözün etkili olmasında çok büyük önemi vardır. Bu yüzden peygamberlerden hiç birisi çirkin değildi. Nübüvvetin şartlarından biri de peygamberlerin in-sanların genelinin nefretine sebep olacak hastalıklardan korunmuş olmasıdır.

İnsan fitrî olarak güzelliği sever, Allah yaratılışı güzel yaratmıştır, Kur'ân tilâvetinde güzel ses defalarca İslâm'da tavsiye edilmiştir. İslâm dini insanın süslenmesi için de birtakım emirler vermiştir.

Kur'ân-ı Kerim camilere gidince insana ziynetlerini üzerine almasını emretmiştir. Güzel ses ve güzel tartışma da Kur'ân-ı Kerim'in tavsiyelerinden biridir.

Kur'ân'ın adlarından biri de en güzel kıssalara sahip olma anlamında Ahsenu'l-Kasas'dır. Hikâye söylemek de bir sanattır ve Kur'ân'da yaklaşık olarak 250 gerçek kıssa vardır.

Ehlibeyt İmamları da kendi çocuklarına Ebu Talib'in şiirlerini Kur'ân gibi ezberlemelerini emretmişlerdir.

Şairler kendi şiirleriyle en iyi role sahip olabilirler.

Marş ve koro hâlinde okumanın da tek başına okumakta var olmayan bir cazibesi bulunmaktadır. Güzel yazının etkisini de unutmamak gerekir.

Evet, Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) çeşitli işler için on yedi katibi vardı. Onlardan en seçkini ise Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) yabancı kimselerle irtibatından sorumluydu.

Bugün emperyalizm de uygunsuz; ama güzel resimler vasıtasıyla kendi hedeflerine ulaşmaktadır. Uluslararası ajanlar gizel kadınlar vasıtasıyla gizli belge ve bilgileri elde etmektedirler.

Dünyada en çok satılan kitaplar, romanlardır. Hikaye yazmak öyle basit bir iş değildir. İlâhî bir iştir. Allah Teala şöyle buyurmaktadır: **"Biz sizin için kıssa nakletmekteyiz."** En önemli, ağır, ilmî, fikrî ve kültürel konuları hikaye kalıbında insanlara nakletmek mümkündür. Velhasıl sanat, şiir, film, fotoğraf, grafik, hat ve hikaye dünyası, sapıkların içine girdiği ve onunla uğursuz maksatlarına ulaştığı bir dünyadır. Biz de doğru bir yönlendirmeye herkesten daha iyi ve daha fazla bu dünyanın üzerine yürümeliyiz.

İyilikleri de Söyleyelim

Eleştiri ve münkerden sakındırmak hususunda sadece zayıf noktaları söz konusu etmeyiniz, iyilikleri de dile getiriniz.

Kur'ân-ı Kerim şaraptan sakındırırken önce onun faydalarından bahsetmiştir ve sonra şöyle buyurmuştur: **"Zararı faydasından daha çoktur."** Zira şarap yapmak vasıtasıyla birçok kimse fayda elde etmektedir.

Örneğin çiftçiler, şişe fabrikaları, perakende ve toptan satıcılar, komisyoncular, tellallar ve servis yapan görevliler bundan istifade etmektedirler. Ama şarabın kötü etkilerini görmemek de mümkün değildir. Şarabın beyin ve sindirim organı üzerinde yarattığı kötü etkileri, sebep olduğu birçok trafik kazasını, intiharları ve sarhoş insanların aldığı cahilce birtakım kararları şarabın faydalarıyla mukayese etmek mümkün değildir. Burada önemli olan şey, Kur'ân'ın, tüm faydasına rağmen şarabı haram kılmış olmasıdır.

Sizler de nehy ederken önce kuvvet noktalarını dile getirmeli, sonra da hatırlatmada bulunmalısınız: "Bu kemallere sahip olan insan, neden bu münkeri yapısın?!"

d) Ruhsal Yapılanma Metodu (Ümitlendirmek)

Bazen günahkâr insan, kendisini talihsiz ve mahrum olarak düşünür ve kendi kendine şöyle der:

"Boyumuz posumuz batmak içinse
Onun azıyla çokluğunun ne önemi var."

Bu gibi kimseler her gün daha fazla günaha düşerler. Dolayısıyla münkerden sakındıran kimseler, önce bu bireyleri onarmak ve yeniden hayata döndürmek ile mükelleftirler. Onlara Allah'ın affını, tövbeleri kabul edişini ve Allah'ın bütün kullarına karşı lütfunu dile getirmelidirler. Günahın onları ümitsizliğe sürüklememesi için tövbe edenlerin birtakım hatıralarını onlara nakletmelidirler. Onlara ümitsizliğin en büyük günahlardan olduğunu hatırlatarak şahsiyet kazandırmalıdır. Böylece geçmişini unutmaması sağlanmalıdır.

Unutmamak gerekir ki bizler de onlar gibi birtakım günahlara bulaştığımız hâlde Allah onları gizlemiştir; dolayısıyla ona şöyle demek gerekir: Musa'yı (a.s) yenmek için Firavun'un sarayında toplanan sihirbazlar, onun hediyelerine göz dikmişlerdi ve onun izzetine ant içiyorlardı. Ama Musa'nın (a.s) mucizesini görünce, ideolojileri ve dünya görüşleri değişti. Firavun'a, gücüne ve malına sırt çevirerek her türlü tehdit ve tehlikeye göğüs gerdiler, sonra da şehit oldular.

Evet, ziyafet vermek, kamp kurmak, hediye vermek, ziyarette bulunmak, mektuplaşmak, kitap yazmak, delil sunmak ve-

ya duygusal bir ilişki kurmak sayesinde birçok insanın üzerinde etki yaratabiliriz. Onların hatalarını görmezlikten gelmeli, onlara saygı göstererek ve onları yücelterek sarsılan şahsiyetlerini onarmalı ve onları hakka davet etmeliyiz.

e) Görmezlikten Gelme Metodu

Suç işleme ortamlarından biri de insanların toplumda hay-siyet ve saygınlığının olmadığını, mazeretlerinin kabul edilme-yeceğini ve hiç kimsenin kendisini dikkate almadığını hisset-mesidir. Bu durumda aşağılanmışlık ve saygınlığını yitirmişlik kompleksi onu her türlü günaha sürükler. İslâm şöyle diyor: İn-san, bazen görmezlikten gelmeli ve meseleyi şu şekilde dışa vurmalıdır: "Ben senin suçunun farkına varmadım." Bu yolla insanların saygınlığı korunmalı, şahsiyetleri zedelenmemelidir.

Bir Örnek

Kur'ân şöyle buyuruyor: Yusuf'un kardeşleri on yıl son-ra Yusuf'u görünce onu tanımadılar ve Yusuf'a, "Bizim daha önce hırsız olan Yusuf adında bir kardeşimiz vardı!" dediler. Fakat Yusuf (a.s) görmezlikten geldi ve "O kardeşiniz benim! Neden bana hırsızlık isnat ediyorsunuz?"¹ demedi.

Eğer birisi, "Ben şarap içmedim." derse, özrünü kabul et. Her ne kadar yalan söylese de, ağzını koklama.

Eğer çocuk, "Ben cebinden para almadım." derse, onun sö-züne itimat et.

Elbette bu görmezlikten gelme metodu daha çok şahsî, cüz'î ve ferdî hususlardadır. Yoksa İslâm düzenini ortadan kal-dırmak isteyen kâfirlerin ve düşmanların önemli komploları hususunda görmezlikten gelmek, düşmanın en büyük isteğidir.²

Fertlerin Kapasitesini Dikkate Almak

İmam Cafer Sadık (a.s) adamın birini bir görev için bir böl-geye gönderdi. Adam, İmam'a yazdığı raporunda bölge halkını şiddetle kınadı. İmam ona şöyle yazdı: "Ey Sirac! İmanın on de-recesi vardır. Bazı kimseler imanın bir derecesine sahiptir; ba-

1- Yûsuf, 77

2- "Küfredenler nefret etmenizi bile isterler." (Nisâ, 102)

zıları iki derecesine, bazıları yedi derecesine, bazıları da on derecesine. Dolayısıyla imanı kamil olan kimseler, diğerlerinden kapasitesinden daha fazlasını beklememelidir."

Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak hususunda bireylerin kapasitesine bakmak oldukça zarurîdir. Örneğin yeni sigara için bir kimsenin durumu, yıllar önce sigara alışkanlığı kazanan yaşlı birinin durumundan farklıdır. Bu konuda gencin üzerinde daha fazla durulabilir. İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: "Keşke, Şîî gençlerin başına kırbaç vurulsaydı da böylece dinî tanıma hususunda çaba gösterelelerdi."¹

Oysa İmam Cafer Sadık (a.s) asla bu tabiri yaşlılar hakkında kullanmamıştır. Masum İmamlar tüm konuları ve dinî öğretileri bütün insanlara söylemiyorlardı. Örneğin İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) ashabından biri olan Ca-bir-i Cu'fi binlerce hadis bildiği hâlde onların tümünü söyleme hakkına sahip değildi. Selman-i Farsî de Ebuzer'in bilmediği birçok konuları biliyordu. Peygamberlerin terbiye metodu hakkında şöyle buyurdularını okumaktayız: "Biz insanların kapasitesi ölçüsünde onlarla konuşmakla görevliyiz."²

İnsanların kapasitesine, genel durumuna, hatta günlük şahsî işlerine dahi dikkat etmek gerekir. Bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: "İnsanın ruhu bazen ilgi duyar, bazen ise nefret eder."³

Ruhî hazırlık içinde olduğun zaman işlerin ardı sıra git! İbadetlerde tembelleşmek ise dualarda Allah'a sığınılan hususlardan biridir: "*Allah'ım! Ben ibadetlerde tembellik göstermekten sana sığınırım.*" Yine ibadetlerde coşku ve sevinç içinde olmak da imamlarımızın dualarında Allah'tan istediği ilâhî bir hediyedir. Nitekim rivayette şöyle geçmektedir: "*Çocuğu olan, kendini çocukluğa vurur.*"

Bu da kendinizi çocuğunuza tatbik etmenizden ve onların kapasitelerini dikkate almanızdan dolaydır.

1- Bihar'ul-Envar, c.1, s.213

2- "*Biz peygamberler topluluğu insanlara akılları miktarınca konuşmakla emrolunduk.*" (Bihar'ul-Envar, c.2, s.69)

3- "*Şüphesiz kalbin yönelişi ve yüz çevirişi vardır.*"

Bütün Kusurları Bir Anda Söylemeyelim

Münkerden sakındırır ve eleştiride bulunurken, karşı tarafı âdeta kurşuna dizer gibi bir tavır içine girmemek gerekir. Eğer bir anne kızının okumasından rahatsız ise bunu ona hatırlatırken, "Dersten geri kaldın, dikişi kötü yaptın, yemeği tuzlu pişirdin, elbiseyi yıkamadın..." dememelidir. Bu tür münkerden sakındırmalar, birçok kişinin tahammül edemeyeceği hususlardır. İslâm dini getirdiği emirleri 23 yıl boyunca insanlara tebliğ etmiştir.

Bir Örnek

Söylenildiği üzere Hz. İsa (a.s) bir grupla birlikte bir köpek leşinin yanından geçince onlardan biri şöyle dedi: "Bu leş ne kadar da kötü kokuyor!" Bir başkası şöyle dedi: "Ne kadar da siyah ve kötü görünüşlüdür." Ama Hz. İsa (a.s) şöyle buyurdu: "Ne kadar da beyaz dişleri var!"

Bu metodun da bizlere öğrettiği üzere münkerden sakındırırken meselenin bütün boyutlarına dikkat etmek gerekir.

Kısacası, konuşma metodunda çok dikkatli olmak gerekir. Bir öğrenciye, "Eğer çalışırsan daha iyi bir not alırsın." denilebileceği gibi, "Senin kabiliyetin yok, boşuna okuma" da denilebilir. Bu cümlelerin her ikisi de öğrencinin ruhunda özel bir etki yaratır.

İnsanların davet hususunda hazırlıklı olup olmadıklarını sormak gerekir. Hz. Musa (a.s) Firavun'a şöyle diyor: "Sana hatırlatmada bulunayım mı?"¹

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) hac mevsiminde insanlara şöyle soruyordu: "Sizlerle sohbet etmemi ister misiniz?" İnsanların hazırlıklı olduğunu hissedince de onlara Kur'ân ayetlerini tilâvet ediyor ve onları etkiliyordu.

Bazen insanlar hakkı kabullenmeye hazırdırlar. Bir hadiste şöyle okumaktayız: "*Kalbin bir yönelişi ve bir de sırt çevirişi vardır.*" Dolayısıyla hazırlıklar hususunda da şartlar eşit değildir. Bazen kısa cümleleri işitmeye hazırdır, bazen de detaylı delillendirmeler duymak ister. Marufu emretmek ve münker-

1- "Aınmayı ve seni Rabbimin yoluna iletmemi ister misin?" (Nâziât, 18)

den sakındırmak hususunda da bütün bu zamansal, mekânsal, ruhsal ve toplumsal şartları göz önünde bulunduran kimseler, daha başarılı olurlar ve de sözleri daha fazla etki yaratır.

Bir Örnek

Âlimlerden birisi cenaze namazı kıldırınca şöyle dedi: "Eğer ölü erkek ise kefenin üzerini açıp ölünün yüzünü insanlara gösteriniz." Kefeni açtıkları zaman o âlim beraberindekilere şöyle dedi: "Müşahede ettiğiniz gibi merhumun gözleri kapalıdır. Sizin gözleriniz daha açıkken kötü yerlere bakmayınız. Ölünün ayakları hareket etmemektedir. O hâl-de, sizin ayaklarınız henüz hareket ediyorken kötü yerlere gitmeyiniz. Ölünün dili de konuşmamaktadır. Siz de konuşmaya gücünüz varken aksi şeyler söylemeyiniz."

İşte o duygusal şartlar altında birkaç dakikalık öğüt, özellikle de ölünün yakınları üzerinde çok faydalı etkiler yaratır. Bu şartlar olmadığı takdirde de bu etkiler ortaya çıkmaz.

Dolaylı Konuşmak

Kur'ân Hz. İsa'ya (a.s) şöyle buyurmaktadır: "**Sen mi insanlara, beni ve annemi ilâh edinin dedin?"**¹

Burada şirk ve düalizm şiddetle kınanmıştır. Ama bu kınanma başkalarının muhatap olduğu bir kalıp içinde gerçekleştirilmiştir.

Başka bir yerde ise Allah Teala, Peygamber-i Ekrem'i (s.a.a) muhatap alarak şöyle buyurmuştur: "Eğer annen ve baban senin yanında yaşlılık çağına erişecek olursa, onlara kabalık etme."²

Oysa bilindiği gibi Peygamber henüz çocukken annesini ve babasını kaybetmiştir. Velhasıl bazen dolaylı olarak konuşmak da başarılı metotlardan biridir.

f) Sevgi Oluşturma Metodu

Aşk ve muhabbet, marufu emretmek ve münkerden sakındırmak için en iyi ortamdır. Kur'ân'ın önemli bir bölümünde

1- Mâide, 116

2- İsrâ, 23

Allah Teala insanın kendisine olan aşkının artması için nimetlerini saymaktadır ve bu da insanın Allah'ın sevdiği şeyleri yapmasına ve razı olmadığı şeylerden kaçınmasına ortam hazırlamaktadır. Anne-baba, çocuklarına karşı lütuf ve hizmetlerini sayacak olurlarsa çocuklarının onlara karşı aşkları artar ve emirlerine itaat ederler. Allah'ın nimetlerini tanımak için de o nimetlerin olmaması durumunda neler olacağını düşünmek en iyisidir.

– Eğer su acı olsaydı...

– Eğer yeryüzü yavaş hareket etseydi, gece ve gündüz uzun olsaydı...

– Eğer yeri kazdığımızda suya ulaşmasaydık...

– Eğer güneş yeryüzüne yakın olsaydı...

– Eğer yapraklar bizim için oksijen üretmeseydi...

– Eğer hayvanlar insanlara musahhar kılınmasaydı...

– Eğer yağmur yağmasaydı...

– Eğer yeryüzü bereketlerini bizden esirgeseydi...

Burada yüzlerce "eğer" gerçeğini daha göz önünde bulundurabilirsiniz. Örneğin baş parmağımız olmasaydı, kalemi, iğneyi veya çekici elle tutabilir miydik? Eğer gözlerin esnekliği olmasaydı ve göz kapaklarımız gözlerimizin üzerine düşecek olsaydı, bütün hareket ve faaliyetlerimiz durmaz mıydı? Eğer gözyaşımız tuzlu olmasaydı yağdan oluşan gözümüz başka bir şeyle korunabilir miydi?

Burada insan ömrü boyunca hatta onlardan birini bile düşünmediği milyonlarca ve milyarlarca "eğer" söz konusudur. Dolayısıyla marufu ve iyiliği tavsiye etmek ve kötü işlerden sakındırmak isteyen bir kimse için en iyi yol, ilk önce Allah'ın lütuf ve nimetlerini beyan ederek insanı âşık et-mektir. Bu durumda âşık hem emirlere teslim olur ve hem de maşukun sevmediği işlerden uzak durur.

Çocuklarını namaza alıştırmak isteyen kimse de onlara Allah'ın nimetlerini saymalıdır.

Önce Lütuf ve Muhabbet, Sonra Emir ve Nehiy

Kur'ân insanlara ibadeti emretmekte ve şöyle buyurmaktadır: "Bu Kâbe'nin Rabb'ine itaat ediniz. Zira o sizleri açlıktan ve korkudan kurtardı."¹

Konuşmacı ne kadar sevilirse sözü de bir o kadar etkili olur. Bu yüzden Hz. Resul (s.a.a) Medine'ye girince her kabile şereflenmek için Peygamber'in kendi kabilesine girmesini istedi; ama Peygamber bütün kavimlere karşı tarafsızlığını göstermek ve hepsine aynı gözle baktığını söylemek istiyordu. Zira bazen bir ferdi veya bir grubu savunmak, insanın sürekli olarak sevimliliğinin ortadan kalkmasına ve sözlerinin etkisinin azalmasına sebep olur. O gün Peygamber şöyle buyurdu: "Ben devenin dizginlerini salıvereceğim. O nerede oturursa, orada misafir olacağım." Bu öneriyi herkes kabul etti. Böylece deveyi salıverdiler; deve Ebu Eyyub Ensarî'nin evinin önünde oturdu. Ebu Eyyub Ensarî o zaman Medine'nin en fakiriydi.

Velhasıl, marufu emretmek isteyen kimse, herkesçe sevilmelidir. Sevilmenin şartı da başlangıçta herkese aynı gözle bakmaktır. Elbette tebliğ ettikten sonra her kim hakkı daha iyi ve daha çabuk kabullenirse ona özel bir gözle bakmak gerekir. Nitekim Kur'ân da şöyle buyurmuştur: "Ey Peygamber! Rahmet kanatlarını sana iman eden kimselerin üzerine ger!² Ve münafıklara karşı sert davran."³

Kalpleri elde etmek hususunda Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) siretinden birkaç örnek vermek iyi olur kanısındayız:

1- Peygamber dostlarından birini üç gün görmediği zaman onun peşine giderdi.⁴

2- Şehir en uzak noktasındaki hastaları ziyaret ederdi.⁵

3- Bir yolcuyla vedalaşırken onun elinden tutar, hakkında dua ederdi.⁶

1- Kureyş, 4

2- Şuarâ, 215

3- **"Onlara şiddetli ol."** (Tevbe, 73; Tahrîm, 9)

4- Bihar'ul-Envar, c.16, s.151

5- Bihar'ul-Envar, c.16, s.225

6- Sünen'ün-Nebi, s.116

4- Savaş bittiğinde zayıfların yanına gider ve onlara yardım ederdi.¹

5- Hz. Peygamber'e zekât ve sadaka getirdiklerinde, Peygamber onun ailesine selâm gönderirdi.²

6- İnsanları en iyi isimlerle çağırırdı. Hatta kadın ve çocukların adlarını bile saygıyla anardı.³

7- Eğer emanet olarak eski bir şey alacak olsaydı, verirken o şeyin yenisini verirdi.⁴

8- İhsanda bulunur ve insanlara yemek yedirirdi.

Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) yücelikleri burada sayılamayacak kadar çoktur. Ama bu birkaç örnek de yeterlidir. Velhasıl insanlara marufu emretmek ve onları mün-kerden sakındırmak isteyen kimseler, her yönleriyle cazip olmalı, insanlarca sevilmelidirler. Büyük bir ruha sahip olmalı, sabırlı olmalı, bütün işleri bağışlama, yumuşaklık ve sefa üzere olmalıdır.

Bir Başka Örnek

Şekrânî adında şarap içen birisi İmam'ın (a.s) yanına geldi. İmam (a.s) önce işini yaparak onu sevindirdi. Daha sonra da yumuşak bir ifadeyle onu münkerden sakındırdı. Ama İmam (a.s) burada iki hususu göz önünde bulundurdu:

Evvelâ, onun şarap içişini yüzüne vurmadi.

İkinci olarak, onunla saygılı bir şekilde konuştu ve şöyle buyurdu:

"Ey Şekrânî! İyi iş her kimden olursa olsun güzeldir; ama bu senden olursa daha güzeldir. Çünkü senin bizimle bağın var. Çirkin iş her kimden olursa çirkindir. Ama senden olursa daha çirkindir. Çünkü senin bizimle irtibatın var."⁵

1- Sünen'ün-Nebi, s.71

2- Sünen'ün-Nebi, s.78

3- Sünen'ün-Nebi, s.122.

4- Sünen'ün-Nebi, s.88

5- Bihar'ul-Envar, c.47, s.357

Maruflardan biri olan camileri ihya etmek için de birtakım programlar düzenlemeliyiz. Öyle ki bütün insanların camilerle ilgili olarak çok güzel hatıraları olmalıdır:

Eğer doktorlara camilerde düzenlenen bir törenle diplomaları verilecek olursa...

Eğer kızların nikahı süsten ve gösterişten uzak bir şekilde camilerde yapılacak olursa...

Eğer yarışma ödülleri camilerde verilecek olursa....

Eğer her insanın camilerden güzel bir hatırası olursa, camiler hüznün ve gam yeri olmaktan çıkar ve herkes camilere yönelir. Bu, insanların camilere yönelişini sağlar.

Kızımıza bir küpe aldığımız gece ona nasihat edelim.

Hediyelerin, bayramlıkların, müjdeliklerin yanına marufları emreden birtakım cümleler veya münkerleri terk etme yönünde birtakım öğütler de yazacak olursak, bundan daha çabuk sonuç almış oluruz. Evet, ilk önce insanları cezp etmeli, daha sonra da onlara emir ve nehiyde bulunulmalıdır.

g) Muhabbet Metodu

Peygamber-i Ekrem'in ve Masum Ehlibeyt'inin hayatında, onların amelî tavırları, marufu emretme ve münkerden sakındırma metotlarından binlerce örnek göze çarpmaktadır ki, biz burada onlardan bir kaçını örnek olarak nakletmek istiyoruz:

1- Şamlı bir kişi İmam Hasan Müçteba'ya (a.s) hakaret etti. İmam (a.s) onu evine götürdü, hâlini hatırlı sordu, Şamlı adam böylece söylediği sözlerden dolayı pişman oldu.¹

2- Bir şahıs İmam Seccad'a (a.s) uygunsuz şeyler söyledi. Fakat İmam (a.s) ona şöyle buyurdu: "Senin bir sorunun ve ihtiyacın mı var?" diye sordu. Daha sonra ona bin dirhem ve yeni bir elbise verdi. Bunun üzerine o adam İmam'ın (a.s) huzurundan ayrılınca şöyle diyordu: "Şahadet ederim ki sen Resulullah'ın oğlusun."²

3- İkinci Halife'nin yakınlarından birisi, İmam Kâzım'a (a.s) hakaret etti. İnsanlar onu öldürmek istediler; ama İmam izin

1- Bihar'ul-Envar, c.43, s.344

2- Bihar'ul-Envar, c.46, s.95, ve s.99

vermedi. Bir gün İmam Kazım (a.s) onun tarlasına gitti ve şöyle buyurdu: "Bu ekinden ne kadar kâr etmeyi umuyorsun?" O, "Şu kadar." diye cevap verince, İmam ona üç yüz dinar verdi ve peşinden şöyle buyurdu: "Bunu al ve bu tarlanın geliri de senin olsun."

İmam (a.s) bu şekilde o şahsı kendisine dost kıldı.¹

4- Bir rivayette şöyle okumaktayız: "*Seninle ilişkisini kesene sen ilişki kur ve sana kötülük edene sen iyilik et.*"²

5- Bir Hıristiyanın oğlu Müslüman olunca İmam Cafer Sâdık (a.s) ona şöyle buyurdu: "*Şimdi Müslüman olduğuna göre annene karşı daha şefkatli ve merhametli ol.*"

Annesi çocuğunun kendisine karşı sevgisinin İslâm sayesinde arttığını görünce o da Müslüman oldu.³

6- Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "*Bazılarını ıslâh et-mek, onlara saygı göstermekle olur. Bazılarını ıslâh etmek ise cezalandırmayla olur.*"⁴

7- İmam Seccad (a.s) Mekarim'ul-Ahlâk duasında Allah'a şöyle yalvarmaktadır:

"Allah'ım! Bana başarı ver ki bana kötülük eden kimsenin bile hayrını dileyeyim. Her kim bana kötü bir laf söylerse ben onu öveyim. Her kim bana kötülük ederse, ben onu affedeyim, her kim beni mahrum kı-larsa ben ona bağışta bulunayım ve her kim beni ken-dinden uzaklaştırırsa ben ona iyilik edeyim."⁵

8- Bir şahıs Hz. Peygamber'in (s.a.a) cübbesini arkasından öyle bir çekti ki Peygamber'in boynu çizildi. İnsanlar sinirlendiler ve ona haddini bildirmek istediler. Ama aziz Peygamber muhabbet ile insanların o şahsa karşı görüşünü değiştirdi.

Bu duygusal tavırların örnekleri Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) öğrencilerinde ve ashabında da göze çarpmaktadır. Biz bunun için de iki örnek nakletmek istiyoruz:

1- Bihar'ul-Envar, c.48, s.102.

2- Bihar'ul-Envar, c.71, s.157

3- Usul-i Kâfi, c.2, Birru'l- Valideyn, 11. hadis.

4- Bihar'ul-Envar, c.75, s.82.

5- Mekârim'ul-Ahlâk duası

1- Yılların birinde şiddetli bir kıtlık ortaya çıktı. Yahudi bir şahıs yiyecek temin etmek için Seyyid Murtaza'nın ders meclisine geldi ve ondan yıldız ilmini öğrenmek için kendisine izin vermesini istedi. Seyyid Murtaza onun isteğini kabul etti ve onun için aylık bir maaş da belirledi. O Yahudi şahıs bir müddet dersten istifade etti. Birkaç ay sonra da Seyyid Murtaza vasıtasıyla Müslüman oldu.

2- Bir gün üzerinde ketenden bir elbise ve başında ketenden bir sarık bulunan Malik Eşter Kufe pazarından geçerken onu tanımayan bir şahıs onun değersiz elbiseler giydiğini görünce hakaret edip ona taş attı. Malik Eşter hiç kızmadan ve rahatsız olmadan yoluna devam etti. Bu olayı gören bazıları o şahısa şöyle dediler: "Yazıklar olsun sana! Sen kime hakaret ettiğini biliyor musun?" O şahıs, "Hayır" dedi. Onlar şöyle dediler: "Bu İmam Ali'nin (a.s) samimi dostu Malik Eşter'dir."

O şahıs Malik adını duyunca titredi ve yaptığından dolayı çok pişman oldu. Özür dilemek için Malik'in ardından yola düştü. Onu camide namaz kılariken gördü. Namazı bitinceye kadar sabretti. Daha sonra Malik'in ayaklarına kapanarak özür diledi. Malik Eşter güler yüzle ve muhabbetle ona şöyle dedi: "Önemli değil, sakın korkma, Allah'a yemin olsun ki ben camiye sadece senin için mağfiret dilemek için girdim."¹

Vicdandan Yardım Almak

Bir şahıs Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) yanına gelip şöyle dedi: "Ben zina eden bir kimseyim." Peygamber şöyle buyurdu: "Peki sen, birinin senin namusuna bu işi yapmasına razı olur musun?" O, "Hayır" dedi. Aziz Peygamberimiz şöyle buyurdu: "O hâlde sen de bu işi yapma."

Uhud Savaşı'nda şehadet mertebesine erişen Hz. Peygamber'in vefalı dostlarından biri de Amr b. Cemuh idi. O daha önce putperestti. Kendine tahtadan bir put yontmuş, onu evinde saklayıp ibadet ediyordu. Mümin gençlerden birkaç kişi oğlunun da yardımıyla defalarca o putu kirllettiler. Ama o yine putunu temizleyip ona ibadet ediyordu. Bir gün usanarak puta şöyle dedi: "Neden kendini savunmu-yorsun?" Ardından boynuna bir

1- Mecmua-i Verram, c.1, s.2; Ahlâk, Felsefi, c.1, s.87'den naklen

kılıç astı ve şöyle dedi: "Bu defa kendini savun!" Daha sonra putun yanına geldi ve kılıcın orda olmadığını, o putu ölü bir köpek leşine bağladıklarını ve çöpe attıklarını gördü. Bu sahneyi görünce vicdanı uyandı ve putların bir işe yaramadığı hakkında şiirler söyleyerek iman etti.¹

İnsanî ve Millî Duyguları Harekete Geçirmek

Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak için duyguları harekete geçirmek de çok önemli faktörlerden biridir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: "Hiç kimse başkasının gıybetini yapmasın. Başkaları da senin kardeşindir ve onun haysiyeti saygındır. O, orada bulunmamakta ve kendisini savunmamaktadır. Acaba sizden bir kimse ölü kardeşinin etini yemek ister mi?"

Gıybet, kardeşinin etini yemek gibidir. Hem de dünyadan göçmüş kardeşinin etini!²

İslâm Peygamberi biat alarak, kardeşlik oluşturup diğer peygamberlerin takipçilerinin vefakarlık hikayelerini naklederek, insanlarla müşavere ederek, Müslüman olmayan hastaları ziyaret ederek, kendisine söven kimselere sevgi göstererek, Mekke'nin fethedildiği gün Mekke halkını özgür bırakıp, genel bir af ilan ederek, sabırlı hareket ederek ve görmediği kimselere dua ederek gerçekte hayra davet, marufu emretme ve münkerden sakındırma hususlarında insanların bütün duygularını harekete geçirme metodundan istifade ediyordu.

Gerçi vatanperestlik de tıpkı putperestlik gibi şirktir. Ama vatanını sevmek yerine yurduna ilgi duymak insanın tabii bir hakkıdır. Zalimlerin işlerinden biri de bu doğal hakkı almak, insanları yurdundan yuvasından sürmektir.³

Marufu emretme hususunda vatanseverlik hissinden de istifade etmek ve şöyle demek mümkündür: "Ülkenin izzeti ve milli bağımsızlık için şöyle hareket ediniz, şöyle hareket etmeyiniz." Dinsiz ülkeler bile milyonlarca askerini bu vatanseverlik ve milliyetçilik ruhuyla cephelere sürmektedirler.

1- Usd'ul-Gabe, c.4, "Peygamber ve Yaran" adlı eserden naklen.

2- "**Bazınız bazınızın gıybetini etmesin...**" (Hucurât, 12)

3- "**Şüphesiz diyarımızdan çıkarıldık.**" (Bakara, 246)

Tarihi ve coğrafyayı araştırma konusunda da bu vatanseverlik hissinden istifade etmek mümkündür. Örneğin eğer bölgedeki erkeklerin ve örnek kadınların tarihi, gençlerin elinin altında bulunacak olursa araştırma yapmak için daha cazip bir durum ortaya çıkar. Ama genel tarih ve coğrafya kitapları, herkes için aynı çekiciliğe sahip değildir. Velhasıl iyilikleri yaymak, fesatları önlemek için Allah'a yakınlık niyeti şart değildir. Her duygudan, millî vicdandan da bu konuda istifade edilebilir.

Bir şahıs annesine kabalık etti; ertesi gün İmam Cafer Sâdık (a.s) onu görüp, şöyle buyurdu: "Neden ona kabalık ediyorsun? Annenin karnının senin yerin olduğunu bilmi-yor musun? Annenin eteği senin beşiğin idi. Annenin sütü senin yiyeceğin idi. Bunları bilmiyor musun?" Daha sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu: "O hâlde ona kaba davranma."¹

Gizli Öğüt Vermek

Bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: "*Her kim din kardeşine gizlice öğüt verirse, onu süslemiş olur; ama her kim de ona açıkça öğüt verirse onu utandırmış olur.*"²

Süpheşiz eğer suçlu kimse kendisini henüz aziz ve saygın kabul ederse nasihatlerimizi daha çabuk ve rahat bir şekilde kabul eder; ama eğer kendisini insanların önünde rezil ve rüsva olmuş hissederse onu islâh edebilmek çok zordur.

Öğütler Kısa Olmalıdır

Bir hadiste şöyle denmektedir: "*Öğüt verdiğin zaman kısa tut.*"

Bazen kısa sözlerin ve kısa cümlelerin etkisi uzun konuşmalardan daha fazla olup zihinlerde daha iyi kalmaktadır. Hem ezberlenmesi ve hem de yazılması daha rahattır.

Vaat ve Vait (Müjde ve Tehdit)

Marufu emredip münkerden sakındırmanın yollarından biri de Allah'ın velilerinin vaatlerini beyan etmektir. İnsan marufu yerine getirmek veya münkeri terk etmek hususunda bir

1- Bihar'ul-Envar, s.71, s.76

2- Bihar'ul-Envar, c.75, s.374

amaç taşımalıdır. İşte bu vaatler en önemli amaçlardan biri olabilir. Peygamberler insanlara şöyle di-yorlardı: "Sizler sapık yolunuzdan vazgeçiniz ve mağfiret dileyiniz, Allah da sizleri en güzel şekilde mutluluğa ulaştırır."¹

İmam Musa Kâzım (a.s) ise şöyle buyurmuştur: "*Ben cenneti ve şefaati Ali b. Yaktin için garanti ediyorum.*"

Resul-i Ekrem (s.a.a) ağacına bakmak bahanesiyle bağın sahibine, onun eşine ve çocuklarına eziyet eden birisine, "*Eğer bu ağacını ona satacak olursan ben senin için cenneti garantilerim.*" buyurmuş; ama adam kabul etmemiştir.

İmam Cafer Sadık (a.s) ise Ümeyyeoğulları sisteminde bir makamı olan ve mal biriktirmiş birisine şöyle buyurmuştur: "Eğer tevbe eder ve istiğfarda bulunursan ben de sana cenneti garantilerim."

Vaidler de (tehditler de) münkeri terk etme hususunda çok önemli bir role sahiptir. Kur'ân şöyle buyurmaktadır: "Tağutlara tâbi olanlar hem dünyada Allah'ın kahır ve lânetine maruz kalırlar ve hem de ahirette."²

Özetle söylemek gerekirse insan Allah'ın velilerinin duasını aldığı veya bedduasına maruz kaldığı takdirde bu, onun hareketlerinde çok önemli bir etki bırakır. Hz. Ali (a.s) da Nehc'ül-Belâğa'nın 24. hutbesinde şöyle buyurmaktadır:

"Eğer sizler Allah yolunda olur ve ilâhî görevlerinizle amel eder de dünyada mutluluğa ulaşmazsanız ben kıyamet günü sizin kurtuluşunuzu garantilerim."³

h) Eğitim Metotları

Emir ve nehyde bulunan kimse, eğer emir ve nehyin sırlarını da söyleyecek olursa daha büyük bir başarı elde eder. Elbette bazen Allah'ın emir ve yasaklarının sırları ve delilleri çok

1- "Ve Rabbinizden mağfiret dilemeniz ve O'na tövbe etmeniz için (indirildi, eğer bunu yaparsanız), belli bir süreye kadar sizi güzelce geçindirir ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını verir." (Hûd, 3)

2- "İşte bu, Rablerinin ayetlerini bile bile küfreden, peygamberlerine kafa tutan ve her inatçı zorbanın emrine uyan Ad milletidir. Bu dünyada da, kıyamet gününde de lânete uğradılar." (Hûd, 59- 60)

3- "Ey Allah'ın kulları! Allah'tan sakının ve Allah'tan yine Allah'a dönün."

gizlidir, bazen emir ve nehiy bir imtihan içindir. Bazen delili anlamak için zamana ihtiyaç vardır. Bazen de emre teslim olmanın bizzat kendisi bir delildir."¹

Ama emir ve nehiylerin bir çoğunun bazen öyle delilleri ve nedenleri vardır ki eğer biz onları insanlara beyan edecek olursak neticeye daha çabuk ulaşırız. Bu yüzden birçok ayet ve rivayette delillere işaret edilmiştir. Örneğin:

Namazın emredilmesinin sebebi Allah'ı hatırlamaktır. Allah'ı hatırlamak ise kalplerin yegane itminana eriş sebebidir.²

Namazın bir başka delili ise Allah'a şükretmektir.³

Namazın üçüncü delili ise insanı fuhuş ve kötülükten alıkoymasıdır.⁴

Oruç tutmanın eseri ise takvanın ortaya çıkmasıdır.⁵

Cihadın bereketlerinden biri de yeryüzünde fesadın önlenmesidir. Eğer bir grup kıyam ederek zalimlerin önünü almazsa şüphesiz yeryüzü fesada sürüklenir.⁶

Humus ve zekâtın felsefesi mahrumiyeti ortadan kaldırmak, dini tebligatı desteklemek, esirleri azat etmek, iflas edenlere yardımcı olmak, zekât memurlarına ve yolda kalmışlara teveccüh etmek, başkalarının kalbini cezp etmek vb. şeylerdir.

Haccın delili ise sahnede hazır bulunmak ve Kur'ân'da da işaret edilen birçok menfaatlerden nasiplenmektir.⁷

Evet, işlerin sırlarını bilmek de o işleri yerine getirmek için en iyi vesile konumundadır.

1- "İlmi bir aşamada Hz. Musa (a.s) Hz. Hızır'ın işlerine şaşırmıştı; Hz. Hızır işlerinin delilini söyleyince Hz. Musa (a.s) huzura kavuşmuş oldu." (Kehf, 64- 84)

2- "Beni anmak için namaz kıl." (Tâhâ, 14) "Bilin ki kalpler Allah'ın zikriyle itminana erer." (Ra'd, 28)

3- "Sizleri yaratan Rabbinize ibadet edin." (Bakara, 21)

4- "Şüphesiz namaz fuhuştan ve kötülükten alıkoyar." (Ankebût, 45)

5- "Sizlere oruç farz kılındı...umulur ki takvalı olursunuz." (Bakara, 183)

6- "Allah insanların bazısını bazısıyla def etmemiş olsaydı yeryüzü fesada gömülürdü." (Bakara, 251)

7- "Ta ki kendi menfaatlerine şahit olsunlar." (Hac, 28)

Bilinçlendirmek

Birçok kimse, işlediği suçların etkilerini ve tehlikelerini bilmemektedir ve bu yüzden de örneğin, sigaranın zararlarını öğrendikleri zaman onu terk etmektedir. Eğer insanlar bazı hastalıkların, sakatlıkların, özürlü çocukların ortaya çıkış sebeplerini bilecek olurlarsa ve baştan gerekli dikkati gösterecek olurlarsa asla afetlere, olaylara ve tatsızlıklara duçar olmazlar. Örneğin, gelin ve damat cinsel ilişki esnasında birtakım şeylere riayet etmeyecek olurlarsa çocukları sakat olabilir. Bu durumda da ömrünün sonuna kadar hem çocuk, hem de anne babası çile çeker. İlginç olan bir husus da bu emirlerin İslâmî rivayetlerde yer alışıdır. Keşke bütün gelin ve damatlar ortak bir hayata başlamadan önce, açılacak kurslarla gerekli olan bilgileri elde etmiş olsalardı!

Usta bir aşçı portakalın kabuğundan en iyi reçeli yapar; ama bilinçsiz bir aşçı en iyi malı bile bozar.

Araba tamircisi olan bir şoför en basit bir arabayla da yolculuğa çıkar; ama tamirden anlamayan bir şoför en modern arabalarla bile uçuruma yuvarlanır.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İnsanların en önemli meselesi bilinçtir. Eğer insanlar biz Peygamberin Ehlibeyt'inin sözlerinin güzelliğini bilecek olurlarsa, mutlaka bizim taraftarımız olurlar."¹

Yine bir hadiste de şöyle denmektedir: "*Allah âlimlerden, cahilleri eğitmek üzere söz almıştır.*"²

Gerçekten eğer yüzme ve sürücülük teknikleri ve eğitimi olmasaydı tehlikeler, can ve mal kayıpları kim bilir nerelere varırdı!

Bir Örnek

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) bir kadınla konuşuyordu. O sırada oradan geçen bir kişiye şöyle buyurdu: "Bu benim eşimdir.

1- Vesail'uş-Şia, c.18, s.65, 52. hadis

2- Bihar'ul-Envar, c.2, s.78

En iyisi seni bundan haberdar edeyim ki, başka bir düşünce seni günaha düşürmesin."

Peygamber-i Ekrem'in bu bilinçlendirme metodu kötü zannı önlemek için en iyi ve en sade metottur.

Bir Başka Örnek

İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) evine gelen bir misafir, "İmam'ın odası neden bu kadar güzel ve süslüdür." diye düşündü. İmam (a.s) onun böyle düşündüğünü anlayınca evden çıktığında şöyle buyurdu: "Yarın da bize gel."

Ertesi gün İmam (a.s) o misafiri sade bir odaya götürdü ve ona şöyle buyurdu: "Dünkü oda benim eşimin sermayesinden yapılmıştır. O mâliktir, özgürdür; odasının güzel ol-masını ister. Ama benim odam sadeliği her yerinden anlaşılan bu odadır."

İmam'ın bilinçsiz kimseleri bilinçlendirmek için yaptığı bu hareketi kötü zan, gyıbet, iftira ve gösterişe kaçma gibi münkerleri önlemenin en önemli yollarından biridir.

Eğitimi Basite Almayalım

Hastanelerin birinde bütün bedeni yanmış birini gördüm. Sebebini sorduğumda şöyle dediler: "Bu hanım gaz lambasındaki gazyağının bitmek üzere olduğunu anlayınca lamba yanarken ona gazyağı dökmeye kalkışmış ve böylece lamba alevlenmiş ve petrol maddesinden imal edilen elbiseleri ateş almış ve bu olay meydana gelmiştir. Oysa radyo ve televizyonlar ona lamba yanarken gazyağı doldurulmamasını bildirmiş olsaydı böyle bir olay meydana gelmezdi.

Uzağa gitmeyelim; tükettiğimiz bir kilo sebze için kaç defa toprak, çamur ve çöp için nakliye parası vermekteyiz. Zira bir defa kamyonlar sebzeyi çamurlu bir şekilde şehre, sebze hallerine getirmekte ve bunun karşılığında bir para almaktadır. Sonra sebzeçiler onu halden alıp dükkanlarına götürmekte ve bunun karşılığında da bir para vermektedirler. Üçüncü defa da biz iki kilo sebze satın alıp onu temizledikten sonra bir kilosunu çöp ve çamur hâlinde çöpe atmaktayız. Dördüncü defa belediye arabaları ağır bir maliyetle o çamur ve toprağı sebze çöprüyle birlikte şehir dışına nakletmektedir.

Dikkat ettiğiniz gibi bir kilo sebze için dört defa çöp, çamur ve toprak nakliyesine para vermekteyiz. Ama bu konuda bir eğitim verilecek olursa sebze yetiştirildiği yerde temizlenir, ambalajlanır ve tüketilecek olanı satış merkezlerine nakledilirse, bu şekilde birçok işsiz şehir dışında sebze temizleyerek bir kazanç elde eder. Bu da aynı zamanda vatandaşlara bir hizmettir. Öyle düşünüyorum ki su içmek, yürümek, tırnak kesmek gibi bütün basit ve sıradan meselelerde bile bir eğitime ihtiyaç vardır. Böylece hem daha az masraf yapılır ve hem de başka menfaatler elde edilir.

Bugün üniversitelerde imkânlardan daha iyi faydalanma seminerleri düzenlenmektedir. Bunların tümünün hedefi, insanları bilinçlendirmek ve kıt imkânlardan daha fazla faydalanma yollarını göstermektir. Münkerden sakındırırken de en önemli adım insanları, fesatların tehlikeleri hususunda bilinçlendirmektir.

Kolaylaştırmak

Bazen günahkâr kimseler günahı terk etmenin ve marufu yerine getirmenin kendileri için çok zor olduğunu düşünmektedirler. Marufu emretme ve münkerden sakındırmanın yollarından biri de onları mümkün ve yapılabilir işler olarak göstermek ve insanlara, marufu yerine getirmenin çok kolay olduğunu hatırlatmaktır. Bu konuda birtakım örnekler de verebiliriz:

1- Falan kimse yaşı büyük olduğu hâlde eğitim görmedi mi? O şu anda rahat bir şekilde okuyup ve yazabilmektedir.

2- Falan kimsenin maddî durumu senden daha kötü değil miydi? Ama o hacca gitti ve geri döndü.

3- Falan kimse sigara ve uyuşturucu maddeyi sonunda terk etmedi mi?

4- Falan kız veya erkek çocuğu erken evlendiği hâlde mutlu olmadı mı?

5- Falan kimse adı sanı olmayan bir ailenin çocuğuyla evlendiği hâlde mutlu bir hayat yaşamıyor mu?

6- Falan kimse basit ve gösterişsiz bir evlilik yaptığı için zarar gördü mü?

Velhasıl bazı kimseler münkerlere duçar olmuşlardır ve o münkerlerden vazgeçemeyeceklerini düşünmektedirler. Örneğin şöyle demektedirler: "Biz uzun bir süredir yüzümüzü bu şekilde tıraş etmekteyiz."

"Bir ömürdür falan kimseyle dostuz."

"Biz falan günahkâr kimseyle ortağız. Ahitleştik ve antlaş-tık."

Veya: "Herkese şöyle ve böyle yapacağımı söyledim. Şimdi aksini söylersem bu iş çirkin değil midir?"

Kur'ân'daki ve rivayetlerdeki bazı örnekler, insan irade edecek olursa her şeyin kendisine kolaylaşacağını göstermektedir. Firavun'un eşi, tağutun sarayında olduğu hâlde Musa'yı himaye etmiştir. Sihirbazlar Musa ile mücadele et-mek için geldikleri hâlde aniden Musa'nın (a.s) taraftarı ol-muşlardır. Tarihi filmleri göstererek münkerleri terk etmeyi ve marufu yerine getirmeyi sağlamak için örnekler vermek de metotlardan biridir.

i) Örnek Gösterme Metodu

Başarılı kişileri tanıtmak, onları övmek ve teşvik etmek, insanları hak yoluna yönlendirmek, sapık çevreleri aşağılamak, onlara lânet etmek, insanları marufu yapmaya ve münkerden sakınmaya zorlama hususunda çok önemli bir etkiye sahiptir. Her yıl insanlar Aşura günlerinde "Ya Hüseyin" diye feryat etmekte, imameti, ismeti ve mazlumi-yeti savunduklarını ilan etmektedirler. Allah'ın velilerinin düşmanlarına lânet etmek, onlardan nefret duymak ve onlardan beri olmak hususunda yapılan bütün bu tavsiyeler, insanları sapık çizgiye yönelmekten alıkoymaktadır. Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Dünyadaki tüm insanlar, eşinin manevî makamına ve gücüne itibar etmemesinden dolayı Firavun'un eşinden, ders almalıdır."¹

Allah Firavun'un eşini övmüş ve onu bütün insanlara örnek olarak tanıtmıştır. Nitekim başka bir yerde şöyle buyurmuştur:

1- "Allah iman eden kimselere Firavun'un ailesini örnek vermek istemektedir." (Tahrîm, 11)

"İnsanlar Hz. İbrahim'den ve Hz. Muhammed'den (a.s) ders almalıdırlar; zira bu ikisi de birer örnekler."¹

Birçok işlerde örnek ve öncü göstermeye ihtiyaç vardır. Örneğin:

1- Bir kişi ezan okuyup sessizliği bozunca diğerleri için de ezan okuma zemini oluşur.

2- Bir kimse uçağa kalkıp namaz kılsa diğerlerinin de namaza ilgi duymasına ortam sağlamış olur.

3- Uyuşturucu madde kullanan bir kimse, uyuşturucu-yu terk edecek olursa, bu durum diğer uyuşturucu kullanan kimse-ler için de örnek olur.

4- Bir kimse üniversite öğrencisi olursa yakınları üzerinde etki yaratır.

Mizah Kalıbında Münkerden Sakındırmak

Bir gün Behlül cami yapmakta olan bir grup işçi gördü. Onlara şöyle sordu: "Bu camiye yapan kimdir? " Onlar, "Harun er-Reşid'dir." dediler.

Behlül ustadan bir taşın üzerine, "Cami banisi Behlül-dür!" cümlesini kazımasını istedi.

Usta bir taşın üzerine bu cümleyi kazıyarak Behlül'e verdi. Behlül geceleyin bir merdivenden çıkarak bu taşı caminin kapısına astı. Ertesi gün işçiler tabloyu görünce Harun'a haber verdiler. Harun Behlül'ü çağırıp, "Bu caminin banisi benim; sen neden o taşı oraya koyup kendini ca-minin banisi olarak tanıttın?!" diye sordu.

Behlül, "Eğer sen camiye Allah için yaptırıyorsan bırak benim adım kalsın. Nasıl olsa Allah camiye kimin yaptırdığını biliyor!" dedi.

Behlül bu mizahla Harun'a ihlâslı olmadığını anlatmak istemiştir.

Yine bir gün Behlül, Harun'un toplantısına girdi. Beh-lül, Harun'un toplantıya henüz gelmediğini görünce çıkıp onun ye-

---

1- "Şüphesiz sizin için Resulullah'ta güzel bir örnek vardır." (Ahzâb, 21)

rinde oturdu. Hizmetçiler Behlül'ü oradan kaldırıp bir de dayak attılar. Harun toplantıya girince Behlül ona şöyle dedi:

"Ben birkaç dakika senin yerine oturdum ve dayak yedim. Eyvahlar olsun sana ki bir ömür boyu Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti'nin yerine oturmuşsun!"

Behlül bu mizahla Harun'a şöyle demek istemiştir: Senin yolun bâtıldır ve hükümeti de başkasından gasetmişsin.

Sevapları ve Cezaları Açıklamak

İnsanlarda marufu yerine getirmek ve münkeri terk etmek şevkini artırmanın yollarından biri de marufların sevabını ve münkerlerin cezasını açıklamaktır. Kur'an'da ve rivayetlerde bu konuda yüzlerce cümle göze çarpmaktadır. Âlimlerimiz de "sevab ve ikab" (sevaplar ve cezalar) adı altında kitaplar yazmışlardır. Günahların cezasını, ümmetlerin helâk ve çöküş sebebini, kavimlerin izzet ve zillet tarihini ve yine Allah'ın kendilerini günahattan uzak tutanlara vereceği lütfu bilmek de çok yapıcıdır. Hz. Yusuf kendisinin izzet nedenini kardeşlerine bir cümlede ifade etmiştir:

"(Ey kardeşler!) Biliniz ki her kim takva sahibi olur ve sabrederse şüphesiz Allah iyilik edenlerin ecrini zayi etmez."¹

Velhasıl, marufların sevabını ve münkerlerin cezasını beyan etmek de marufu yerine getirme ve münkerden uzak durma metotlarından biridir.

k) Tedricî ve Aşamalı Metot

Şeytan nasıl insanı adım adım fesada sürüklüyorsa² islâh ve marufu emretme de adım adım yapılmalıdır. Nitekim şarabın haram kılınışı hususunda bu metodu müşahede etmekteyiz. Şarap içme de şu aşamalarda men edilmiştir:

1- Yûsuf, 90

2- "Şeytanın adımlarına uymayınız." (Bakara, 168)

1- Birinci aşamada Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Üzümden hem güzel bir rızık elde edilir, hem de sarhoş edici bir sıvı."¹ Bu konu sarhoş edici sıvının iyi olmadığına işaret etmektedir.

2- İkinci aşamada Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Kumarda ve şarapta birtakım faydalar varsa da zararları daha çoktur." ² Kur'ân bu beyanla da şarabın kötü olduğunu ilan etmiştir.

3- Üçüncü aşamada Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Namaz esnasında sarhoş olmayınız."³

4- Dördüncü aşamada ise Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Şarap tümüyle haramdır. İster sarhoş olun, ister olmayın; ister az olsun, ister çok; ister namazda, olsun ister namazın dışında [şarap içmeyiniz]."⁴

Bu aşamalı metot belli bir zamanlamaya veya tarihe ait değildir. Coğrafi gelişme de makul bir meseledir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) önce insanı kendini yetiştirmeye davet etmektedir.⁵

Daha sonra akrabaları uyarmaktadır.⁶

Daha sonra da Mekkelileri ve Mekke civarındakileri uyarmaktadır.⁷ Son olarak da yeryüzündeki bütün insanları muhatap almaktadır.⁸

Faiz hususunda da bu aşamalar göze çarpmaktadır. Faiz şu aşamalarda yasaklanmıştır:

Birinci aşamada Kur'ân buyurmuştur ki: "Faiz sebebiyle artan mallarınız aslında Allah nezdinde artmamaktadır."⁹

İkinci aşamada Kur'ân faiz yemeyi Yahudilerin çirkin adetlerinden saymıştır.¹⁰

1- Nahl, 68

2- "İnsanlar için birtakım menfaatleri vardır; ama günahları daha büyüktür." (Bakara, 219)

3- "Namaz'a sarhoş olduğunuz hâlde yaklaşmayınız." (Nisâ, 43)

4- "Şüphesiz şarap ve kumar şeytanın amelinden bir pisliktir." (Mâide, 90)

5- "Giydiklerini temiz tut. Kötü şeyleri terke devam et." (Müd-dessir, 4 ve 5)

6- "Yakın akrabalarını uyar." (Şuarâ, 214)

7- "Mekkelileri ve civardakileri uyar." (En'âm, 92)

8- "Seni bütün insanlara gönderdik." (Sebe', 28)

9- "Verdiğiniz herhangi bir faiz Allah katında artmaz." (Rûm, 39)

10- "Nehy edildikleri hâlde faiz almaları..." (Nisâ, 161)

Üçüncü aşamada, Kur'ân insanı malın fazlalığı olan faiz almaktan sakındırmıştır.¹

Dördüncü aşamada ise Kur'ân faiz almanın Allah'a savaş ilan etmek demek olduğunu beyan etmektedir.²

Adım adım ve tedricî hareket metodu eğitim kurallarından biridir. Kâfirlerin itirazlarından biri şuydu: "Neden Kur'ân bir defada Resulullah'a (s.a.a) nazil olmamıştır?" Fakat Kur'ân şöyle buyurmaktadır: "Tedricî nüzul, ruhun huzuru için daha etkilidir."³

m)Tekrarlama Metodu

Terbiye ve eğitim arasında birçok fark vardır. Bu farklardan biri de terbiyede tekrar etmenin zarurî bir ilke oluşudur. Ama bildiğiniz gibi eğitimde öğrenci meseleyi anlayınca artık tekrarlamaya gerek kalmaz. İslâm'ın programı sadece eğitim programı değildir. Aksine terbiye meselesi de söz konusudur. Bu yüzden de tekrar edilmelidir. Biz her gün bir kaç defa namaz kılmaktayız. Allah'a iman, Allah'ı hatırlamaktan farklı bir konudur. Kur'ân bazılarını şöyle buyurmuştur: "O, Allah'a iman etmemiştir."⁴

Bir başka grup hakkında ise, "Allah'ı unuttular."⁵ buyurmuştur.

Biz Allah'a iman etmişiz; ama onu unutuyoruz. Bu yüzden de Allah'ı zikrederek imanımızı ilerletmeliyiz. Ahi-ret hakkında da aynı şey söz konusudur. Yani bazıları ahi-rette iman etmemişlerdir.⁶ Ama başka birileri ise, ahirete iman ettikleri hâlde onu unutmaktadırlar.⁷

1- "Kat kat faiz yemeyin." (Âl-i İmrân, 130)

2- Öyleyse, bunun Allah'a ve Peygamber'ine karşı açılmış bir savaş olduğunu bilin." (Bakara, 279)

3- "Küfedenler: "Kur'ân ona bir defada indirilmeliydi" derler. Oysa biz onu böylece senin kalbine yerleştirmek için azar azar indirir ve onu ağır ağır okuruz." (Furkan, 32)

4- "Şüphesiz o, yüce Allah'a iman etmemiştir." (Hâkka, 33)

5- "Allah'ı unuttular." (Tevbe, 67)

6- "Onlar ahirete iman etmemişlerdir." (Necm, 27)

7- "Azap gününü unutmuşlardır." (Sad, 26)

Velhasıl, insan o kadar unutkanlıktır ki arada bir hatırlatmak da yeterli değildir. Bu yüzden Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Allah'ı çok anınız."¹

İnsanın unutkanlığı o kadar çoktur ki İslâm'da her gün beş defa yüksek bir yere çıkıp gür ve güzel bir sesle, "Haydi namaza" diye seslenilmesi tavsiye edilmiştir; elbette her gün bu seslenmenin benzeri sözler, yetmiş defa tekrarlanmalıdır.²

Her namazda Fâtiha Suresi'nin tekrar edilmesi de bir zaruretler. Öyle ki eğer bu sure olmazsa namaz da olmaz.³

Fâtiha Suresi'nde de "iyyake, sırat, rahman ve rahim" kelimeleri tekrar edilmiştir. Bazılarının dediğine göre Fâtiha Suresi iki defa nazil olmuştur. Kur'ân'da meleklerin Adem'e secdesi, İblis'in tekebbürü, Musa ve Firavun'un kıssası, Nuh ve inatçı kavminin kıssası ve diğer birçok kıssalar defalarca tekrar edilmiştir. Fahr-i Râzî Kur'ân'da tekrarın sırları, faydaları ve etkileri hususunda kendi tefsirinde birçok nükteler beyan etmiştir.

Rahmân Suresi'nde de bir ayet otuzdan fazla tekrar edilmiştir.

Velhasıl, her an gaflete ve unutkanlığa düşmemek için bir hatırlatma gereklidir. Sizler de namazda onlarca defa, "Allah-u Ekber" cümlesini, rüku, secde ve kıyam hâlinde tekrar etmekte-siniz.

Allah'ı anmak, ruhun gıdasıdır ve tıpkı cismin gıdası gi-bi tekrarlanmalıdır. "Bismillahirrahmanirrahim" ayet-i kerimesi de Kur'ân'da 114 defa tekrar edilmiştir. İslâm bizlere sofrada birkaç çeşit yemek olduğu takdirde her yemek türü tüketildiğinde bir defa "Bismillah" dememizi tavsiye etmiştir. İslâm'ın terbiye mektebinde de bütün saatler ve günler için özel bir dua

---

1- "Allah'ı çok zikrediniz." (Enfâl, 45)

2- "Her gün beş vakit namaz kılmaktayız; her namazın bir ezanı ve bir de kameti vardır. Her birinde birtakım cümleler tekrar edilmektedir. Yani her gün on ezan ve kamette iki defa şöyle demektediriz: "Haydin namaza." (Toplam yirmi defa söylenmekte) ve iki defa da şöyle demektediriz: "Haydin kurtuluşa" (ki bu da yirmi defa söylenmekte), iki defa da şöyle demektediriz: "Haydi hayırlı amele." (ki bu da yirmi defa söylenmekte.) Beş kamette de iki defa şöyle demektediriz: "Namaz ikame olmaktadır." (ki bu da on defa söylenmekte) toplam olarak yetmiş eder.

3- "Namaz, sadece Fâtiha Suresi ile olur." (el-Müstedrek, c.4, s.158)

vardır. Öyle ki bir kimse birinci ve ikinci saatlerde fırsat bulamazsa, üçüncü saatte bu özel duayı okuyabilir. Bu olay tıpkı her saatte uçağı bulunan bir havaalanını andırmaktadır. Her yolcu istediğı saatte oradan uçuşa geçebilir.

Günaha düşen birçok kimse bir hatırlatmayla kötü işlerinden vazgeçmez. Bu yüzden her insana hatırlatmada bulunmak, hatta bazılarına birkaç defa hatırlatmada bulunmak gerekir. Sizler de hasta olduğunuzda iyileşinceye kadar sürekli doktorlara müracaat edersiniz. Hiçbir hasta, "Bir doktora müracaat ettim, fayda görmedim. Artık başka bir doktora gitmem ve başka bir ilaç kullanmam." demez.

Başkalarının Fikirlerine Katılıyormuş Gibi Görünme

Hız. İbrahim (a.s) yıldıza tapanları görünce şöyle buyurdu: "Bu yıldız benim Rabb'imdir." Yıldız batınca, "Ben batanları sevmem" dedi. Ayı görünce yine, "Bu benim rab-bimdir." dedi.

Ayın da kaybolduğunu görünce şöyle dedi: **"Eğer gerçek Rabb'im beni hidayete erdirmese, sapıklardan olurum."**

Üçüncü defa güneşi gördü ve şöyle dedi: "Bu yıldız ve aydan daha büyüktür. O hâlde Rabb'im budur." Güneş de batınca insanlara, "Ben sizin Allah'a şirk koştuklarınızdan uzağım" dedi. Şüphesiz İbrahim (a.s) Allah'a tapan bir kimseydi. Zira yıldıza, aya ve güneşe tapanlarla yaptığı konuşmanın sonunda, "Ben sizin şirkinizden uzağım." buyurmuş ve "Ben kendi şirkimden uzağım." dememiştir.

Ay'a, yıldıza ve Güneş'e, "Bu benim Rabbimdir" demesinin sebebi de insanları münkerlerin en büyüğü olan şirkten sakındırmaktır. Böylece İbrahim (a.s) adım adım eleştirilerini arttırdı. Yani birinci defa şöyle buyurdu: **"Ben batan şeyleri sevmem."**

İkinci defada şöyle buyurdu: Aya tapmak sapıklıktır, Allah beni ona duçar kılmasın: **"Rabbim beni hidayete erdirmese..."**

Üçüncü defasında ise şöyle buyurmuştur: **"Sizin Allah'a şirk koştuklarınızdan şüphesiz ben beriyim."**

Hız. İbrahim bu tartışma metoduyla insanlara şunu anlatmak istemiştir: "Yok olan ve değişen bir varlık Allah olamaz. Bu şeyler ister yıldız olsun, isterse büyük bir güneş."

O, insanlara şunu anlatmak istemiştir: "Yolun sapa olduğunu gördüğünüz zaman hemen ondan geri dönün ve inatçılığa kapılmayın."

O, insanlardan beri olduğunu ilan etmemiş, insanların şirkinden beri olduğunu beyan etmiştir: "Şirk koştuklarınızdan."

Hikmet, Öğüt ve Güzel Tartışmak

Kur'ân-ı Kerim aziz Peygamber'e şöyle buyurmuştur: "Hikmet, mantık, öğüt, nasihat ve güzel tartışma yoluyla insanları Allah'ın yoluna davet et."¹

Açıktır ki insanların fikrî, ruhî ve ilmî kapasiteleri farklıdır. Bazılarını delil getirmeyle, bazılarını öğütle, bazılarını da güzel tartışmayla davet etmek gerekir.

Hikmet kelimesi söz ve önerilerin bütün insanların akıllarında ve fitratlarında sağlam bir yapı oluşturduğu durumlarda kullanılmaktadır. Örneğin İsrâ Suresi'nde insan fakirlik sebebiyle çocuğunu öldürmekten, zinadan, cinayetten, yetim malında tasarrufta bulunmaktan, hakkında bilgisi olmadığı işleri yapmaktan, kibirli bir şekilde yürümekten ve tartıyı az tutmaktan sakındırılmıştır.

Kur'ân daha sonra şöyle buyurmuştur: "Bu yasaklar hikmettir." Zira hiç kimse bunların kötü olduğundan şüphe etmemektedir. O hâlde hikmet kesin ve sağlam söze denmektedir. Örneğin sinemayı ve uydu antenini kötülemeyiniz. Zira sizin kötülemeniz sağlam bir temele dayalı değildir. Hakikatte ilmî ilerlemelere karşı koymaktır; ama kötü filmleri eleştiriniz. Zira dost ve düşman onu sağlam bir temele dayalı söz olarak kabul etmektedir.

Bir Örnek

İmam Seccad (a.s) Şam'da Ümeyyeoğulları'nı rezil rüsva etmek isteyince şöyle buyurmuştur: "Babam İmam Hüseyin'i feci bir şekilde şehit ettiler, kafesteki bir kuş gibi bıçağın ucuyla onu delik deşik ettiler, sonunda şehit oldu."

1- "Hikmet ve güzel öğüt ile insanları Rabb'inin yoluna davet et ve onlarla güzel tartış." (Nahl, 125)

Burada eğer İmam Seccad (a.s), "Babamı şehit ettiler" demiş olsaydı, Ehlibeyt hakkında derin bir bilgisi olmayan Şam halkı nezdinde bu sözün fazla bir önemi olmazdı. Zira bu durumda onlar, "Savaşta birtakım kimseler öldürülür, onlardan biri de İmam Hüseyin'dir." derlerdi.

İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmuştur: "Farz edelim ki, siz onu öldürmek istiyordunuz; peki ama neden böyle öldürdünüz, neden bir kuş gibi bedenini delik deşik ettiniz. Neden nehrin kenarında onu susuz öldürdünüz, neden onu defnetmediniz, neden çadırlarına saldırdınız, neden çocuklarını şehit ettiniz?" Bu kelimeler insanlar nezdinde öyle tahammül edilmez sözlerdi ki Şam'da bir fırtına kopardı ve Emevî rejimine karşı kültürel ve fikrî bir devrim yarattı.

Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak hususunda da tartışılmaz konulara dayanmak gerekir. Bu yüzden herkesçe kabul edilen sağlam sözlere hikmet denilmiştir.

Ama güzel öğütten maksat, muhabbet üzere söylenen, güzel bir şekilde beyan edilen ve uygun bir mekan ve zaman içinde doğru metotlarla söylenen sözdür.

Güzel tartışmaktan maksat ise, mücadele ahlâkını korumak, başkalarının kuvvetli noktalarını kabullenmek ve metotlar hususunda misilleme yapıp delil göstermektir.¹

İnançları Düzeltirsek Fesatlar da Azalır

Bazı günahlar ve ahlâkî fesatlar şüphesiz batıl ve kuruntu-ya dayalı inançlardan ortaya çıkmaktadır. Eğer biz inançları düzeltecek olursak, bu durumda en iyi sonuçları elde ederiz. Örneğin:

1- Birtakım kimseler Kur'ân'ın yasaklamasına rağmen, kendi hayatları için tağutlara ve zalimlere dayanmaktadırlar, zalime kol ve kanat olmaktadır. Onların hedefi zalimler vasıtasıyla güç elde etmektir. Allah şöyle buyurmuştur: **"Bütün güç ve kuvvet Allah'ındır."**

1- Tefsirlere ve rivayetlere müracaat edecek olursak, bu ayetin tefsiri hakkında ilginç noktalar elde edebiliriz.

Eğer insan tüm kuvvetlerin Allah'a ait olduğuna inanacak olursa, kudret elde etmek için bunca riyakârlığa, gösterişe, yağcılığa ve ayıpları görmezlikten gelmeye duçar olmaz.

Yüzlerce ve binlerce suç işleyen bir grubun, izzet elde etmekten başka bir hedefi yoktur. Onlar sermayenin, makamın ve Batı'ya bağlılığın, falan aileden bir kızla evlenmenin, falan işle uğraşmanın ve düzenli şeylerin insan için izzet kaynağı olduğunu sanmaktadırlar. Onlar tıpkı Nuh'un oğluna benzemektedirler; Nuh'un oğlu kâfirlerin boğulma tehlikesi karşısında babasına şöyle demişti: "Ben boğulmamak için dağa sığınırım."

Oysa ilâhî kahır günü dağın bile kurtulamayacağından gaflet etmişti. Eğer bu insanlar, Kur'ân'ın, bütün izzetin Allah'tan olduğunu beyan ettiğini bilecek olurlarsa,¹ insanların izzetinin artmasının ve eksilmesinin sadece Allah'ın elinde olduğunu, başkasının elinde olmadığını idrak edecek olurlarsa, kendilerini bu kadar zahmete sokmazlar. Kur'ân da onları kınayarak şöyle demektedir: İzzeti başkalarından mı istiyorsunuz?!

Evet kudret ve izzetin sadece Allah'ın elinde olduğuna inanmak, bizi birçok günahları işlemekten alıkoyacaktır.

Fesadın Köklerini Kurutalım

Kur'ân şöyle buyurmuştur: "Kötü zanda bulunmayınız ve araştırmayınız."² Zira kötü zan ve insanların ayıplarını araştırmak da gıybetin kaynağı durumundadır.

Zihinsel günahları önlemek için de Kur'ân kötü bakışları sakındırmıştır. Hz. İsa'nın (a.s) dediği gibi bakış, ilginin ve fesda sürüklenmenin kaynağıdır.³ Eğer Kur'ân kadınları ayaklarını yere vurmaktan,⁴ işveli ve tahrik edici bir şekilde konuşmaktan⁵ sakındırılmışsa bu günahların kaynağını kurutmak içindir.

1- "Şüphesiz izzet tümüyle Allah'a aittir." (Nisâ, 139)

2- "Şüphesiz bazı zanlar günahtır, araştırmayınız ve birbirinizin gıybetini etmeyiniz." (Hucurât, 112)

3- "Şüphesiz gözünü koruduğun müddetçe tenasül organın zina etmez." (Mizan'ul-Hikme, c.4, s.242)

4- "Ayaklarıyla yere vurmasınlar." (Nûr, 31)

5- "Edalı konuşmayın, yoksa, kalbi bozuk olan kimse kötü şeyler ümit eder." (Ahzâb, 32)

Evde veya işyerinde namahrem ile yalnız kalmak, birbirine bakan evler yapmak, damların üstünü korumaya al-mamak, evinde, büyük kızları olan kimselerin, evini oğlu olanlara kiraya vermesi, zarar görebilecek kimseleri haddinden fazla serbest bırakmak, video filmleri vermek, kız ve erkeklerin parklarda, otobüslerde ve üniversitelerde rahat bir şekilde irtibata geçmesine izin vermek, aynı zamana rastlamayacak şekilde, kız ve erkeklerin okullarının giriş ve çıkışlarını belli bir zamanlamaya tâbi tutmamak ve benzeri şeyler de günaha sebep olan nedenlerdir.

Burada kadın veya erkeği birbirinden ayırmak meselesi, onları aşağılamak anlamında değildir. Bir tür sağlıklı kılma meselesidir. Kız ve erkeğin üniversitelerde ayrı tutulmasının fikrî ve ilmî gelişime daha fazla yardımcı olduğunu bilmeyen kim var?!

İslâm'ın ve İslâm Devrimi'nin ispat ettiği gibi kadının toplumsal, ilmî ve siyasî sahnelerdeki mevcudiyetinin Batı'daki başıboşlukla hiçbir ilgisi yoktur. Kadın kamil bir varlık olup bütün kemallerde erkekle aynı seviyede hareket etmektedir ve toplumun gelişiminde milletlerin kaderinde erkekle aynı role sahiptir. Hatta terbiye ve sanat meselelerinde erkekten daha öndedir. İslâm tarihinde birtakım kadınlar, çeşitli bereketlerin kaynağı olmuştur. Onlardan biri de Zürare'nin kız kardeşidir. Önce Şia oldu ve sonra da kardeşi Zürare'yi Şia etti. İmam Cafer Sadık (a.s) zamanından İmam Mehdi (a.s) zamanına kadar Zürare'nin soyundan sürekli Şiî fakihler çıkmıştır.

Bir Örnek

Hz. Ali'ye (a.s), "Resulullah (s.a.a) kadınlara selam verdiği hâlde sen neden selam vermiyorsun?" diye sorulunca şöyle buyurmuştur: "Resul-i Ekrem (s.a.a) benden otuz yaş büyük idi; ama ben gencim. Bazı kadınların vereceği cevabın bende kötü etki bırakmasından endişeleniyorum."¹

İmam Muhammed Bâkır (a.s) bir kadına Kur'ân öğretirken bir ara şaka yapan bir kişiye şöyle buyurmuştur: *"Bu Kur'ân eğitimi bırak."*

1- Mehaccet'ül-Beyza, c.3, s.385

Açıktır ki fesadın kökleriyle mücadele etmek, sadece cinsel günahlara mahsus değildir. Siyasî konularda da köklere inmek gerekir. Kur'ân şöyle buyurmuştur: "**Firavun'a git! Şüphesiz o tuğyan etmiştir.**"¹ İnsanlar, babalarından daha fazla yöneticilere benzerler.² Devletleri ıslâh etmek için önce devlet adamlarını ıslâh etmek gerekir. Yeni nesli ıslâh etmek için de aileyi ıslâh etmek gerekir.

Bir hadiste şöyle buyurmaktadır: "*Eğer fakihler ve emirler ıslâh olurlarsa, toplum da ıslâh olur.*"

Bir başka hadiste ise şöyle okumaktayız: "*Eğer sultan değişecek olursa, tarih ve zaman da değişir.*"³

Bir sistemi ıslâh etmek, sorumlularını ve müdürlerini ıslâh etmekle mümkündür. Kur'ân şöyle buyurmuştur:

"Küfrün önderleriyle savaşınız."⁴

Bir Örnek

Hız. Ali'ye (a.s), "Siz Sıffin Savaşı'ndan kaçanlara saldırdınız. Oysa Cemel Savaşı'nda kaçanlara saldırmadınız. Bunun sebebi nedir?" diye sorduklarında şöyle buyurdu:

"Sıffin'de kaçan muhalifler, kaçtıktan sonra önderleri Muaviye'nin etrafına toplanıp yeni bir güç elde etmekteydiler. Ama Cemel Savaşı'nda liderleri ortadan kalkınca, kaçanların bir sığınağı yoktu; ben onları işte bu yüzden serbest bıraktım."

Evet, güçler, kudretler, askerî ve iktisadî siyasetler bir yere toplandığı için marufu emretme ve münkerden sakındırma hususunda da o merkezlerin ve kaynakların üzerine gitmek gerekir.

Yanlış Gelenekleri Ortadan Kaldırmak

Bazen halk arasında münkerler her baba yiğidin ortadan kaldıramayacağı bir akım, adet ve gelenek hâline gelir; ama sonuçta güçlü olan ve Allah'a tevekkül eden bazı kimseler, büyük

1- Tâhâ, 29

2- Kudek, Felsefi, c.1, s.468

3- Bihar'ul-Envar, c.72, s.336

4- Tevbe, 12.

bir sabırla ortaya çıkıp o adetleri değiştirmekte ve büyüü bozmaktadırlar.

Burada bir örneğe dikkat edelim: İslâm dini şöyle demektedir: "Babalar çocuklarının eşleriyle evlenemezler." A-ma cahiliye adetine göre bir baba evlâtlığının boşadığı kadınla da evlenemezdi.

Kur'ân-ı Kerim, Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) şöyle buyurdu: "Evlâtlığın olan Zeyd'in boşadığı kadınla evlen ki, bu cahiliye âdeti ortadan kalksın ve başkalarına yol açılsın."¹

Elbette bu şekilde hareket etmek herkesin yapabileceği bir iş değildir. Bu işi yapacak olan kimseler adetleri ortadan kaldırmak yerine kendilerine zarar veren kimseler olmamalıdır. Zira bazen muhalefet dalgası öyle bir başlar ki insanın buna dayanması diğer yüce hedeflere ulaşmasına engel teşkil eder. Bu mesele hakkında da bir örnek nakledeyim:

Halifeler zamanında müstehap namazlar cemaatle kılınıyordu. Hz. Ali (a.s) hükümet geçince, sadece farz namazların cemaatle kılınmasını emretti. Aniden muhalefet dalgası yayıldı. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle buyurdu: "İstediginizi yapınız." İmam (a.s), müstehap namazlar hakkındaki direnişi ve yapılan bu muhalefeti, halkın bütün kabiliyetlerini ve kendisinin yüce hedeflerini etkileyebilecek durumda gördüğü için onları kendi hâline bıraktı.

Başkalarının Değerlerine Saygı Göstermek

Cezp etme yollarından biri de başkalarının değerlerine ve inançlarına saygı göstermektir. Eğer bir ferdin veya grubun olumlu noktalarını kabullenir, onları över, saygı gösterir, daha sonra da olumsuz yönlerini sakındıracak ve kınayacak olursak başarılı oluruz. İslâm'ın ilk dönemlerindeki Müslümanlar, Mekte kâfirlerinin baskısı sebebiyle Habeşistan'a hicret edince kâfirler Müslümanları o ülkeden dışarı çıkarması için Habeşistan kralına birtakım hediyelerle birlikte bir heyet gönderdiler. Fakat Habeşistan kralı, "Ben, bizzat Müslümanların sözlerini de dinlemeliyim." dedi. Bunun üzerine Müslümanların sözcüsü Cafer-i Tayyar'a, "Sizin sözünüz nedir?" diye sordu.

1- Ahzab, 37

Cafer-i Tayyar İslâm'ın yüce hedeflerini açıkladı. Kâfirler, Hıristiyan olan Necaşî'yi tahrik etmek için şöyle dediler: "Müslümanlar Hz. İsa'yı dikkate almamaktadırlar."

Cafer, Hz. İsa'nın (a.s) güzel simasının ortaya konduğu Meryem Suresi'ni tilâvet etti. İslâm'ın onların mukaddesatına saygı gösterdiğini görünce Necaşî'nin gözlerinde sevinç gözyaşları belirdi. Müslümanları korumasına aldı. Böylece kâfirler de ümitlerini keserek Mekke'ye geri döndüler. Cafer-i Tayyar'ın bu güzel tavrı, belagatı ve propaganda ruhunu bilmesi, İslâm mektebinin Habeşistan'da yayılmasına sebep oldu. İslâm'ın yaptığı tavsiyelerden biri de şudur: *"Her kavmin büyüklerine saygı gösteriniz."*¹

Kur'ân-ı Kerim Tevrat'a, İncil'e ve geçmiş peygamberlere tam bir saygı göstermektedir. Diğer dinlerin ibadet merkezlerini de saygın kabul etmektedir. Hatta onları korumak için savunmayı bile gerekli görmektedir.²

Marufu Yerine Getirerek Münker Ortamını Daraltalım

Hemen birkaç örnek zikretmek istiyorum:

1- Sapmış bir grup, fesat yapmak için Hz. Lut'un (a.s) güzel yüzlü misafirlerinin peşi sıra geldiler. Lut (a.s) onlara şöyle dedi: "Ben misafirlerim hakkındaki kötü düşüncelerinizden vazgeçmeniz için kızlarımı size nikahlamaya hazırım."³ Ama sapık kimseler, günah işlemek hususunda ısrarlıydılar.

Bu olayda Hz. Lut (a.s) marufu göstererek münkerin önünü almaya çalıştı. Yani kızlarıyla evlenme yolunu göstererek eşcinsellikle savaşmaya kalkıştı.

2- Allah Teala Hz. Adem'i bir şeyi yemekten sakındırmak isteyince, ilk önce diğer yemeklerden yemesine izin verip şöyle buyurdu: "Cennette istediğinden ye; ama bu tür yemeye el

---

1- el-Müstedrek, c.8, s.395

2- "Allah insanların bir kısmını diğeriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan camiler yıkılıp giderdi." (Hac, 40)

3- "İşte bunlar benim kızlarım, onlar sizin için daha temizdir." (Hûd, 78)

uzatma.¹" Evet, marufun yolunu açınız ki mün-ker için ortam kalmasın.

3- Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Eğer ikinci halife geçici evliliği haram kılmasaydı, kalbi katılaştırmış olan dışında hiç kimse zina etmezdi."*²

4- Allah insanları ramazan ayının gündüzlerinde eşleriyle cinsel ilişki kurmaktan sakındırmıştır. Ama buna karşılık ramazan ayının gecelerinde gün gelip çatmadan cinsel ilişkiye geçme hususunda izin vermiştir. Yani insana ilk önce helal yolu göstermekte ve daha sonra da ramazan ayının gündüzünde cinsel ilişkiden sakındırmaktadır.³

Belki de marufu emretmenin münkerden sakındırma kelimesinden önce yer almasının delillerinden biri de budur. Yani toplumu maruflarla öyle bir doldurunuz ki mün-ker için yer kalmasın.

İslâm'da anne babaya, çocuklarına bir oyun arkadaşı olduklarını hissettirip onların çocukluk duygularının tatmin olmasını sağlamaları için çocuklarıyla çocuklaşmaları emredilmiştir.⁴

Eğer toplumda evliliği kolaylaştıracak olursak, günahlar yarı yarıya azalır. İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Evlenen kimse dininin yarısını korumuş olur."*⁵

Kur'ân-ı Kerim'de ise şöyle buyurmuştur: *"Fuhşu ve münkeri yasaklamanın yolu, namaz gibi bir marufu yerine getirmekle olur."*⁶

- Eğer camilerimiz yeteri kadar kapsamlı olsaydı, fesat merkezlerinin canlılığı azalırdı.
- Eğer anne ve baba çocuklarına gereği kadar sevgi gösterecek olsaydı, çocukları ehil olmayan kimselerle dost olmazdı.

1- Bakara, 35

2- Bihar'ul-Envar, c.53, s.31

3- **"Oruç geceleri, eşlerinizle ilişki kurmak sizlere helal kılınmıştır."** (Bakara, 187)

4- *"Kimin çocuğu varsa çocuklaşsın."* (Kudek, Felsefi, c.2, s.135)

5- Bihar'ul-Envar, c.103, s.219

6- **"Şüphesiz namaz fuhuştan ve münkerden ahkoyar."** (Anke-bût, 45)

• Eğer zenginler fakirlerin hakkını eda edecek olsalardı, onlara karşı bir hareket gelişmezdi.¹

Eğlenmek ve spor da fesatları, hastalıkları, kinleri ve münkerleri ortadan kaldıran maruflardır.

Bir ülkenin sorumlularının adalet ve zühdü de İslâm hükümetine kötü gözle bakmak şeklindeki en büyük münkerin önünü alabilecek bir maruftur.

Kısacası, münkerle savaşmanın en iyi yolu, boş vakitleri doldurmak, doğal ihtiyaçları karşılamak ve helal şeyleri serbest bırakmaktır.

Allah, haramlardan sakınılmasını sevdiği gibi helalardan istifade edilmesini de sevmektedir. Kur'ân'da helali kendisine haram kılan kimseler şiddetle kınanmıştır.²

Allah Teala, Tahrîm Suresi'nde Peygamber'ine şöyle buyurmuştur: "Neden eşlerinden bazısını razı etmek için Allah'ın helallerini kendine haram kılıyorsun?"³

Faydalı filimler, güzel ezgiler, çekici kitaplar temin etmek; sağlıklı ziyaretler düzenlemek, tabiatla uğraşmak, iş sahası yaratmak, boş vakitleri ilmî, sanatsal, teknolojik uğraşlarla doldurmak da münkeri ortadan kaldırır.

İyilikleri Açıkta Yapmak

Hayırlı iş ne kadar gizli olursa sevabı da o kadar çok olur. Ama bazen Allah rızası için hayırlı işleri açıkça yapmak gerekir. Elbette Allah rızası için iyilikleri açığa çıkarmak, riya ve gösterişten farklıdır.

Açıkta işlenen günahın cezasının daha büyük olması, toplumu fesada hazırladığı içindir.

Eğer cemaat namazının ve hayrı açığa vurmanın sevabının çok olduğunu görüyorsak, bu iyiliklere ortam sağladığı sebebiyledir.

1- "Allah yolunda infak ediniz ve kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayınız." (Bakara, 195)

2- "Allah size izin vermiştir. Yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?" (Yûnus, 59)

3- "Eşlerinin rızasını gözeterek, Allah'ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine yasak ediyorsun?" (Tahrîm, 1)

Ramazan ayında oruç tutmak diğer aylarda oruç tutmaktan daha kolaydır. Bu da ramazan ayında ortaya çıkan atmosfer sebebiyledir.

Kur'ân-ı Kerim'de İslâm ordusunun düşmanı dehşete düşüren ve güç gösterisiyle düşmanı yıldırان faaliyetleri sâlih amel diye adlandırmıştır.¹

Sapıtanlar şu anda günahlarını açıkça yaparlarken neden müminler iyiliklerini gizli yapsınlar?! Tesettürsüz kadınlar caddeelerde kendilerini sergilerken, hicaplı kadınlar cadde kenarındaki büyük camilerde kalın duvarlar arkasında, insanların gözlerinden uzak ibadet etmektedirler. Oysa iyilikleri herkesin gözleri önünde yapmak gerekir ki toplumdaki atmosfer de maruf ve iyilik atmosferi olsun.

İfşa Etmek

Tarihte şöyle kaydedilmiştir: Bir şahıs komşularından eziyet görüyordu. Bunun üzerine Peygamber'in (s.a.a) yanına geldi ve şikayette bulundu. Peygamber (s.a.a) ona hayrı emretti. O şahıs bir müddet sabrettiyse de, komşuları ona eziyet etmekten vazgeçemediler. Yeniden şikayette bulundu. Bu defa Resul-i Ekrem (s.a.a) yine ona, "Sabret" diye buyurdu. Uzun bir süre sabretti, komşuları verilen öğüte rağmen ona eziyet etmeyi bırakmadılar. Sonunda Resul-i Ekrem (s.a.a) ona, "Cuma günü eşyalarını insanların geçtiği bir yere dök ve sana, 'Neden yolun kenarına oturmuşsun?' diye soranlara, 'Komşum beni usandırdı.' diye söyle." buyurdu.

O da bu şekilde hareket etti. Komşusuna eziyet edilen aile, toplumdaki onurlarının tehlikeye girdiğini görünce eziyetlerinden vazgeçip ona evine dönmesini rica ettiler.²

1- "İşte onların Allah yolunda bir susuzluğa, bir yorgunluğa ve bir açlığa duçar olmaları, kâfirleri öfkelerendirecek bir yere (ayak) basmaları ve düşmana karşı başarı kazanmaları, ancak bunların karşılığında kendilerine sâlih bir amel yazılması içindir. Çünkü Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez." (Tevbe, 120)

2- Usul-i Kâfi, c.2, s.668; Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.66

Kötü Şahısları İfşa Etmek

Birçok münkerin ve sapıklıkların kaynağı kendilerini süper güçlere satarak insanları kandıran, hakikatleri ters yüz eden ve marufu yerine getirmeyi engelleyen şüpheli ve belirsiz çehrelerdir. Bu kimselerin yaptıkları şunlardır:

1- Kendi Kafasından Din Uydurmak:

Kendi elleriyle yazdıkları şeylere, "Bunlar Allah'ın kanunudur." demektedirler.¹ Nitekim Samirî de bir buzağı yaptı ve insanlara, "İlâhınız işte budur!"² dedi.

2- Aykırı İşleri Tevil Etmek:

Şüpheli şahıslar, tağutların münkerlerini maruf diye gösterebilmek için onların yaptığı sapıklıkları tevil etmeye çalışmakta ve bu vesileyle de insanları sakinleştirmektedirler. Bu satılmış kimseler genellikle birtakım sıfatlara da sahiptirler. Örneğin Muaviye, bir sahabe olan Semere b. Cün-deb'e para vererek onun hadis uydurmasını sağlıyordu. Bugün de cuma hutbelelerinde tarihin zalimleri hakkında mukaddes "emir sahipleri" ifadesini kullanan din adamlarının sayısı az değildir.

3- Zayıflatma:

Bu kendini satmış kişiler, insanları tağutlara karşı kıyam etmekten veya münkeri sakındırmaktan alikoymakta ve şöyle demektedirler: "Siz onlara karşı koyamazsınız."

Veya: "Canınız, malınız ve haysiyetiniz tehlikeye girer. En iyisi siz kendi işinize bakınız."

Veya: "Suçlunun gücü çoktur."

Böyle sözlerle insanları hak yolunda kıyam etmekten alı koymaktadırlar.

4- Tefrika Yaratmak:

Bu gizli çehreler bazen de halkın bilincinin zalimlere tehlikeye teşkil etmesini önlemek için tefrika çıkartmakta, ihtilaf düşürmekte, yeni bir parti kurmakta, tefrika ve ayrılık yaratmakta ve bu şekilde kendi efendilerine hizmet etmektedirler.

1- "Elleriyle yazmakta sonra da, 'Bu Allah indindedir.' demektedirler." (Bakara, 79)

2- "Sizin ilâhınız ve Musa'nın ilâhı işte budur." (Tâhâ, 88)

Velhasıl, marufu emretmek ve münkerden sakındırmak isteyen kimseler, önce marufu yerine getirmeye ve münkerden sakındırmaya engel teşkil eden bu gizli çehreleri yol üzerinden kaldırmalıdır.

Marufu Emretmekte Fısıldaşmak

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle okumaktayız: "Marufu emretmek, münkerden sakındırmak veya insanların arasını düzeltmek için olanlar hariç, birçok gizli fısıldaşmalarda hayır yoktur."¹

Bu ayetten de anlaşıldığı üzere mahrum kimselere yardım etmek, iyi işleri emretmek ve insanların arasını düzeltmek gizli olmalıdır.

Açıktır ki bu tür gizli işler, insanların haysiyetini korumaktadır. Bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: "Eğer bir fakir bir şey isteyecek olur ve siz de ona yardım edecek olursanız, sizin yardımınız, onun kırılan haysiyetinin karşılığıdır. O hâlde, o istemedi kendisine yardım ediniz."

Bir hadiste ise İmam Cafer Sadık (a.s) Kâbe'ye bakarak şöyle buyurmuştur: *"Ey Kâbe! Sen çok azizsin; ama müminin haysiyeti senden daha azizdir."*

Masum İmamlarımız (a.s) fakirleri doyururken haysiyetlerini korumak için gece karanlığında yüzlerini örterek, fakirlere yardım ediyorlardı. Marufu emretmek ve insanların arasını islâh etmek meselesi de gizli olmalıdır.

Aile danışmanları ve kişisel dosyaları düzenleyenler, sırrı korumasını bilen kimseler olmalıdırlar. Sırrı koruma hususunda da İslâmî kaynaklarda birçok ayet ve rivayet vardır ki onları burada nakletmeye gerek duymuyoruz.

Toplu Hareket

Hakka davet, münkerden ve fesattan sakındırmak hususunda bazen topluca hareket edilmelidir. Bazen ferdi hatırlatmaların etkisi yoktur; dolayısıyla bir grup göndermek gerekir. Bazen de imza toplanmalı ve birçok insan onu imzalamalıdır.

1- "Ancak sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı ve insanların arasını düzeltmeyi gözeten kimseler müstesna, onların gizli toplantılarının çoğunda hayır yoktur." (Nisâ, 114)

Toplu olarak yapılan bazı yürüyüşler de marufu emredip münkerden sakındırmanın pratik bir örneğidir. Eğer halkın milyonluk gösterileri olmasaydı, tağut asla yıkılmazdı. Kur'ân, haccın sırları hususunda şöyle buyurmaktadır: "İnsanlar hacca gitsinler ki menfaatlere şahit olsunlar."

"Menfaatler" kelimesinde diğer sırlarda olmayan bir genişlik vardır. Hacca bakıldığında her şeyden daha çok dikkat çeken şey, toplu manevradır. Sadelik, tek renklilik, mukaddesat, vahdet, toplu hareketler ve ardı ardına mi-kattan Mekke'ye, Mekte'den Arafat'a, Arafat'tan Meş'ar'a, Meş'ar'dan Mina'ya ve Mina'dan Mekke'ye yapılan göçlerle, haccın gerçek yüzü tecelli etmektedir; insan işte bu menfaatlere şahit olmaktadır.

Zulüm Devletine Sızmak

İmam Cafer Sadık (a.s) Abbasî yöneticilerinin zulmünü önlemek için Muhammed b. İsmail ve Ali b. Yaktin gibi kimselere mümkün olduğu kadar Peygamber'in Ehlibeyt'inin dostlarını korumaları ve onlara yapılan zulümleri azaltmaları için zulüm devletine sızmalarını emretmiştir. İmam (a.s) o şartlarda marufu savunan ve münkerden sakındıran bu kimselere, "Siz Allah'ın yeryüzündeki yıldızlarısınız."¹ buyurmuştur.

İmam Musa Kâzım (a.s) ise şöyle buyurmuştur: "*Ali b. Yaktin'in mutluluğundan biri de hacda (Mekke ve Arafat'ta) ona dua etmemdir.*"²

İmam Musa Kâzım (a.s) yine şöyle buyurmuştur: "*Ben ona cenneti garantiliyorum. O asla ateşe girmeyecektir.*"³

Kur'ân da Firavun'un eşinin birçok münkerin (Musa'nın öldürülmesinin) önünü aldığını beyan etmiştir. Bu mümine kadın Firavun'un kendi düşüncesinden ve inancından haberdar olmasına izin vermiyor ve takiyeye yapıyordu. Peygamber'in (s.a.a) aziz amcası Ebu Talib de Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) en büyük savunucusuydu. Resu-lullah'a kalben inandığını göste-

---

1- "*Şüphesiz Allah'ın, (zahirde) zalimlerin dostlarıyla olan birtakım dostları vardır. Allah onlarla zalimlerin dostlarını def eder ve sen onlardan birisin ya Ali!*" (İmam Musa b. Cafer'in hayatı, c.2, s.287)

2- İmam Musa b. Cafer'in hayatı, c.2, s.288

3- İmam Musa b. Cafer'in hayatı, c.2, s.287

ren ve bizzat Hz. Peygamber (s.a.a) hakkında yazmış olduğu birçok şiirleri vardır. Ebu Talib Mekke müşriklerinin saldırıları karşısında tarafsız gözükersen aslında Peygamber'i (s.a.a) destekliyordu.

Münkerlere engel olmak ve İslâm ümmetini tehdit eden tehlikeleri ortadan kaldırmak için sızma hareketi de farzdır. Buna takiyye demektedirler. Takiyye, yani:

- Yapıcı hedeflere ulaşmak için sâlih bir azınlığı korumak.
- Güçlerin yok oluşunu önlemek.
- Yumuşaklık göstermek ve sevgi oluşturmak.
- Düşmandan doğru bilgiler almak, kaynakları tanımak, uygun zamanı, mekanı ve dostları bulmak.
- İşin şeklini değıştirmek, işi tümüyle terk etmemek.
- Yol bulmak, inancını değıştirmemek.

Bir Muhasebe

İmam Hüseyin (a.s) Kerbela'da şehit olduktan sonra İmam Seccad'ı (a.s) imam olarak kabul eden kimseler oldukça azdı. Oysa İmam Cafer Sadık'ın (a.s) sadece dört bin öğrencisi vardı. Şimdi şöyle bir hesap yapalım: Eğer o zaman her yüz kişiden birisi İmam'ın öğrencisi olmuş olsaydı, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) imametini kabul eden kimselerin sayısı dört yüz bini bulması gerekirdi. Şimdi uzmanlar dördüncü imamla altıncı imam arasında taraftarların bu sayıya nasıl ulaştığını izah etsinler.

Acaba Şia'nın bu büyümesinin güzel davranış, güçlü istidlal, takiyye ve aydınlaticılık dışında başka bir nedeni var mı? Kur'an'da bazı yerlerde ilâhî kimselerin meşru hedeflerine ulaşmak veya münkerlerle savaşmak için özel birtakım yöntem ve tekniklerden istifade ettiklerini görmekteyiz. Örneğin:

1- Dekyanus'un bozuk sistemi zamanında baskı altında olan bir kaç mümin hicret etmeyi kararlaştırdılar. Bu amaçla şehirden dışarı çıktılar. Şehir dışında bir mağaraya sığındılar. Allah'ın emriyle orada onları derin bir uyku sardı. Uykudan uyandıkları zaman içlerinden birini yiyecek temin etmesi için şehre gönderdiler. Bu görevle ilgili olarak ona şu uyarıda bulundular: "Alış veriş esnasında hiç kimsenin başımıza gelenler-

den ve rejime karşı mücadelemizden haberi olmaması için dikkatli davran."1

O hâlde insan bazen hak yolundaki hareket ve hedeflerinin sonuca ulaşması ve muhaliflerin zararlarından korunması için işlerini gizlice yapmalıdır.

2- Kâhinler Firavun'a çok yakında bir çocuğun dünyaya geleceğini ve büyüdüğü zaman da sarayı yerle bir edeceğini haber verdiler.

Firavun da erkek çocuğu olan kadınların çocuğunun öldürülmesini emretti. Musa'nın annesi Musa'yı dünyaya getirince, Firavun'un memurlarının korkusundan dehşete kapıldı. Allah Musa'nın annesine çocuğuna süt vermesini, sonra da çocuğun akıbetinin ne olduğunun bilinmemesini için onu bir sandığa koymasını ilham etti.² Bazen zahirde doğal gözükken; ama gerçekte bir hedefe sahip olan bu tür hareketler, büyük hedeflere ulaşmak, marufu emredip mün-kerlerle savaşmaktadır.

n) Toplumsal Metot

Vahdet, Emr-i Marufta Başarılı Olmanın Şartı

Allâme Şehit Mutahharî, Âl-i İmrân Suresi'nin marufu emretmek ile ilgili olan 101. ayetinde başkalarının fark edemediği bir noktaya dikkat çekmiştir. O nokta şudur: Marufu emreden ayet, Müslümanların vahdetini konu alan iki ayetin arasında yer almıştır ve şöyle buyurmuştur: "Başarının ve sözün etkileyici olmasının sırrı söz birliğidir." Yani eğer sizler dağılırsanız marufu emretmenizin hiçbir etkisi olmaz. Şu birkaç örneğe işaret edelim:

Anne babanın tavırlarıyla okul tavsiyeleri arasındaki çelişki, bir taraftan tutumlu olmayı tavsiye ederken, diğer taraftan devlet kuruluşlarının ve devlet adamlarının israfı arasındaki çelişki, anne ve babanın tavırları arasındaki çelişki, falan elbiseyi giymeyi emrederken o elbisenin pazarda olmaması arasındaki çelişki, bir taraftan tesettürlü olmayı tavsiye ederken, diğer ta-

1- Kehf, 19

2- "Musa'nın annesine, 'Çocuğu emzir, başına gelecekten korktuğün zaman onu suya bırak; korkma, üzülme; biz şüphesiz onu sana döndüreceğiz ve peygamber yapacağız.' diye bildirmiştik." (Kasas, 7)

raftan bedeni gösteren ince çoraplar üretmek ve böyle çorapların giyilmemesini tavsiye etmek arasındaki çelişki, bir taraftan sigara aleyhine reklam kampanyası başlatılırken, sigara yapımında kullanılan en modern teknolojinin ülkeye ithal edilmesi arasındaki çelişki... Eğer insanları hakka davet etmek istiyorsak mutlaka bu çelişkileri en az seviyeye indirmemiz gerekir.

Toplumumuz nisbeten iyi bir birlikteliğe şahit olmalıdır. Zira tefrika ve ayrılık en büyük münkerdir ve ilâhî bir azaptır. Kur'ân'da üç tür azap söz konusu edilmiştir:

1- Gökten inen azap: "Üstlerinizden azap."

2- Yeryüzünden çıkan azap: "Ayaklarının altından"

3- Tefrika ve ayrılık azabı: "Sizleri gruplara böldü."

Bugün münkerlerin en büyüğü dünya emperyalizmidir. Müslümanlar bütün bu ayrılıklara rağmen bu sömürgecilere teslim olmaktan kurtulabilirler mi?

Parmaklarınız bir araya gelmeden ve bir yumruk hâline dönüşmeden düşmanların beynine inebilir mi?

Yağmur taneleri bir barajın ardında bir araya toplanmadan elektrik üretebilir mi?

Bütün sorunlarımız tefrikadan ve ayrılıktan kaynaklanmıyor mu?

Acaba insanların günahlarını araştırmak, kötü zanda bulunmak, gıybet, hakaret, aşağılamak, sıla-i rahmi terk etmek ve inzivaya çekilmek gibi şeylerin haram oluşunun sebebi, bu tür işlerin insanlar arasındaki ilişkiyi koparması ve bireylerin ayrılığına neden olması değil midir?

Acaba İslâm'ın selam vermek, hediye vermek, hastayı ziyaret etmek, cenaze merasimine katılmak, borç vermek ve ayıpları örtmek, insanlara yardımcı olmak, cuma, cemaat ve bayram namazlarına katılmak, bağışlamak, görmez-likten gelmek, öfkelerini dindirmek, süslenmek, temizlenmek, tokalaşmak, sarılmak, güzel davranışlarda bulunmak, güzel kelimeler seçmek, misafir ağırlamak, başkalarının davetini kabul etmek, suçluların özürlerini kabullenmek, dostla görüşmek, mazlumlara savunmak, zekâtta fakirlere bir pay ayırmak ve benzeri birçok tavsiyelerinin sırrı, dostluk ve muhabbet bağlarını sağlamlaştırmak değil midir?

Velhasıl, hayırlı işi yapmak ve her türlü kötülüğü önlemek için vahdete ihtiyacımız var. İnsanların birliği sayesinde o bölgedeki bozuk insanların önü alınabilir. Söz birliğiyle bütün süper güçlerin karşısında durulabilir.

Bütün insanları birbirine bağlayabilecek yegane ip ise, Allah'a iman, ilâhî kanunları ve önderleri kabullenmektir.

Zira insan başkalarıyla birliktelik içinde olmak için bir-çok kişisel eğilimlerinden vazgeçmek zorundadır. İnsanın uzun bir süre kişisel temayüllerinden vazgeçmesi de kendinden üstün bir güç ve kudretin kendine bunu emretmesi ve onun da bunu yapabileceğine inanması ile mümkündür.

Allah Teala, Allah'ın tayin ettiği önderler ve kanunlar, uğruna, insanların şahsî temayüllerinden vazgeçmeye değer bir kutsallığa sahiptirler. Ayrıca bu temayülleri önlemeyi dünyada ve ahirette ebedî mükâfatlarıyla telafi edecek olan tek varlık da yine Allah Teala'dır. Ama slogan birliğinin, ırk birliğinin, millî ve bölgesel birliğin insanın inançlarının derinliğinde bir kökü yoktur. Bu yüzden de insan yoğun bir heyecan ve etkili bir propaganda karşısında bunlardan vazgeçer.

Doğru İş Ortaya Koyma Yöntemi

Hiçbir garazı olmaksızın yanlış bir yolda ilerleyen birine, dolaylı bir şekilde doğru yolu göstermek gerekir.

Bir Örnek

Yaşlı bir kimse abdest almakla meşgul idi. Ama doğru dürüst abdest almayı bilmiyordu. O zamanlar çocuk olan İmam Hasan ve Hüseyin, yaşlının yanlış abdest aldığı görünce o yaşlıya, doğru yolu göstermek için onu hakemliğe çağırıp, "Amca!" dediler, "İkimiz abdest alalım; sen de hangimizin abdestinin daha doğru ve iyi olduğunu söyle."

Yaşlı adam her iki masum çocuğun nasıl abdest aldıklarını gördükten sonra, "Her ikinizin abdesti de doğrudur. Bâtil olan benim abdestimdir." dedi.

Onların, yaşlı adamın haysiyetini koruyan bu zarif davranışları, bir eğitim metodu olmakla birlikte marufu emretmenin de en iyi yoludur.

Zamana Dikkat Etmek

Bazen marufu emredip münkerden sakındırmak, belli bir zamanda etkisiz; ama başka bir zamanda etkilidir. Bu gibi hususlarda, zaman unsuruna dikkat ederek işimizi yap-mamız gerekir.

Rivayetlerde şöyle geçmektedir: "Yolculuğa çıkarken eşinize takvayı tavsiye ediniz. Zira ayrılığın eşliğinde ilgiler artmakta ve insandaki kabullenmeler fazlaşmaktadır."

Başka bir hadiste ise şöyle buyruluyor: "*Sinirlendiğiniz zaman, kimseyi cezalandırmayınız. Zira bu durumda davranışınız her an ifrata kaçabilir.*"¹

Belki de cenaze merasimlerinde Kur'ân tilâvet etmenin sıralarından biri, Kur'ân tilâvetinin sevabının ölünün ruhuna hediye edilmesi bir değer olmakla birlikte- o toplantıya katılanların öğüt dinlemeye ruhî açıdan daha hazırlıklı olmasıdır.

Kalem Suresi'nde babasının bağına varis olan kardeşlerin kıssasını okumaktayız. Onlar fakirlere yardım eden babalarının aksine, bağı ürünlerinden fakirlere vermemeyi kararlaştırdılar. Bu arada dört kardeşten biri, diğerlerinin aldığı bu karara karşı çıktı. Ama dört kişiye karşılık bu bir tek kişinin sözü hiçbir şey ifade etmedi. Onlar sabahleyin bağa gitmek üzere uyudular. Böylece fakirler görmeden ve haberdar olmadan hava ağarır ağarmaz bütün meyveleri bağdan başka bir yere nakletmek istiyorlardı. Bağa girdiklerinde Allah'ın gazabının bir yıldırım vasıtasıyla bağı bir çöl hâline dönüştürdüğünü gördüler. Babasının yolunu beğenen kardeşi öne çıkarak onlara şöyle dedi: "Ben fakirleri mahrum etme yönündeki kararınızın kendinizi mahrum edeceğine dair sizi uyarmadım mı?!"

Bu kıssada birtakım ilginç nükteler vardır. Örneğin günaha niyetlenmenin her ne kadar uhrevî cezası olmasa da dünyevî etkisi vardır. Ayrıca münkerden alıkoymanız belli bir zamanda etki etmiyorsa kendinizi başka bir zamana hazırlayınız. Ama asla marufu emretmekten veya kötülükten sakındırmaktan vazgeçmeyin.

1- Bihar'ul-Envar, c.76, s.102.

Bir öğretmen öğrencisine iyi bir not verince ona marufu emreder ve kötülükten sakındırırsa daha fazla etki yaratır. İnsan bir kimse için hediye gönderince onun kalbinde daha fazla yer edinir ve sözleri daha etkili olur. Kur'ân ve rivayetlerde de zaman unsuruna çok dikkat edilmiştir. Örneğin seher vakitlerinde mağfîret dilemek defalarca tavsiye edilmiştir.¹

Farz namazlardan sonra, cuma namazlarının hutbesinden sonra, perşembe akşamı, cuma akşamı güneş batarken, ramazan ayında, Arefe çöllerinde ve yağmur yağarken dua etmek hususunda birçok rivayetler vardır.²

Hz. Yusuf (a.s) zindandaki diğer mahkumların müşrik olduğunu öğrenince, önce onlara bir şey demedi. Ama onlardan bazıları bir rüya görüp bu rüyanın tabirini öğrenmeye ihtiyaç duyduğunda, daha önce kendisinde ve davranışlarında yücelik gördükleri Yusuf'un yanına gelerek rüyalarını kendileri için tabir etmesini istediler. Yusuf da bunu münkerden sakındırmak için uygun bir fırsat görüp şöyle sordu: "Acaba birden fazla Rabb'e sahip olmak mı daha iyidir; yoksa bir ve Kahhar olan Allah'a iman etmek mi?"³

Yusuf bu sözüyle onları münkerlerin en büyüğü olan şirkten sakındırmış oldu. Yusuf takvaya davet etmek için de başka bir şekilde davrandı. Yıllar sonra Yusuf'un kardeşleri onu tanıyıp ona, "Acaba sen Yusuf musun?" diye sordular. O da şöyle dedi: "Evet, ben Yusuf'um. Bu da benim kardeşimdir. Allah bizlere ikramda bulundu; onlarca yıl sonra, onca olayların ve kölelikten hükümete kadar geçen aşamaların ardından hepimizi bir araya topladı."

Burada bu izzetin felsefesi şöyle beyan edilmiştir: "**Her kim takvalı olursa, Allah iyilerin mükâfatını zayi etmez.**"⁴

Firavun, Hz. Musa (a.s) ile savaşmak için ülkenin dört bir yanından tüm tecrübeli sihirbazları toplayıp onlara mükâfat ve makam vaad ettikten sonra Musa'nın mucizelerine karşı sihir-

---

1- "Onlar seher vakitleri mağfîret dilerler." (Zâriyât, 18)

2- Bihar'ul-Envar, c.85, s.321

3- "Çeşitli rabler mi daha hayırlıdır, yoksa bir ve kahhar olan Allah mı?" (Yûsuf, 39)

4- Yûsuf, 90

lerini ortaya koymak için bir gün tayin etmeye karar verdi. Hz. Musa (a.s) şöyle buyurdu: "Bizim vaadimiz, ziyet (bayram) günü olsun ki bütün insanlar orada hazır bulunsunlar."¹

"Ayrıca, gösteri yeri de uygun olmalıdır. Yani hem büyük, hem de düz bir alan olmalıdır ve insanların oraya gelmesi için de eşit mesafeyi kat edecekleri merkezî bir yerde olmalıdır."²

Gösteri için bayram gününün seçilmesinde birçok nükteler vardır. Örneğin:

1- Halkın elbise, ayakkabı ve şapka değiştirmekle mutlu oldukları zahirî bayramı, manevî bir bayram atmosferine sokmak, hatta fikirlerini ve inançlarını değiştirerek onları mutlu etmek.

2- İnsanların daha iyi ve daha yoğun bir şekilde katılması ve zihinlerinin başka bir şeyle meşgul olmaması için bayram gününün sabahı seçildi. Zira ne kadar çok insan bu mucizeyi müşahade ederse, Musa'nın başarısı o kadar çok olurdu.

Yüz Yüze Olmama Durumu ve Yazışma Metodu

Kalem Allah'ın nimetlerinden biridir. Allah kaleme, satırlara ve kalem vasıtasıyla yazılanlara yemin etmiştir. Bir hadiste şöyle denmektedir:

"Bütün sesler arasında, üç sesi Allah daha çok sever: Alimlerin kaleminin sesini, askerlerin ayak sesini, dokumacılık ve örgücülük yapan ev kadınlarının makinesinin sesini."³

Evet, Allah'a ibadet eden bir ümmet, ilim, askerlik, üretim ve ekonomi alanlarında da gelişim içinde olmalıdır. Kalem, geçmiş tarihi gelecek nesillere ulaştıran bir araçtır. Hatta şöyle diyebiliriz: Allah'ın akıl ve hidayet nimetinden sonra hiçbir nimet kalem kadar değerli değildir. Kalem hükümetleri değiştirir ve fikirleri değişime sokar. Birçok fitneleri doğurur veya söndürür. İmam Cafer Sadık (a.s) kalemini mübarek kulağının ar-

1- "Musa: 'Buluşma zamanımız sizin bayram gününüzde, insanların toplandığı kuşluk vaktidir.' dedi." (Tâhâ, 59)

2- "Düz bir yerde bulunalım." (Tâhâ, 58)

3- Bu zamanda belki de bu üç ses yerine şöyle diyebiliriz: "Matbaa, tophane ve atölye sesi."

kasına koyardı. Resul-i Ekrem (a.s) ise zamanındaki krallara, onları İslâm'a davet etmek için mektuplar yazmıştır.¹

Nehc'ül-Belâğa'nın bir bölümü de Hz. Ali'nin (a.s) yazdığı mektuplardır. Masum İmamlardan her biri de çeşitli münasebetlerle birtakım mektuplar yazmışlardır.²

İmam Humeyni'nin (r.a) Komünizmin en büyük liderlerinden birine [Gorbaçov'a] yazdığı ve onu İslâm mektebini incelemeye davet ettiği tarihî mektubu da unutulmayacak meselelerden biridir. Kalemim ilim, tarih, tecrübe aktarımı, uzmanlık ve keşif konusundaki rolü hiç kimse tarafından inkâr edilemez. Kalemim hayra davet etme ve marufu emredip münkerden sakındırmayla ilgili rolü de unutulmamalıdır.

Caddedeki tablolar, yapıcı sloganlar, güzel duvar yazıları, pankartlar, amblemler, grafikler ve projeler de bir toplumu hakka yönlendirebilir. Tam aksine, fabrika mallarının üzerine koyulan vahşi hayvan resimleri ve anlaşılmasız figürler de toplumu yozlaşmaya ve muhtevassızlığa itebilir. Burada yazarların, gazetecilerin rolü inkâr edilemez. Onlar uygun kelimeler seçerek, birtakım meseleleri söz konusu ederek veya onları ortadan kaldırarak insanların fikir ve hareket yönünü değiştirebilirler. Eğer İslâmî fıkhıta saptırıcı kitaplar haram kılınmışsa, bu kalemim insanları saptırmadaki rolü sebebiyledir.

Eğer hadislerde âlimlerin kalemimin, şehitlerin kanıyla denk veya daha üstün olduğu beyan edilmişse, bu da kalemim yapıcı rolü sebebiyledir. İslâm inkılabında da İmam Humeyni'nin bir bütçesi, partisi ve teşkilatı yoktu. Ama bildirimlerini ve konuşmalarını yayınlayarak, tarihin en büyük münkeri olan şah rejimini ortadan kaldırdı. Bu konuda söyle-necek çok şeyler vardır. Ama biz bu kadarıyla yetiniyoruz.

1- Bu mektupların hepsi, Mekatib'ur-Resul adında bir kitap olarak Allame Ayetullah Ahmedî Miyaneci tarafından bastırılmıştır.

2- Masum İmamlar'ın (a.s) mektupları da Feyz-i Kaşanî'nin soyundan olan âlimlerden birinin kalemiyle bir araya getirilmiştir.

Sükut

Bazı hususlarda anlamlı bir bakışla veya sükutla münkerden sakındırmak gerekir. Zira Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "*Nice sükutlar sözden daha etkilidir.*"¹

Bir şahıs alacağını almak için borçlu olan şahsın yanına gidip "Borcunu öde." dedi. Borçlu adam her gün onu başından savıyordu. Sonunda alacaklı, sinirlenerek İmam'a şikayet etti. İmam şöyle buyurdu: "Alacağını ancak onun yanına gidip uzun süre konuşmadan yanında oturarak alabilirsin." Bu sükut senin istemenden daha etkilidir.²

Pedagojik meselelerde de anne babanın ve hocanın sükutunun ve anlamlı bakışlarının çok önemli etkileri vardır.

Surat Asmak

Bazen günahkâr kimse karşısında surat asmak gerekir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Günahkârlarla asık suratlı bir şekilde görüşünüz."³

Bir hadiste de şöyle denmektedir: "Bir bölgeye azap indirmekle görevli olan melekler âbid [çok ibadet eden] bir kulu ağlayıp yakarırken görüp Allah'a, "Senin dergahına bunca yalvarıp yakarmasına rağmen ona da azap edelim mi?" diye arz ettiler.

O meleklere şöyle hitap edildi: "Hepsine azap ediniz; zira onlar arasında bir kişi bile Allah rızası için günahlar karşısında yüzünü asmadı."⁴

Bir gün İshak b. Ammar, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yanına vardı. İmam onu görünce suratını astı. İmam'a, "Neden ona surat astın?" diye sordular. İmam (a.s) şöyle buyurdu: "O, Şiîlerin ve fakirlerin kolay bir şekilde kendisine ulaşması için müracaat edenlerin karşısına bir kapıcı koymuştu."⁵

1- Fihrist-i Gurer, s.62.

2- Vesail'uş-Şia, c.13, s.100

3- Vesail'uş-Şia, c.11, s.413

4- Bihar'ul-Envar, c.97, s.86 ve 88

5- Usul-i Kâfi, 3, Bab'ul- Musafaha, 17. hadis.

Terk Etmek

Münafıklar Medine'de Peygamber'in mescidinin karşısında bir mescit inşa ettiler ve Peygamber'i o mescidin açılışına davet ettiler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: "O mescitte namaz kılma."¹

Elbette insanları, ne kadar mukaddes isim taşırlarsa taşınırlar fesat merkezlerinden uzak tuttuktan sonra onları sağlam merkezlere yönlendirmemiz gerekir. Kur'ân-ı Kerim de münafıkların Zırrar mescidinde namaz kılmayı haram kıldıktan sonra insanları gerçek Müslümanların yapmış olduğu Kûba mescidinde namaz kılmaya teşvik etmiştir.²

Yüz Çevirmek

Bazen de münkerden sakındırmanın yolu yüz çevirmektir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmuştur:

"Ayetlerimizle çekişmeye dalanları görünce, başka bir bahse geçinceye kadar onlardan yüz çevir. Şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra artık zulmedenlerle berâber oturma."³

Evet, bazen yüz vermemek ve küsmek de çok etkilidir. Kur'ân defalarca Hz. Peygamber'e şöyle buyurmuştur: "**Onlardan yüz çevir.**"⁴ Yine şöyle buyurmuştur: "**Onları kendi hâline terk et.**"⁵

İmam Cafer Sadık (a.s), muhalifleriyle oturan ve onların boş sözlerine kulak veren kimseler hakkında şöyle buyurmuştur: "Kesinlikle onları hesaba çekeceğim."⁶

Çocuk terbiyesi hususunda da bazı aşamalarda anne ve babanın geçici yüz çevirmesi ve küsmesi gerekir. Ama dövmekten sakındırılmıştır.¹

1- "Orada namaz kılma." (Tevbe, 108)

2- "İlk gününden beri takva üzere kurulan mescitte bulunman daha uygundur." (Tevbe, 108)

3- En'âm, 68

4- Nisâ, 63; A'râf, 199

5- En'âm, 91

6- "Sizden berî olanları küçük günahlarla muaheze edeceğim." Vesail'uş-Şia, c.11, s.414

Kur'ân-ı Kerim eşine itaat etmeyen kadın hakkında şöyle buyurmuştur: "Ona öğüt veriniz. Eğer etkili olmazsa ayrı yata-
rak onları tembih ediniz."²

Münkerden sakındırmayı kabullenmeyen her suçludan uzak durmak gerekir.³

Bir hadiste ise şöyle denmektedir: "Müminin değiştireme-
diği ve Allah'a karşı günah işlenen mecliste oturması doğru de-
ğildir."⁴

Kur'ân'da ise şöyle denmektedir: Peygamber-i Ekrem'e
(s.a.a) küfürleri karşısında susması durumunda Müslümanlara
saygılı davranmayı öneren kâfirlere karşı şöyle buyurması em-
redilmiştir: "**Sizin dininiz size, benim dinim bana.**"

Bu konuyla ilgili birçok hadis vardır. Biz bu kadarıyla yeti-
niyoruz.⁵

Dostça Yüz Çevirmek

Yüz çevirmek bazen günah ve günahkâr hakkındadır. Ba-
zen ise günaha göre değildir; aksine dostçadır. Örneğin, maruf
bir işte hizmet eden iki kişi yöntem ve anlayış açısından farklı
düşünürse ve o işi sürdürmek her ikisi için de sıkıntı yaratıyor-
sa burada ayrılmanın sakıncası yoktur. Örneğin boşanmak için
kadın ve kocanın illa da suçlu olması gerekmemektedir. Bazen
birtakım nedenlerden dolayı iş boşanmaya varmaktadır. Eğer
boşanma olmazsa, kadın ve erkek ömrünün sonuna kadar bir-
birinin ateşinde yanarlar. Hz. Musa ve Hızır, her ikisi de masum
peygamber olmakla birlikte sahip oldukları iki farklı düşünce
ufku ve metodu ve iki farklı davranış biçimi sebebiyle birbirin-
den, "İşte bu benimle senin aranda ayrılık noktasıdır" diyerek
ayrılacakları bir noktaya geldiler.

1- "*Terk et onu, uzatma ve dövme.*" (Bihar'ul-Envar, c.101, s.99)

2- "*Öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın.*" (Nisâ, 34)

3- "*Eğer kabul etmezse, onu terk ediniz ve onunla oturmaktan sakını-
nız.*" (Bihar'ul-Envar, c.100, s.86)

4- Vesail'uş-Şia, c.11, s.503

5- Örneğin şu ayet: "**Ben sizin şirk koştuklarınızdan beriyim.**" (En'âm,
78)

Bazen insan şiiirle, fıkhıhla, tarihle, eğitimle veya başka bir işle uğraşmak durumunda değildir. Eğer yolunu değiş-tirmez ya da isteklerinin aksine hareket etmezse, ebedî sıkıntıya uğrayacağı gibi istemediği bir dalda eğitim gördüğü için başarılı da olamayacaktır.

Bu yüzden eş, dost, ortak, öğrenci, iş, ikamet yeri ve herhangi bir iş tercihi hususunda önce Allah'ın rızasını gözetmeli, sonra da derunî yönelimlere ve kabiliyetlere bakmalıyız. Evet, bir şoför eğer arabasının bir tekerinin diğer tekerlerle uyum içinde olmadığını görürse, yolcuların canını kurtarmak için onu mutlaka değiştirmelidir. İşte bu değiştirme ve bir tarafa bırakma meselesi, bir kusur ve noksanlık anlamına gelmez. Aksine uyum sağlamak ve göz önünde bulundurduğu hedefe daha çabuk ulaşmak içindir.

İkaz

Hadislerde ve Peygamber-i Ekrem ve Ehlibeyt İmamları'nın tarihinde okuduğumuz gibi bazen bu şahsiyetler münkerden sakındırmak için günahkârları ikaz etmişlerdir. Bu-rada örnek olarak bir kaçına işaret edelim:

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) zamanında Semure¹ adında birinin Hz. Peygamber'in dostlarından birinin bahçesinde bir ağacı vardı. Semure, ağacına bakmak bahanesiyle bahçeye giriyordu. Bir gün bahçe sahibi ona şöyle dedi: "Senin sadece bir ağacın var; ama bütün bağ benimdir. Eşim ve çocuklarım burada yaşamaktadır. Buraya habersiz girme."

Ama o dinlemedi; bağ sahibi onu Resulullah'a (s.a.a) şikâyet etti. Resul-i Ekrem (s.a.a) onu çağırarak, "Ağacını sat" buyurdu. Ama o, "Satmıyorum." dedi. Hz. Peygamber, "O ağacı bir kaç kat fazlasına sat." buyurdu. Semure yine, "Satmıyorum" dedi. Resulullah (s.a.a), "Bu ağaçtan vazgeç; başka bir yerde sana onun benzeri bir ağaç vereyim." buyurdu. Ama Semure yine kabul etmedi. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) bağ sahibine

---

1- Semure Peygamber-i Ekrem zamanında insanlara eziyet eden fa-sık biriydi. Hz. Ali zamanında Muaviye'nin taraftarlarından oldu. Kerbelâ'da da Yezid'in ordusuna katıldı. Muaviye'den yalan hadis uydurma kar-sılığında para alıyordu.

şöyle dedi: "Bu fasık ve eziyet eden bir kimsedir. Ağacını kökten sök ve sokağa at. Zira İslâm'da hiç kimse başkasına zarar verme hakkına sahip değildir."¹

İşte bu olayda Resulullah (s.a.a) münkerden sakındırmak için Semure'yi bu şekilde cezalandırmıştır.

Devrimci Teşebbüslerden Birkaç Örnek

1- Hz. Ali (a.s) tavafta bir kişinin bir kadına uygunsuz baktığını gördü. Önce onu bundan sakındırdı; ama adam aldırış etmeyince İmam yüzüne şiddetli bir tokat vurdu. O genç ikinci halifeye şikayet edince, halife ona, "Seni Allah'ın gözü görmüş ve sana Allah'ın eli vurmıştır."² dedi.

2- İnsanlar abdest almakla meşgul idiler. Zorba bir şahıs içeri girerek diğerlerini itip onlardan önce abdest aldı. Hz. Ali'yi (a.s) bile makamına dikkat etmeksizin öyle bir itti ki İmam neredeyse yere düşecekti. İmam abdestini aldıktan sonra abdest haneden dışarı çıkıp o şahsa üç kırbaç vurdu.

3- Bir zorba bir mazlumu tokatladı. O mazlum Hz. Ali'ye (a.s) şikayette bulununca, İmam o şahsı tokatlamasını emretti. Tokat yiyen adam, "Ben onu bağışladım." dedi. Ama İmam kendisi o zorba genci tokatladı. Zorba genç, "Tokat vurduğum kişi beni bağışladı. Sen neden dövdün?" dedi. Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu: "Benim velayet hakkım vardır ve senin gibiler toplumda at koşturmamalıdır."

4- Hurma satan bir kimse, insanların yolu üzerinde bir gölgelik kurmuştu. Birkaç defa ona insanların yolunu daraltmamasını söylediler. Ama adam aldırış etmedi. Bunun üzerine Hz. Ali adamın gölgeliğini yakmalarını emretti.

Ekonomik Ambargo ve Toplumsal Muhasara

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ey İbn Mes'ud! Sen günahkârlara karşı şu nükteleri göz önünde bulundur:

1- Vesail'uş- Şia, c.11, s.342 (İslâm'da zarar görme ve zarar verme yoktur.)

2- Bu hadisi Allame Eminî, el- Gadir adlı kitabında nakletmiştir.

1- Onlarla açık bir şekilde asla oturma.¹ Zira açıkça oturmamak günah hakkında küstahlaşmaya sebep olmaz. Ama onlarla açıkça gidip gelmek, günahkârların yaptıklarını teyit etmek anlamındadır.

2- Pazarda günahkârlarla alışveriş yapma.²

3- Günahkârlara hizmet etmekten sakın.³

Evet, bu metotlarla çok şeyler yapılabilir. Eğer seçim hususunda laubali kimselerin istihdam edilmesi yasaklanırsa ve işe alınmada birtakım şartlar koyulursa, bütün maruflar kendiliğinden yapılmış olur.⁴

Eziyet Etmek

Münkerden sakındırmak hususunda öğüt, uyarı ve dışlama etkili olmazsa, bu defa eziyet yoluna başvurulabilir. İmam Cafer Sadık (a.s) bazı dostlarına şöyle buyurmuştur: "Sizler bir günahkârı gördüğünüzde çirkin işinden vazgeçmesi için neden onu kınamıyorsunuz? Neden kendi yanınızdan kovmuyorsunuz? Neden ona eziyet etmiyorsunuz? Bu ilgisizlik sebebiyle sizleri muaheze etmem gerekir."⁵

Hız. Ali (a.s) bir valisine şöyle buyurmuştur: "Her kim temel gıda maddelerinden birini stoklarsa, onu çağır, onu uyar. Eğer kabullenmezse kaba davran."⁶ (Elbette bazı hususlarda eziyet etmek İslâm hakiminin gözetiminde olmalıdır.)

1- Müstedrek'ül-Vesail, Âlu'l-Beyt Müessesesi basımı, c.12, s.313

2- Vesail'uş-Şia, Âlu'l-Beyt Müessesesi basımı, c.12, s.313

3- Vesail'uş-Şia, Âlu'l-Beyt Müessesesi basımı, c.12, s.313

4- Şu anda bu satırları yazarken İmam Rıza'nın (a.s) haremde bulunmaktayım. Bilindiği gibi Meşhed'in çoğu toprakları İmam Rıza'nın (a.s) malıdır. Özellikle de haremın yanında bulunan İmam Rıza pazarı. Keşke bu dükkanları ticaret için kiraya verirlerken öğle namazı vaktinde birkaç dakikalığına bu pazarı tatil etmeyi şart koşsaydılar. Ama maalesef biz marufu ihya etmek ve münkeri ortadan kaldırmak hususunda gücümüzden istifade etmemekteyiz.

5- Vesail'uş-Şia, c.11, s.415

6- Hz. Ali, Malik-i Eşter'e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur: "Sakındırmadan sonra da bir malı stok eden kimseyi aşırı gitmeksizin cezalandır ve tembih et." (Nehc'ül-Belâğa, 53. mektup)

Burada eziyet etmekten maksat sadece fiziksel boyutta değildir. Bazen yüz çevirmek, değer vermemek de bu kapsama girmektedir. Örneğin Ali b. Yaktin, İmam Kazım'ın (a.s) emriyle Benî Abbas'ın sarayına nüfuz etmiş olan Şif vezir idi. Ali b. Yaktin hac seferi için Medine'ye geldi ve İmam Kazım'dan (a.s) görüşmek için izin istedi; ama İmam ona izin vermeyince, "Ben İmam'ın temsilcisiyim ve İmam'ın emriyle Benî Abbas'ın zorba sistemine nüfuz etmiş biriyim, vezirlik makamına sahibim, neden İmam bana görüşme izni vermedi?" diye çok rahatsız oldu.

İmam Musa Kâzım (a.s) ona şöyle buyurdu: "İbrahim adında fakir bir çoban sana müracaat etmiş; fakat sen sıradan bir çoban olduğu için yanına gelmesine izin vermemişsin. Senin bu işin doğru değil. Ben de sana izin vermiyorum. Senin haccın da kabul edilmeyecektir."

Vezir yaptığı bu işten utanıp Kufe'ye geri dönerek o çobanın peşi sıra gitti; yüzünü toprağa koyarak çobandan ayağıyla yüzüne basmasını ve kendisinden razı olmasını istedi. Çobanı râzi ettikten sonra Medine'ye geri döndü; İmam Cafer Sadık (a.s) da ona görüşme izni verdi. Ehlibeyt İmamları'nın hayatında bu metotlar da vardı.

Devrimci Tavır

Kur'ân'daki ayetlere kısaca bakılacak olursa irşadın, eğitimin, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın başlangıcının, güzel ahlâk, hoşgörü, yumuşaklık, muhabbet vb. olduğu açık bir şekilde anlaşılabilir. Ama bazı hususlarda yumuşaklığın hiçbir etkisi yoktur. Aksine fesadı önlemek için devrimci tavır takınmalıyız. Buna birkaç örnek verelim:

1- Hz. Ali (a.s) yılan balığı satan kimseleri bu işten kırbaçla sakındırmıştır.¹

2- Hz. Ali (a.s) camide hikaye anlatarak insanları meşgul eden birisini kırbaçla dışarı çıkarmıştır.²

3- Bir şahıs domuz eti yemek istiyordu. İmam ona şöyle buyurdu: "Eğer yemiş olsaydın, sana had uygulardım; ama şu

1- Vesail'uş-Şia, c.16, s.332.

2- Vesail'uş-Şia, c.18, s.580 (Belki de mescidin makamına yakışmayan uygunsuz hikayeler anlattığı için dışarı atılmıştır.)

anda yemeyip, sadece yemeyi kastettiğin için sana bir kırbaç vuracağım."¹

Putların, Hz. İbrahim'in (a.s) mübarek eliyle kırılması, Samirî'nin altın buzağısının Hz. Musa'nın (a.s) mübarek eliyle yakılması ve Mekke'deki putların Hz. Ali'nin (a.s) mübarek eliyle ortadan kaldırılması da bunlara birer örnek teşkil etmektedir.

Birkaç Mesele

İmam Humeynî (r.a) şöyle buyurmuştur: "Eğer aykırı işleri ortadan kaldırmak ve marufu uygulamak insanın şiddet uygulamasına bağlıysa, bu durumda insanın şiddete başvurması farzdır. Surat asmanın veya konuşmamanın etkili olmadığı yerlerde güç kullanmak gerekir."²

Eğer münkeri ortadan kaldırmak, suçlu kimsenin canında ve malında tasarrufta bulunmayı gerektiriyorsa onda tasarruf etmek gerekir. Örneğin bıçak çeken kimsenin elinden zorla bıçağı almak veya şarap içen kimsenin elinden güç kullanarak şarabı almak gerekir. Hatta bazen birtakım önemli münkerleri ortadan kaldırmak için insanların ikamet ettiği yerlere girebileceği gibi onların malında da tasarrufta bulunulabilir. Örneğin elektriğini, suyunu, telefonunu ve diğer şeylerini kesebilir. Eğer önemli suçları ortadan kaldırmak, bir şeyi kırmayı veya suçlunun malına zarar vermeyi gerektirirse, böyle yapmak gerekir. Bunun kefaleti de yoktur. Ama eğer suçlu kimse, marufu emreden kimseye bir zarar verecek olursa, bu konuda kefildir. Ayrıca bilindiği gibi bu tür hareketler, konuşmak ve öğüt vermekle hallolunmayan önemli işler hakkında geçerlidir. Marufu emretmek hususunda aşırı gitmemek gerekir. Örneğin suçlu kimsenin bıçağının kırılması gerekiyorsa, evindeki kapları kırmak gerekir. Sadece bıçağın kırılmasıyla yetinmek gerekir. Emreden kimse de gereğinden fazla zarar verecek olursa kefildir. Sadece hapsedmekle günaha engel olmanın mümkün olduğu yerlerde de sadece hapsedmek veya o şahsın evinden çıkışını önlemek gerekir. Eğer suçlu terk etmek için dövmek gerekiyorsa, o zaman fakihin izniyle onu dövmek de mümkündür. İslâm

---

1- Vesail'uş-Şia, c.18, s.578

2- Tam İlmihal, 2818. hükümden sonra.

fıkındaki hudud, kısas ve diyet hükümleri suçları önlemede çok etkilidir.

o) Suçluyu İyiliğe Teşvik Yoluyla İkaz Etme Metodu

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "İyileri ödüllendirmek suretiyle kötülerini yaptıklarından alıkoy."

İyi kişilere ödül verdiğin takdirde kötü kimseler cezalanıp kötü işlerinden pişman olacaktır.

İyi kimseyi teşvik etmek iki şeye sebep olacaktır: Birincisi iyi kimse kendi işine daha ciddî sarılacaktır. İkinci ise, kötü kimse kendini islâh etmeye yönelecektir.

Bir bilgini, kaşifi, sanatçısı, şairi, fedakâr savaşçısı, yazarı teşvik etmek, halkın fikirlerini hakka doğru yönlendirir. Hem de mahrumlar için güzel bir uyarı olur. Elbette bu teşvikin maddî olması gerekmez. İşçinin elini öpmek, büyükleri övmek de teşvikin en sade yollarıdır.

Faziletli kimselerin camide en ön saflarda yer alması pratik bir teşviktir. Bazı hadislerde şöyle geçer: "Âlime bak-manın veya âlimin evinde olmanın da sevabı vardır."

Bu rivayetler de aslında pratik olarak âlim ve ilim için bir teşvik konumundadır.

Peygamber Efendimiz (s.a.a) Uhud Savaşı'nın sonunda şöyle buyurmuştur:

"Ben Kur'ân'dan daha fazla sûre ezberleyen şehitlerin cenaze namazını daha çabuk kılacağım."

Cephede bayrağı birinin elinden alarak başkasının eline verip şöyle buyurdu: "*Çünkü ikinci kişi Kur'ân'dan daha çok sûre ezberlemişti.*"

İmam Cafer Sadık (a.s) da insanların gözü önünde Hişam'ı öyle bir övüyordu ki herkes şaşırıyordu. Öte yandan Kur'ân'da şöyle buyrulmaktadır: "Münafıkların cenaze namazını kılmayınız. Münafıkların kabrinin başına gitmeyiniz, onların tanıklığını kabul etmeyiniz..."

Beşinci Bölüm

KUR'ÂN-I KERİM'DE
MARUFLAR VE MÜNKERLER

KUR'ÂN-I KERİM'DE MARUFLARDAN BİR ÖRNEK

Kur'ân-ı Kerim, her yerde nur ve hidayet olduğu için maruf ve münkeri tanımada da onun buyruklarını dinlememiz gerekiyor; bu nedenle Kur'ân-ı Kerim ayetlerini göz-den geçirerek maruflar için örnekler bulacağız.

1- Dinî Merkezleri ve Camileri İhya Etmek

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Onların üstüne bir bina yapın dediler, Rableri onları daha iyi bilir. Onların işine gâlip gelenler: Mutlaka onların üstüne bir mescit yapacağız dediler."¹ Böylece "Ashab-ı Kehf" diye bilinen yiğitlerin mezarları üzerine mescit yaptılar. Keşke şehir planlaması yapanlar da Kur'ân-ı Kerim'den ders alıp² bina yaparken ilk önce caminin yerini belirleyip daha sonra caddeleri ve diğer planlamalarını o mescidin merkeziliğini gözeterek yapsaydılar.

Müslümanların temel kültürü camileri olmalıdır ve başka yerlere yapılan bütün süslemeler ve diğer düzenlemeler camiye ve onun etrafına yapılmalıdır; çünkü aksi durumda diğer yerlerin çekiciliği artacak ve camiler ise boşaldıkça boşalacaktır. Özellikle Kur'ân-ı Kerim'in buyurduğu gibi başından beri takva üzerine temeli atılan mescitlerin şenlendirilmesine³ daha fazla önem verilmeli ve camiler bir merkez hâline getirilmelidir. Camiyi ihya etmek Allah Teala'nın mümin, cesur ve ihlâslı kişilere

---

1- "Mutlaka onların üstüne bir mescit yapacağız, dediler." (Kehf, 21)

2- "Doğrusu insanlara (mabet olarak) ilk kurulan ev..." (Âl-i İmrân, 96)

3- "Tâ ilk günden takvâ üzere kurulan mescid, elbette içinde namaza durmana daha uygundur." (Tevbe, 108)

verdiği bir muvaffakiyettir.¹ Cami o kadar değerlidir ki Hz. İbrahim (a.s), Hz. İsmail (a.s)² ve Hz. Zekeriyya gibi peygamberler onun hizmetçisi olmuşlardır.

Cami o kadar değerlidir ki, Hz. Meryem'in (s.a) annesi hamileyken bebeğini Beytu'l-Mukaddes'e hizmet etmesi için her işten muaf görmeyi adıyor.³

Kur'ân-ı Kerim Mescid-i Haram'ın yönetimini takvalı kişiler dışında hiç kimsenin üstlenmeye layık olmadığını vur-guluyor.⁴ Caminin şenlenmesini etkileyen her iş, Kur'ân-ı Kerim'de en büyük zulüm olarak nitelendirilmiştir;⁵ caminin şenlenmesini engelleyen faktör ister yas merasimleri, ister kişiler için düzenlenen tarhim meclisleri ve diğer toplantılar olsun, ister cemaat imamının sevilmeşi veya düzensizliği veya cami bakıcısının sert ahlâkı veya dernek üyelerinin ehliyetsizlikleri veya camide gereksiz şeylerin söz konusu edilişi veya konuşmanın uzun sürmesi veya gerekli temizlik ve güzelliğe sahip olmayışı veya caminin ad ve gelirinin kötüye kullanılması veya katılanların sayısını azaltan diğer şeyler olsun; en kötü zulümdür.

Ne yazık ki camilerimiz gam yurdu hâline gelmiştir; oysa Hz. Zehra'nın nikâhı camide gerçekleşmiştir. Biz her elbiseyle camilere gitmekteyiz; halbuki Kur'ân-ı Kerim, "Ca-miye her gittiğinde kendini süsle."⁶ buyurmaktadır. İslâm dini, ilim, takva ve tecrübe bakımından eşit olan birkaç imam arasında onların en yakışıklısının imam olmasını emrediyor.

İslâm dini, sesi diğerlerinden güzel olan müezzinin ezan okumasını buyuruyor.

1- "Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve âhiret gününe inanan, namazı kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayanlar şenlendirirler." (Tevbe, 18)

2- "İbrâhim ve İsmâ'il'e, "Tavaf edenler, ibâdete kapananlar, rükû ve secde edenler için Ev'imi temizleyin!" diye emretmiştik." (Bakara, 125)

3- "Rabbim, karnımdakini tam iradeyle sana adadım." (Âl-i İmrân, 35)

4- "Onun velileri, (bakıcıları, koruyucuları) sadece (günâhlardan) korunanlardır." (Enfâl, 34)

5- "Allah'ın mescitlerinde, Allah'ın adının anılmasına engel olan ve onların harâp olmasına çalışandan daha zâlim kim vardır?" (Bakara, 114)

6- "Her mesci(de gidişiniz)de, süsünüzü (güzel giysilerinizi ve diğer ziynetlerinizi) alın." (A'râf, 31)

İslâm dini camiye müşavere, savaş meydanına seferberlik, yoksullara destek, mahrumların yardımına koşma ve mümin kişileri tanıma merkezi kılmıştır. Camiler işsiz, düzensiz, korkak ve fakir kişilerin yeri olmamalıdır. Günümüzdeki en büyük maruflardan biri, camileri şenlendirmek, camileri fizikî ve kültürel bakımdan ihya etmektir.

Cami bakıcısı sevilen, tanınan ve yüksek makama sahip kişilerden olmalıdır. Her mahallede sesi güzel olan kişiler ezan okumak için camilere çekilmeli, her bölgenin tahsilli kişileri meslekleri doğrultusunda halka camilerde bir saat bedava hizmet sunmalıdırlar. Hiçbir dayanağı olmayan hasta, "Akşamleyin camiye giderek doktora bedava mu-ayene olacağım." demeli. Borçlu kişi, caminin borç sandığından alacağı borçla ümitlenmelidir. Ve yine bir yolculuğa çıkmak isteyen, ailevî sorunu olan veya çocuğunun okul servisi sorunu olan veya evine barkına hırsız girmesinden endişelenen herkes, cami cemaati benim evimi barkımı gözetmektedir; bir sorunum olursa halk benim kardeşim, camideki mümin kişiler benim kolumkanadımdır, diyebilmelidir. Bu gibi programlarla camileri şenlendirmekten ibaret olan en büyük maruf yapılmış olur inşallah.

2- Bağımsızlık ve Özünü Kaybetmemek

Maruflardan biri de bağımsızlıktır; her açıdan bağımsızlık ve bağımlılıklardan kurtuluş... Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: İslâm toplumu, kendi ayakları üzerinde durmak için günden güne gelişen ve büyüyen bir bitki gibidir.¹

Büyük fakihlerimiz insanın kendisini kâfirlere benzetmesini haram saymış, rivayetlerde de kâfirlerin elbiselerinin giyilmesi ve kâfirlerin örf ve adabına göre davranılması şiddetle eleştirilmiştir. Tarihte şöyle geçer: Resulullah (s.a.a), bir kâfirin duvarına yaslandığını fark edince hemen uzaklaşarak bir ağaca yaslanıverdi ve "Müslüman, yabancıнын duvarına yaslanmaz." buyurdu.

1- "Onların Tevrât'taki vasıfları ve İncil'deki vasıfları da şöyle bir ekin gibidir ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, kalınlaştı, derken gövdesinin üstüne dikildi." (Fetih, 29)

3- Kurbet* Kastı¹

Maruflardan biri de yemek, giymek, ev işleri, küsmek, barışmak gibi konularda ve brans, meslek ya da dost ve eş seçimi gibi hususlarda bile ihlâs sahibi olmak, yapılacaklara ilâhî bir renk vermek, en iyi hedefi gözetip temiz niyete sahip olmak en önemli maruflardandır. Temiz ve ilâhî bir niyet, sıradan işleri bile paha biçilmez bir mücevhere dönüştüren bir iksirdir.

4- Teşvik

Marufun yayılması için en iyi vesile marufa uygun davrananları övmek ve teşvik etmektir. Kur'ân-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulmaktadır: "İnsanları karanlıklardan çı-karıp aydınlığa yönlendirmenin yolu teşviktir."²

Başka bir yerde ise Resul-i Ekrem'e (s.a.a), zekât aldığı kişileri teşvik etmesini ve onlara dua etmesini emretmekte ve onun duasının onlara huzur vereceğini vurgulamaktadır.³

Allah Teala Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde örnek erkek ve kadınları övmüştür.⁴

5- Tahsil

Hiçbir mektebin ilk emri "oku" değildir. İslâm dini ilmi, önderliğin ilk şartı saymıştır. Tahsilin zamanının beşikten mezara kadar olduğunu ve mekanının ise Çin'e hatta Süreyya yıldızına kadar uzanabildiğini belirtmiş ve ilim tahsili için sadece "onun

---

* Kurbet kelimesinin sözlük anlamı, yakınlaşmak demektir. Fıkıhta ibadetlerin Allah'a yakınlaşmak niyetiyle yapılması esas olduğu için, yapılan her ibadetten önce "kurbeten ilallah" yani "Allah'a yakın olmak ve onun rızasını kazanmak niyetiyle..." diye niyet etmek gerekmektedir. [Kevser Yayınları]

1- "Kim Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla bunu yaparsa." (Nisâ, 114); "Yalnız Allah'ın rızasını kazanmak için." (Bakara, 272)

2- "O (Allah)dır ki, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmet eder, meleklere de." (Ahzâb, 43)

3- "Onların mallarından, kendilerini temizleyeceğin, yücelteceğin bir sadaka al ve onlara duâ et; çünkü senin duân, onlara huzur verir." (Tevbe, 103)

4- "Kitapta İbrahim'i de an." (Meryem, 41); "Kitapta Meryem'i de an." (Meryem, 16)

faydalı olması" şartını koşmuş, yararsız veya zararlı bilimlere şiddetli bir şekilde eleştirmiştir.¹ Tahsil, öğrenilenleri yazma, yayınlama, öğretmene saygı, öğretmen ve öğrenci ilişkileri hakkında yüzlerce tavsiyelerde bulunmuştur.

Toplumsal Konulara Dikkat Etme

Kur'ân-ı Kerim onlarca ayette toplumu ilgilendiren konulara özel bir ilgi göstermiş, halkı toplumsal maruflara teşvik etmiştir; burada onların bir bölümünün başlıklarını sıralayıp her biriyle ilgili ayeti dipnotta kaydedeceğiz:

- Söz ve davranışlarda adalet.²
- İnsanların arasını düzeltmek.³
- Düşmana dikkat etmek.⁴

- İyilerle birlikte olmak.⁵
- İyi kişileri izlemek.⁶
- Hayırlı işlerde yarışmak.⁷
- Barış önerisini kabullenmek.⁸
- Toplumun emniyetini bozan suçluları cezalandırmak.⁹
- İnsanın kendisine karşı yapılan kusurları affetmek.¹⁰
- Borç verme.¹¹

1- "Kendi kendilerine zarar verecek ve bir fayda sağlamayacak bir şey öğreniyorlardı." (Bakara, 102)

2- "De ki: Rabbim adâleti emretti." (A'râf, 29)

3- "Aranızı düzeltin." (Enfal, 1)

4- "Onlardan sakının." (Teğabun, 14)

5- "Ve doğrularla beraber olun." (Tevbe, 119)

6- "Onların yoluna uy." (En'âm, 90)

7- "Öyleyse hayırlı işlerde yarışın." (Mâide, 48)

8- "Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş." (Enfal, 61)

9- "Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık Allah'tan bir cezâ olarak ellerini kesin!" (Mâide, 38)

10- "Affedin, hoş görün." (Bakara, 109)

11- "Kimdir o adam ki, Allah'a (Allah kullarına) güzel bir borç versin." (Bakara, 245)

Malî Yardımlarla Başkalarının Gönlünü Almak

– Zekâtın bir bölümünü harcayarak esirleri ve borçlu mahkumları serbest bırakmak, yolda kalmış yolcuları kurtarmak.¹

– İyiliklerde öncülük yapanlara değer vermek.²

Önder ve halk ilişkisi, salât ve selâm derin ve sürekli olmalıdır; korkuya ve tehdiye dayalı olmamalıdır.³

– Haktan sapanları boykot etmek.⁴ Resul-i Ekrem'in (s.a.a) emriyle Müslümanlar, umumî seferberliğe katılmayan üç kişiyi boykot ettiler ve Müslümanlardan hiç biri onlarla konuşmadı; nihayet tövbe edince boykot sona erdi.

– İstişare.⁵

– Birbirlerini sabırlı ve merhametli olmaya davet etmek.⁶

– Yetimlerin elinden tutmak.⁷

– Geçmişlere rahmet dilemek ve müminlere karşı tertemiz bir kalbe sahip olmak.⁸

Sâlih Kişileri Anma ve Onların Anılarını Yaşatma⁹

Zaruret durumunda güzellikle ayrılmak;¹⁰ (kadının kocasından, kiracının mülk sahibinden, işçinin iş verenden, ortağın ortağından ayrılışı güzellikle olmalıdır).

– Halka ihlâsla hizmet etmek.¹

1- "Zekâtlar Allah'tan bir farz olarak ancak fakirlere, düşkünlere, onlar üzerinde çalışan (zekât toplayan) memurlara, kalpleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, kölelik altında bulunanlara, borçlulara, Allah yoluna ve yolcuya mahsustur." (Tevbe, 60)

2- "İyilik yarışında önceliği kazananlar..." (Tevbe, 100)

3- "Ve onlara duâ et; çünkü senin duân, onlara huzûr verir." (Tevbe, 103)

4- "Ve (savaştan) geri kalmış o üç kişinin de tevbesini kabul buyurdu." (Tevbe, 118)

5- "Onların işleri, aralarında danışma iledir." (Şûrâ, 38)

6- "Birbirlerine sabır tavsiye eden ve merhamet tavsiye edenlerden olmak." (Beled, 17)

7- "Öyleyse sakın öksüzü ezme." (Duhâ, 9)

8- "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma!" (Haşr, 10)

9- "Onlar bize kulluk eden kimselerdir." (Enbiyâ, 73)

10- "Güzelce salıvermek." (Bakara, 229)

- Değerleri korumak.²
  - Mustaz'afları kurtarmak.³
  - Sırrı açmamak.⁴
  - Kutsal hedefler için güç kazanmak.⁵
  - Halkla birlikte olmak.⁶
  - Şirk izlerini yok etmek.⁷
  - İşçileri zora koşmamak.⁸
  - Güç ve hükümet sahiplerinin mahrum bölgelere yolculuk yapıp onların sıkıntılarını gidermeleri.⁹
  - Yapıcılıkta halkla yöneticilerin iş birliği.¹⁰
  - Fakirlerden ücret beklememek.¹¹
  - Başkalarına düşünme ve araştırma fırsatı tanımak.¹²
- Bunun gibi onlarca toplumsal marufa değinebiliriz.
- Bilgisiz kişilere karşı yumuşak davranmak.¹³
  - Başkalarının zahmetlerine karşı teşekkür etmek.¹

1- "Derken orada yıkılmak üzere bulunan bir duvarla karşılaştılar. (Hızır) hemen onu doğrulttu." (Kehf, 77)

2- "Âyetlerimi az bir karşılık ile satmayın." (Bakara, 41)

3- "İsrâiloğulları'nı bizimle gönder, onlara azâp etme." (Tâhâ, 47)

4- "Rüyânı kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar." (Yusuf, 5)

5- "Ve onu işime ortak kıl. Böylece seni bol bol tesbih edelim." (Tâhâ, 31- 32)

6- "İnsanların (sel gibi) aktığı yerden siz de akın." (Bakara, 199)

7- "Yemin ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!" (Tâhâ, 97)

8- "Yoksa sana ağırlık vermek istemem." (Kasas, 27)

9- "Nihâyet iki set arasına ulaşınca." (Zulkarneyn doğuya ve batıya yolculuk yapıp halkın sorunlarını çözüyordu). Kehf, 93

10- "Siz bana kuvvetinizle destek olun." (Zulkarneyn, halka, "Bana yardım edecek olursanız sizin için sağlam bir set yaparım." dedi.) Kehf, 95

11- "Rabbimin, beni içinde bulundurduğu imkânlar, (sizin vereceğinizden) daha hayırlıdır." Kehf, 95

12- "Ve eğer müşriklerden biri senden aman (araştırma fırsatı) dilerse, Allah'ın kelâmını işitip dinlemesi için ona aman (fırsat) ver, sonra onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır." (Tevbe, 6)

13- "Câhiller kendilerine laf atarsa 'Selâm' derler." (Furkan, 63)

- Kaybolanı aramak.²
- Yaşlılara karşı mütevazı olmak.³
- Kâfirlerin uykusunu kaçırmak.⁴
- Azgınları ezmek.⁵
- Malından yoksullar için bir pay ayırmak.⁶
- Gariplerin elinden tutmak.⁷
- Sınırlı yerlerde yeni gelen kişilere yer vermek veya orayı terk etmek.⁸
- İnsanları hikmet, güzel öğüt ve güzel mücadeleyle Allah yolunda hareket etmeye davet etmek.⁹
- Ahdine vefa göstermek ve sözünde durmak.¹⁰
- İnsanları minnet altında bırakmadan güzel davranış sergilemek.¹¹
- Zalimlerden uzaklaşmak.¹²
- Takva etkenlerini tanıtmak.¹³

1- "Babam seni çağırıyor, bizim için (hayvanları) sulamanın ücretini verecek." (Kasas, 25)

2- "Hudhud'u niçin göremiyorum?" (Neml, 20)

3- "Ve sana uyan müminlere kanadını indir (onlara karşı mütevâzı ve sefkatli davran)." (Şuarâ, 215)

4- "Onlara karşı kâfirleri de öfkelenendir bir duruma geldi." (Fetih, 29)

5- "Şâyet biri ötekine saldırırsa Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla vuruşun." (Hucurât, 9)

6- "Mallarında dilenci ve yoksul için hak vardı." (Zâriyât, 19)

7- "Kendilerine göç edip gelenleri severler." (Haşr, 9)

8- "Size, 'Meclislerde yer açın.' denilince, yer açın ki Allah da size genişlik versin." (Mücâdele, 11)

9- "Hikmetle ve güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel biçimde mücâdele et." (Nahl, 125)

10- "Andlaşma yaptığınız zaman Allah'ın ahdini tam yerine getirin (verdiğiniz sözü tutun)." (Nahl, 91)

11- "Şimdi sen güzel bir hoşgörü ile hareket et." (Hicr, 85)

12- "Tağuttan sakının." (Nahl, 36)

13- "Eğer -düşündüğünüzü- yapacaksanız, işte kızlarım (onlarla evlenin), dedi." (Hz. Lut (a.s) oğlancılık günahını önlemek için onlara kendisinin kızlarıyla evlenmesini önerdi.) Hicr, 71

– Süper güçlerin çıkarlarına darbe indirmek. (Hz. Musa (a.s) "Rabbim! Onların mallarını yok et!" diye beddua etti.)¹

– Kendi güçlerini korumak. (Müstekbirler peygamberlerden fakirleri etraflarından dağıtmalarını istiyor; fakat on-lar bunu kabul etmiyorlardı.)²

– Tanımasak bile misafiri iyi bir şekilde ağırlamak.³

– Geçmiştekilerin, başkalarına ibret kaynağı olacak eserlerini korumak.⁴

– Şehir yapımı ve mimarlıkta emniyet kurallarından ve mektebî emirlerden yararlanmak. Allah Teala İsrailoğulları'na evlerinizi kibleye doğru veya birbirinin karşısında yapın buyurmaktadır.⁵

– Eliniz altındakilerin hakaretleri karşısında hoşgörülü ve güler yüzlü olmak.⁶

– Allah'ın nimetlerinin kendi bilgimizden ve kurnazlığımızdan değil, O'nun lütuf ve rahmetinden kaynaklandığını bilelim.⁷

– Muhtaçlara bedensel yardım etmek.⁸

1- "Rabbimiz, onların mallarını yok et." (Yûnus, 88)

2- "Ve ben, inananları (yanımdan) kovacak değilim." (Hûd, 29)

3- "İbrahim- çok geçmeden hemen (elçilere) kızarmış bir buzağı getirdi." (Hûd, 69) "Selâm, dedi, (siz) tanınmamış bir topluluksunuz." (Zâriyât, 25)

4- "Bugün senin (canından ayırdığımız) bedenini, (denizin dibinden) kurtarıp (sahilde) bir tepeye atacağız ki senden sonra gelenlere ibret olsun." (Yûnus, 92)

5- "(Ey İsrailoğulları) evlerinizi karşı karşıya kurun, namaz kılın." (Yûnus, 87)

6- "Karınca vâdisine geldikleri zaman bir karınca: "Ey karıncalar dedi, yuvalarınıza girin ki Süleymân ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesinler. (Süleymân) Onun sözüne gülümsedi." (Neml, 18-19)

7- Süleyman, "Bu, Rabbimin lütüfüdür." diyordu. (Neml, 40) Fakat Karun, "Bu (servet) bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi, dedi." (Kasas, 78)

8- "(Mûsâ) onlarınkini de suladı." (Kasas, 24) Hz. Musa (a.s) Firavun tarafından takip edilirken bir köşede duran iki kadını görüp, "Neden burada durmuşsunuz?!" diye sordu. Onlar, "Yaşlı babamız çalışacak güçte olmadığı için onun yerine biz çobanlık yapıyoruz. Suyun kenarında çok sayıda erkek çoban olduğu için onlar gidinceye kadar bir köşede bekliyo-

– Başkalarının üstünlüklerini itiraf etmek.¹

Kur'ân-ı Kerim'de Kişisel Maruflardan Örnekler

- Amelde ihlâs²; yaratılışa ve kıyamete (gaybe) iman.³
- Allah'ın lütuf ve rahmetini ummak.⁴
- Hayırlı işte acele etmek.⁵
- İbadette sabır ve kararlılık.⁶
- Günah karşısında sabır ve sebat.⁷
- Musibet karşısında sabır ve sebat.⁸
- Şecaat ve sertlik.⁹
- Namazda kalbin huzu ve huşu içerisinde oluşu.¹⁰
- Seherlerde kalkıp Allah'tan bağış dilemek.¹¹
- Özellikle din büyüklerine karşı edepli olmak.¹²
- Gidiş gelişlerde metanet ve vakar sahibi olmak.¹³
- Bağışta dengeli ve orta halli olmak.¹

---

ruz. Onlar gittikten sonra koyunlarımızı suluyoruz." dediler. Bunun üzerine Hz. Musa (a.s) o kadınlar için çalıştı.

1- Hz. Musa (a.s), "**Kardeşim Hârûn, o, dil bakımından benden daha güzel konuşur.**" dedi. (Kasas, 34)

2- "**Rabbine (yaptığı) ibâdete hiç kimseyi ortak etmesin.**" (Kehf, 110)

3- "**Kim inanarak iyi olan işlerden yaparsa.**" (Tâhâ, 112)

4- "**Rabbim, sana duâ ile hiçbir zaman bahtsız olmadım (her duâ ettikçe kabul buyurdun, beni istediğimden mahrum etmedin).**" (Mer-yem, 4)

5- "**Ya Rabbi, râzı olman için sana çabuk geldim.**" (Tâhâ, 84)

6- "**O'na kulluk et ve O'na kullukta sebat et.**" (Meryem, 65)

7- Yusuf dedi ki: "**Çünkü kim (Allah'tan) korkar ve sabrederse...**" mäkama ulaşır. (Yusuf, 90)

8- "**Artık (bana) güzelce sabretmek gerek.**" (Hz. Yakub, Yusuf'un başına gelen acı haberi duyunca, "Artık bana düşen güzel bir sabırdır." dedi. (Yûsuf, 83)

9- "**Allah'a andolsun ki siz dönüp gittikten sonra putlarınıza bir tuzak kuracağım!**" (Enbiyâ, 57)

10- "**Onlar namazlarında huşû içindedirler.**" (Mü'minûn, 2)

11- "**Ve seherlerde istiğfar edenleri.**" (Âl-i İmrân, 17)

12- "**Allah'ın Elçisinin huzûrunda seslerini kısıyanlar.**" (Hucurât, 3)

13- Kur'ân-ı Kerim Allah'ın sâlih kullarını tavsif ederken şöyle buyurmaktadır: "**Rahmân'ın kulları öyle kimselerdir ki, yeryüzünde mütevâzi olarak yürürler.**" (Furkan, 63)

- Allah'ın nimetlerine şükretmek ve onları anlatmak.²
- Allah'a dayanmak, tevekkül etmek.³
- Namazlar ve cuma namazı için acele etmek.⁴
- Allah'a sığınmak.⁵
- Aydınlık geleceğe ümitle bakmak.⁶
- Ölümden korkmamak ve ölüme hazırlanmak.⁷
- Tezkiye, kendini yetiştirmek ve huzurlu bir ruha sahip olmak.

Gece ibadetlerini, mümkün olduğu kadar tertille Kur-ân tilâvetini, Allah'ın ismini anmayı sürdürmek, bunlardan yorulmamak; kızdığı anda af dilemek, çocuklarına ve soyundan gelenlere dua etmek, şecaate, tertemiz bir ruha sahip olmak, kıyame-ti anmak vs. gibi yüzlerce marufu örnek verebiliriz.

Kur'ân-ı Kerim'de Ailevî Maruflardan Örnekler

Kur'ân-ı Kerim'de ailevî konular hakkında birtakım emirler verilmiştir; burada onlardan ailevî maruflar olarak bazı örnek-lere değiniyoruz:

- Eş seçiminde asıl önemli olan onun, fiziği ve zenginliği değil, düşüncesi ve imanıdır.⁸
- Eşin iffetli olmasında ailesinin rolü vardır.⁹
- Anlaşmalarda mihri erkeğin sıkıntıya düşmeyeceği bir şekilde hazırlayın.¹

1- Allah kullarının diğer bir sıfatı da şudur: "**Ve harcadıkları zaman, ne israf ederler ne de cimrilik ederler; harcamaları, bu ikisinin arasında dengeli olur.**" (Furkan, 67)

2- "**Ve Rabbinin nimetini anlat.**" (Duhâ, 11)

3- "**İnananlar, Allah'a dayansınlar.**" (İbrâhîm, 11)

4- "**Allah'ı anmağa koşun.**" (Cum'a, 9)

5- "**Allah'a sığın.**" (Nahl, 98)

6- "**Sonunda kurtuluş muttakilerindir.**" (A'râf, 128) "**Evet, her güçlkle beraber bir kolaylık vardır.**" (İnşirâh, 6)

7- "**Eğer insanlar arasında yalnız sizin, Allah'ın dostları olduğunuzu sa-nıyorsanız, (bu inancınızda) samimi iseniz ölümü temenni edin.**" (Cum'a, 6)

8- "**İnanan bir cariye, ortak koşan (hür) kadından iyidir.**" (Bakara, 221)

9- "**Senin baban kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz değildi.**" (Mer-yem, 28)

• Cinsel ilişki sadece hedefsiz bir şehvet gütme değil, sâlih evlât yetiştirmek ve âhireti kazanmak için bir hazırlıktır.²

• Kadın erkeğin sorumluluğu altındadır ve kadının geçimini erkek temin etmelidir.³

• İnsan eşiyile iyi geçinmelidir.⁴

• Anneler çocuklarına iki yıl boyunca süt vermelidirler.⁵

• Erkeğin kadına vermesi gereken nafaka gelirine uygun olmalıdır.⁶

• Eşlerin arasında kırgınlık çıkmasından endişelenirseniz aile mahkemesi oluşturun ve konuyu yabancılara götürmeyin.⁷

• Karı-koca birbirlerinin elbiseleridirler ve birbirlerini korumaları gerekir.⁸

İffet, hicap, ziyet yerlerini göstermemek, ayakları yere vurarak ses çıkarmamak, işveyle konuşmamak, hayâlî yürümek ve erkeklerle karışmamak, Kur'ân-ı Kerim'in apaçık ayetlerle kadınlara verdiği emirlerdendir.

Siyasî Maruflardan Örnekler

• Resulullah'a ve emir sahiplerine, yani masum imamlara itaat.⁹

• Vahdet: Ayrılığa ve tefrikaya neden olacak şeylerden uzak durmak.¹

1- "Ben sana zahmet vermek istemem." (Kasas, 27)

2- "Tarlanıza dilediğiniz biçimde varın. Kendiniz için ileriye hazırlık yapın." (Bakara, 223)

3- "Ve mallarından harca(yıp kadınların geçimini sağla)dıkları için erkekler, kadınlar üzerinde yöneticidirler." (Nisâ, 34)

4- "Onlarla iyi geçinin." (Nisâ, 19)

5- "Anneler, çocuklarını -emzirmeyi tamamlamak isteyen kimse için tam iki yıl emzirirler." (Bakara, 233)

6- "Eli geniş olan, kendi gücü nisbetinde, eli dar olan da kendi kaderince..." Bakara, 236

7- "Eğer (karı-kocanın) aralarının açılmasından endişe duyarsanız, erkeğin âilesinden bir hakem ve kadının âilesinden bir hakem gönderin." (Nisâ, 35)

8- "Onlar sizin elbisenizdir, siz de onların elbisesisiniz." (Bakara, 187)

9- "Ey inananlar, Allah'a itâat edin, Elçiye ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin." (Nisâ, 59)

- Kararlı olmak, hiçbir olumsuz uzlaşmayı kabullenmemek.²
- Süper güçlere dayanmamak.³
- Kâfirlere karşı sert, müminlere karşı ise yumuşak olmak.⁴
- Komplo merkezlerini dağıtmak, hangi isim altında olursa olsun tüm komploculara sert cevap vermek.⁵
- Küfür önderlerine karşı cihad.⁶
- Değerleri savunmak için mümkün olduğu kadar fazla hazırlık.⁷
- Müşriklerden beri olmak.⁸
- Adaletle hüküm vermek.⁹
- Şerefli barışı kabullenmek.¹⁰
- Doğu'ya ve Batı'ya bağlanmak yerine Allah'tan ve müminlerden destek almak.¹¹
- Namazı ikame etmeyi, zekât vermeyi ve marufu emretmeyi hükümet işlerinin başında tutmak.¹²
- Düşmanın hedeflerinden, özellikle kültürel saldırısından haberdar olmak.¹

1- "Ve topluca Allah'ın ipine yapışın, ayrılmayın." (Âl-i İmrân, 103)

2- "İstediler ki, sen yağcılık yapasın da onlar da yağcılık yapsınlar (sana yumuşak davranınsınlar)." (Kalem, 9)

3- "Sakin zulmedenlere dayanmayın, sonra size ateş dokunur." (Hûd, 113)

4- "Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar, kâfirlere karşı katı, birbirlerine karşı merhametlidirler." (Fetih, 29)

5- "(Münafıklar arasında) bir de (müminlere) zarar vermek, (hakki) inkâr etmek, müminlerin arasına ayrılık sokmak." Tevbe, 107

6- "Allah ve Elçisinden, anlaşma yaptığınız müşriklere ihtârdır." (Tevbe, 1)

7- "Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın." (Enfâl, 60)

8- "Allah ve Elçisinden müşriklere karşı beraattir." (Tevbe, 1)

9- "Ve eğer hüküm verirsen, aralarında adaletle hükmet." (Mâide, 42)

10- "Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş." (Enfal, 61)

11- "O (Allah), seni yardımıyla ve müminlerle destekleyendir." (Enfâl, 62)

12- "O (Allah'ın dinine yardım eden)leri yer yüzünde iktidara getirdiğimiz takdirde (zorbaların yoluna sapmazlar; bilâkis) namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeğe çalışırlar." (Hac, 41)

1- "Kitap ehlinde bir grup, 'Müminlere indirilene günün başlangıcında inanın, sonunda da inkâr edin.' dedi." (Âl-i İmrân, 72)

Yahudilerin ileri gelenlerinden gir grubu kültürel saldırı için bir kompo düzenlediler. Dolayısıyla kendi aralarında şöyle dediler: Sabahleyin Resulullah'ın yanına gidip iman edip akşam üstü ise dinimize dönerek iki hedefe ulaşacağız: Birincisi Yahudiler, "İleri gelenlerimiz sabahleyin Müslüman olup akşamleyin döndüler. Demek ki İslâm'da pek bir şey yok" şeklinde düşünerek Müslüman olmayı artık akıllarından bile geçirmeyecek. İkincisi ise, Müslümanların morallerini bozacağız. Bu durumda onlar diyecekler ki, eğer İslâm dini zengin ve mükemmel bir din idiyse öyleyse neden Yahudilerin ileri gelen ilim ve kitap sahiplerini cezp etmediler. Fakat Allah Teala bu komp-loyu açığa çıkararak Müslümanlara şöyle buyurdu: Ne Yahudilerin ileri gelenlerinin sabahki imanlarına sevinin ve ne de akşam üstü dinlerine dönmelerinden endişelenin.

MÜNKER NEDİR?

Akıl ve dinin kötü gördüğü her şey münkerdir. Mün-keri sınırlandırmak imkânsızdır. Kur'ân-ı Kerim'de münker-lerin bazı örnekleri açıklanmasına rağmen tüm münkerleri saymak ve teker teker tanımak hiç de kolay bir iş değildir. Bazen insan bir münkere tutulduğu hâlde onu münker oldu-ğunu bilmediği için yapar. Yıkanırken, abdest ve gusül alırken israf etmek, ekmeği, meyveyi, elbiseyi ve kağıdı haddinden fazla kullanmak, aşırı yemek, otomobili uygun olmayan bir yere park etmek, çöpleri yola dökmek, yolu kapatmak, insanları korkutan yersiz korna çalmak ve gaza basmak, hatta misafirlik elbisesinin evde giyilmesi, israf olup sağlığa ve solunum sistemine zararlı olması dışında beraberindekilerin hava alanına tecavüz sayılan, güzel havayı kirletip onu dumanlı bir havaya dönüştüren sigara ve her türlü duman, halkın büyük bir çoğunluğunun münker saymadığı münkerlerdendir.

Yanlış program hazırlamak da en büyük münkerler-dendir. Öğrencilere, kafalarının dinç olduğu sabahın erken vakitlerinde kahvaltı yaparak okula gittiklerinde kolay ve yüzeysel programlar verilirken, havanın ısındığı, kafalarının şiştiği, midelerinin acıktığı öğleye doğru matematik ve yabancı dil gibi ağır ve zor dersler verilirse öğrenciler tabii ki sınavlarda başarısız olacaklar ve bu program onların tahkir edilmesine ve ömürlerinin telef olmasına neden olacaktır. Evet! Bu gibi programlamalar en büyük münkerler-dendir.

Beytülmalî emin olmayan kişilere teslim etmek, teftiş etmemek, hocanın derse girmeyi geciktirmesi, kürsüde yararsız şeyler söylemek, camiye gelenlerin azalmasına neden olan cemaat namazını uzatmak, binanın pencerelerini kom-şunun evi-

ne doğru açmak, başkalarını kötü isimlerle çağırarak, kötü zanda bulunmak, cadde ve sokağa kar dökmek, cadde ve sokağın altını boşaltarak eve katmak, caddedeki ağaçların dibine peynir suyu boşaltmak, telefon sapıklığı, başkalarını uykudan uyandırmak, ezan dışındaki sesleri yükseltmek, raporlarda gerçek dışı rakamlar vermek, yağcılık ve dalkavukluk, fazla mesai yapmadan devletin kesesinden başkalarına fazla ücret ödemek, sıraya uymadan bir şey almak, vakitsiz telefon açmak, eş ve çocuklarını kor-kutmak, çocuklar arasında fark gözetmek, işçiden anlaşma dışında bir iş istemek, birine hakkettiği kredi ve borcu ver-memek, faiz almak ve vermek, yalan yere yemin etmek ve gece gündüz isteyerek veya istemeyerek işlediğimiz; fakat ne yazık ki münker ve günah olarak görmediğimiz için özür dilemeye ve telafi etmeye de yönelmediğimiz bunun gibi yüzlerce münkeri sıralayabiliriz.

Bütün münkerler eşit düzeyde değildir. Bunlardan bazı- larının çok temel bir boyutu vardır. Tıpkı ahlâkî, hukukî, içtimai ve siyasî münkerlere göre temel bir boyutu olan itikadî mün- kerler gibi temel rolleri vardır.

Kur'ân-ı Kerim ölçüyü eksik tartanlara hitaben, "Neden öl- çüyü eksik veriyorsunuz; yoksa kıyamete inanmıyor musu- nuz?!" buyurmaktadır.¹

Veya namazı emretmekle ilgili olarak, "Namaz kıl; çün-kü ileride kıyamet var!"² buyurmaktadır.

Peygamberler, en çok insanların akidevî sapmalarıyla mü- cadele etmiştir. Daha önce metotlarla ilgili konumuzda buna değinmiştik.

1- "Onlar, büyük bir gün için tekrar diriltileceklerini sanmıyor-lar mı?" (Mutaffifin, 4-5)

2- "Ve beni anmak için namaz kıl. (Kıyâmet) Saat(i) mutlaka gelecektir." (Tâhâ, 14-15)

A) İTİKADÎ MÜNKERLER

Burada halk arasındaki itikadî münkerlerin ana başlıklarına değinip onların açıklamasını daha geniş bir zamana bırakmamız uygun olacaktır.

Allah'a Ortak Koşmak

Kur'ân-ı Kerim, yüzden fazla yerde, "Allah'tan başka" ve "O'ndan başka" ifadelerine yer vererek Allah'tan başkasına yönelmeyi eleştirmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın çocuk sahibi olduğunun söylenmesi,¹ bazı peygamberlerin Allah'ın oğulları olarak görülmesi,² meleklerin Allah'ın kızları olarak görülmesi,³ Allah'ın fakir⁴ veya eli bağlı görülmesi⁵ sert bir şekilde eleştirilmiştir. Tekbir, tehlil, tehmîd ve tesbih sözcükleri arasında en çok, mübarek "subhanellah" kelimesi üzerinde durulmuştur; "Subhanellah-i ammâ yesi-fûn." (Allah, sapmışların çirkin tabir ve inançlarından münezzehtir.)

Nehc'ül-Belâğa'da şöyle geçer: Peygamberler insanlarda inanç oluşturmak için gelmiş değillerdir; çünkü insanlar, varlık âleminin bir yaratıcısı olduğuna inanmaktadırlar. Peygamberlerin hedefi, daha ziyade inançları ıslâh etmeye yönelikti; dola-

---

1- "O şâni yüce Allah'a kızları veriyorlar (melekleri Allah'ın kızları sayıyorlar)." (Nahl, 57)

2- "Yahudiler, 'Uzeyr, Allah'ın oğludur.' dediler." (Tevbe, 30)

3- "Rabbiniz, oğulları size seçti de kendisine meleklerden kadınlar mı edindi?" (İsrâ, 40)

4- "Allah: "Allah fakirdir, biz zenginiz." diyenlerin sözünü işitti." (Âl-i İmrân, 181)

5- "Yahudiler, 'Allah'ın eli bağlıdır (Allah cimridir).' dediler." (Mâide, 64)

yısıyla Kur'ân-ı Kerim bu noktayı vurgulayarak yukarıda söylediklerimizin dışında örnekler vermiştir. Örneğin: Kendini Allah'ın oğlu saymak,¹ hakikatleri gizlemek,² (önceki kitapların verdiği müjdelerden Resulullah'ın ad ve sıfatlarını kendi evlâtlarını tanıdıkları gibi bildikleri hâlde,³ Resulullah (s.a.a) gelince onu inkâr ettiler);⁴ Allah'a iftirada bulunmak,⁵ semavî kitapları tahrif etmek,⁶ kendi yazdıklarını Allah'a isnat etmek,⁷ atalarını taklit etmek,⁸ bazı âlimlerin dini kötüyü kullanmaları,⁹ Allah'ın kanununu tahrif etmek ve değiştirmek,¹⁰ Allah kulları hakkında aşırıya gitmek.¹¹

Kur'ân-ı Kerim'de söz konusu edilen ve cevapları verilen bunların dışında diğer itikadî münkerler de vardır. Fakat bütün hurafelere değinmek konumuzu uzatacağından bundan kaçınıyoruz.

En'am Suresi'nin ayetlerinde şöyle bir göz gezdirecek olursak, davranışlarla ilgili hurafelerin örneklerinin hatta beslenme konusunda bile defalarca söz konusu edildiğini görürüz. Örneğin, bazıları koyun etinin bir bölümünü helal ve diğer bir bölümünü haram veya bir bölümünü erkeklere ve diğer bir bölümünü de kadınlara helal sayıyordu;¹² dolayısıyla Kur'ân-ı Ke-

---

1- "Yahudiler ve Hıristiyanlar, 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz.' dediler." (Mâide, 18)

2- "Onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizlerler." (Bakara, 146)

3- "Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar." (Bakara, 146)

4- "Fakat (İsâ'nın müjdelediği elçi) onlara apaçık deliller getirince, 'Bu, apaçık bir büyüdür.' dediler." (Saf, 6)

5- "Allah'a yalan uyduruyorlar." (Mâide, 103)

6- "Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar." (Nisâ, 46)

7- "Kitabı elleriyle yazıp, az bir paraya satmak için, 'Bu Allah katındandır.' derler!" (Bakara, 79)

8- "Biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk." (Zuhruf, 23)

9- "Hahamlardan ve rahiplerden birçoğu." (Tevbe, 34)

10- "Onlar, Allah'ın sözünü değiştirmek istiyorlar." (Fetih, 15)

11- "Ey Kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin! Meryem oğlu İsâ Mesih, sadece Allah'ın elçisi..." (Nisâ, 171)

12- "Dediler ki: Bu hayvanların karınlarında olanlar, yalnız erkeklerimize aittir, kadınlarımıza haramdır." (En'âm, 139)

rim defalarca, "Acaba Allah Teala sizin böyle söylemenize müsaade ediyor mu, yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"¹ buyurmuştur.

Elbette günümüzde yeni birtakım şüpheler söz konusu edilmektedir; dolayısıyla din önderleri ve kültürel konularla ilgilenenlerin onları cevaplamaları gerekiyor. Nitekim Allah'a şükürler olsun böyle de yaptılar. Burada bütün tahsilli kişilere takvalı ve İslâm'ı bilen bir kişinin telefon numarasını sürekli yanlarında bulundurmalarını tavsiye etmeyi gerekli görüyorum. Keşke her yıl en önemli soru ve cevaplar basılıp yayınlansa ve genç neslin hizmetine sunulsa.

- Doktor, "Hastalığı teşhis edemedim." demekten utandığı için, hastayı tahlile göndererek onun malıyla ve canıyla oynuyor.

- Hoca veya âlim, "bilmiyorum" demekten utanarak yanlış bir cevap veriyor, aksi bir fetva verip yanlış yolu gösteriyor.

- Halk utandığı için ömür boyu yanlış yoldan gidip farzları öğrenmekte kusur ediyor.

- Gençler utandıkları için babalarına ve annelerine evlenmek istediklerini söyleyemiyorlar ve bu yüzden türlü türlü münkerlere bulaşıyorlar.

- Okuma ve yazmayı bilmeyen bazı büyükler, utandıkları için okuma yazma derslerine katılmayıp bu eksikliklerini göstermiyorlar.

- İnsanlar utanarak yalan yere tanıklık ediyor veya kanunsuz bir şekilde imza atıyor.

Konular genelleşip insanlar açısından önem kazandıkça insanların utancı ve mahcubiyeti daha tehlikeli oluyor:

- Bazen beynelmilî kurumlarda iradesiz ve utangaç kişilerin yüzünden insanların kaderi için çok tehlikeli kararlar alınıyor; fakat haykıracak azimli, iradeli bir kişi çıkmıyor.

- Utangaçlık yüzünden insanı bir oldu bittiye getirip başına istedikleri çorabı örüyorlar; dolayısıyla ve anne-babaların gö-

---

1- "De ki: Allah mı size böyle izin verdi, yoksa siz Allah'a iftirâ mı ediyorsunuz?" (Yûnus, 59)

revi yeni nesli yersiz utanışlıktan kurtarmaktır; çünkü utanışlık bazen her türlü günahın ve münkerin kaynağı olabilir.

Bazı günahların kaynağı mahrumiyet, farzları terk etmek, kendini küçük görmek ve yersiz utanışlıktır. Kur'ân-ı Kerim'de, rivayetlerde ve ilmihal kitaplarında hükümler perdesiz ve apaçık bir şekilde beyan edilmektedir. Bir hadiste şöyle geçer: "Utanaçlık iki kısımdır; akıldan kaynaklanan utanışlık ve saflıktan ve aptallıktan kaynaklanan utanışlık."¹

Bir Hatıra

Kalabalık bir camide, bir âlimin arkasında namaza durmuş-tum. Cemaat imamı ansızın Fâtiha Suresi'nin ortasında namazını kesti, halka abdesti olmadığını ve namazlarını ferdî olarak tamamlamaları gerektiğini söyledi. Eğer burada cemaat imamı utanacak olsaydı halka abdestsiz na-maz kıldırır ve büyük bir münker işlerdi.

Başka Bir Örnek

Toplantının tam ortasında namaz kılmadığımızı fark edersek ve toplantının sonuna kadar beklememiz durumunda, namazımızın kazaya kalacağını bilmemize rağmen hemen kalkıp namazımızı kılmazsak bir münker işleriz ve namazımız kazaya kalır.

Bizden soru sorduklarında, "bilmiyorum!" demekten utanıp yanlış bir cevap veriyoruz.

İmza toplamak için bize geldiklerinde utanıp haksız olarak onu imzalıyoruz.

Nice kişiler var ki birkaç dakika sormaya cesaret edemedikleri için bir ömür yanlış içerisinde bocalayıp dururlar.

Nice erkekler ve kızlar var ki hayatlarının başında bilgiye ihtiyaçları olduğu hâlde utanıp sormadıkları için bu utanışlıkları birtakım münkerlerin kaynağı olmuştur.

Gazetelerde İslâm dinine veya bir kişiye yalan bir şey isnat ediyorlar; fakat o, bunu yalanlamaya cesaret edemiyor.

Bunlar, aklıma gelen örneklerdir. Siz de biraz düşünecek olursanız, utanışlığın birçok münkerin nasıl kaynağı olduğuna

1- Bihar'ul-Envar, c.71, s.331

dair birçok örnekler bulabilirsiniz. Nice kişiler var ki haram lokma yedikleri hâlde kendilerine yakışmadığını düşünerek birçok mesleğe girmekten utanırlar.

Olumlu Utangaçlık

Elbette utangaçlık her zaman günahın ve münkerin kaynağı değildir. Bazı yerlerde insan utandığı için çirkin bir işe girişmez; işte bu utangaçlık onun aklından kaynaklanan olumlu bir utangaçlıktır.

*"Utangaçlık tüm hayırların anahtarıdır."*¹ hadisinde geçen utangaçlıktan maksat, işte bu utangaçlıktır.

*"Utangaçlık çirkin işi engeller."*² hadisinde, bu utangaçlık kastedilmiştir.

*"İffet, utangaçlık ve hayâ miktarıdır. (Hayâ arttıkça iffet de artar.)"*³ şeklinde şeklindeki hadiste de, yine hayânın bu kısmı amaçlanmıştır.

Hayâ o kadar önemlidir ki, bir hadiste, *"Hayâsı olmayanın imanı da olmaz."*⁴ buyrulur.

Hayâlı insan, kusurunu insanlardan gizler ve onlara günah işlediğini söylemez.

Her halükarda, hayâ konusu ve hayâ çeşitleri psikolojik ve toplumsal bir mevzudur ve detaylarına girmek bizi asıl konumuzdan uzaklaştırır.

Adamın biri bana, "Ben utangacım; bunun ilâcı nedir?" diye sordu.

Ben, "Bunun en iyi tedavisi alıştırmadır; örneğin konuşma yapıp vaaz vermekten utanan kimse, evde ezan okursa yavaş yavaş utangaçlığı yok olup gider." dedim.

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s), *"Bir şeyden korkuyorsanız, kendinizi onun içine atın."* buyuruyor.⁵

1- Gurer'ul-Hikem.

2- Gurer'ul-Hikem.

3- Gurer'ul-Hikem.

4- Gurer'ul-Hikem.

5- Bihar'ul-Envar, c.7, s.362.

Burada babalara, annelere ve okul yöneticilerine bir uyarıda bulunmayı gerekli görüyorum: Bir çocuk kendi varlığını hissettirmek isteyince hemen onu bastırmayın ve ona bu fırsatı tanıyın; hatta eksik bir iş yapacak olursa moralini bozmayın; çünkü birçok utangaçlıklar, insanın çocukluk döneminde aşağılanmasından kaynaklanmaktadır; nitekim birçok cesaretler de çocukluk dönemindeki teşvik-lerden kaynaklanmaktadır.

Korku birçok münkere zemin hazırlayan psikolojik konulardan biridir. Nice yalanlar, cephelerden kaçışlar, gerçekleri gizlemeler, çirkin mazeretler, çirkin itiraflar ve hak-sız şahitlikler var ki korkudan kaynaklanmaktadır. Korku, İmam Seccad'ın (a.s) ramazan ayının seherlerinde, tehlikesinden Allah'a sığındığı hâllerden biridir. İslâm ülkelerinin başındakiler, süper güçlerden korkmasaydılar, bugün Müslümanlar bu şekilde aşağılanmazdı veya İmam Humeyni'nin (ks.) o şecaati olmasaydı, İran bu izzete kavuşamazdı. Hz. Ali (a.s) Nehc'ül-Belâğa'da zayıf ve korkak kişiler hakkında en şiddetli tabirleri kullanmaktadır.

Bazen, *"Sizleri ruhsuz cesetler olarak görüyorum!"*¹ buyuruyor.

Bir yerde ise, *"Ey erkeklere benzedikleri hâlde erkek olmayanlar!"*² buyurmaktadır.

Başka bir yerde de şöyle buyurmaktadır: *"Korkak kişilerle müşavere etme."*³

Başka bir yerde ise, *"Kadınla istişare etme; çünkü onların görüşü insanı istikrarsız eder."*⁴ buyurmaktadır.

Açıktır ki Hz. Ali'nin (a.s) bu buyruğu erkekleri de kapsamaktadır; yani senin katiyetini ve cesaretini yok edip içinde korku ve ümitsizlik uyandıran kimselerle istişare etme! Fakat başka bir yerde, *"Bir kadının irşada, düşünceye ve kemale sahip olduğunu görürsen, onunla istişare et!"*⁵ buyuruyor.

Her halükârda, din gayretine sahip olmak, marufu emredip münkerden sakındırmanın birinci şartıdır.

1- Hutbe: 108

2- Hutbe, 27

3- 53. mektup.

4- Bihar'ul-Envar, c.103, s.253

5- Bihar'ul-Envar, c.103, s.253

Bir Hatıra

Adamın biri bana, "Otobüs şoförüne namaz için yolda durmasını rica ettim; fakat o önemsemedi; acaba yine de ben sorumlu muyum?" dedi.

Ben, "Evet; çünkü rica etmek yetersizdir. Para cüzdanın veya çocuğun arabadan yere düşseydi, nasıl bağırırdın; işte namaz için de öyle bağırmalısın." dedim.

Rica etmek her yerde etkili değildir; bazen bağırarak, muhtaassıp olmak, yanıp-yakılmak, morale ve cesarete sahip olmak gerekir. Kur'ân-ı Kerim'de özellikle savaşlarda morali güçlendirmek konusunda onlarca ayet vardır.

B) KÜLTÜREL MÜNKERLER

Bir anlamda akidevî münkerler olan kültürel münkerler kalem, beyan, sanat, film, tebligat, yaygara koparmak ve kuruntu oluşturmak, günah ve isyan toplantıları düzenlemek, dinî merkezlerin göz alıcılığını etkileyen bina ve tesisler vesilesiyle gerçekleşmektedir; örneğin Medine'deki Mescid-i Nebi'nin göz alıcılığını etkilemek için Şam'da Eme-vî mescidi yaptılar veya İmam Cafer Sadık'ın (a.s) dersine karşı rakip çıkarmak için ilim merkezlerini çekip Bağdat'a topladılar. Bir zamanlar müsteşar, müsteşrik ve uzman adı altında ve bugün de uydu ve bilgisayar diskleriyle işi öyle bir yere vardırıdılar ki Mescid-i Haram'ın birkaç adım ötesinde Japonyalı kızın (Uşin'in) filmi yayınlanmaktadır; oysa Resulullah'ın (s.a.a) kızının adı bile ortada yok.

Aziz okuyucularımız Kur'ân-ı Kerim'de geçen "vedde" kelimesini inceleyecek olursa düşmanın neyi sevip neyi arzuladığını anlayacaktır. Bunlar, İslâm düzeninin ve dinî değerlerin sapmasını ve Müslümanların inançlarından vazgeçmesini arzulamaktadır.¹

Bir Örnek

Kur'ân-ı Kerim'de kültürel saldırıya yönelik birtakım işaretiler bulunmaktadır; örneğin Yahudilerin ileri gelenlerinden bir grup bir komplo hazırlayarak sabahleyin Resul-i Ekrem'e

---

1- "Kitap sahiplerinden çoğu sizi imanınızdan sonra küfre döndürmek isterler." (Bakara, 109)

(s.a.a) iman edip akşamleyin Yahudiliğe döndüler.¹ Onlar bu girişimleriyle iki hedef güttüler:

Birincisi; Yahudilerin, "Eğer İslâm dini mükemmel bir din olsaydı sabah Müslüman olan âlimler akşamleyin tekrar dönüp Yahudi olmazlardı." diye düşünmelerinin sağlan-ması ve hiçbir Yahudi'nin Müslüman olmayı aklından bile geçirmemesi.

Diğeri ise, Müslümanların "Eğer İslâm dini mükemmel bir din olsaydı, Yahudi âlimleri Müslüman olduktan sonra tekrar dönüp Yahudi olmazdı." düşüncesine kapılmasını sağlamak ve onlar arasında kuşku uyandırmaktı. Allah Teala bu komployu açığa çıkararak Resul'üne şöyle buyurdu: "Müslümanlara de ki, bugün Yahudilerin ileri gelenlerinden bir grup Müslüman olacak, akşam üzeri de kendi dinlerine dönecektir. Onların Müslüman olmalarına sevinmesinler ve İslâm'dan çıkmalarından dolayı da ümitsizliğe kapılmasınlar. Bunun bir komplo olduğunu bilsinler."

Dolayısıyla, kültürel saldırının çok eskilere dayanan bir kökü var. Ne mutlu ki çocuk denecek yaştaki gençlerimiz bile istikbarın düşmanlığını anlamış bulunuyorlar. Gençlerimiz, onların uçak yapımının bilimsel formüllerini zeki üniversitelilerimize niçin öğretmediklerini, bununla birlikte sakız kağıtlarıyla çocuklarımıza niçin müstehcen resimler gönderdiklerini iyi bilmektedirler.

1- "Kitap ehlinde bazıları şöyle dedi: İnananlara indirilene günün başında inanın, sonunda inkâr edin..." (Âl-i İmrân)

C) TOPLUMSAL MÜNKERLER

1- Hicret Etmeme

Ne yazık ki ileri gelen ve tahsilli kişilerin yaptığı ve toplumda kötü sayılmayan münkerlerden biri de hicret etmemektir.

Sekiz asır öne İran'dan bir âlim, Çin'e hicret etmeseydi belki de bugün Çin'de milyonlarca Müslüman olmazdı.¹

Eğer Fars'tan bir grup tacir Tanzanya'ya ve Zengibar'a² hicret etmeseydi belki de bugün o ülkelerde İslâm'dan bir eser bile olmazdı.

İslâm dini Müslümanların çok çocuk sahibi olmasını istemektedir; çünkü Müslümanlardan her biri bir bölgeye hicret edecek olursa böylece İslâm dini süratle yayılacaktır. Bazı kuşlar hayatlarını sürdürebilmek için hicret ederken, bazı Müslümanların yerlerinde çakılıp kalması gerçekten düşündürücüdür.

İslâm dininin buluşlarından biri de hicreti tarihin başlangıcı yapmasıdır; çünkü insan kendi iradesi ile ve kutsal bir amaç için hicret eder; yoksa Hz. İsa'nın (a.s) doğumu da yer kürenin dönüşü de insan için bir övünç kaynağı değildir. Hicretle yüzlerce sorun hallolur. Hicret, insan gücünün adil bir şekilde bölüştürülmesi demektir; hicret hareket, belli bir hedefe sahip olmak, sorumluluk üstlenmek, affetmek, zamanın ve mekanın

---

1- Yaklaşık sekiz asır önce Allame Kazvinî Çin'e giderek orada İslâm dininin temellerini attı. Bugün bile Çin Müslümanları onun mescitteki mezarının etrafında toplanarak onu selamlamaktadırlar.

2- Zengibar, Afrika kıtasında Tanzanya'nın yanında küçük bir ülkedir.

bağlarından özgürlüğe kavuşmak... demektir. Dayak yemiş birkaç Müslümanın Habeşistan'a hicreti Afrika'ya İslâm nurunu taşıdı. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Medine'ye hicreti, Hz. Peygamber'in en büyük tebligat hareketlerinden biriydi.

Eğer günümüzde bu büyük münkere (hicreti terk etme) uyulmasaydı, âlimler kapsamlı bir şekilde hicret etselerdi, bunu sadece bir grup genç talebeyle sınırlandırmıyaydı, İslâm'ın sesi her tarafa ulaşmış olurdu. Daha açık söyleyelim: "Cehalet, şirk, tefrika ve fakirlik karanlığında kalanların tüm günahından hicret etme gücüne sahip oldukları hâlde rahatına düşkünlük ve ilgisizlik yüzünden hicret etmeyen, aldatici, boş ve tekrara dayalı şeylerle kendilerini avutanlar sorumludurlar."

"Hicret" kelimesinde, "yolculuk" sözcüğünde olmayan yüce bir anlam gizlidir. Tahsilli güçlerin şehirlerde yoğunlaşmaları, şehirlere olan göçün artmasına ve doğal olarak da köylerin nüfusunun azalmasına, fiyatların yükselmesine, konut ve trafik sorunu yaşanmasına neden olmaktadır. Köylerde doktor ve ilaç olmadığı için yaşanan can kayıplarından büyük şehirlerde yoğunlaşan doktorlar sorumludur.

İslâm dini hicret etmeyen kişilere karşı devrimci bir tutum sergileyerek, "İman ettikleri hâlde hicret etmeyip yerlerinde çakılıp kalanlar, İslâm toplumunda hiçbir velayet hakkına sahip değillerdir."¹ buyurmuştur.

Gerçekten de, küfür diyarında yaşayan bütün Müslüman uzmanlar kendi ülkelerine hicret edecek olsa hem küfür cephesi darbe almış olur, hem Müslümanlar güçlenir ve hem de bozuk sistemlerde onların İslâmî kimlikleri kaybol-maz. İslâm dini durgun suyu ve toprağı eleştirdiğine göre, durgun sermayeyi eleştirdiğine göre, durgun uzmanları da en şiddetli şekilde eleştirebilir.

Herkes İçin Hicret

Ulemanın, İslâm'ın sesini dünyanın en uzak noktasına ulaştırmak ve kilisenin sahip olduğu bilgi ve istihbarattan geride

---

1- "İnanıp da hicret etmeyenlere gelince, onlar hicret edinceye kadar, onların velâyetinden size bir şey yoktur (onları korumakla yükümlü değilsiniz)." Enfâl, 72.

kalmamak için hicret etmesi gerekiyor; çünkü onlar da kendi âlimlerini dünyanın en uzak noktalarına göndermekte ve en güncel istatistikleri ellerinde bulundurmaktadırlar. Resul-i Ekrem (s.a.a) de böyle yapıyordu. Hadislerde aziz İslâm Peygamberinin şöyle buyurduğuna şahit olmaktadır: *"Dünyaya gelen her çocuğu ve dünyadan göçen her Müslümanı bana haber verin ki Müslümanların son sayısından haberdar olayım."*

Evet! Kur'ân-ı Kerim defalarca Müslümanlara yeryüzünde yolculuk yapmayı emretmiştir; fakat bu emre uyarak tüm dünyayı karış karış gezen, insanların kaynaklarından, gelirlerinden, ahlâk ve davranışlarından haberdar olan ancak Batılılar olmuştur. Hz. Ali (a.s), *"Önemseyin Kur'ân'ı; önemseyin onu; sakın Kur'ân'a uyma konusunda başkaları sizden öne geçmesinler!"*¹ buyurarak bunu öngörmüştür.

Fakat bugün Kur'ân'ın yeryüzünde gezme ve hicret etme yönündeki emrine başkalarının bizden daha fazla uyduğunu görmekteyiz. Hz. Ali'nin (a.s) bu emri şahadetinin eşliğinde yaptığı vasiyetnamede vermiş olması ve benim de bu satırları yazdığım bu zaman diliminin Hz. Ali'nin (a.s) şahadet gecesine (Kadir Gecesi) ve yine İslâm İnkılâbı'nın zafere ulaştığı geceye (22 Behmen) tesadüf ediyor olması gerçekten ilginçtir. Burada Hz. Ali'nin (a.s) bu mektubunu gerçek bir gaybdan haber vermesi ve Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) bütün insanlar için duyduğu bir teessüfü ve teessürü olarak kabul ediyoruz. Bu Kadir gecesinde, Ali'yi şefaathçi kılarak yeterince uzayan gafletlerimizden, hicretleri terk etmemizden ve diğer münkerlerden dolayı Ali'nin Rab-binden özür diliyor ve tövbe ediyoruz.

Mahrumlar İçin Hicret

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçmektedir:

"Melekler, -hicreti terk ederek- kendilerine zulmedenlerin canını alırken, ne işle uğraşıyordunuz diyecekler. Onlar, biz yeryüzünde zayıf düşürülmüştük, diyecekler. Melekler -bu cevabı kabul

---

1- Nehc'ül-Belâğa, 47. mektup.

etmeyerek- Allah'ın yeri geniş değil miydi ki onda hicret etseydiniz, diyecekler?"¹

Dolayısıyla, mahrum ve zayıf düşürülen herkesin kendi mektebini ve inancını korumak için hicret etmesi, küfür diyarında ve diğer ülkelerde inançlarını savunamıyorsa orada kalmaması gerekir.

Bir iş yerinde, bir şehirde, bir bölgede veya bir şirkette ya da kuruluştta esir olduğu için çeşitli günahlara bulaşan, bu yüzden de orayı terk etmesi farz olan nice insanlar vardır.

Ölüm anında sorgulanan tek günahın hicret etmemek oluşu gerçekten çok ilginçtir. Ve yine ilginç olan diğer bir nokta da şu ki, Kur'ân-ı Kerim mükâfat olarak "iki katı", "birkaç katı", "on katı" ve "yedi yüz katı" gibi kelimeler kullanmışken,² hicret eden kimsenin mükâfatı olarak bir rakam kullanılmamış, aksine, **"Onun mükâfatı Allah'a düşer."**³ denilmiştir.

Bu tabir gecenin bir yarısı yataklarından ayrılıp belli bir korku ve ümitle ibadete koyulan ve Allah Teala'nın kendilerine verdiği her şeyden infak eden gerçek müminler dışında hiç kimse hakkında kullanılmamıştır. Buyuruyor ki: "Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne göz aydınlatıcı (nimetlerin) saklandığını hiç kimse bilmez!"⁴

Her açıdan ilerlemek ve gelişim kaydetmek isteyenler, hicret için kendilerini hazırlamalılardırlar. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda hicret eden kimse, yeryüzünde gidecek çok yer ve bolluk bulur."⁵

1- Nisâ, 97

2- Bazı ayetlerde şöyle geçer: "Onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır." (Sebe', 37)

Bazı ayetlerde de şöyle buyrulur: "Allah da ona kat kat fazlasıyla ödemiş." (Bakara, 245)

Bazı ayetlerde ise, "Kim iyilik getirirse, ona o (getirdiği)nin on katı vardır." tabiri kullanılmıştır. (En'âm, 160)

Ve nihayet bazı yerlerde şöyle geçmektedir: "Her başağında yüz tâne olmak üzere yedi başak veren bir tânenin durumu gibidir." (Bakara, 261)

3- Nisâ, 100

4- Secde, 17

5- Nisâ, 100

2- Düşmandan Gaflet

Düşmandan ve onun komplolarından gaflet etmek, ne yazık ki tüm İslâm ümmetini kaplayan toplumsal münkerlerdendir. Bu konuda Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"İnkâr edenler isterler ki siz silâhlarınızdan ve eşyanızdan gaflet etseniz de birden üze-rinize bir baskın yapsınlar."¹

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır: "Düşman size karşı uyanık olduğu hâlde sizin düşmandan gafil olmanıza şaşırıyorum."²

3- Körü Körüne Taklit

Taklit, özünü kaybetmişlik, kültürel yoksulluk, mektebe karşı inançsızlık, millî ve dinî gayretten yoksunluk, nefisteki zaafın göstergesidir. Kur'ân-ı Kerim, birçok ayette böyle bir taklidi eleştirmiştir. Putperestler, putperestliklerinin nedenini atalarını taklit ediyor olmalarıyla izah ediyorlardı. Bugün Doğu ve Batı hayranlığı belası en önemli toplumsal münkerlerdendir. Fıkımızda insanın kendisini kâfirlere benzetmesi haramdır; çünkü bunun kendisi bir tür benliğini kaybetmektir. Rivayetlerde ise şöyle geçer: "Hatta giyim tarzında ve yemek çeşitlerinde bile müstakil olun ve yabancıları taklit etmeyin!"

Kutsî bir hadiste şöyle geçer: "Allah Teala peygamberlerinden birine şöyle vahyetti: Müminlere de ki: Benim düşmanlarımın elbiselerini giymeyin, benim düşmanlarımın yemeklerini yemeyin ve hiçbir şeyde benim düşmanlarımın gidişatını örnek almayın; çünkü dışınızda onlar gibi olursanız içinizde de onlar gibi olursunuz. -Onların benim düşmanım olması gibi siz de benim düşmanım olursunuz.-"³

4- Günah Toplantılarına Katılmak

Günah toplantılarında oturmak, susmak ve seyretmek de toplumsal münkerlerimizden bir diğeridir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

1- Nisâ, 102

2- Nehc'ül-Belâğa, 34. hutbe

3- Vesailu's-Şia, c.4, s.385, Âlu'l-Beyt Müessesesi basımı

"Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar (bu sözü bırakıp) başka bir söze dalıncaya kadar onlarla beraber oturmayın."¹

Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır:

"Âyetlerimiz hakkında (münasebetsizliğe) dalanları gördüğün zaman, onlar başka bir söze geçinceye kadar onlardan yüz çevir; eğer şeytân sana (bunu) unutturursa hatırladıktan sonra (hemen kalk), o zâlimler topluluğuyla beraber oturma!"²

Kıyamette cennetlikler cehennemliklerden, "Sizi şu yakıcı ateşe ne sürükledi?" diye soracaklar.

Onlar şu dört etkenin kendilerini ateşe düşürdüğünü söyleyecekler:

- "Biz namaz kılanlardan olmadık."
- "Yoksula da yedirmezdik."
- "Boş şeylere dalanlarla birlikte daldık."
- "Cezâ (kıyamet) gününü yalanlardık."³

Evet, boş ve saçma şeyler konuşanlar karşısında sessiz kalmamız, dinî kutsallarımıza karşı her türlü hakaret etme cüreti verir onlara.

5- İftira ve Onur Kırma

Toplumsal münkerlerden biri de insanları kötü isimlerle çağırarak, hakaret etmek, küçümsemek, onlara küfretmek ve haklarında kötü sözler söylemek, gıybet, iftira ve onur kırma dır. Kur'ân-ı Kerim cennetlikler hakkında şöyle buyurmaktadır: "Orada ne boş söz, ne de yalan işitirler."⁴ Orada tüm davranışlar sağlıklı ruh, sağlıklı beyan ve sağlıklı ülküden kaynaklanmaktadır. Oranın ismi "Daru's-Selâm"dır⁵ (esenlik yurdu). Ve cennetliklerin sloganı ise, "Duydukları söz, yalnız "Selâm,

---

1- Nisâ, 140

2- En'âm, 68

3- Müddesir, 42- 46

4- Nebe', 35

5- En'âm, 127

selâm"dır."¹ Fakat cehennemlikler hakkında şöyle geçer: "**Her grup girdikçe diğerine lânet eder.**"² Orada herkes kendi suçunu diğerinin üzerine yıkar: "**Siz olmasaydınız biz mutlaka mümin o-lurduk**".³

Cennetliklerle cehennemlikleri tanıdıktan sonra, içinde yaşadığımız toplumun cennetlik mi, yoksa cehennemlik mi olduğunu tahmin edebiliriz. Eğer bir toplumun ilişkilerine kötü zan, tecessüs, dedi kodu, gece bildirileri yayınlama, ilgisizlik, ayyaşlık, alay etme, küçümseme veya kin ve intikam hakim olursa onun geleceği, vaat edilen cehennemdir; fakat eğer ev, okul, daire ve fabrika ortamında iman, merhamet, yardımlaşma, ihlâs ve safa ruhu hakim olursa böyle bir toplumun da geleceği cennettir.

6- Çoğunluğu İzlemek

Şecaat ve cesareti sadece savaş meydanına has bilenlerin düşüncelerinin tam aksine gerçek cesur, hakkı, delil ve mantığa dayanarak tanıdıktan sonra yalnızlıktan korkmayan kimsedir. Yine şu satırları yazdığım Hz. Ali'nin (a.s) bu şahadet gecesinde Hz. Ali'den bir hadis nakledeyim. Hz. Ali (a.s) Nehc'ül-Belâğa'nın 201. hutbesinde şöyle bu-yurmaktadır: "*Hak yolunda taraftarının az olmasından endişe etme.*"

Kur'ân-ı Kerim onlarca yerde çoğunluğa uymayı kınamış ve hatta Peygamber'ini, "**Çoğunluğa uyacak olursan seni saptırır-lar**"⁴ diye uyarmıştır.

7- Kişilerin Peşinden Gitmek

Kur'ân-ı Kerim günahkârların kıyamette konuşmalarıyla ilgili şöyle buyurmaktadır: Onlar düştükleri kötü durumun nedenini başkalarının kişiliğine eğilim göstermeleri olarak belir-

---

1- Vâkıa, 26

2- A'râf, 38

3- Sebe, 31

4- Elbette maksadımız, mantık karşıtı olan çoğunluktur; fakat eğer bir yol veya bir söz mantıklı olur ve çoğunluk da onu izlerse durum değişir.

tip şöyle derler: **"Biz beylerimize ve büyüklerimize uyduk da bizi yoldan saptırdılar."**¹

Şunu da hatırlatalım ki, her insanın içinde kişilere yöneliş vardır. *"İnsanlar padişahlarının dini üzeredir."*² Başka bir yerde ise, *"İnsanlar, babalarından daha fazla önderlerine benzerler (onları daha fazla taklit ederler)."*³ buyurmaktadır.

İşte bu nedenle Kur'ân-ı Kerim ısrarla, gerçek şahsiyetlerin Allah'ın velileri olduğunu anlatmak istiyor ve har vurup harman savurarak kendilerini gündeme getirenleri ise "Şeytan'ın kardeşleri" diye adlandırıyor.⁴

Kur'ân'da birçok ayet, insanları bozguncuları,⁵ aşırıları,⁶ günahkârları,⁷ aşağılık kişileri,⁸ cahilleri,⁹ heves peşinde olanları,¹⁰ gafilleri¹¹ ve kâfirleri izlemekten alıkoymuştur. Bunun karşısında gerçek şahsiyetleri peygamberler, sıddıklar, şehitler ve sâlihler olarak görmüş¹² ve onları "nimet verilmişler" olarak adlandırmıştır. Yine her Müslümana her namazda onların yolunu izlediğini ilan etmesini farz kılmıştır.

Bir Örnek

Cemel Savaşı'nda, bir tarafta Hz. Ali (a.s) ve karşı tarafta ise Talha ve Zübeyr vardı. Adamın biri bu sahneyi görünce,

---

1- Ahzâb, 67

2- Bihar'ul-Envar, c.105, s.8

3- Bihar'ul-Envar,, c.78, s.46

4- **"Çünkü savurganlar, şeytânların kardeşleri olmuşlardır."** (İsrâ, 27)

5- **"Yeryüzünde bozgunculuk yaparak (başkalarına) saldırmayın."** (Bakara, 60)

6- **"O aşırıların emrine uymayın."** (Şuarâ, 151)

7- **"Onlardan hiçbir günâhkâra, yahut nânköre itâat etme."** (İnsân, 24)

8- **"Şunların hiçbirine boyun eğme: Yemin edip duran aşağılık..."** (Kalem, 10)

9- **"Cahillerin yoluna uymayın."** (Yûnus, 89)

10- **"O hâlde câhillerden olma!"** (En'âm, 35)

11- **"Gâfillerden olma!"** (A'râf, 205)

12- **"Allah'ın nimet verdiği peygamberler, sıddıklar, şehidler ve sâlihlerle beraberdir. Onlar da ne güzel arkadaşdır!"** (Nisâ, 69)

"Her ikisi de Resulullah'ın (s.a.a) ashabı; acaba hangisi haklı?!" dedi.

Hz. Ali (a.s) ondan sonra hiç kimsenin bu konuda şaşırıp kalmaması için her zaman olduğu gibi bir açıklamasıyla tarihe ışık tuttu. O ışık şuydu: "Haklıyı tanımak için hakkı tanı."

Yani hakkı insanlarla değil, insanları hakla tanı.

Yani örneğin gıybet edeni kötü biri olarak görmeden önce gıybetin ne demek olduğunu öğrenmemiz gerekiyor; yoksa, "Falan adam gıybet ettiğine göre gıybet etmek helaldir" denmemelidir.

8- Kötü Zan, Tecessüs ve Gıybet

Kur'ân-ı Kerim açık bir şekilde şöyle buyurmaktadır: **"Zannın bir kısmı günâhtır."**¹

Kötü zan, tecessüs için; tecessüs, gıybet için zemin hazırlar ve gıybet ise sevginin, muhabbetin ve ilişkilerin bozulması ve güvenlerin sarsılması noktasında çok önemli bir etkidir.

Soru: Hadislerde, "Bir gıybet yüzünden insanın tüm ibateleri mahvolur." buyrulmaktadır; acaba bu adilce bir cezalandırma mıdır?

Cevap: Evet! Çünkü gıybetle kişinin yıllar boyu elde ettiği hasiyeti yok olur; dolayısıyla bunun karşısında yıllar boyu yapılan ibadetlerin de yok olması gerekir.

Biz burada her münker hakkındaki tüm ayetleri ve rivayetleri işlemek istemiyoruz; onlardan sadece bir kaçına örnek olarak değinmenin yeterli olacağı kanısındayız.

9- Laf Taşımak

Nisâ Suresi'nin 85. ayetinde şöyle geçer: "Kim -iki Müslüman arasında- kötü bir (işe) destek olursa -fitne çıkarır, dedikodu ve ara bozuculuk yapar, kırgınlık oluşturur ve hay-siyetini çiğnerse-, onun da o işten bir payı olur."

1- Hucurât, 12.

10- İlgisizlik

İlgisizlik ve sorumluluk hissetmemek de toplumsal münkerlerden biridir. Hadiste şöyle geçer: "*Mazlumun feryadını duyup yardım etmeyen, Müslüman değildir.*"¹

Başka bir hadiste şöyle geçer: "*Komşusu açken kendisi tok yatan kimse Allah'a iman etmemiştir.*"²

Hadislerde münkerlere karşı ilgisiz davrananlara "iman-sız"³ denilmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"Size ne oldu ki zayıf düşürülen erkek, kadın ve çocuklar uğrunda Allah yolunda savaşmıyorsunuz?"⁴

Cehennemlikler cennetliklere, bizim cehenneme atılmamızın nedenlerinden biri açlara karşı ilgisiz davranmamızdır diyeceklerdir: "**Yoksula da yedirmezdik.**"⁵

Rivayetlerde şöyle geçmektedir: Allah Teala bir bölgenin halkını helâk etti. Melekler, "Bu bölgenin halkından bazıları, günahkâr değildi. Neden onlar günahkârların ateşiyle yanıyorlar?" dediler.

Allah Teala, "Sessiz ve ilgisiz kaldıkları için." buyurdu.

İmam Cafer Sadık (a.s) tövbe için yanına gelen izleyicilerinden birine şöyle buyurdu: "Sizin gibiler Abbasoğulları'nın etrafına toplanmasaydı, onlar biz Ehlibeyt'i evimize hapsedmezlerdi."

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) ilgisiz kişileri en sert cümlelerle eleştiriyor ve bazen onları lânetliyordu. Hatırladığım ka-

---

1- Bihar'ul-Envar, c.74, s.339

2- Bihar'ul-Envar, c.74, s.94

3- "*Allah, dini olmayan zayıf mümine gazap eder.*" (Bihar'ul-Envar, c.72, s.228)

4- Nisâ, 75

5- Müddessir, 6

darıyla gevşek, alçak ve ilgisiz kişiler hakkında on sekiz sert cümle kullanmaktadır; onlardan bazılarında dipnotta değindik!¹

Elbette bu topluma karşı sergilenen ilgisizliktir; fakat bazen insan kendisine karşı bir nevi ilgisizlik sergiler ve görüp duyduğu şeylerden ibret almaz, taş kalpli olur ve gözünden bir damla bile yaş çıkmaz. Kur'ân-ı Kerim çeşitli yerlerde bu gibi kişileri eleştirerek şöyle buyurmuştur: **"Kendilerine öğüt verildiğinde öğüt almıyorlar."**²

11- Tefrika

Toplumsal münkerlerden biri de tefrikadır. Kur'ân-ı Kerim tefrikayı gökten inen ve yerden çıkan azaba benzetmiş ve onlarla eş değer saymıştır.³

Müslümanların hicretin üçüncü yılındaki Uhud Savaşı'nda yenilgiye uğramalarının nedeni tefrikaya düşmeleri ve önderlerine itaatsizlik etmeleriydi.⁴

Hz. Ali, Resulullah'ın (s.a.a) Gadir-i Hum'da, "Benden sonra halife Ali b. Ebu Talib'dir." buyurduğuna yaklaşık yüz bin kişi şahit olduğu hâlde, o sırf vahdeti ve birliği korumak için yirmi beş yıl sabretti. Hz. Musa (a.s) kırk gün sonra Tur dağından döndüğünde halkın Samirî'nin buzağı-sının etrafında toplanıp ona taptıklarını görünce son derece öfkelenerek kardeşi Harun'a, "Neden bu sapmayı engelle-medin?" dedi.

Harun şöyle dedi: "Ben onları sakındırdım; fakat onlar beni dinlemediler. Neredeyse beni öldüreceklerdi. Daha kat'î bir şekilde kıyam etmeyi düşündüm! Fakat bana, sen bu devrimci hareketinle İsrailoğulları arasına tefrika düşürdün, demenden çe-

---

1- "Ey erkek olmadıkları hâlde erkeklere benzeyenler; ey ruhsuz kartartılar! Yazıklar olsun size, helâk olasınız; Allah canınızı alsın; keşke sizi hiç görmeseydim."

2- Sâffât, 13

3- "O, sizin üzerinize üstünüzden, yahut ayaklarınızın altından bir azâp göndermeğe, ya da sizi parti parti birbirinize düşürüp kiminize kiminizin hıncını tattırmağa kâdirdir." (En'âm, 65)

4- "Nihâyet siz korkunuz, Allah size sevdiğinizi (gâlibiyet) gösterdikten sonra (verilen) emir hakkında (birbirinizle) çekişip isyân ettiniz." (Âl-i İmrân, 12)

kindim. Dolayısıyla ben bunların arasında tefrika sebebi olmak-tansa onların buzağıya tapmalarını tercih ettim."

İslâm dininde, tefrikaya neden olan her şey haram sayıl-mıştır. Örneğin, dedikodu, gıybet, iftira, kötü zan, yaygara çı-karmak ve benzeri şeyler şiddetle yasaklanmıştır ve diğer ta-raftan vahdete ve kalplerin huzur bulmasına neden olan her şey de tavsiye edilmiştir. Öyle ki, "Doğru söz fitne çıkaracaksa yalan konuşmak caizdir." diyorlar.

Tarih boyunca Müslümanların başına gelen bunca felâket-ler tefrika yüzünden gelmiştir. Bugün ve dün dünya istikbarının en büyük darbesi de yine tefrika çıkarmaktır.¹ Kur'ân-ı Kerim tefrika çıkarana ları müşrik saymıştır.² Yine Kur'ân-ı Kerim vah-det eksenini hablullah (Allah'ın ipi) olarak tanımıştır.³ Müslü-manlar birlik olurlarsa hiçbir güç onları tehdit etmez; tabii ki önemli olan zahirî birliktelik değil, kalp birliğidir.⁴ Ayet ve ri-vayetlerde zahirî vahdetler eleştirilmiştir.⁵ Elbette ancak yüce bir ruha ve geniş bir göğse sahip olanlar, dar görüşlülükten ve ben merkezlikten kaçınanlar vahdet faktörü olabilirler. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

**"Allah yanında en üstün olanınız, (günâhlardan)
en çok korunmanızdır."⁶**

Kur'ân işte bu buyruğuyla kavim, ırk, bölge, iklim, yaş ve ekonomi faktörlerini görmezden geliyor.

Cuma ve cemaat namazı programı, gece gündüz yapılan sü-rekli bir vahdet alıştırmasıdır. Sıla-i rahimde bulunmak, gidiş-geliş yapmak, affetmek ve görmezden gelmek, yardımlaşmak, mahrumların elinden tutmak, hicret etmek, hediyeleşmek, has-ta ziyaretine gitmek ve el sıkışmak gibi konuların tavsiye edil-mesi, tümü sevgi ve vahdet oluşturmak ve insanî bağları güç-lendirmek içindir.

1- "Halkını çeşitli gruplara böldü." (Kasas, 4)

2- "(Allah'a) ortak koşanlardan olmayın. O müşriklerden (olmayın ki) onlar, dinlerini ayırıp öbek öbek olmuşlardır." (Rûm, 31- 32)

3- "Ve topluca Allah'ın ipine yapışın..." (Âl-i İmrân, 103)

4- "(Allah) kalplerinizi uzlaştırdı." (Âl-i İmrân, 103)

5- "Ama kalpleri dağımtır." (Haşr, 14)

6- Hucurât, 13

12- Kötülüğü Yayma

Kötülüğü yayma da toplumsal münkerlerdendir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bütün günahlarda, Allah Teala'nın gazabına neden olan şey, o günahın yapılmasıdır. Fakat kötülüğü yayma noktasında, insanın kendisi yapmasa bile ona ilgi duyması bile büyük bir günahdır. Yani sadece kötülüğü yaymak değil, ona ilgi duymak bile büyük bir günahdır. Halbuki hiçbir günaha ilgi duymak -yapılmadığı müddetçe- günah değildir.¹

Açıktır ki kötülüğü yayma zemini, birbirlerine yabancı olan erkek ve kadının ıssız bir köşeye çekilmesi, onların iş yeri, üniversite, hastane ve diğer umumî yerlerle birbirlerine karışmalarıdır. Kadınların hicapsız oluşu veya İslâm dininin emrettiği şekilde hicaplarını tam anlamıyla gözetmeyişleri kötülüğün ve günahın yayılması için en uygun zemindir. Birazcık düşünecek olursak, kayıtsızlığın, bakmanın, makyaj yaparak yabancı erkeklerin karşısına çıkmanın bilimsel, ahlâkî ve ailevî zararlarını herkesin bildiği heveslerin, şeytanın tuzaklarının, kötülüğün ve her türlü gayr-i meşru ilişkilerin alevlenmesinin anahtarındır.

13- Dehşet Yaratma

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor: **"Allah ve elçisiyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çalışanların cezası: (ya) öldürülmeleri, ya asılmaları, ya ellerinin, ayaklarının çapraz kesilmesi veya buldukları yerden sürülmelelidir."**²

Yeryüzünde fesat örneklerinden biri silah çekme, korku, dehşet ve emniyetsizlik yaratmaktır. Kur'ân-ı Kerim yaygara kopararak toplumda istikrarsızlık oluşturanlar için bile çok şiddetli bir azap tayin etmiştir.³

1- "İnananlar içinde edepsizliğin yayılmasını isteyenler için dünyada da, âhirette de acı bir azap vardır." (Nûr, 19)

2- Mâide, 33

3- "Şehirde kötü haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse seni onların üstüne süreriz (onlarla savaşmanı ve onları şehirden sürüp çıkarmanı sana emrederiz)..." (Ahzâb, 60)

Bir hadiste şöyle geçer: "*Allah Teala mümin bir kişiyi korkutani kıyamet günü korkutacaktır.*"¹

Başka bir hadis de şu anlamdadır: "İnsanların en kötüsü, kötülüğünden emin olunmayan kişidir."²

Çok uzağa gitmeyelim; Müslümana "Müslüman" denilmesinin nedeni, insanların onun elinden ve dilinden güvende olmasıdır.³

Aziz İslâm dini şöyle buyuruyor: "Yolculuk programlarınızı, -evdekilerin korkmamaları ve uykudan uyanmamaları için- eve geceyin girmeyecek bir şekilde ayarlayın."

Bir Örnek

Büyük bir arif, müfessir ve fakih olan Meşhed'in ileri gelen âlimlerinden biri,⁴ geceyin Meşhed'e girdi. Eşini uyandırmak için kapıyı çalmak isteyince bu hadisi hatırlayıp kapının arkasında oturup sabahın olmasını bekledi; o sırada evde olan eşi rüya âleminde onun geldiğini; fakat kendisine saygısızlık yapmamak için kapının arkasında oturduğunu gördü. Bunun üzerine uykudan uyanarak kapıya çıktı. Kapıyı açınca kocasının kapının arkasında olduğunu gördü.

14- Yalan Haberler Yayma

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor: "Fâsık bir adam size bir haber getirirse doğruluğunu araştırmadan onu kabul etmeyin."⁵

Kişiler veya Müslüman ülkeler arasında tefrika çıkarmanın yollarından biri de, özel birtakım program ve bütçelerle uydu-

---

1- "*Kim benim dostlarımdan birini korkutursa bana karşı açık bir savaşa girmiş olur ve kıyamet günü onun intikamını ben alırım.*" (Bihar'ul-Envar, c.13, s.49)

2- "*Kıyamet günü Allah yanında insanların en kötüsü, kötülüğünden güvencede kalmak için kendisine ikramda bulunulan kimsedir.*" (Bihar'ul-Envar, c.7, s.217)

3- "*Müslüman, Müslümanların, elinden ve dilinden güvende olduğu kişidir.*" (Bihar'ul-Envar, c.1, s.113)

4- Ayetullah Mirza Cevad Ağa Tahranî.

5- "**Ey inananlar, size fâsık (yoldan çıkmış) bir adam bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın.**" Hucurât, 6

rulup düzenlenen ve daha sonra insanlara yutturularak muhabbet ve sevgi bağlarını koparan bu yalan haberlerdir. Bizim buradaki hedefimiz, hem toplumumuzda fazla olan ve hem de pek fazla günah olarak görülmeyen münkerleri tanımaktır; fakat kesinlikle günahları saymak istemiyoruz; aksi takdirde hedefimizden sapmış oluruz.

15- Dalkavukluk ve Aşırılık

Toplumsal münkerlerden bir diğeri de, bazen, tabir caizse, kraldan çok kralcı kesilen kimselerin yaptığı dalkavukluk, yağcılık ve bir şeyi haddinden fazla abartmaktır; dolayısıyla, bu gibi kişilere dikkat etmek gerekir. Bunun bazı örnekleri şöyledir:

1- Bazıları, Hz. Ali'nin (a.s) huzuruna gelerek, "Ey rabbi-miz! Selâm sana!" diyince, Hz. Ali (a.s) onlardan tövbe etmelerini istedi.¹

2- Başka biri Resul-i Ekrem (s.a.a) hakkında bu tabiri kullanınca, Hz. Peygamber ona lânet etti.²

Aşırıktan sakındıran bütün rivayetler, onun münker boyutunu göz önünde bulundurmuştur; dolayısıyla şairler, meddahlar, hatipler ve yazarlar sözlerine ve yazılarına dikkat etmelidirler. Bir hadiste, "*Dalkavukluk yapan kişinin yüzüne toprak serpin!*"³ buyrulur.

Nehc'ül-Belâğa'da şöyle geçmektedir: "Haddinden fazla övgü dalkavukluk, haddinden az övgü ise zaaf ve kıskançlıktır."⁴

Bütün bu eleştiriler normal kişilere karşı yapılan övgü ve dalkavukluk hakkındadır; fakat eğer zalim bir kişi övülürse, hadisin tabiriyle, Allah'ın arşı titrer.⁵

1- el-Emali, Şeyh Saduk, s.662, 1377. hadis.

2- "Bir kişi Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak, 'Ey rabbim! Selam olsun sana' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), 'Ne oluyor sana? Allah lânet etsin sana. Benim de, senin de rabbin Allah'tır.' buyurdu." (Bihar'ul-Envar, c.25, s.297)

3- Bihar'ul-Envar, c.73, s.294

4- Nehc'ül-Belâğa, hikmetli sözler: 347

5- "*Zalim bir kişi övülürse arş titrer ve Allah gazaba gelir.*" (Bi-har'ul-Envar, c.77, s.152.)

D) AİLEVİ MÜNKERLER

Aile fesat ve günah kaynağı olabileceği gibi terbiye ve takvanın temelini de oluşturabilir. İslâm dini daha başından beri ailenin öneminden dolayı en özenli tavsiyelerde bulunmuştur. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Eş seçerken onun inancına ve düşüncelerine dikkat edin.¹

2- Kötü bir ailede yetişen güzel bir eş, çöplükte biten güzel bir gül gibidir.²

3- Evlilik törenini sade ve mihri az tutun.³

4- Cinsel yaratılışın hedefi, dünyada gözünüzün nuru⁴ ve ahirette ise zahireniz olacak bir soya sahip olmak olmalıdır.⁵

5- Ad koyma, sevgi, Kur'ân öğretimi, yüzme, sanat ve ilim öğretmek, çocuklar arasında eşit davranmak ve kız-erkek arasında ayırım yapmamak, annenin hamile olduğu andan itibaren doğumdan sonra ve ölünceye kadar onlara helal rızık vermesi, meslek seçimi gibi alanlarda yapılan yüzlerce tavsiye İslâm dininin aile düzenine verdiği önemin göstergesidir. Eşin iffetli olması ve ailenin sâlih olması, Nehc'ül-Belâğa'da Hz. Ali'nin (a.s) hatta büyük siyasi görevlere atama ve almalarda göz önünde bulundurduğu noktalardandır. Ailedeki ilk ayyaşlık,

---

1- "İnanan bir cariye, ortak koşan (hür) kadından iyidir." (Bakara, 221)

2- "Çöplükte yetişen güllerden kaçın." (Bihar'ul-Envar, c.103, s.232.)

3- "Onların en güzeli, mihri en az olanıdır." (Bihar'ul-Envar, c.103, s.237)

4- "Ve çocuklarımızdan göz aydınlığı ver..." Furkan, 74

5- "Kendiniz için ileriye hazırlık yapın." (Bakara, 223)

günahkârlık ve aykırı girişimler, gelecekte toplumdaki her türlü günahın, fesadın ve fuhşun kaynağı olacaktır.

Bir Örnek

Söylendiğine göre, bir gün Şeytan fitne ve fesat çıkarma konusunda bir haramzadeyle yarışmaya girdi. Akşam üstü yaptıklarını anlatmak için bir araya geldiklerinde Şeytan, "Ben bugün sadece bir zina yaptırdım." dedi. Haramzade, "Ben bugün senden kat kat fazla fitne çıkardım. Benim fitnemle bazıları birbirlerine küfredip çirkin sözler söylediler; kötü zanlar, gıybet ve rüşvetler başını alıp gitti..." dedi.

Bunun üzerine Şeytan şöyle dedi: "Senin yaptıkların sayı bakımından benimkinden fazladır; fakat ben bir zina yaptırarak her gün senin gibi yüzlerce fitne çıkaracak bir haramzade meydana getirdim. Evet! Ben bir günah yaptırdım; fakat benim yaptırdığım temel bir günahtır."

Ailevî konular çok önemlidir ve ebeveynin günahları ve onların beslenmelerindeki, ibadetlerindeki ve konuşmalarındaki dikkatsizlikleri soylarından gelen çocuklarında yüzlerce fitne ve fesada kaynak oluşturur.

Bir başka ailevî münker eşinin sermayesini kötüye kullanmak, haddinden fazla mihriyeler, teşrifat ve tören düzenlenmesini beklemek ve gelin ile damadın yakınlarının yersiz müdahaleleridir. Hz. Şuayb (a.s) kızını Hz. Musa'ya nikahlamak isteyince, "Önerdiğim mihriyelerden birini seçebilirsin; fakat ben seni zora koşmak ve seni zor durumda bırakmak istemiyorum."¹ dedi.

Ailevî münkerlerden bir diğeri, çok kötü etkiler bırakan bazı evliliklerdir. Fıkıhta şöyle geçer: "Biri bir erkekle livata yaparsa onun kız kardeşiyle evlenemez. Böyle bir evlilik yapılırsa, üzerinden yıllar geçse ve çocukları olsa bile eşlerin hemen birbirinden ayrılması gerekir."

Ailevî münkerlerden biri de çocuklara karşı ilgisiz davranmak, aralarında fark gözetmek ve Kur'ân-ı Kerim'in tayin ettiği süreden önce sütten kesmektir; nitekim ebeveynin çocuklar karşısında yersiz şakaları, doğru olmayan eleştirileri ve Allah

1- "Ben sana zahmet vermek istemem." Kasas, 27

göstermesin çirkin sözleri veya ebeveynin birbirlerine söyledikleri ve çocuklarının anladığı yalanlar, bunların her biri çocukların terbiyesinde ve geleceğinde kötü etkiler bırakmaktadır.

Eşine Karşı Çirkin Ahlâk Sergilemek

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ashabından biri ölünce Hz. Peygamber, cenaze törenine yalın ayak katılarak, "Onun yanında binlerce melek hareket ediyordu ve özel bir törenle defnedildi." buyurdu.

Sahabenin annesi, "Ne mutlu sana! Bu kadar izzet ve ikramla öldün; Resulullah ve melekler seni defnetmek için geldiler." dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Anneciğim, o kadar acele hüküm verme! Oğlun tüm güzel özelliklerine rağmen eşine kötü davranması nedeniyle kabir sıkmasıyla karşılaşacaktır."¹ buyurdu.

Mihriyeyi inkâr etmek, eşinin özel günlerinde eşiyile cinsel münasebette bulunmak, eşini korkutmak, bahane aramak, evlâdını öldürmek, çocuk düşürmek, eşinden yersiz bir beklentide bulunmak, eşine kötü bir isim takmak, eşinin doğal isteklerini önemsememek, eş ve çocuklarına karşı adaletsizlik, yersiz tahakküm ve bunun gibi onlarca şeyler ailevî münkerlerdendir.

Kur'ân-ı Kerim'de ve rivayetlerde eşine itaatsizlik, eşlerin boşanmasını önlemek ve onların karşılıklı haklarıyla ilgili hususlarda yüzlerde emir geçmiştir.

1- "O, eşine kötü davranyordu." (Bihar'ul-Envar, c.6, s.220)

E) AHLÂKÎ MÜNKERLER

Ahlâkî münkerler oldukça fazladır; onlardan bazıları örnek olarak şöyledir:

- Bencillik: Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Yap-madıkları işler için kendilerini övmeyi sevenlerin asla kurtuluşa ereceklerini sanma."¹

- Riya: Riya bir nevi gizli şirk ve Allah'tan başkasına yöneliştir. Riya işin değerini düşürür. Kur'ân-ı Kerim'de ve rivayetlerde riyakârlar ve riyanın kötü sonuçları hakkında birtakım uyarılara rastlamaktayız.

- Yalan, gıybet, laf taşımak, küfretmek, bâtil bir şeyin etrafında toplanmak, kutsal şeylere saygısızlık yapmak, birbirine kötü isim takmak, minnet altında bırakmak ve bunun gibi onlarca diğer davranış, ahlâkî münkerler arasında yer almaktadır; eğer bunların her biri için bir ayet veya rivayet nakletmeye kalkarsak asıl konumuzdan dışarı çıkmış oluruz (eğer şimdiye kadar çıkmadıysak tabii).

1- "O ettiklerine sevinen, yapmadıkları şeylerle övülmeyi sevenlerin, azaptan kurtulacaklarını sanma." (Âl-i İmrân, 188)

F) İKTİSADÎ MÜNKERLER

İktisadî münkerler sayı bakımından diğer münkerler-den daha fazladır; onlardan bazıları örnek olarak şöyledir:

1- Allah'a karşı savaş ilan etmek demek olan faiz.¹ Yahudilikte bile yasaklanan faiz² çok kınanan ve ne yazık ki dünyada yaygın olan haram gelirlerden biridir; öyle ki, bir dirhem faiz almak insanın kendi annesiyle zina etmesi mesabesinde.³

2- Yalan yere yemin etmek, haksız yere tanıklık yapmak, karaborsacılık, malda hile yapmak, kusurlu mal satmak, kâfirlerle silah satmak, şarap imal edilmesi için üzüm ve benzeri şeyler satmak, aldattıcı şekilde reklam yapmak, yalan yere şahitlik yapmak, dalkavukluk, mal karşılığında fasit kişileri övmek, beytülmalî kötüye kullanmak ve mal stoklamak; bütün bunlar iktisadî münkerlerdendir.

3- Ölçü ve tartıda hile yapmak. Kur'ân-ı Kerim'de, "**Ölçü ve tartıda hile yapanların vay hâline!**" şeklinde başlayan "Mutafifin" diye bir sure vardır.

Hız. Şuayb'in (a.s) tevhide davetten sonra ilk sözü ölçü ve tartıda hile yapmaktan sakındırmaktı.⁴ Kur'ân-ı Kerim'de şöyle

---

1- "Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Elçisiyle savaşa girdiğinizi bilin." (Bakara, 279)

2- "Men edildikleri hâlde ribâ almalarından" (Nisâ, 161)

3- "Faiz yetmiş kısımdır; onun en basiti insanın kendi annesiyle zina etmesidir." (Bihar'ul-Envar, c.103, s.117)

4- "Ey kavmim, insanların eşyasını eksik vermeyin." (A'râf ve Hud, 85)

buyrulmaktadır: "Kıyamete inanmıyorlar mı ki ölçü ve tartıda hile yapıyorlar?!"¹

Memurların ve öğretmenlerin az çalışmaları, İslâmî vergileri ödememek, yetimin malını yemek gibi şeyler de ölçü ve tartıda hile yapma gibidir.

4- Rüşvet. Resul-i Ekrem'den (a.s) şöyle nakledilir: "*Rüş-vet veren de, alan da ateştedir.*"²

Bazıları rüşvet yerine hediye, hesaplama hakkı ve teşvik gibi kelimeler kullanmakla gerçeğin değişeceğini sanıyorlar.

1- **Bunlar, büyük bir günde tekrar dirileceklerini sanmıyorlar mı?**
(Mutaffifin, 4- 5)

2- Kenz'ül-Ummal, 15077

G) ASKERİ MÜNKERLER

1- Cepheden Kaçmak

Bazı münkerler cephe ve savaşıla ilgilidir. Bunlardan biri cepheden ve savaştan kaçmaktır. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: "Kim yeniden toparlanıp dönmek veya baş-ka bir grubun yardımına koşmak dışında düşmana sırtını dönerse Allah'ın gazabına uğrar ve yeri cehennemdir ve cehennem ne kötü varış yeridir!"¹

Evet, savaştan kaçmak Allah Teala'nın, hakkında cehennem vaadinde bulunduğu büyük günahlardan biridir. Ahzâb Suresi'nde şöyle geçer: Bazıları İslâm düşmanlarıyla savaşta kaçmayacaklarına dair Resul-i Ekrem'le (s.a.a) ahitleşmişlerdi. Bunun üzerine Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor: "Kaçmak size fayda vermez."²

Savaştan Kaçma Bahaneleri

Kur'ân-ı Kerim'de münafıkların korkakların savaştan kaçmaları ve bu hareketlerine getirdikleri mazeretler konusunda bazı nükteler sıralanmıştır; bu nükteler özetle şöyledir:

1- Önderden ve komutandan yoksunluk:

Uhud Savaşı'nda bir grup Müslüman Resulullah'ın (s.a.a) şehit olduğunu sanarak savaştan kaçtı. Kur'ân-ı Kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Peygamber ölse veya şehid olsaydı bile

---

1- "Kim o gün savaşmak için bir tarafa çekilmek, ya da başka bir birliğe katılmak dışında arkasını dönerse (kaçarsa), o, Allah'tan bir gazaba uğrar, onun yeri cehennemdir, o ne kötü varılacak bir yerdir!" (Enfâl, 16)

2- Ahzâb, 16

sizin kaçmanız ve geri dönmeniz mi gerekiyordu?"¹

2- Havanın sıcak oluşu:

Seferberlik emri verilince bir grup, "Şimdi hava sıcaktır." dediler. Kur'ân-ı Kerim, "Cehennem ateşi daha sıcaktır." buyuruyor.²

3- Düşmanın çokluğu:

Küfür ordusunu ve onların donanmasını görünce, "Bugün bizim bu tağutla savaşmaya gücümüz yok."³ dediler.

Bedir Savaşı'nda, Allah Teala gaybî gücüyle Müslümanlara müşrikleri az gösterdi; yoksa gevşer ve düşmana saldırmaya cesaret edemezlerdi.⁴

4- Muhtemel günahlar:

Rahatına düşkün Müslümanlar Tebûk Savaşı'nda, "Biz yol-
da gözümüz Rum kızlarına takılıp günah işlemekten endişele-
niyoruz, dediler. Halbuki önderlerinin emrine itaatsizliğin ve
savaştan kaçmanın, kadınlara bakmak günahından daha kötü
olduğundan gafillerdi.⁵

5- Bazıları da evlerinin korumasız oluşunu bahane eder-
ler.⁶

Savaştan Kaçanlara Tepki Göstermek

Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır: "Cepheye gitmeye
yanaşmayanların cenaze namazını kılma, onun kabri başına da
gitme!"⁷

1- "Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi
döneceksiniz?" (Âl-i İmrân, 144)

2- "Sıcakta sefere çıkmayın." dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sı-
caktır!" (Tevbe, 81)

3- "Bugün Câlût'a ve askerlerine karşı bizim gücümüz yok." dediler."
(Bakara, 249)

4- "Allah, sana onları uykunda az gösteriyordu..." (Enfâl, 43)

5- "İçlerinden öylesi var ki: "Bana izin ver, beni fitneye düşürme" der.
İyi bilin ki, onlar zaten fitneye düşmüşlerdir." (Tevbe, 49)

6- "Onlardan bir topluluk da, 'Evlerimiz (sağlam değil), açıktır.' diyerek
Peygamber'den izin istiyordu. Oysa onlar (ın evleri) açık değildi. Sadece kaç-
mak istiyorlardı." (Ahzâb, 13)

7- "Ve Onlardan ölen birinin üzerine asla namaz kılma, onun kabri ba-
şında durma." (Tevbe, 84)

Savaşta Kaçanları Cezalandırma

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) umumi seferberlik emri verdiği bir savaşta, üç kişi savaşa katılmaya yanaşmadı. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Hiç kimse bunlarla konuşmasın." buyurdu!

Resulullah (s.a.a) bu şekilde onları şiddetli bir iktisadî kuşatmaya aldı; iş öyle bir yere vardı ki, hatta eşleri ve çocukları bile onlarla konuşmadılar. Bu üç kişi, "O hâlde biz de birbirimizle konuşmayalım." dediler.

Bu protesto, geniş yeryüzünü onlara dar etti; nihayet yaptıkları bu işten mahcubiyet duyarak tövbe ettiler ve tövbeleri kabul oldu.¹

2- İhanet

Bazen cephedeki İslâm askeri düşmana birtakım bilgiler vererek bazı gizli durumları ifşa eder. Bu hareket işaretle bile olsa ihanettir ve büyük günahlardandır.

Bir Örnek

Sünnî ve Şîf tefsirlerinde, Enfâl Suresi'nin 27. ayetinin tefsirinde şöyle geçer: "Resulullah'ın (s.a.a) emriyle Müslümanlar Benî Kurayza Yahudilerini kuşatınca, onlar barış yapıp Şam'a göçme önerisinde bulundular. Fakat Resul-i Ekrem (s.a.a) kabul etmeyerek Sa'd b. Muaz'ı bu işe hakem olarak görevlendirdi. Geçmişte Yahudilerle dostluk ilişkisi bulunan Ebu Lubabe isminde bir Müslüman, Yahudiler onunla müşavere ettiğinde, boğazına işaret ederek Sa'd b. Muaz'ın hakem oluşunun onlar için tehlikeli olduğunu bildirdi. Cebrail nazil olarak Sa'd'ın bu işaretini Resulullah'a (s.a.a) haber verdi. Ebu Lubabe bu ihanetinden mahcubiyet duyarak tövbe anlamında kendini mescidin direğine bağlayıp birkaç gün hiçbir şey yemedi. Sonunda Allah Teala onun tövbesini kabul etti. Evet! Bazen düşman lehine bir işaret bile ihanettir.

1- "Ve (seferden) geri bırakılan o üç kişinin de tövbesini kabul buyurdu. Bütün genişliğiyle beraber dünya başlarına dar gelmiş ve canları sıkıldıkça sıkılmış." (Tevbe, 118)

3- Komutana İtaatsizlik

Resul-i Ekrem (s.a.a) vefatının eşiğinde Usame isminde 18 yaşındaki bir genci bir bölgeye göndererek, "Usame'nin ordu-sundan ayrılana Allah lânet etsin." buyurdu.¹

Nûr Suresi'nin 62. ayetinde şöyle buyrulmaktadır: "Gerçek müminler Allah'a ve Elçisine (gönülden) inanan kimse-lerdir. Allah'ın Elçisi ile bir işte toplu olarak beraber bulun-dukları zaman ondan izin almadan gitmezler."²

Evet, komutandan izin almak imanın göstergesidir. Müs-lümanların Uhud Savaşı'nda yenilgiye uğramalarının nedenle-rinden biri komutanlarına itaatsizlik etmeleri idi.³ İslâm dini yüce hedeflerine ulaşmak için komutanda adalet, takva, güç ve düşünce; halkta ise aşk ve itaat ilkelerini gerekli görmektedir.

4- Ganimete Yönelmek

Cephe ve savaş münkerlerinden bir diğeri de ganimete yö-nelmektir.

Bir Örnek

Resulullah (s.a.a) Hayber Savaşı'ndan sonra ya İslâm'ı ka-bul etmeleri ya da cizye ödemeleri için bir kişiyi bir grupla bir-likte Fedek köyündeki Yahudilere gönderdi. Mirdas isimindeki bir Yahudi İslâm ordusunun geldiğini haber alınca mallarını ve çocuklarını bir dağda saklayarak, "La ilâhe illallah, Muhammed Resulullah" sloganıyla Müslümanları karşılamaya çıktı. Resulul-lah'ın (s.a.a) elçisi, onun, malının alınmasından korkup görü-nüşte Müslüman olduğunu düşünerek onu öldürdü. Resulullah (s.a.a) buna üzülerek, "Sen ganimet peşinde olan bir ruha sahip olduğun için bir Müslümanı öldürdün." buyurdu.

Bunun üzerine Nisa Suresi'nin 94. ayeti nazil oldu:

1- Bihar'ul-Envar, c.27, s.324

2- "Toplumsal bir iş için Allah'ın Elçisi ile beraber buldukları zaman ondan izin almadan gitmezler." (Nûr, 62)

3- "Nihâyet siz korkunuz, Allah size sevdiğiniz (gâlibiyet)i gösterdikten sonra (verilen) emir hakkında (birbirinizle) çekişip isyân ettiniz..." (Âl-i İmrân, 152)

"Ey İslâm askerleri; dikkat edin, araştırın ve Müslüman olduğunu söyleyen bir kişiyi, sebepsiz yere öldürüp gelip geçici bir ganimet elde etmek için ona, 'Sen mümin değilsin; korktuğun için böyle söylüyorsun!' demeyin. Gerçek ganimetlerin Allah'ın yanında olduğunu bilmiyor musunuz? Kasıtlı olarak bir Müslüman öldürülebilir mi? Bizim onun kalbinden haberimiz var. Daha önce siz de öyle değil miydiniz? Siz daha önce derin bir imana mı sahiptiniz ki kâfirlerin hemen derin bir imana sahip olmalarını bekliyorsunuz?"¹

Bundan Alınacak Dersler

Bu olaydan birçok dersler alabiliriz; örneğin:

- Savaş bahanesiyle kargaşa çıkarmak yasaktır!
- Müslüman olduğunu söyleyerek bize gelenleri kucağımızı açarak karşılayalım!
- İnsanlara dinsizlik etiketi yapıştırmayalım!
- Şüpheli kişilere karşı aceleci bir karar vermeyelim!
- Gücümüzü kötüye kullanmayalım!
- Maddî hedeflerimiz bizi günaha sürüklemesin!
- Savaşın kutsallığını ganimet olarak bozmayalım!
- Maddî cazibeler İslâm askerlerini de bırakmaz!
- Müslümanların sayısına bir kişinin eklenmesi, sermayelerimizi artırmamızdan daha iyidir!
- Müslümanı öldürme tehlikesi, münafıkların nüfuz etme tehlikesinden daha iyidir.
- Geçmişte kendisi dünyaya yönelen ve yüzeysel bir imana sahip olan bir kimse insanlardan derin bir imana sahip olmalarını beklememelidir.
- İnsanlara karşı hislerinize değil, akılla, tahkikle ve sabırla davranın.

1- "Ey inananlar, Allah yolunda savaşa çıktığımız zaman iyi anlayın, dinleyin, size selâm verene, dünyâ hayatının geçici menfaatini gözetererek: "Sen mü'min değilsin!" demeyin. Çünkü Allah'ın yanında çok ganimetler vardır. Önceden siz de öyle idiniz..." (Nisâ, 94)

Kâfirlere Araştırma Fırsatı Verin!

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Müşriklerden biri sana sığınacak olursa, Allah'ın buyruğunu duyması için ona sığınak ver! Daha sonra onu güvenilir bir yere gönder!"¹

1- "Ve eğer ortak koşanlardan biri güvence dileyip yanına gelmek isterse, onu yanına al ki, Allah'ın sözünü işitsin; sonra onu güven içinde bulunacağı yere ulaştır." (Tevbe, 6)

H) SİYASETE, GÜVENLİĞE VE ULUSLAR ARASI MESELELERE İLİŞKİN MÜNKERLER

Münkerler sadece kişisel ve ahlâkî günahlarla sınırlı değildir. Siyasî münkerler kendi başına büyük bir günah olmakla birlikte diğer günahlar için de zemin sayılırlar. Siyasî konularda yüzlerce ayet ve hadis söz konusu edilmiş, dinin siyasetten ayrılığına inananlar, Kur'ân-ı Kerim'deki bu ayetleri çıkarıp peygamberlerin sünnetlerini yok saymamalıdır. Biz burada siyasî münkerlerden bazı örneklere değineceğiz:

1- Tağutların ve Ehil Olmayanların Önderliğini Kabullenmek

Peygamberlerin tevhide davetten sonra ilk vazifesi ta-ğutla mücadeledir: "**Allah'a kulluk edin, tağuttan kaçınm.**"¹

Tağutlar olmazsa, insanlar doğal olarak tevhide yönelirler. Allah Teala Kur'ân-ı Kerim'de Allah'a iman vadisine girmek için Allah'a imandan önce tağuttan sakınmayı sıralamıştır. Günümüzde dünya Müslümanlarının sorunu, ta-ğutu reddedip Allah'a iman etmekten ibaret olan iki kanattan sadece ikincisine, yani "Allah'a iman"a sahip olup, "ta-ğutu reddetme"ye sahip olmamalarıdır. İşte bu nedenledir ki görünüşte namaz kıldıkları hâlde tağut onlara hüküm sürmektedir. İmam Humeyni (ks.) şöyle buyuruyor:

İki çeşit İslâm vardır:

1- Kâfirlerin içine korku düşüren asil Muhammedî İslâm: Hurma ağaçlarının gövdesinden oluşan ve on direk üzerinde duran Mescid-i Nebi tağut saraylarını titretiyordu.

1- Nahl, 36

2- Amerikancı İslâm: Günümüzde Medine'de mermerden yapılmış olan ve yüzlerce sütun üzerinde duran Mescid-i Nebî hiç kimsenin içine korku düşürmüyor.

Allah Teala Hz. Musa'ya (a.s), "**Şimdi sen Firavun'a git; çünkü o azdı.**"¹ buyuruyor.

Kur'ân-ı Kerim'de günahkârları izlemek,² kâfirleri,³ fesat çıkarıcıları,⁴ aşırı gidenleri,⁵ haddi aşanları,⁶ gafilleri,⁷ nefesine uyanları⁸ ve alçakları⁹ izlemek apaçık bir şekilde yasaklanmıştır. Eğer sadece bu ayetlere uyulacak olursa bu konumda olan hiç kimsenin izlenmemesi gerekir.

Sadece tağutu izlemek değil, ona yardım etmek, yaptıklarına rıza göstermek, hakkında dua etmek, yaşamasını dilemek, ona tebessüm etmek, saygı göstermek, onu görmek için yol kat etmek, ona biat etmek, onu uğurlamak ve karşısında susmak da günahdır.¹⁰

2- Yabancı Etkenleri Kabul Etmek

Kur'ân-ı Kerim'de apaçık bir şekilde şöyle buyrulmaktadır: "Yabancıları kendinize danışman edinmeyin."¹¹

Ne yazık ki günümüzde İslâm ülkelerinin korkak önderlerinin önderliği sonucu Müslümanların uyuyup düşmanların uyanışı öyle bir noktaya vardı ki İslâm ülkelerinin dört bir yanına yabancılar nüfuz etmiş, danışman, uzman, müsteşrik, tu-

---

1- Tâhâ, 24

2- "Onlardan hiçbir günâhkâra, yahut nânköre itaat etme." (İnsân, 24)

3- "Kâfire itaat etme." (İnsân, 24)

4- "Yeryüzünde bozgunculuk yaparak (başkalarına) saldırmayın." (Bakara, 60)

5- "O aşırıların emrine uymayın." (Şuarâ, 151)

6- "Ve işi, hep aşırılık olan kişiye itâat etme." (Kehf, 28)

7- "Kalbini bizi anmaktan gafil ettiğimiz kişiye itâat etme." (Kehf, 28)

8- "Nefsine uyan kişiye itaat etme." (Kehf, 28)

9- "Şunların hiçbirine itaat etme: Yemin edip duran aşağılık..." (Kalem, 10)

10- Bu sıraladığımız şeylerin her biri hakkında bir veya bir kaç hadis rivayet edilmiştir.

11- "Ey inananlar, kendinizden başkasını kendinize dost edinmeyin." (Âl-i İmrân, 118)

rist adı altında İslâm topraklarını karış karış gezmiş, doğal kaynaklarımız, insanî güçlerimiz ve dahilerimiz hakkında bilgi edinmişlerdir. El yazımı kitaplarımızı ve antika eserlerimizi çalmışlar. Dahi kişilerimizi kendi hedefleri doğrultusunda kullanmışlardır ve bu iş öyle bir noktaya varmıştır ki bazı Müslüman ülkelerin liderleri, onların iradesiz ve ücret veren elemanları hâline gelmiştir.

3- Yağcılık ve Uzlaşma

Düşmanlarımızın hakkımızdaki arzularından biri de inancımızdan ve İslâmî değerlerimizden vazgeçmemiz ve düşmanlarımızla uzlaşmamızdır.¹

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Makul olmayan her türlü öneriye karşı kesin bir şekilde, bizim hesabımızla sizininki birbirinden tamamen farklıdır, deyin."²

Kâfirlerin Müslümanlara sulta kurmasıyla sonuçlanan her türlü anlaşmanın, tutumun, ilişkinin ve kanunun onaylanması haramdır. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Hiçbir zaman Allah Teala kâfirlerin Müslümanlar üzerinde nüfuz ve sulta kurması için bir yol kılmamıştır!"³

Allah'ın ve Allah velilerinin kanununu, Allah'ın hedeflerini ve Allah yolunu zayıf düşüren tüm toplantılara, konferanslara ve seminerlere katılmak yasaktır.⁴

4- Yaygara Koparmak

Müslümanların içine korku düşüren, toplumu tedirgin eden veya morallerini zayıflatan her türlü haberi yaymak yasaktır.⁵

1- "İstediler ki, sen yağcılık yapasın da onlar da yağcılık yapsınlar (sana yumuşak davransınlar)." Kalem, 9

2- "Sizin dininiz size, benim dinim banadır." (Kâfirûn, 6)

3- "Allah, mü'minlere karşı kâfirlere asla yol vermeyecektir." (Nisâ, 141)

4- "Hatırladıktan sonra (hemen kalk), o zâlimler topluluğuyla beraber oturma!" (En'âm, 68)

5- "Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelse onu yayarlar." (Nisâ, 83)

İslâm dini yaygara kopararak toplumu tedirgin edenler için çok şiddetli bir azap tayin etmiştir.¹

Müslümanlar bir haber duyunca onun doğru olup olmadığını teşhis etmek ve onu doğru bir şekilde tahlil edip halka bildirmeleri için güvenilir uzman kişilere, siyasetçilere ve fakihlere götürmelidirler. Ayrıca, bazı doğru haberlerin, her yerde ve herkes için açıklanması doğru değildir. Kur'ân-ı Kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Sizin bazı konuları bilmeniz zararlıdır."²

5- Casusluk

Günümüzde çeşitli modern ve karmaşık kılıflar altında söz konusu olan ve bu konuda güçlü tercümanlardan yararlanılan casusluk da siyasî münkerlerdendir.

6- Düşman Lehine Propaganda

Kâfirleri yüceltip, Müslümanları tahkir eden her türlü propaganda yasaktır. Kur'ân-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulmaktadır: "Bir grup münafık, Müslümanlara, sayıları çok olan kâfirlerden korkun dediler. Fakat Müslümanlar korkacaklarına imanları güçlendi."³

7- Allah Tarafından Atanan Kişileri Kabullenme

En önemli siyasî münker Allah Teala'nın atadığı kişileri kabullenmemektir. Bakara Suresi'nde Talut'la Calut'un kıssasının bir bölümünde şöyle geçer: "Önderleri her ne kadar, Allah, Talut'u size önder olarak seçti, diye bağırıdıysa da insanlar onun

---

1- "Şehirde kötü haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse seni onların üstüne süreriz (onlarla savaşmanı ve onları şehirden sürüp çıkarmanı sana emrederiz); sonra orada, senin yanında ancak az bir zaman kalabilirler." (Ahzâb, 60)

2- "Ey inananlar, açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın." (Mâide, 101)

3- "Halk kendilerine, '(Düşman) İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun!' deyince, (bu söz,) onların imanını artırdı." (Âl-i İmrân, 173)

fakir ve sıradan bir kişi olduğu bahanesini öne sürerek kabul etmediler."¹

Nitekim Hz. Musa'nın (a.s) Tevrat levhalarını almak için Tur dağına çıkıp yerine kardeşi Harun'u bıraktığı zaman, insanlar Harun'u bırakarak Samiri'ye yöneldiler. Hz. Harun (a.s) her ne kadar bağırdıysa da onu zayıf düşürdüler ve Kur'ân'ın tabiriyle onu öldürmeye kadar ileri gittiler.²

Bu acı olaylar İslâm ümmetinde de vardı. Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da yaklaşık yüz bin kişinin gözleri önünde Ali b. Ebu Talib'i kendisinden sonra halife olarak tayin etti; fakat halk Nudbe duasında vurgulandığı gibi Resulullah'ın (s.a.a) buyruğuna itaat etmedi.³

8- İlâhî Hâkime Karşı İtiraz

Büyük günahlardan biri de Allah velilerinin hükümlerine teslim olmamaktır.

Bir Örnek

Sulama konusunda Resulullah'ın (s.a.a) iki ashâbı arasında tartışma çıkınca Hz. Peygamber'in hakemlik yapmasını istedikler. Resulullah (s.a.a) iki tarafın sözlerini dinledikten sonra hükmetti. Mahkum edilen kişi, "Hakkı göz önünde bulundurmadın." diyerek Hz. Peygamber'i suçladı. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: "Andolsun senin hükmün karşısında kayıtsız-şartsız teslim olmayan kimsenin imanı yoktur!"⁴

1- "Peygamberleri onlara dedi ki: 'Allah Talût'u size hükümdar gönderdi.' Dediler ki: 'O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha lâyığız, ona bol mal da verilmemiştir.' Dedi: Allah onu sizin üzerinize (hükümdar) seçti, onun bilgisini ve gücünü artırdı." (Bakara, 247)

2- "(Harun:) Anamın oğlu, dedi, bu insanlar beni hırpaladılar, az daha beni öldürüyorlardı." (A'râf, 150)

3- Nudbe duası: "Resulullah'ın emrine itaat edilmedi."

4- "Hayır, Rabbin hakkı için onlar aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da senin verdiği hükme, içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış olmazlar." (Nisâ, 65)

9- Kâfirlerin Velâyeti

En önemli siyasî münkerlerden biri de Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli yerlerde defalarca yasakladığı kâfirlerin velayet ve ege-menliğini kabullenmektir.¹

Kur'ân-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulmaktadır: "On-ların yöneticiliğini kabul eden Müslüman değildir."²

Kur'ân-ı Kerim ruhu okşayan bir dille, "**Onlar seni sevmezse; sen neden onları seviyorsun?**" buyurmaktadır."³

Müslümanlar, Yahudi ve Hıristiyanların kalben kendilerini sevdiklerini görürlerse kendi imanlarında şüphe etmelidirler; çünkü Kur'ân-ı Kerim, "Yahudi ve Hıristiyanlar, onları izleme-dikçe asla senden razı olmazlar."⁴ buyurmaktadır.

10- Allah'ın Halis Velilerine Karşı Kötü Zan

Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "İsrailoğulları tatsız bir durumla karşılaştıklarında onu kötüye yoruyor, 'Bu kötü olaylar Hz. Musa'nın yüzündendir.' diyorlardı."⁵

İşi kötüye yormak gerçekten doğal etkenleri görmez-den gelmek iftira ve bir nevi Allah'a ortak koşmaktır; bu uğursuz yorum hele bir de Hz. Musa (a.s) gibi yüce bir peygamber hakkında yapılırsa ne kadar vahim olduğu açıktır.

11- İnsanları Öldürme ve Ekini Yok Etme

Kur'ân-ı Kerim'in beyan ettiği önemli münkerlerden biri de zalimlerin bir güç kazanır kazanmaz haksız yere kan dökmeleri ve ekinleri yok etmeleridir.¹

1- "Ey inananlar, Yahûdileri ve Hıristiyanları veliler edinmeyin!" (Mâide, 51)

2- "Sizden kim onları kendine veli yaparsa, o onlardandır." (Mâ-ide, 51)

3- "İşte, siz öyle kimselersiniz ki, onları seversiniz, halbuki onlar sizi sevmezler." (Âl-i İmrân, 119)

4- "Sen onların, kendi dinlerine uymadıkça ne Yahûdiler, ne de Hıristiyanlar senden râzı olmazlar." (Bakara, 120)

5- "Kendilerine bir kötülük ulaşırsa, Mûsâ ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlar (onların yüzünden belâya uğradıklarını sanırlar)dı." (A'râf, 131)

Bazen de sahip olduğu gücü korumak veya yabancılar tarafından kendine dikte edilen programları uygulamak için tüm doğal sermayeleri ve insanî güçleri feda ederler.

12- Suskunluk ve İlgisizlik

Büyük siyasî günah ve münkerlerden biri de yöneticilerin dünyanın dört bir yanında mahrumlara ve mustaz'af-lara reva görülen türlü türlü zulümler karşısında ölüm sessizliğine girmeleridir. Onlar içi boş varlıklarını korumak için veya süper güçlerden korktukları için mazlumların feryadını duydukları hâlde sessiz kalırlar.²

13- Tefrika

Önemli siyasî ve toplumsal münkerlerden biri de tefrika yaratmaktır. Uhud Savaşı'nda Kur'ân-ı Kerim Müslümanların yenilgiye uğramasının nedenini itaatsizlik, kavga ve gevşeklik olarak beyan etmektedir.³

Kur'ân-ı Kerim'de tefrika Allah'a ortak koşmanın bir örneği olarak görülmüş ve şöyle buyrulmuştur: "Müşriklerden olmayın; dinlerinde tefrika yaratanlardan olmayın."⁴

14- Köleleştirme

Güç sahiplerinin münkerlerinden biri de insanları kendilerine kul köle etmeleridir. Firavun, Musa ve Harun'un kavminin kendisine köle olmasıyla övünüyordu.⁵ Allah Tea-la hatta

---

1- "Ekin ve nesli yok etmeğe çalışır." (Bakara, 205)

2- Bu konuda Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Size ne oldu ki Allah yolunda ve zayıf erkek, kadın ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?" (Nisâ, 75)

3- "Nihâyet siz korktunuz, Allah size sevdiğinizi (galibiyeti) gösterdikten sonra (verilen) emir hakkında (birbirinizle) çekişip isyân ettiniz." (Âl-i İmrân, 152)

4- "(Allah'a) ortak koşanlardan olmayın. (O ortak koşanlardan ki) Dinlerini parçaladılar ve bölük bölük oldular." (Rûm, 31- 32)

5- "Şu iki adamın kavmi bize kölelik ederken." (Mü'minûn, 47)

peygamberlerin ve ulemanın bile halkı kendilerinin kölesi gibi görmelerine müsaade etmemiştir.¹

Gizli askerî, siyasî ve ilmî bilgileri ifşa etmek önemli si-yasî münkerlerden biridir.

Burada hedefimiz tüm siyasî münkerleri saymak olmadığı için örnek olarak bu kadarının yeterli olduğu kanısındayız.

1- "Hiçbir insana yakışmaz ki, Allah ona Kitap, hüküm ve peygamberlik versin de, sonra (o kalksın) insanlara, 'Allah'ı bırakıp bana kullar olun.' desin." (Âl-i İmrân, 79)